

**T.C.
GAZİANTEP ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI
TÜRK HALK EDEBİYATI BİLİM DALI**

**TELEVİZYON DİZİLERİNDE MESLEKLER ÜZERİNE
HALK BİLİMSEL BİR İNCELEME**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

BÜŞRA SAĞIR

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Cevdet AVCI

**GAZİANTEP
TEMMUZ 2021**

T.C.
GAZİANTEP ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI

Tezin Başlığı: Televizyon Dizilerinde Meslekler Üzerine Halk Bilimsel Bir İnceleme

Adı ve Soyadı: Büşra Sağır

Tez Savunma Tarihi: 09.07.2021

Sosyal Bilimler Enstitü Onayı

Doç. Dr. Erol ERKAN
SBE Müdürü

Bu tezin Yüksek Lisans/Doktora tezi olarak gerekli şartları sağladığını onaylarım.

Prof. Dr. Hülya ARSLAN EROL
Enstitü ABD Başkanı

Bu tez tarafımca okunmuş, kapsamı ve niteliği açısından bir Yüksek Lisans/Doktora tezi olarak kabul edilmiştir.

Dr. Öğr. Üyesi Cevdet AVCI
Tez Danışmanı

Jüri Üyeleri:

Doç. Dr. Mustafa GÜLTEKİN (Jüri Başkanı)

Dr. Öğr. Üyesi Cevdet AVCI

Dr. Öğr. Üyesi Mustafa DUMAN

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI

Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;

- Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Tüm bilgi, belge ve değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlâk kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu,

bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

Büşra Sağır

190530111002

09.07.2021

ÖZET

TELEVİZYON DİZİLERİNDE MESLEKLER ÜZERİNE HALK BİLİMSEL BİR İNCELEME

SAĞIR, Büşra

Yüksek Lisans Tezi, Türk Dili ve Edebiyatı ABD

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Cevdet AVCI

Temmuz 2021, 236 sayfa

Toplumların sözlü, yazılı ve elektronik kültür ortamlarına geçişleri kültürel ürünlerin ifade çeşitliliğini de arttırmaktadır. Kitle iletişim araçlarının kullanımındaki artış özellikle televizyon ve televizyon dizilerinin tüketimini yaygınlaştırmaktadır. Televizyon, toplumsal yaşamdaki kültürel değerleri, yaşam biçimlerini ve toplumsal ilişkileri yansıtması bakımından da son derece önemli olmaktadır. Bu bakımdan meslek dizilerinde yer alan meslek folkloruna ait kültürel değerler aktarılmaya çalışılmıştır. Meslek folklorunun incelendiği çalışma, üç bölümden meydana gelmektedir. Halk biliminin çalışma alanları içerisinde kitle iletişim araçlarının önemi ve televizyon dizilerinin toplum üzerindeki etkileri değerlendirilmiş, meslek folkloru tarihi ve sınıflandırılması incelenmiştir. Profesyonel ve geleneksel meslek konulu dizilerden seçilen örneklerin incelendiği ikinci bölümde geleneksel meslek dizilerinin SOKÜM ve kültür turizmi bağlamında değerlendirilmesi yapılmıştır. Çalışmanın son bölümünde meslek folklorunun ve meslek konulu dizilerin değerlendirmesi yapılmıştır. Konu ile ilgili yazılı, sözlü ve elektronik kaynaklardan yararlanılmıştır.

Anahtar sözcükler: Meslek folkloru, profesyonel meslekler, geleneksel meslekler, kitle iletişimi, televizyon dizileri.

ABSTRACT

A FOLKLORIC EXAMINATION ON OCCUPATIONS IN TELEVISION SERIES

SAĞIR, Büşra

Master Thesis, Department of Turkish Language and Literature

Supervisor: Dr. Öğr. Üyesi Cevdet AVCI

July 2021, 236 pages

The transition of societies to oral, written and electronic cultural environments also increases the diversity of expression of cultural products. The increase in the use of mass media makes the consumption of television and television series widespread. Television is also extremely important in terms of reflecting cultural values, lifestyles and social relations in social life. In this respect, the cultural values of the occupational folklore in the occupational series have been tried to be conveyed. The study, which examines the occupational folklore, consists of three parts. The importance of mass media and the effects of television series on society were evaluated within the study fields of folklore, and the history, classification of occupational folklore were examined. In the second part, in which the selected examples from professional and traditional profession series are examined, traditional profession series are evaluated in the context of SOKÜM and cultural tourism. In the last part of the study, occupational folklore and occupational series were evaluated. Written, oral and electronic resources related to the subject were used.

Keywords: Occupational folklore, professional occupations, traditional occupations, mass communication, television series.

ÖN SÖZ

Kitle iletişim kültürünün önemli bir parçası haline gelen televizyon ve televizyon dizileri maddi ve manevi değerlerin aktarımında da etkili olmaktadır. Dizilerde yansıtılan toplumsal yaşam biçimlerinin yanı sıra dizi karakterlerinin meslekleri de ön planda tutulmaktadır. Profesyonel mesleklerin ana tema olarak incelendiği dizilerde polislik, doktorluk, öğretmenlik, avukatlık, mimarlık, askerlik gibi birçok mesleğin genç izleyiciler arasında popülerlik kazandığı ve meslek dizilerinin tercih edilmesinde önemli bir etken olduğu bilinmektedir. Balıkçılık, halıcılık, ekmekçilik, baklavacılık, bakırcılık gibi geleneksel mesleklerin de televizyon dizileri aracılığıyla yeniden canlanmasına ve el sanatlarının gelecek nesillere aktarılmasına imkân sağlanmaktadır.

Bu çalışma, televizyondaki meslek dizilerinden hareketle halk bilimi ekseninde profesyonel ve geleneksel mesleklerin mesleki öğelerinin kitle iletişim araçlarındaki aktarımını değerlendirme amacı taşımaktadır. İletişim bağlamında ele alınan diziler meslek folkloru çalışmalarından yararlanılarak açıklanmaya çalışılmıştır. Kitle iletişim araçları, televizyon ve halk bilimi konularıyla ilgili çalışmalar değerlendirilmiştir. Meslek dizilerinden seçilen örneklerle mesleki unsurların görsel kültüre aktarımının da değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

Bu tez çalışmasında akademik destek ve yönlendirmelerinden dolayı değerli hocam Prof. Dr. Mehmet EROL'a, Doç. Dr. Mustafa GÜLTEKİN'e ve tezimin her aşamasında bana yön veren tez danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Cevdet AVCI' ya teşekkürlerimi sunarım.

Büşra SAĞIR

Temmuz 2021

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	i
ABSTRACT.....	ii
ÖN SÖZ	iii
İÇİNDEKİLER	iv
TABLolar LİSTESİ.....	x
ŞEKİLLER VE GÖRSELLER LİSTESİ.....	xi
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xv
GİRİŞ	1
A.Çalışmanın Konusu ve Problemi.....	2
B.Çalışmanın Amacı ve Önemi.....	2
C.Çalışmanın Yöntemi.....	2
D.Çalışmanın Sınırlılıkları	3
E.Çalışma İle İlgili Tanımlar.....	3
F.Konu İle İlgili Yapılmış Çalışmalar.....	4
Kitaplar.....	4
Tezler.....	6
Makaleler.....	11
I.BÖLÜM KAVRAMSAL ÇERÇEVE	15
1.1.Halk Biliminin Gelişimi ve Çalışma Alanları	15
1.2.Kitle İletişim Araçları ve Türk Halk Bilimi	19
1.3.Türkiye’de Televizyon Yayıncılığı ve Televizyon Dizileri	22
1.3.1.Televizyonun Toplum Üzerindeki Etkisi.....	27
1.4.Meslek Kavramı	35
1.5.Meslek Folkloru	36
1.5.1.Meslek Üzerine Çalışan Disiplinler ve Halk Bilimi	38
1.5.2.Mesleklerin Sınıflandırılması	39
1.5.2.1.Profesyonel Meslekler.....	41
1.5.2.2.Geleneksel Meslekler	44

1.5.3.Dünyada Meslek Folkloru Çalışmaları Tarihi	46
1.5.4.Türkiye’de Meslek Folkloru Çalışmaları Tarihi.....	49
II. BÖLÜM BULGULAR VE TARTIŞMA	57
2.1.Televizyon Dizilerindeki Meslekler	57
2.2. Profesyonel Meslekler	59
2.2.1. Öğretmenlik	60
2.2.1.1.Hayat Bilgisi Dizisindeki Meslek Folkloruna Dair Kültürel Unsurlar	61
2.2.1.1.1.Mesleğin Anlamı	62
2.2.1.1.2.Mesleğin Zorlukları	62
2.2.1.1.3.Kıdem	63
2.2.1.1.4.Töreler, Gelenekler.....	64
2.2.1.1.5.Meslek Ahlâkı	64
2.2.1.1.6.Meslek Anlatıları	65
2.2.1.1.7.Şakalar	66
2.2.1.1.8.Espriler	70
2.2.1.1.9.Lakaplar	70
2.2.1.1.10.Semboller.....	71
2.2.1.1.11.Giyim Kuşam	72
2.2.1.1.12.Halk Edebiyatına Ait Diğer Öğeler	73
2.2.2.Doktorluk	75
2.2.2.1.Doktorlar Dizisindeki Meslek Folkloruna Dair Kültürel Unsurlar	76
2.2.2.1.1.Mesleğin Anlamı	77
2.2.2.1.2.Mesleğin Zorlukları	78
2.2.2.1.3.Kıdem	81
2.2.2.1.4.Töreler, Gelenekler.....	83
2.2.2.1.5.Meslek Ahlâkı	83
2.2.2.1.6.Meslek Anlatıları	84
2.2.2.1.7.Şakalar	84
2.2.2.1.8.Espriler	86
2.2.2.1.9.Lakaplar	88
2.2.2.1.10.Semboller.....	88
2.2.2.1.11.Giyim Kuşam	89
2.2.2.1.12.Halk Edebiyatına Ait Diğer Öğeler	90
2.2.3.Polislik	92
2.2.3.1.Arka Sokaklar Dizisindeki Meslek Folkloruna Dair Kültürel Unsurlar	93
2.2.3.1.1.Mesleğin Anlamı	94

2.2.3.1.2.Mesleğin Zorluğu	95
2.2.3.1.3.Kıdem	96
2.2.3.1.4.Töreler, Gelenekler	96
2.2.3.1.5.Meslek Ahlâkı	97
2.2.3.1.6.Meslek Anlatıları	98
2.2.3.1.7.Şakalar	98
2.2.3.1.8.Espriler	100
2.2.3.1.9.Lakaplar	101
2.2.3.1.10.Semboller.....	101
2.2.3.1.11.Giyim-Kuşam	103
2.2.3.1.12. Halk Edebiyatına Ait Diğer Öğeler	104
2.2.4.Askerlik.....	105
2.2.4.1.Sakarya Fırat Dizisindeki Meslek Folkloruna Dair Kültürel Unsurlar	106
2.2.4.1.1.Mesleğin Anlamı	107
2.2.4.1.2.Mesleğin Zorluğu	108
2.2.4.1.3.Kıdem	109
2.2.4.1.4.Töreler, Gelenekler	109
2.2.4.1.5.Meslek Ahlâkı	109
2.2.4.1.6.Meslek Anlatıları	110
2.2.4.1.7.Şakalar	110
2.2.4.1.8.Espriler	112
2.2.4.1.9.Lakaplar	113
2.2.4.1.10.Semboller.....	114
2.2.4.1.11.Giyim-Kuşam	115
2.2.4.1.12.Halk Edebiyatına Ait Diğer Öğeler	115
2.2.5.Avukatlık	117
2.2.6. Genel Değerlendirme	118
2.3.Geleneksel Meslekler	126
2.3.1.Balıkçılık.....	126
2.3.1.1.Gülbeyaz Dizisindeki Meslek Folkloruna Dair Kültürel Unsurlar ...	127
2.3.1.1.1.Mesleğin Anlamı	127
2.3.1.1.2.Mesleğin Zorluğu	128
2.3.1.1.3.Kıdem	129
2.3.1.1.4.Töreler, Gelenekler	129
2.3.1.1.5.Meslek Ahlâkı	129
2.3.1.1.6.Meslek Öğretileri.....	130

2.3.1.1.7.Şakalar	130
2.3.1.1.8.Espriler	131
2.3.1.1.9.Lakaplar	131
2.3.1.1.10.Semboller.....	132
2.3.1.1.11.Giyim-Kuşam	132
2.3.1.1.12.Halk Edebiyatına Ait Diğer Öğeler	133
2.3.2.Halıcılık	135
2.3.2.1.Kapalı Çarşı Dizisindeki Meslek Folkloruna Dair Kültürel Unsurlar	136
2.3.2.1.1.Mesleğin Anlamı	136
2.3.2.1.2.Mesleğin Zorluğu	137
2.3.2.1.3.Kıdem	137
2.3.2.1.4.Töreler, Gelenekler.....	137
2.3.2.1.5.Meslek Ahlâkı	138
2.3.2.1.6.Meslek Öğretileri.....	138
2.3.2.1.7.Şakalar	140
2.3.2.1.8.Espriler	140
2.3.2.1.9.Lakaplar	140
2.3.2.1.10.Semboller.....	141
2.3.2.1.11.Giyim-Kuşam	141
2.3.2.1.12.Halk Edebiyatına Ait Diğer Öğeler	142
2.3.3.Ekmekçilik	142
2.3.3.1.Ekmek Teknesi Dizisindeki Meslek Folkloruna Dair Kültürel Unsurlar	143
2.3.3.1.1.Mesleğin Anlamı	143
2.3.3.1.2.Mesleğin Zorluğu	144
2.3.3.1.3.Kıdem	145
2.3.3.1.4.Töreler, Gelenekler.....	145
2.3.3.1.5.Meslek Ahlâkı	146
2.3.3.1.6.Meslek Öğretileri.....	147
2.3.3.1.7.Şakalar	147
2.3.3.1.8.Espriler	147
2.3.3.1.9.Lakaplar	148
2.3.3.1.10.Semboller.....	148
2.3.3.1.11.Giyim-Kuşam	149
2.3.3.1.12.Halk Edebiyatına Ait Diğer Öğeler	149
2.3.4. Baklavacılık	150

2.3.4.1.Yabancı Damat Dizisindeki Meslek Folkloruna Dair Kültürel Unsurlar	151
2.3.4.1.1.Mesleğin Anlamı	151
2.3.4.1.2.Mesleğin Zorluğu	152
2.3.4.1.3.Kıdem	152
2.3.4.1.4.Töreler, Gelenekler	153
2.3.4.1.5.Meslek Ahlakı	153
2.3.4.1.6.Meslek Öğretisi	154
2.3.4.1.7.Şakalar	155
2.3.4.1.8.Espriler	156
2.3.4.1.9.Lakaplar	156
2.3.4.1.10.Semboller.....	156
2.3.4.1.11.Giyim-Kuşam	157
2.3.4.1.12.Halk Edebiyatına Ait Diğer Öğeler	158
2.3.5.Bakırcılık	158
2.3.5.1.Benim Adım Melek Dizisindeki Meslek Folkloruna Dair Kültürel Unsurlar.....	159
2.3.5.1.1.Mesleğin Anlamı	160
2.3.5.1.2.Mesleğin Zorluğu	161
2.3.5.1.3.Kıdem	161
2.3.5.1.4.Töreler, Gelenekler.....	161
2.3.5.1.5.Meslek Ahlakı	162
2.3.5.1.6.Meslek Öğretileri.....	162
2.3.5.1.7.Şakalar	165
2.3.5.1.8.Espriler	166
2.3.5.1.9.Lakaplar	166
2.3.5.1.10.Semboller.....	166
2.3.5.1.11.Giyim-Kuşam	167
2.3.5.1.12.Halk Edebiyatına Ait Diğer Öğeler	168
2.3.6.Genel Değerlendirme	169
2.4. Somut Olmayan Kültürel Miras Açısından Televizyon Dizilerindeki Geleneksel Meslekler	173
2.5. Kültür Turizmi Açısından Mesleklerin Değerlendirilmesi.....	175
2.4.Televizyon Dizilerindeki Mesleklerin Art Zamanlı İncelenmesi.....	177
2.4.1.Profesyonel Meslek Dizilerinin Art Zamanlı İncelenmesi	177
2.4.2.Geleneksel Meslek Dizilerinin Art Zamanlı İncelenmesi.....	180
SONUÇ	182

KAYNAKLAR	187
ÖZGEÇMİŞ	218

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1.1. Dışa Aktarılan TV Dizileri	32
Tablo 1.2. Son Dönemde İhraç Edilen Dizi Örnekleri (2011-2016).....	33
Tablo 1.3. ISCO Ana Meslek Grupları	40
Tablo 2.1. Öğretmenlik Konulu Diziler	119
Tablo 2.2. Doktorluk Konulu Diziler	121
Tablo 2.3. Polislik Konulu Diziler	123
Tablo 2.4. Askerlik Konulu Diziler.....	124
Tablo 2.5. Geleneksel Meslek Konulu Diziler	169

ŞEKİLLER VE GÖRSELLER LİSTESİ

Şekil 1.1. Televizyon Yayınlarını İzler Misiniz?	28
Şekil 1.2. İlk 5 Programın Dağılımı- 2013-2014 Sezonu	29
Şekil 1.3. Neden Televizyon Yayınları İzlersiniz?	30
Şekil 2.1. Yayındaki Dizilerin Temaları	58

Görsel 2.1. Hayat Bilgisi Dizi Afişi	62
Görsel 2.2. Afet Öğretmenin Tayini(1-20.Bölüm).....	63
Görsel 2.3. Yıl Sonu Gösterisi(19.Bölüm).....	64
Görsel 2.4. Afet Öğretmenin Meslek Ahlakı(1-20.Bölüm)	65
Görsel 2.5. Cumhur Hocanın Şakası(1.Bölüm)	66
Görsel 2.6. Sedat'ın Yapışkan Şakası(1.Bölüm)	67
Görsel 2.7. Arif'in Balık Şakası(2.Bölüm).....	67
Görsel 2.8. Sevdâ Hocaya Yapılan Şaka(6.Bölüm)	67
Görsel 2.9. Ali'nin Tahta Şakası(7.Bölüm)	68
Görsel 2.10. Hidayet Hocaya 1 Nisan Şakası(8.Bölüm).....	69
Görsel 2.11. Cumhur Hocaya 1 Nisan Şakası(8.Bölüm)	69
Görsel 2.12. Amil Bey'e 1 Nisan Şakası(8.Bölüm).....	69
Görsel 2.13. Sevdâ Hocaya 1 Nisan Şakası(8.Bölüm).....	69
Görsel 2.14. Kadriye ve Hidayet Hocanın Cumhur Hocaya Yaptığı Şaka(12.Bölüm).....	69
Görsel 2.15. Rıdvan Kanat Lisesi(1-20.Bölüm).....	72
Görsel 2.16. Hayat Bilgisi Dizisi Kişi Tanıtımları(1-20.Bölüm).....	72
Görsel 2.17. Okul Bilgisayarları(3.Bölüm).....	72
Görsel 2.18. Afet Öğretmenin Kıyafeti(1-20.Bölüm).....	73
Görsel 2.19. Tekin Hocanın Şiir Söylemesi(16.Bölüm)	75
Görsel 2.20. Doktorlar Dizi Afişi.....	77
Görsel 2.21. Haldun Şefin Asistanlara Konuşma Yapması(1.Bölüm).....	78
Görsel 2.22. Doktorluk Mesleğinde Dikkatli Olunması(5.Bölüm).....	80
Görsel 2.23. Haldun Şefin Öğüt Vermesi(3.Bölüm).....	80
Görsel 2.24. Meslektaşlarının Kaza Yapması(16.Bölüm)	81
Görsel 2.25. Fikret Hocanın Şef Olduğunu Hatırlatması(2.Bölüm)	82
Görsel 2.26. Suat Hocanın Başkanlık İstemesi(2.Bölüm).....	82
Görsel 2.27. Fikret Hocanın Asistanlara Öğüt Vermesi(4.Bölüm).....	84
Görsel 2.28. Haldun Şefin Meslek Anlatımı(1.Bölüm)	84
Görsel 2.29. Burak'ın Kader'e Şaka Yapması(4.Bölüm).....	85
Görsel 2.30. Burak'ın Bayılma Şakası(6.Bölüm).....	85
Görsel 2.31. Burak'ın Hasan'a Şaka Yapması(8.Bölüm)	86

Görsel 2.32. Fikret Hocanın Zenan'a Şaka Yapması(10.Bölüm).....	86
Görsel 2.33. Suat Hocanın Oyun Anlatımı(10.Bölüm).....	87
Görsel 2.34. Stetoskop(1-20.Bölüm)	89
Görsel 2.35. Hastane(1-20.Bölüm)	89
Görsel 2.36. Ameliyathane Işığı(1-20.Bölüm).....	89
Görsel 2.37. Ameliyathane(1-20.Bölüm).....	89
Görsel 2.38. Ameliyathane Araç-Gereçleri(1-20.Bölüm).....	89
Görsel 2.39. Ambulans(1-20.Bölüm).....	89
Görsel 2.40. Ameliyathane Kıyafeti(1-20.Bölüm).....	90
Görsel 2.41. Doktorların Kıyafeti(1-20.Bölüm)	90
Görsel 2.42. Kader'in El Falına Bakması(5.Bölüm)	91
Görsel 2.43. İki Kardeşin Ninni Söylemesi(3.Bölüm).....	91
Görsel 2.44. Arka Sokaklar Dizi Afişi	93
Görsel 2.45. Rıza Müdürün Konuşması(6.Bölüm)	94
Görsel 2.46. Rıza Müdürün Ekiple Konuşması(19.Bölüm).....	94
Görsel 2.47. Kılık Değiştirme(4.Bölüm).....	95
Görsel 2.48. Zeynep'in Vurulması(7.Bölüm).....	96
Görsel 2.49. Murat'ın Bıçaklanması(17.Bölüm)	96
Görsel 2.50. Hüsnü'nün Ödül Alması(6.Bölüm).....	97
Görsel 2.51. Osman Müdüre Kutlama Yapılması(1.Bölüm)	97
Görsel 2.52. Zeynep'in Murat'a Şaka Yapması(6.Bölüm)	99
Görsel 2.53. Hüsnü'ye Şaka Yapılması(3.Bölüm)	99
Görsel 2.54. Aylin'in Hüsnü'ye Şaka Yapması(8.Bölüm).....	99
Görsel 2.55. Bebeğin Fotoğrafı(8.Bölüm)	99
Görsel 2.56. Murat'ın Ali'ye Şaka Yapması(11.Bölüm)	100
Görsel 2.57. Zeynep'in Sinirlenmesi(2.Bölüm)	100
Görsel 2.58. Şehit Arkadaşlarını Anma Töreni(1.Bölüm)	102
Görsel 2.59. Ekip Arabası((1-20.Bölüm).....	102
Görsel 2.60. Dizi Yazısı(1-20.Bölüm)	102
Görsel 2.61. Polis Aracı(1-20.Bölüm)	102
Görsel 2.62. Çelik Yelek(1-20.Bölüm)	102
Görsel 2.63. Polis Helikopteri(1-20.Bölüm)	102
Görsel 2.64. Mobese Merkezi(1-20.Bölüm)	103
Görsel 2.65. Polis Merkezi(1-20.Bölüm).....	103
Görsel 2.66. Nezarethane(2.Bölüm).....	103
Görsel 2.67. Polis Üniforması(1-20.Bölüm)	104
Görsel 2.68. Sivil Kıyafetli Polisler(1-20.Bölüm)	104
Görsel 2.69. Sakarya Fırat Dizi Afişi	106
Görsel 2.70. Osman'ın Timle Konuşması(2.Bölüm).....	107
Görsel 2.71. Albayın Askerlerle Konuşması(2.Bölüm)	107
Görsel 2.72. Askerlerin Yaralanması(1.Bölüm)	108
Görsel 2.73. Askerlerin Şehit Olması(14.Bölüm).....	108
Görsel 2.74. Şehit Töreni Yapılması(2.Bölüm)	109
Görsel 2.75. Çarşı İzni Yemeği(13.Bölüm)	109
Görsel 2.76. Durali'nin Cemil'e Şaka Yapması(1.Bölüm)	110
Görsel 2.77. Kamil'e Şaka Yapılması(1.Bölüm).....	111
Görsel 2.78. Mahmut'a Şaka Yapılması(7.Bölüm)	111

Görsel 2.79. Sait'e Şaka Yapılması(8.Bölüm).....	111
Görsel 2.80. Muharrem'e Şaka Yapılması(19.Bölüm).....	112
Görsel 2.81. Durali'nin Kamil'e Espri Yapması(2.Bölüm)	112
Görsel 2.82. Muharrem'in Kâmil'e Espri Yapması(3.Bölüm)	113
Görsel 2.83. Poyraz Timin Gösterimi(1-20.Bölüm)	114
Görsel 2.84. Kişilerin Tanıtımı(1-20.Bölüm)	114
Görsel 2.85. Askeri Araçlar(1-20.Bölüm)	114
Görsel 2.86. Yatakhane(1-20.Bölüm)	114
Görsel 2.87. Yemekhane(1-20.Bölüm)	114
Görsel 2.88. Çelik Tepe Karakolu(1-20.Bölüm).....	114
Görsel 2.89. Askeri Üniforma(1-20.Bölüm)	115
Görsel 2.90. Muharrem'in Rüya Görmesi(5.Bölüm).....	116
Görsel 2.91. Gülbeyaz Dizi Afişi	127
Görsel 2.92. Tekne Yarışı(1.Bölüm).....	128
Görsel 2.93. Teknenin Sürüklenmesi(4.Bölüm)	128
Görsel 2.94. Hamsi Festivali(1.Bölüm)	129
Görsel 2.95. Gemici Düğümünün Öğretimi(10.Bölüm)	130
Görsel 2.96. Tahir'in Pervane Şakası(1.Bölüm).....	131
Görsel 2.97. Avlanan Balıklar(1-20.Bölüm).....	132
Görsel 2.98. Balıkçı Teknesi(1-20.Bölüm)	132
Görsel 2.99. Balık Ağı(1-20.Bölüm)	132
Görsel 2.100. Avcılık Malzemeleri(1.Bölüm)	132
Görsel 2.101. Keşan Bezi(1-2.Bölüm).....	133
Görsel 2.102. Bez Bağlama(1.Bölüm)	133
Görsel 2.103. Kapalı Çarşı Dizi Afişi	136
Görsel 2.104. Halı Dükkânı Çalışanları	137
Görsel 2.105. Halı Atma(1.Bölüm).....	138
Görsel 2.106. Çay İkramı(9.Bölüm)	138
Görsel 2.107. Diyar'ın Yanlışlığı Düzeltmesi(1.Bölüm).....	138
Görsel 2.108. Zeze'nin Malzemeleri Öğrenmesi(3.Bölüm)	139
Görsel 2.109. Mahmut'un Halı Atmayı Öğrenmesi(18.Bölüm).....	139
Görsel 2.110. Esnafla Tanışma(17.Bölüm).....	140
Görsel 2.111. Kapalı Çarşı(1-20.Bölüm)	141
Görsel 2.112. Çarşıdaki Kıyafet Dükkânı(1-20.Bölüm)	141
Görsel 2.113. Çarşıdaki Esnaflar(1-20.Bölüm).....	141
Görsel 2.114. Zeze'nin Halı Dokuması(16.Bölüm).....	141
Görsel 2.115. Mahmut'un Bağlama Çalması(8.Bölüm).....	142
Görsel 2.116. Ekmek Teknesi Dizi Afişi	143
Görsel 2.117. Esnaflığın Açıklanması(12.Bölüm).....	144
Görsel 2.118. Esnaflığın Zorluğu(15.Bölüm)	145
Görsel 2.119. Korkut'un Ustasının Elini Öpmesi(12.Bölüm)	145
Görsel 2.120. Kadir'in Ustasının Elini Öpmesi(12.Bölüm)	145
Görsel 2.121. Bican'ın Önlüğünün Bağlanması(12.Bölüm)	146
Görsel 2.122. Naim'in El Öpmesi(3.Bölüm).....	146
Görsel 2.123. Yeni Yıl Süslemesi(7.Bölüm)	147
Görsel 2.124. Ekmek Fırını(1-20.Bölüm)	148
Görsel 2.125. Un Çuvalları(1-20.Bölüm)	148

Görsel 2.126. Pişirilen Ekmekler(1.Bölüm).....	148
Görsel 2.127. Süha'nın Önlük Giymesi(12.Bölüm)	149
Görsel 2.128. Cengiz'in Önlük Giymesi(12.Bölüm).....	149
Görsel 2.129. Korkut'un İş Önlüğü(12.Bölüm).....	149
Görsel 2.130. Nusret Usta ve Çırağının Önlükleri(9.Bölüm)	149
Görsel 2.131. Kahvehanede Hikâye Anlatımı(1-20.Bölüm).....	150
Görsel 2.132. Yabancı Damat Dizi Afişi	151
Görsel 2.133. Ruşen'in Baklava Yapımı(11.Bölüm).....	152
Görsel 2.134. Ödül Töreni(3.Bölüm).....	153
Görsel 2.135. Baklava Şerbetinin Dökülmesi(1.Bölüm)	153
Görsel 2.136. Memik Ustanın Kızması(3.Bölüm)	154
Görsel 2.137. Cevahir Ustanın Plan Yapması(16.Bölüm)	154
Görsel 2.138. Baklava Malzemesinin Hazırlanması(1.Bölüm)	155
Görsel 2.139. Kadir'in Spor Yapması(5.Bölüm).....	155
Görsel 2.140. Memik Ustanın Kahraman'a Kızması(8.Bölüm).....	156
Görsel 2.141. Gaziantep Turistik Çarşısı(1-20.Bölüm)	157
Görsel 2.142. Ustaların Baklava Yapması(1-20.Bölüm)	157
Görsel 2.143. Baklava Dükkânı(1-20.Bölüm)	157
Görsel 2.144. Baklavanın Yapımı.....	157
Görsel 2.145. Baklava Ustalarının Kıyafeti(1-20.Bölüm)	158
Görsel 2.146. Benim Adım Melek Dizi Afişi	159
Görsel 2.147. Hafız Ustanın Mesleği Anlatması(6.Bölüm).....	160
Görsel 2.148. Kebapçı Dükkanının Satılmaması(13.Bölüm)	160
Görsel 2.149. Bakırcılık Atölyesi(1.Bölüm).....	161
Görsel 2.150. Bayramlaşmadaki Yemek İkramı(1.Bölüm)	162
Görsel 2.151. Sedefçilik Mesleğinin Öğretimi(4.Bölüm).....	163
Görsel 2.152. Hafız Ustanın Ustalarla Konuşması(10.Bölüm).....	163
Görsel 2.153. Kerem'in Bakır İşlemesi(9.Bölüm).....	164
Görsel 2.154. Defne'nin Bakır İşlemesi(9.Bölüm).....	164
Görsel 2.155. Halil'in Bakır İşlemesini Öğrenmesi(20.Bölüm).....	164
Görsel 2.156. Mesleğin Devir Teslimi(12.Bölüm)	165
Görsel 2.157. Seyit Ali Ustanın Misafiriyle Konuşması(9.Bölüm)	165
Görsel 2.158. Bakırcılık Öğrencileri(1-20.Bölüm)	166
Görsel 2.159. Bakırcılar Çarşısı(1-20.Bölüm)	166
Görsel 2.160. Sedef İşleme(6.Bölüm).....	167
Görsel 2.161. Bakır İşleme Malzemeleri(9.Bölüm).....	167
Görsel 2.162. Kebap Yapımı(1.Bölüm)	167
Görsel 2.163. Baklava Yapımı(4.Bölüm)	167
Görsel 2.164. Kebapçı Dükkânı(1-20.Bölüm)	167
Görsel 2.165. Baklavacı Dükkânı(1-20.Bölüm)	167
Görsel 2.166. Ustaların Kıyafetleri	168

KISALTMALAR LİSTESİ

ABD	:Amerika Birleşik Devletleri
A.Ş.	:Anonim Şirketi
C.	:Cilt
Çev.	:Çeviren
DTCF	:Dil Tarih Coğrafya Fakültesi
Ed.	:Editör
HAGEM	:Halk Kùltürlerini Araştırma ve Geliştirme Genel Müdürlüğü
ISCO	: Uluslararası Standart Meslekler Sınıflandırması
MEB	:Milli Eğitim Bakanlığı
RTÜK	:Radyo ve Televizyon Üst Kurulu
SOKÜM	: Somut Olmayan Kültürel Miras
S.	:Sayı
ss.	:Sayfa sayısı
T.C.	:Türkiye Cumhuriyeti
TDV	:Türkiye Diyanet Vakfı
TMS	: Türk Meslekler Sözlüğü
TMSS	:Türkiye Meslek Sınıflama Sistemi
TNS	: Transparent Network Substrate
TV	: Televizyon
UNESCO	: Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü
vd.	: ve diğerleri
Yay. Haz.	:Yayına Hazırlayan
YÖK	:Yükseköğretim Kurulu
YÖKTEZ	:Yükseköğretim Kurulu Tez Merkezi
yy.	:Yüzyıl

GİRİŞ

Teknolojinin gelişmesiyle birlikte kitle iletişim araçları da yaygın bir etki alanına sahip olmaktadır. Günümüzde insanların vakitlerinin büyük bir kısmını televizyon karşısında geçirdiği düşünülünce televizyon, kitle iletişim araçları içerisinde en çok tercih edilen araç olmaktadır. Bilgilendirme ve eğlendirme işlevleriyle ön plana çıkan televizyon, yarışma ve sağlık programlarının yanı sıra televizyon dizileriyle popülerliğini arttırmaktadır.

Televizyonda TRT 1 kanalında yayınlanan dizilere bakıldığında genellikle mahalle çevresi, bakkal, manav, komşuculuk ilişkileri, aile bireylerinin veya akrabalarının yaşamları gibi konular ele alınmaktadır. Özel kanal yayınlarının başlamasıyla birlikte 2000’li yıllardan sonra yapılan dizilerde sosyo-ekonomik çevrenin değiştiği görülmektedir. Diziler ev eksenli olmak dışında daha çok iş ve arkadaş çevresine doğru yön almaya başlamıştır. Dizi tüketiminin artmasıyla birlikte dizilerdeki çalışan karakterlerin iş rolleri de değişmektedir. Bireylerin diziyi izleme oranlarına göre hangi mesleğe ait diziler daha fazla tutulmuşsa o mesleğin ana tema olarak kullanıldığı diziler çekilmeye ve izleyiciye sunulmaya başlanmıştır.

Dizilerde karakterlerin yaptıkları meslekler profesyonel veya geleneksel mesleklerden seçilmektedir. Geleneksel mesleklere ait mesleklerin ele alındığı dizilerde el sanatlarına ait kültürel uğraşlara da yer verildiği görülmektedir. Bu temaların yanında daha çok doktorluk, öğretmenlik, askerlik, polislik, avukatlık, mimarlık temalı diziler ağırlıklı olarak izleyiciye sunulmaya başlanmıştır. Çalışmada bu mesleklerin yaşam biçimleri, giyim-kuşamları, mesleğe ait araç-gereçleri, usta-çırak ya da öğrenci-öğretmen olarak mesleki anlatıların izleyici kitlesine nasıl aktarıldığı incelenmiştir.

A.Çalışmanın Konusu ve Problemi

Kitle iletişim araçları içerisinde etkili bir araç olarak yer alan televizyon gündelik yaşantının ayrılmaz parçası haline gelmiştir. Yazılı, görsel ve işitsel birçok role sahip olan televizyon, sosyal ve kültürel alandaki iletişimi sağlamaktadır. İzleyiciler üzerinde büyük etkisi olan televizyon dizilerdeki karakterleri aracılığıyla da mesleklere dair farklı örnekler sunmaktadır. Dizideki her karakterin geleneksel veya profesyonel olarak bir mesleği olduğu görülmektedir. Çalışmada öğretmenlik, doktorluk, polislik, askerlik, balıkçılık, ekmekçilik, halıcılık, baklavacılık ve bakırcılık mesleklerine ait diziler ele alınmıştır. Televizyon dizilerinde bu mesleklerin ne şekilde öne çıkarıldığı ve izleyicilere aktarıldığı çalışmanın temel problemi olmaktadır.

B.Çalışmanın Amacı ve Önemi

Türkiye’de halk bilimi çalışmaları içerisinde meslek folkloru ile ilgili yapılan çalışmalarda televizyon dizilerinin daha az ele alındığı görülmektedir. İnsanların icra ettikleri ve yarattıkları kültürleri anlamak kadar meslek gruplarının oluşturduğu kültürleri anlamak da büyük önem taşımaktadır. Bu bakımdan Türkiye’de profesyonel mesleklerin ve geleneksel mesleklerin yer aldığı dizilerde nasıl temsil edildiğinin ortaya çıkartılması önem taşımaktadır. Çalışma; meslek kültürü bağlamında dizilerde sunulan mesleklerin giyim-kuşam, semboller, gelenekler ve anlatıların halk bilimsel olarak incelenmesini ortaya koymayı amaçlamaktadır. Ayrıca ana teması meslek olan dizilerden seçilen örneklerin incelenmesi bu alanda yapılacak çalışmalara da katkı sunması amaçlanmaktadır.

C.Çalışmanın Yöntemi

Çalışma, hazırlanırken ilk olarak literatür taraması ile başlamıştır. Bu tarama sırasında Gaziantep Üniversitesi Kütüphanesi, Yöktez Merkezi, makale bilgi sistemleri, e-kitap uygulamaları ve internet ortamında paylaşılan yayınlardan faydalanılmıştır. Konu hakkında yapılan araştırmalardan sonra ulaşılan kaynaklarda mesleklerin dizilere yansımaları tespit edilmiştir. Çalışma konusunda dizilerle ilgili disiplinlerarası kitap, tez ve makalelerden yararlanılmıştır. Halk bilgisi ürünlerinin incelenmesinde Metin Ekici şu tespitte bulunmuştur (Ekici, 2013, s.100):

“Halk bilgisi ürünleri, türü ne olursa olsun, belli özelliklere sahiptir. Bu özelliklerin sınıflandırılması yapıldıktan sonra, bu özelliklerden biri veya birkaçını göz önüne alarak ortaya atılan kuram ve yöntemlerden söz etmemizin daha doğru olacağını” belirtmiştir. “Bir halk bilgisi ürünü esas itibarıyla; “yaratım, icra ve aktarım”, “şekil ve yapı”, “içerik” ve “işlev” özelliklerine sahiptir. Tanıtılan çeşitli kuramsal yaklaşımlar ve ilgili yöntemler bu özelliklerden biri veya birkaçının daha önemli kabul edilmesine bağlı olarak ortaya atılmıştır.”

Bu çerçevede meslek dizilerinin incelenmesinde içerik çözümlemesi tekniğinin kullanılması amaçlanmıştır. Bu teknik görsel ve televizyon yayınları gibi içeriklerin değerlendirilmesinde kullanılan bir yöntem çalışması olmaktadır. Alan çözümlemesi ve mesaj çözümlemesi olarak içerik çözümlemesi günümüz uygulamalarında iki ana türde yapılmaktadır (Aziz, 2010, s.123).

D.Çalışmanın Sınırlılıkları

Tez çalışması kapsamında araştırma alanının sınırlandırılması bakımından meslek konulu televizyon dizilerinden seçilen örnekler üzerinden değerlendirmeler yapılmıştır. Bu bağlamda internet merkezli yayınlar kullanılmamıştır. Bu amaçla dönem sınırlaması yapılmamış Hayat Bilgisi, Doktorlar, Arka Sokaklar, Sakarya Fırat, Gülbeyaz, Kapalı Çarşı, Ekmek Teknesi, Yabancı Damat ve Benim Adım Melek dizileri seçilmiştir. Bu diziler ATV, Show TV, Kanal D ve TRT 1 kanallarında yayınlanan dizilerden seçilmiştir. Dizilerin belirlenmesinde meslek kültürünü yansıtan meslek dizileri belirlenmiş ve halk bilimi unsurlarından en çok örneğe yer veren diziler seçilerek ilk yirmi bölümü üzerinden içerik çözümlemesi yapılmıştır. Dizilerin bölümlerinin izlenmesi Youtube adlı sosyal medya aracı ile sağlanmıştır. Dizi bölümlerine erişim tarihleri kaynaklar bölümünde listelenmiştir. İncelenen dizilerdeki görsellere erişim ekran paylaşımı yapılarak sağlanmış ve yer aldığı bölüm çalışmanın şekiller ve görseller listesinde adlandırılarak belirtilmiştir. İnternet kaynaklı görsellerin erişim tarihleri internet kaynakları kısmında yer verilmiştir.

E.Çalışma İle İlgili Tanımlar

Televizyon dizilerindeki mesleklerin kültürel unsurları üzerine yapılan araştırmanın birinci bölümünde halk biliminin çalışma alanları, televizyon yayıncılığı ve televizyon dizileri, meslek folkloru çalışmalarına yer verilmiştir. Çalışmanın ikinci bölümünde televizyon dizilerindeki mesleklerin geleneksel ve profesyonel örnekleri

üzerindeki değerlendirmelerde bulunulmuştur. Devamında meslek dizilerinin SOKÜM ve kültür turizmi açısından değerlendirmesi ele alınmıştır.

F.Konu İle İlgili Yapılmış Çalışmalar

Kitaplar

Erol Mutlu, “Televizyonu Anlamak”(1991) başlıklı çalışmasını üç bölümde incelemiştir. Kitabının birinci bölümünde televizyon türlerinin açıklamasının yapan Mutlu ikinci bölümde televizyonun kurmaca dünyasını anlatmıştır. Kurmaca ve gerçeklik, televizyon oyunu, sinemanın etkisi, belgeseller ve mini dizileri açıklamıştır. Üçüncü bölümde ise dizi ve seriyaller üzerinde durarak değerlendirmeler yapmıştır.

Kubilay Aktulum, “Metinlerarası İlişkiler” (2000) adlı çalışmasını üç başlık altında incelemiştir. Birinci bölümde metinlerarası kuram ve kökenleri hakkında bilgi verdikten sonra, metinlerarası yöntemlerin ilişkilerini açıklamıştır. Üçüncü bölümde metinlerarası okur, anlam ve imgelerden bahsetmiştir. Kitabında medyanın metinlerarası değerlendirilmesi önemli bir kaynak teşkil etmektedir.

Ünsal Oskay, “XIX. Yüzyıldan Günümüze Kitle İletişiminin Kültürel İşlevleri Kuramsal Bir Yaklaşım” (2000) adlı çalışmasını üç kısma ayırmıştır. Birinci kısımda Rousseau, Baudelaire ve Melville’nin gerçeklik algılarına değinmiştir. İkinci kısımda Huizinga’nın oyun ve kültür çalışmaları, McLuhan’ın görüşleri ve popüler ikonoloji açıklamalarına yer vermiştir. Üçüncü kısımda iletişimin kültürel işlevleri, birey ve toplum etkileşimi ve gösterimlerinin değerlendirilmesi yapılmıştır.

Gürsel Aytaç’ın “Edebiyat ve Medya, Kitaptan Ekran Edebiyat” (2002) başlıklı çalışması bulunmaktadır. Kitle iletişim araçlarının yaygınlaşması ve gücünün giderek artması üzerine değerlendirmelerde bulunan Aytaç, kitabını on iki başlık altında incelemiştir. Medyanın edebiyatla ilişkisinden medya kuramlarına, medya kültüründen televizyon programlarına değin kapsamlı bir çalışma yapmıştır.

Sevilay Çelenk’in “Televizyon, Temsil, Kültür, 90’lı Yıllarda Sosyokültürel İklim ve Televizyon İçerikleri”(2005) başlıklı çalışması bulunmaktadır. Çalışma iki kısımda ele alınmıştır. Birinci kısımda; kitle iletişim sosyolojisi ve televizyon çalışmaları, kültür ve televizyonun etkileşimi anlatılmıştır. İkinci kısımda yayın akışı,

özel televizyon yayıncılığı, televizyon ve izlerkitlenin etkileşimi ve rekabet stratejileri üzerinde açıklamalarda bulunmuştur.

Neil Postman'ın "Televizyon Öldüren Eğlence Gösteri Çağında Kamusal Söylem" (2011) adlı çalışması Osman Akınhay tarafından çevrilmiştir. Yazar, on bir başlık altında incelediği çalışmasında medyanın geçirdiği dönüşümleri ve gösteri çağında nelere etki ettiği hakkında bilgi vermektedir. Gösteri çağı adını verdiği televizyonun retorik bir felsefesi olduğunu ve bu nedenle onu ciddiye almanın tezi üzerinde durduğunu söyler.

Ünsal Oskay'ın "İletişimin ABC'si (2011) adlı çalışmasını beş bölümde ele almıştır. Yazar, eserinin birinci bölümünde iletişimin nasıl olduğu ve ne işe yaradığını açıklamıştır. İkinci bölümünde kitle iletişimin hedef kitleye uygun olarak nasıl aktarılacağından, üçüncü bölümünde iletişim sürecinde algılanmanın önemi, dördüncü bölümde kitle iletişiminde ilgi çekilen ve izlenen olarak neleri kapsadığından bahseder. Son bölümde ise değişen iletişimi anlatmıştır.

Nebi Özdemir'in "Medya Kültür ve Edebiyat" (2012) başlıklı çalışması bulunmaktadır. Beş bölümde incelediği kitabının birinci bölümünde kültür, edebiyat ve yazılı medya konusunu değerlendirmiş; yazılı kültürün temel dinamikleri ve yazılı medyanın gelişimini açıklamıştır. İkinci bölümünde kültür, edebiyat ve radyo konusuna değinerek radyo yayıncılığının gelişimini anlatmıştır. Üçüncü bölümünde kültür ve edebiyatta sinema ve gelişimini değerlendirmiştir. Dördüncü bölümünde televizyon, televizyon yayıncılığının gelişimi, kültür ve edebiyatta televizyon konusunu açıklamıştır. Beşinci bölümünde ise internet konusunu ele almıştır. Bu bakımdan medya ve edebiyatın gelişim içerisinde olduğunu gösteren önemli bir eser olmaktadır.

Ekmel Geçer, "Medya ve Popüler Kültür, Diziler, Televizyon ve Toplum" (2013) adlı kitap çalışmasında, popüler kültürün tüketim, gelenek ve iletişim biçimlerine olan etkisini ele almıştır. Üç bölümde incelediği çalışmasında kültür ve medya kavramlarını açıklayarak tüketim kültüründeki televizyonun etkilerine ve televizyon programları üzerinden diziler, talk showlar, yarışmalar, reklamlar ve magazinler değerlendirilmiştir.

Walter J. Ong tarafından "Sözlü ve Yazılı Kültür Sözü Teknolojileşmesi" (2014) adlı kitap çalışması bulunmaktadır. Çalışmasını yedi başlık altında inceleyen

W. Ong, birincil sözlü kültür çağının elektronik anlatıma dönüşümü ile bilincin ikincil sözlü kültür çağına dönüşümünü anlatmıştır.

Ömer Serim’in “Türk Televizyon Tarihi 1952-2006” (2007) başlıklı çalışması bulunmaktadır. 1952-2006 tarihlerini kapsayan kitap çalışmasını yedi bölümde ele alarak değerlendirmiştir. Birinci bölümde televizyonun ne olduğu ve nasıl icat edildiği hakkında bilgi vermiştir. İkinci bölümde Türkiye’deki ilk televizyon yayını, üçüncü bölümde TRT televizyonu dönemini ele almıştır. Dördüncü bölümde Turgut Özal zamanında özel televizyon kanallarının gelmesini ve yeni kanalların yayına başlamasını değerlendirmiştir. Beşinci bölümde TGRT, Kanal 7, Samanyolu gibi islami kesim televizyon yayıncılığına değinmiştir. Altıncı bölümde haber kanalları, yedinci bölümde televizyon yayınlarını denetleyen kuruluşları anlatmıştır.

Sema Karabıyık tarafından hazırlanan “Türk’ün Dizi ile İmtihanı” (2014) adlı çalışma; yerli diziler, politik kurgu, roman uyarlamaları, dönem dizileri, komedi dizileri, çocuk ve gençlik dizileri, yabancı dizi uyarlamaları olarak sekiz ana başlık altında incelenmiştir.

Yenal Göksun’un editörlüğünde hazırlanan “Televizyon Dizilerinin Keşfi: İçerik, Anlam ve İşlevleri” (2018) adlı çalışma da Türk televizyon dizileri üzerinden yapılmış sekiz önemli çalışmaya yer verilmiştir.

Ahmet Özgür Güvenç’in “Folklor ve Sinema” (2020) başlıklı eseri edebiyat ve sinema alanı içerisindeki önemli çalışmalar arasında bulunmaktadır. Sinemanın halkbilimci tarafından nasıl ele alınması gerektiğine dair düşünce ve öneriler içeren bu çalışmasını iki bölümde incelemiştir. Birinci bölümünde folklor ve sinema ilişkisini açıklamıştır. İkinci bölümünde folklor merkezli sinema yaklaşımını değerlendirmiştir.

Tezler

Türk halk bilimi alanında yapılan çalışmalara ek olarak ana konusunda profesyonel veya geleneksel mesleklerin incelendiği dizilerle ilgili çalışmalarda teze katkı sunması bakımından ele alınmıştır.

Maltepe Üniversitesi’nde Prof. Dr. Peyami Çelikcan danışmanlığında 2006 yılında Zeynep Ayaşlı tarafından “Televizyonun Popüler Kültürü Oluşturma ve Yayma Etkisi” adlı yüksek lisans tez çalışması dört bölümden oluşmaktadır. Birinci

bölümde kitle iletişimi ve toplum üzerindeki etkisi değerlendirilmiştir. İkinci bölümde popüler kültür ve kitle kültürü kavramları açıklanmış, üçüncü bölümde televizyon anlatım biçimleri üzerinde durmuştur. Dördüncü bölümde “Biri Bizi Gözetliyor (BBG)” programı örneği üzerinden incelemelerde bulunmuştur.

İstanbul Üniversitesi’nde Yrd. Doç. Dr. Yıldız Dilek Ertürk danışmanlığında Salih Gölge tarafından 2009 yılında “Televizyon Dizilerindeki Polis İmajının Algılanması Üzerine Bir Çalışma: Türk Televizyonlarında Yayınlanan Polisiye Dizilerdeki Kurmaca Polis Sunumu Üzerine Bir İnceleme” adlı yüksek lisans tezi hazırlanmıştır. Birinci bölümde halkla ilişkiler ve tanıtımda imaj oluşturma’nın önemi üzerinde durularak kullanılan araçlara yer verilmiştir. İkinci bölümde polis kavramı ve meslek alanları hakkında bilgi vermiştir. Üçüncü bölümde polis imajının halkla ilişkiler bağlamında değerlendirmesi yapılmıştır. Dördüncü bölümde televizyon dizilerinde polis imajı üzerine yaptığı anket çalışmasına yer vermiştir.

Ankara Üniversitesi’nde Prof. Dr. Ayşe Çakır İlhan danışmanlığında 2013 yılında Arif Kıvrak tarafından “Televizyon Dizilerindeki Türk Polis İmajı ile Polisin Kendi Öz İmaj Algısının Karşılaştırılmalı Analizi: Arka Sokaklar Dizisi Örneği” isimli doktora tezi hazırlanmıştır. Birinci bölümde çalışmanın amacı, kapsamı, yöntemi gibi çalışma hakkındaki bilgilere yer verilmiştir. İkinci bölümde polis, güvenlik, imaj kavramlarını açıklayarak polis imajına etki eden faktörleri değerlendirmiştir. Üçüncü bölümde araştırmanın yöntemi ile ilgili bilgiler verilmiştir. Dördüncü bölümde polis imajına yönelik anket çalışmasının sonuçlarına ve Arka Sokaklar dizisinin içerik analizine değinilmiştir. Beşinci bölümde sonuç ve önerileri değerlendirmiştir.

Ankara Üniversitesi’nde Prof. Dr. Niyazi Akyüz danışmanlığında 2013 yılında Fatih Günaydın tarafından “Toplumsal ve Dini Değerlerin Görsel Medyada Sunumu Üzerine Sosyolojik Bir İnceleme: Ekmek Teknesi Dizisi Örneği” adlı yüksek lisans tezi hazırlanmıştır. Birinci bölümde kültür, değer, din, medya tanımları ve ilişkileri açıklanarak kavramsal çerçevesi belirtilmiştir. İkinci bölümde Ekmek Teknesi dizisinin inanç, aile, dil gibi içerik analizi yapılmıştır.

Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi’nde Dr. Öğr. Üyesi Savaş Çağlayan danışmanlığında 2013 yılında Hasan Çelik tarafından “Televizyon Programlarındaki Şiddet İçerikli Görüntülerin Yetişkinler Üzerindeki Etkileri: Behzat Ç. Örneği” adlı yüksek lisans tezi hazırlanmıştır. Birinci bölümde şiddet kavramı açıklanarak

medyadaki şiddet içerikli yayınların etkileri ve araştırmaları hakkında bilgilere yer vermiştir. İkinci bölümünde Behzat Ç. Bir Ankara Polisiyesi dizisinin analizi yapılmış ve üçüncü bölümünde kullanılan yöntem ve teknikler açıklanmıştır. Dördüncü bölümde elde edilen verilerin değerlendirmesi yapılmıştır.

Atatürk Üniversitesi'nde Yrd. Doç. Dr. Abdulkadir Atik danışmanlığında 2013 yılında Şeyma Bilginer Erdoğan tarafından "Toplumsal Bellek ve Medya: Toplumsal Hatırlatma ve Unutturma Biçimleri(Seksenler TV Dizisi)" adlı yüksek lisans tezi hazırlanmıştır. Birinci bölümde bellek kavramı, çeşitleri ve toplumsal belleğe etki eden unsurlara yer verilmiştir. İkinci bölümde toplumsal hatırlatma biçimlerine yer verilmiştir. Üçüncü bölümde toplumsal unutturma biçimleri hakkında bilgi verilmiştir. Dördüncü bölümde Seksenler dizisi üzerinde analiz yapılmıştır.

Okan Üniversitesi'nde Prof. Dr. Mustafa Çelikten danışmanlığında 2015 yılında Şaziye Çağkan Özavcı tarafından "Televizyon Dizilerinde Çizilen Öğrenci, Öğretmen ve Okul Yöneticisi Profilleri" başlıklı yüksek lisans tezi hazırlanmıştır. Beş bölümden oluşan çalışmanın birinci bölümünde araştırmanın önemi, durumu, sayıltıları, sınırlılıklarına değinmiştir. İkinci bölüm literatür çalışması ile başlamış televizyonun hayatımızdaki yeri, önemi, televizyon dizileri, okul yönetimi, program türleri, izlenme oranları ile ilgili araştırmalara yer verilmiştir. Üçüncü bölümde araştırmanın yöntemi, dördüncü bölümde probleme ilişkin bulgular ve yorumlara değinilmiştir. Beşinci bölümde öneri ve sonuçlara yer vermiştir.

İstanbul Üniversitesi'nde Prof. Dr. Hasan Akbulut danışmanlığında Eda Evlioğlu tarafından 2016 yılında "Televizyon Dizilerinde Suç ve Cezanın Temsili: Karadayı Dizisi" isimli yüksek lisans tezi hazırlanmıştır. Çalışma iki bölümde ele alınmıştır. Birinci bölümde medya, gerçeklik, suç ve ceza kavramlarına değinilmiştir. İkinci bölümde ise Karadayı dizisinin analizinden hareketle 1970-1980 yılları hakkında hukuk sisteminin ve adli görevlilerin temsili hakkında bilgi vermiştir.

Gazi Üniversitesi'nde Dr. Öğr Üyesi Dilek Türkyılmaz danışmanlığında 2017 yılında Elif Şentürk tarafından yapılan "Kahramanın Dönüşü Zemininde Bir Anlatı Çözümlemesi: Leyla ile Mecnun" adlı yüksek lisans çalışması hazırlanmıştır. Çalışma dört bölümde ele alınmıştır. Birinci bölümde Leyla ile Mecnun anlatısından hareketle Türk Edebiyatındaki yansımalarına ve sanattaki yansımalarına yer verilmiştir. İkinci bölümde kahramanın dönüşümü bağlamında Leyla ile Mecnun dizisi ele alınmıştır.

Üçüncü bölümünde erginlenme dönemindeki gelişimini, dördüncü bölümde ise arketiplere yer verilmiştir.

İstanbul Üniversitesi'nde Prof. Dr. Neşe Kars danışmanlığında 2017 yılında Nursel Bolat tarafından “Modernleşen Türkiye'de Feodal Dizilerin Görüntü Metni: Karagül Dizisi Örneği” adlı doktora tezi çalışması bulunmaktadır. Dört bölümden oluşan çalışmanın birinci bölümünde toplumsal yapılar ve modernleşme yapıları üzerinde durulmuştur. İkinci bölümde Osmanlı toplum düzeni, Türkiye'deki yeni yönetsel yapılar ve devam eden modernleşme süreçlerine değinilmiştir. Üçüncü bölümde Türk televizyon dizilerinin türlere göre izlenme oranları ele alınmıştır. Dördüncü bölümde ise Karagül dizisinin göstergebilimsel olarak incelemesi yapılmıştır.

İstanbul Üniversitesi'nde Prof. Dr. Neşe Kars Tayanç danışmanlığında 2017 yılında Uğur Baloğlu tarafından “Türkiye'de Toplumsal Yaşam Biçimleri Değişiminin Televizyon Dizilerinde Yansıtılması” adlı doktora tez çalışması bulunmaktadır. Dört bölümde incelediği çalışmasının birinci bölümünde toplumsal yaşam biçimi, toplumsal değişme kuramları, toplumsal değişimin nedenlerine değinilmiştir. İkinci bölümde Türkiye'de geçmişten günümüze toplumsal değişim incelenmiştir. Üçüncü bölümde televizyon dizilerinin dönüşümü ve değişimi incelenmiştir. Dördüncü bölümde yaşam biçimlerinin televizyon dizilerinde nasıl ele alındığı çeşitli dizilerden de örnek vererek anlatılmıştır.

Gazi Üniversitesi'nde Dr. Öğr. Üyesi Dilek Türkyılmaz danışmanlığında 2018 yılında Çağla Yılmaz tarafından yapılan “Televizyon Dizilerinde Kültür Aktarımı: Gülbeyaz Örneği” adlı yüksek lisans tez çalışmasını beş bölümde incelemiştir. Çalışmanın giriş bölümünden sonra televizyon ve diziler hakkında bilgi vermiştir. Halk kültürü ve televizyon kültürü kavramlarını açıklayarak Gülbeyaz dizisindeki kültürel unsurları on bir başlık altında incelemiştir. Halk bilimi ve televizyon dizileri alanında yapılan diğer bir çalışma özelliğini korumaktadır.

İstanbul Ticaret Üniversitesi'nde Doç. Dr. Oya Şakı Aydın danışmanlığında 2018 yılında Vasfiye Sibel Avcıoğlu tarafından “Tüketim Kültürü ve Sosyal Medya Bağlamında Türkiye'de Televizyon Dizileri” adlı yüksek lisans tez çalışması bulunmaktadır. Birinci bölümde tüketim kültürünün tanımı, araçları, gelişimi ve ilişkileri ele alınmıştır. İkinci bölümde sosyal medya üzerindeki araçların tüketim

kültürü incelenmiştir. Üçüncü bölümde tüketim kültürü bağlamında Hayat şarkısı adlı televizyon dizisi örneği üzerinden incelemeler yapılmıştır.

Beykent Üniversitesi'nde Doç. Dr. Mine Demirtaş danışmanlığında 2019 yılında Merve Karaman tarafından “Popüler Kültür ve Medya Ekseninde Türk Dizileri; Ege'nin Hamsisi Örneği” isimli yüksek lisans tez çalışması yapılmıştır. Çalışmanın birinci bölümünde kültür ve popüler kültür kavramı üzerinde durulmuştur. İkinci bölümde popüler kültürün medya üzerindeki ilişkisi değerlendirilmiştir. Üçüncü bölümde Ege'nin Hamsisi dizisinin diyalektik çözümlemesi yapılmıştır.

Selçuk Üniversitesi'nde Dr. Öğr. Üyesi Nermin Orta danışmanlığında 2019 yılında Merve Özkan tarafından “Türk Televizyon Dizilerinde Suç ve Adalet Olgusu: Kanıt Dizisi Örneği” adlı yüksek lisans tez çalışması yapılmıştır. Birinci bölümde adalet kavramı, suç kavramı ve türleri hakkında bilgi verilmiştir. İkinci bölümde Türkiye'deki diziler ve polis dizileri ele alınmıştır. Üçüncü bölümde Kanıt dizisinin içerik analizi yapılmış ve diziden örneklere yer verilmiştir.

Kocaeli Üniversitesi'nde Dr. Öğr. Üyesi Akın Deveci danışmanlığında 2019 yılında Özlem Uğuroğlu tarafından “Milliyetçilik ve Medya İlişkisi Bağlamında Son Dönem Türk Televizyon Dizileri İncelemesi: "Börü", "Söz" ve "Savaşçı" Dizileri Örneği” adlı yüksek lisans tez çalışması yapılmıştır. Birinci bölümde milliyetçilik kavramları ve kuramsal yaklaşımları incelenmiştir. İkinci bölümde medya ilişkisi bağlamında milliyetçilik ve toplumsallaşma kavramı ele alınmıştır. Üçüncü bölümde Börü, Savaşçı ve Söz dizilerinin analiz çalışması yapılmıştır.

Marmara Üniversitesi'nde Doç. Dr. Ali Murat Kırık danışmanlığında 2019 yılında Şule Düzgün tarafından yapılan “Televizyon Dizilerinde Kahraman Miti: Karadayı Örneği” adlı Yüksek lisans tez çalışması yapılmıştır. Birinci bölümde televizyon dizilerinin oluşumu ve gelişimi hakkında bilgi verilmiştir. İkinci bölümde kahramanlık olgusu üzerinden edebiyatta ve sinemada kahraman miti açıklanmıştır. Üçüncü bölümde Karadayı dizisinden örnekler verilmiş ve dördüncü bölümde gereç ve yöntemler açıklanmıştır.

Ordu Üniversitesi'nde Doç. Dr. Şermin Tağ Kalafatoğlu danışmanlığında 2019 yılında Zeliha Tekin tarafından “Geleneksel Unsurların Ekrana Yansımada Yeni Bir Dönem: TRT TV Filmleri Projesi” adlı yüksek lisans tez çalışması yapılmıştır. Birinci bölümde çalışma hakkında genel bilgiler verilmiştir. İkinci bölümde kültür

kavramı ve Türk kültür aktarımı hakkında bilgi verilmiştir. Üçüncü bölümde TRT'nin yayın tarihi ve dizi örnekleri ve gelenekleriyle ilişkisi değerlendirilmiştir. Son Kuşlar filmi üzerinden geleneksel unsurların kullanımı tespit edilmiştir.

Makaleler

Televizyon konusu sinema, tiyatro, iletişim, kültür ve edebiyat gibi alanlarda yapılan çalışmalar içerisinde de yer almaktadır. Bu açıdan televizyon kültürüyle ilgili çalışmaların meslek dizilerine de katkı sunması bakımından disiplinlerarası yapılan çalışmalara da yer verilmiştir. Özden Çankaya'nın "Türkiye'de Televizyonculuğun Gelişimi ve Bugünkü Durumu"(1993) başlıklı makalesi Marmara İletişim Dergisinde yayınlanmıştır. Makalede 1960'lı yıllardan önceki ilk televizyon yayınlarından televizyonun Türkiye'ye gelişine kadarki sürece değinilmiştir. Yasal düzenlemelerle Türkiye'de televizyon yayıncılığının bugünkü durumunu açıklamış ve yerel ve özel televizyon kanal yayınları belirtmiştir.

Serpil Aygün Cengiz'in "Folklor, Poplar ve Kitle İletişim Araçları"(1999) başlıklı makalesi Folklor/Edebiyat Dergisi'nde yayınlanmıştır. Yazıda kitle iletişim ve folklor terimlerini açıklayarak folklor ürünlerinin dört başlık altında incelenebileceğini belirtmiştir.

Erman Artun, "Halk Kültürünün Uluslararası Tanıtımında Medyanın Rolü"(2002) başlıklı çalışmasını Halk Kültürlerinin Medya Açısından Değerlendirilmesi Uluslararası Sempozyumu'nda sunmuştur. Yazıda televizyon programları arasındaki rekabetin artmaya başlamasıyla kültür programlarının azaldığını belirtmiştir. Medyanın halk kültürü üzerindeki olumlu ve olumsuz yönlerini değerlendirerek kültürel varlıkların uluslararası alana yayılmasında medyanın önemli olduğunu açıklamıştır.

Ali Arslan'ın "Medyanın Birey Toplum ve Kültür Üzerine Etkileri"(2004) adlı makalesi Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi'nde yayınlanmıştır. Makalede medyanın bilgiyi yaymada önemli bir araç olduğunu açıklamıştır.

Neslihan Demirkol tarafından yazılan "Yeni Köye Eski Adet: Masal Anlatan Dizi Ekmek Teknesi"(2005) adlı makale Milli Folklor Dergisi'nde yayınlanmıştır. Yazıda ikincil sözlü kültür ürünü olarak adlandırdığı Ekmek Teknesi adlı dizi ile masal anlatıcıları arasında bir karşılaştırma yapmıştır.

Bekir Kocataş'ın “Kültür ve Medya” başlıklı yazısı 2005 yılında Bilig Dergisi'nde yayınlanmıştır. Yazıda kültür ve medya kavramlarını açıklayarak aralarındaki ilişkiye değinmektedir.

Yaşar Erdem ve Mustafa Çağlayandereli tarafından yazılan “Televizyon ve Gençlik: Yerli Dizilerin Gençlerin Model Alma Davranışı Üzerindeki Etkisi”(2006) başlıklı makale Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi'nde yayınlanmıştır. Çalışma İstanbul merkezli beş lisede gerçekleştirilen anket çalışmasından oluşmaktadır. Bu çalışmaya göre öğrencilerin yerli dizilerdeki karakterleri kendilerine örnek aldıkları görülmüştür. Bu da bize dizilerin izleyici üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğunu göstermektedir.

Nebi Özdemir'in “Türk Edebiyatı ve Medya”(2006) başlıklı makalesi Milli Folklor Dergisi'nde yayınlamıştır. Makalede üç bölüme ayırdığı dönemler hakkında bilgi vererek medyanın ne şekilde edebiyat alanında da kullanıldığını açıklamıştır.

Yeliz Özay'ın “Metinlerarası İlişkilerde Sözlü Yapıtların ve Sanatçıların Konumu Üzerine”(2007) başlıklı yazısı Milli Folklor Dergisi'nde yayınlanmıştır. Yazısında metinlerarası sözlü ve yazılı ilişkiler üzerinde durarak yazının sözün bir sonucu olarak kullanılabileceğinden bahseder.

Necla Mora'nın “Medya ve Kültürel Kimlik”(2008) adlı makalesi Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi'nde yayınlanmıştır. Yazıda kültürel kimlik, toplumsallaşma, medyanın işlevleri, kuramları, etkileri, kültür endüstrisi üzerinde durarak yerli dizilerden örneklere yer vermiştir.

Gamze Yetkin Cılızoğlu tarafından yazılan “Kitle İletişim Araçlarında Yer Alan Kurgusal Sosyal Mesajlar: Televizyon Dizilerinde Kitleselleştirilen Değerlere Yönelik Bir Analiz”(2011) başlıklı çalışma Selçuk Üniversitesi İletişim Dergisi'nde yayınlanmıştır. Makalede “Binbir Gece” ve “Yaprak Dökümü” adlı televizyon dizilerinden örnekler verilerek sosyal mesajların incelemesi yapılmıştır.

Özlem Güllüoğlu'nun “Bir Kitle İletişim Aracı Olarak Televizyonun Popüler Kültür Ürünlerini Benimsetme ve Yayma İşlevi Üzerine Bir Değerlendirme”(2012) başlıklı makalesi Global Media Journal'da yayınlanmıştır. Yazısında popüler kültüre yönelik görüşlerine ve ilk özel televizyon yayınları hakkındaki bilgilere yer vermiştir.

Evrin Yörük'ün "Televizyonda Nitelik Sorunu Hakkında Bir Tartışma: Behzat Ç. Örneği"(2012) adlı yazısı Ankara Üniversitesi SBF Dergisi'nde yayınlanmıştır. Makalesinde televizyon konusunda nitelik sorununa değinmiş ve yabancı dizilerin içerik analizlerinden hareketle Behzat Ç.: Bir Ankara Polisiyesi dizisinin analizini yapmıştır.

Süleyman İlaslan'ın "Türkiye'de Televizyon Yayıncılığının Kuruluşu Üzerine Temel Tartışmalar: Kalkınma, Eğitim ve Milli Güvenlik"(2015) adlı makalesi Ankara Üniversitesi SBF Dergisi'nde yayınlanmıştır. Yazısında Türkiye'de televizyon yayınları başlamadan önce ve televizyon yayınlarının başlamasıyla birlikteki gelişimini değerlendirmiştir.

Mehmet Çevik'in "Televizyon Dizileri Halk Hikâyelerinin Modern Şekli Midir?" başlıklı yazısı 2015 yılında Milli Folklor Dergisi'nde yayınlanmıştır. Makalede televizyonun izleyici ilgisini toplamak için yaptığı kültürel çalışmalardan bahsetmiştir. Dizilerin halk hikâyeleri ile ilişkisini karşılaştırarak değerlendirmiştir.

Ekmel Geçer'in "Türk Dizileri Üzerine Kültürel ve İdeolojik Bir Değerlendirme: Made in Turkey"(2015) adlı yazısı Müttefekkir Aksaray Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi Dergisi'nde yayınlanmıştır. Araştırmasında Türkiye'deki yerli diziler üzerinde sosyo-kültürel değerlendirmelerde bulunmuş ve toplumsal öğeleri taşıdığını belirtmiştir.

Selçuk Kırtape'nin "Televizyon Dizileri Hakkında İzleyici Değerlendirmeleri"(2015) başlıklı makalesi Gaziosmanpaşa Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi'nde yayınlamıştır. Yazısını doktora çalışması içerisinde yer alan anket sorularının değerlendirmeleri oluşturmaktadır. Bu bağlamda eğlence ve vakit geçirme zamanı olarak tercih ettiklerini belirtmiştir. Dizilerde değerlerin doğru aktarılmasında ile de eleştirmiştir.

Yaşar Zorlu'nun "Türkiye'de Bir Popüler Kültür Aracı Olarak Televizyon"(2016) başlıklı çalışması Erciyes İletişim Dergisi'nde yayınlanmıştır. Kitle iletişim ve popüler kültür konularına yer vererek; diziler, magazin programları, reklamlar üzerinden kültürün biçimlendirilip, yeniden üretildiğini anlatmaktadır.

Seçkin Sevim'in "Türkiye'de Yerli Televizyon Dizileri: Film Enflasyonundan Dizi Enflasyonuna"(2016) başlıklı yazısı Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi'nde

yayınlanmıştır. Makalede 1970’lerden günümüze kadar televizyon dizilerinin aşamaları hakkında bilgi verilmiştir.

Nebi Özdemir’in “Geleneksel Bilgi ve Kültür Ekonomisi”(2018) adlı makalesi Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi’nde yayınlamıştır. Yazısında geleneksel bilgi ve kültür ekonomisi ilişkisini değerlendirerek bilginin yazılı ve elektronik ortamda kültürlerarası etkileşimde nasıl devam ettiğini belirtmiştir.

Göksel Aymaz’ın “İletişim Araçlarının Toplumsal Tarihi İçin Bir Giriş”(2018) başlıklı yazısı Global Media Journal Dergisi’nde yayınlanmıştır. Yazısında kitle iletişim araç ve gereçleri, sosyal ilişkileri, medyanın rolü üzerine açıklamalarda bulunmuştur.

Funda Masdar Kara ve Ferit Çağıl tarafından yazılan “Dijital Dönüşüm Bağlamında Türkiye’de Dizi Sektörü ve Geleceği”(2019) başlıklı çalışma Artuklu Sanat ve Beşeri Bilimler Dergisi’nde yayınlanmıştır. Yazıda televizyon dizileri ve internet dizileri karşılaştırılmıştır. Görüşme sonucuna göre internet ortamında yayınlanan dizilerin daha teknik olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Mihalis Kuyucu’nun “Gençlerin Türkiye’de Üretilen Televizyon Dizilerine Yönelik Tutumları ve Dizi Tüketim Faktörlerinin Analizi”(2019) adlı yazısı Uluslararası Kültürel ve Sosyal Araştırmalar Dergisi’nde yayınlanmıştır. Makalesinde televizyon dizileri hakkında değerlendirmede bulunarak uyguladığı anket çalışması üzerinden dizilere yönelik tutumları ve popülerliklerini değerlendirmiştir.

Yusuf Sinan Zavalı ve Yüstra Soydaş Dağcı’nın “Televizyon Dizilerinin Toplum Üzerindeki Etkisi (Karabük Örneği)”(2019) başlıklı makalesi Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi’nde yayınlanmıştır. Yazıda televizyon dizilerinin Türk aile yapısına uygun olup olmadığı değerlendirilmiştir. Değişen dizilerle birlikte değerlerin nasıl yansıtıldığı yapılan anket çalışmasıyla örneklendirilmiştir.

1.BÖLÜM KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1.1.Halk Biliminin Gelişimi ve Çalışma Alanları

Halk biliminin gelişimi folklor teriminin gelişimine bağlı olarak Avrupa'daki sosyal ve kültürel hayatın dönüşüm evreleri sonucunda ortaya çıkıp yayılmaya başlamıştır. A. Dundes, bir disiplin olarak halk bilimi çalışmalarının 19.yüzyılda başladığını söylemektedir. 18.yüzyılın ikinci yarısında Herder'in "halk türküsü" (Volkslied), "halk ruhu" (Volkseele) ve "halk inanması" (Volksglaube) gibi terimleri kullanmasıyla birlikte sistematik olarak ortaya çıkmaya başlamıştır (Dundes, 2003, s.1).

Avrupa'da folklor disiplininin doğuşundaki çalışmalar arasında gezginlerin kaleme aldıkları yazılar dikkat çekmiştir. Bu yazılardan hareketle hem Batı'da hem de Doğu'da ki halk anlayışı değişmiş, Avrupalı toplumlar ilkel dönemlerini ortaya çıkarmak için okuma yazma bilmeyen grupların arasında halk kültürünün aranması gerektiğini düşünmüşlerdir (Oğuz, 2014, s.2-3). Başka milletlere karşı üstünlükleri olduğunu düşünen, geçmişini keşfetmek ve milli kimliğini kanıtlamak isteyen milletler, D. Yıldırım'ın yaklaşımına göre sözlü kültür araştırmalarına hız vermişlerdir (Yıldırım, 1998, s.40). Bu çalışmaların öncelikle halk-folk kavramı ve bu alandaki tanımlamaları çevresinde oluştuğunu belirten Çobanoğlu, kendine has sosyal bir kimlik olarak milletleşmeleri sürecinde de son derece önemli olduğunu vurgulamaktadır (Çobanoğlu, 2000, s.27).

A. Dundes, 19. yüzyıl Avrupa anlayışına göre halk tarifinin şu şekilde olduğunu açıklamıştır: "Halk okuryazar bir toplumda cahil kısım olarak ele alınırken, diğer taraftan (...) yazı öncesi (preliterafe) olarak etiketlenen ilkel topluma, (...) tezat olarak kabul edilmiştir." (Dundes, 2003, s.3).

Bu yaklaşımlardan hareketle M. Ekici 19.yy düşünürlerinin halkı; “şehirden çok uzakta olmayan ve henüz tam olarak medeniyeti yakalayamamış köylüleri ifade etmekte olduğunu belirtmiştir. Bu anlamda taşrada oturanlar, bir toplumun veya milletin sahip olduğu değerleri hiç değiştirmeden saklayıp, yüzyıllardan beri devam ettirdiğini düşünülen kişilerdir.”(Ekici, 2013, s.3) şeklinde özetlemiştir. Bu bağlamda folklor ürünlerinin sadece köyde olmadığı ve değişim halinde olduğundan bağlamı da beraberinde getirdiği görüşünde bulunan R. Ersoy’un(Ersoy, 2012, s.8) bu konu hakkındaki görüşü şu şekildedir:

“Başlangıçtaki halkın ve halk hayatının sosyal ve coğrafi çevresinin bu şekilde tanımlanması, araştırmacı için “halka inmek” şeklinde ifade edilen ve düşük bir sosyo-ekonomik çevreye ve taşraya gitmek demektir. Zira halk bilgisi, kabul gören halk anlayışına göre yalnızca burada mevcuttu. Halk bilgisinin peşinden koşan folklorcu, alan araştırması yapmak için “halka inmek” anlayışı çerçevesinde bir algılamaya sahip olmakta ve bu düzeyde alan araştırması yapmak durumundaydı. Dolayısıyla saha/alan, halkın yaşadığı kırsal bölge olarak karşımıza çıkmakta ve araştırmacının sahip olması gereken nitelikler de buna göre şekillenmekteydi.”

19.yüzyılda halk bilgisi kavramlarının yeniden şekillenmesi, köy ve kırsalda yaşayan insanların şehir merkezlerine yerleşmeleriyle bu kavramların yeni boyutlar kazandığını belirten Dundes(Dundes, 2003, s.10), halkı şu şekilde tarif etmektedir:

“Halk terimi, en az bir ortak faktörü paylaşan herhangi bir insan grubunu ifade eder. Bu grubu birbirine bağlayan faktörün –ortak meslek, dil veya din olabilir- ne olduğu önemli değildir. Bu faktörlerden daha önemli olan nokta ise, herhangi bir sebebe bağlı olarak oluşan grubun kendine ait kabul ettiği bazı geleneklere sahip olmasıdır”

Her ulusun kendi ruhunu aradığı bu dönemde ülkelerdeki önemli çalışmalar hakkında bilgi veren Ö. Çobanoğlu; günümüz modern halk bilimi temellerinin, Alman Grimm kardeşlerin 19. yüzyıldaki çalışmalarından oluştuğunu söylemektedir. İngiltere’deki halk bilim çalışmalarında 18.yüzyılda derlenen malzemelerin yanı sıra folklor teriminin W. J. Thoms tarafından kullanımı da dikkat çekmiştir. İngiltere’de başlayan Ossiancilik akımı İsviçre, Fransa ve Almanya’da güçlenerek benimsenmeye başlanmıştır. E. Lönnrot ise Fin ulusu açısından “Kalavela Destanı”nın parçalarını derlemesiyle halk arasında derin yankılar uyandırmıştır (Çobanoğlu, 2005, s.33-38).

Türkiye’de halk edebiyatı çalışmalarının tarihi 19.yüzyıl ortalarına rastlarsa da 20.yüzyılın başından itibaren yapılan çalışmalar ve Türkçülük hareketleri etkili olmuştur. 1839 Tanzimat Fermanı’nın ardından Şinasi, Ziya Paşa, Namık Kemal ve Ahmet Vefik Paşa’nın çalışmaları ilk örnekler olarak yer almaktadır (Ekici, 2013, s.15).

Türkçülük hareketi çevresinde 1908 yılında Türk Derneği kurulur ve Türk Derneği Mecmuası çıkarılır. Daha sonra 1911’de Türk Yurdu, 1912’de Türk Ocağı kurulmuştur. Türkiye’de halk bilimi ile ilgili yazılmış ilk yazı Ziya Gökalp’in, Halka Doğru Dergisi’nin 23 Temmuz 1913 tarihli sayısında yayımlanan “Halk Medeniyeti” başlıklı makalesidir. Ziya Gökalp, “folklor” kelimesine karşılık olarak “halkiyat” terimini kullanmıştır. İkinci yazı M. Fuat Köprülü’nün 6 Şubat 1914 tarihinde İkdam Gazetesi’nde yayımladığı “Yeni Bir İlim: Halkiyat-Folklore” adlı yazısıdır. Rıza Tevfik Bölükbaşı’nın, Peyam Gazetesi’nin 5 Mart 1914 tarihli ekinde yayımlanan “Folk-lore” başlıklı yazısında folklor kelimesine karşılık “hikmet-i avam” kelimesini önermiştir (Örnek, 2000, s. 21-22; Yıldırım, 1998, s. 52-56).

Bu çalışmalar dışında folklor çalışmalarına katkıda bulunmak için halk evleri, köy enstitüleri, Atatürk’ün önderliğinde kurulan Türk Dil Kurumu ve Türk Tarih Kurumu, Türkiyat Enstitüsü, DTCF Folklor Kürsüsü, çeşitli folklor dergileri ve dernekleri, Ankara Devlet Konservatuvarı ve TRT, YÖK çatısı altında yapılan düzenleme ile Halk Bilimi (Folklor) Bölümünün kurulması, son dönemde yapılan çeviri faaliyetleri ve UNESCO sözleşmesiyle birlikte halk bilimine ait kültürel ürünlerin koruma altına alınması bu çalışmaların başında gelmektedir (Tan, 2003, s.41-52).

UNESCO’nun 2003 yılında kabul edilen sözleşmesine göre Türkçeye “Somut Olmayan Kültürel Miras” şeklinde çevrildiğini belirten Ö. Oğuz, 1970’li yıllarda başlayan çalışmaların günümüze kadar ulaşıp geliştiğini açıklamaktadır. SOKÜM sözleşmesinin ana metni kabul edilene kadar çeşitli konferanslar, teklifler ve düzenlemeler gerçekleştirilmiş ve sonrasında hükümetler arası ve uluslararası koleksiyona ulaşılmıştır. Türkiye’nin de aralarında bulunduğu UNESCO üyesi 194 ülkenin 17 Ekim 2003 tarihli 32. Genel Konferansı’nda 40 maddeden oluşan tavsiye kararına göre “Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi” kabul edilmiştir (Oğuz, 2013, s.6-12). Başlangıç bölümünden sonra “Genel Hükümler” başlığının üç maddeden oluştuğunu belirten Ö. Oğuz(Oğuz, 2003, s.250) konuların hangi terimler altında SOKÜM olarak adlandırıldığını şu şekilde açıklamıştır:

“1. maddede sözleşmenin amaçları a) Somut olmayan kültürel mirası korumak, b) İlgili bireylerin, grupların ve toplulukların somut olmayan kültürel mirasına saygı, c) Somut olmayan kültürel mirasın önemi konusunda yerel, ulusal ve uluslararası düzeyde duyarlılık ve karşılıklı değerlendirme, d) Uluslararası iş birliği ve yardımlaşma şeklinde vurgulandıktan sonra, 2. maddede tanımlara yer verilmektedir. Bu maddenin ikinci paragrafında nelerin somut olmayan kültürel mirası oluşturduğu sorusuna şu cevap

verilmektedir: a) Dilin Somut Olmayan Kültürel Miras'ın aktarılmasında bir araç işlevi gördüğü sözlü anlatımlar ve sözlü gelenekler, b) Gösteri sanatları, c) Toplumsal uygulamalar, ritüeller ve festivaller, d) Halk bilgisi, evren ve doğa ile ilgili uygulamalar, e) El sanatları geleneği. Tanımlar maddesinin üçüncü paragrafında, "koruma"dan ne anlaşılması gerektiği şu şekilde açıklanmaktadır: "Koruma" dan SOKÜM'ün yaşamasını garanti altına alma süreçleri anlaşılır. Yani, tespit, belgeleme, araştırma, koruma altına alma, yok olmasını önleme, üretim, değerlendirme, kuşaktan kuşağa aktarımını sağlama, özellikle formel olan ve olmayan eğitim süreçlerinde bu kültürel mirasın farklı görünümlerinin yeniden canlandırılması."

Somut Olmayan Kültürel Miras'ın korunması gereken bu konulardan hareketle Ö. Oğuz, halk bilimcilerin çalışmakta olduğu ve "folklor" olarak adlandırdıkları alanı kapsadığını belirtmektedir. Sözleşmenin, somut olmayan kültürel mirası, kuşaktan kuşağa sözlü, yazılı, görsel ve işitsel olarak aktarması iletişimin bir parçası haline gelmesini sağlamaktadır. Üniversitelerdeki Halk Bilimi Araştırma ve Uygulama Merkezleri ve Halk Bilimi Bölümleri SOKÜM'ün etkin olarak eğitim ve öğretim kurumlarında yerini almasını sağlamıştır. Medyanın da bu kültürü gelecek kuşaklara aktarımında kendi coğrafyasının kültürünü içselleştirmesi gerektiğini vurgulamıştır (Oğuz, 2009, s.121-127). Küreselleşme ve Uygulamalı Halk Bilimi kitabında başta televizyon olmak üzere kitle iletişim araçlarının öneminden bahsederken kanallarda yayınlanan dizi ve filmlerin geleneksel kültürü aktarmada üzerine büyük görev düştüğünü belirtmektedir (Oğuz, 2013, s.105).

Medyanın Somut Olmayan Kültürel Miras'ın yayılmasında önemli bir payı olduğunu belirten S. Çalış, kitle iletişim araçlarının yanı sıra yazılı basınında kullanıldığını belirtir. Bu sayede milli kültür içerisinde folklorun yayılması daha hızlı bir şekilde gerçekleşmektedir. Bu alanlardan birini de televizyon programları oluşturmaktadır. Bir dizi içerisinde yer alan dil özelliği, kıyafetler, mekân, sözlü gelenekler, eğlenceler, gösterimler, şölenler, uygulamalar ve karakterlerin meslek kültürleri de halk bilimi disiplinin medyadaki göstergelerinden birini oluşturmaktadır(Çalış, 2010, s.99-100).

Türk halk biliminin çalışma alanları hakkında N. Özdemir; yerleşim türlerinden beslenme çeşitlerine, hesaplama birimlerinden doğa ile ilgili uygulamalara, halk hekimliğinden halk hukukuna, el sanatlarından oyunlara ve kent folkloru araştırmaları çerçevesinde meslek folkloru araştırmalarına da yer verildiğini belirtmektedir (Özdemir, 2018, s.4-6). Folklor araştırmalarındaki bu yaklaşımlar saha algısını değiştirmiş ve geliştirmiştir. Kırsal alandaki geleneksel meslekler, el sanatları ve zanaatlarının yanı sıra kentleşme ve sanayileşme ile birlikte profesyonel meslek

grupları da kentsel alandaki çalışmalar bağlamında değerlendirilmeye çalışılmıştır. Bu sayede folklorik ürünler geçmişten geleceğe aktararak dinamik bir yapıyı oluşturmuştur. Teknolojikleşen halk bilgisi ürünleri aktarım ve depolanmada hız kazanmıştır (Özdemir, 2015, s.216). Gelişen bu yapı da halk bilimi, iletişim, sosyoloji, medya, halkla ilişkiler gibi çeşitli bilim dallarınca ele alınıp incelenmeye çalışılmıştır.

Günümüzde telefon, radyo, televizyon, gazete, dergi vd. iletişim araçlarının sayılarının artmasıyla birlikte karmaşık bir ağına geldiğine değinin E. Artun, bütün bu iletişim sistemlerini içine alan yapının “medya” terimiyle ifade edileceğini açıklamıştır. Halk biliminin medya ile olan ilişkisinde kültürel unsurların çeşitli düzeylerde iletişimini sağlamada medyanın bu işlevi yerine getirdiğini belirtir. Bilgi çağı çerçevesinde önem kazanan medyanın, halk kültürü ürünlerini çeşitli düzeylerde sözlü, yazılı ve elektronik kültür ortamlarına aktararak geniş kitlelere taşınmasını sağlamaktadır (Artun, 2002, s.1).

1.2.Kitle İletişim Araçları ve Türk Halk Bilimi

İletişim kavramı günlük hayatımızın en önemli parçası haline gelmiştir. Kavram olarak çeşitli anlamlarda kullanılmakla birlikte günlük yaşantımıza kodlanmış olan iletişim; görsel, işitsel ve yazılı iletişim biçimleri ile toplumsal kültürün aktarıldığı bir dizi iletiler sistemini oluşturmaktadır. Latince'deki communis kelimesinden türetilen iletişim Oskay’a göre, sadece sözel bir süreçten oluşmamakta, bir iletiyi okumak, bir davranışı sergilemek, ilişki kurulan yer, mekân ve zamanda nesneleri ve insanları tanımlayıp, haber veren, aktaran, toplum yaşamı içindeki; tutum, yargı, düşünce, bildirişimlerinden oluşturmaktadır. Oskay, iletişimin olabilmesi içinde gönderici, alıcı ve iletiden oluşan en az üç ögenin olması gerektiğini belirtir (Oskay, 2011, s.9-13). Alıcı ve gönderici arasındaki bu ilişki karşılıklılık esasına dayandırıldığı zaman toplumsal etkileşim olayını da kapsamakta hem kişiler arası hem de toplumsal olarak süreci de dikkate almaktadır (Arslan, 2004, s.3). Bu da bize toplum yaşamı içerisindeki kurduğumuz her şeyle iletişim sürecinin olabileceğini göstermektedir.

Toplumların gelişmesi için önemli bir araç olan iletişim, sesler, kelimeler, konuşmalarla birlikte gazeteler, telsizler, radyolar, sinema ve televizyonlar için gereken yeni işlevlerle birlikte çeşitli alanlardaki kişiler, okullar, kurumlar ve düzenlemelerle Oskay’ın da ifade gibi “toplumsallaştırılmış kitle iletişimini” ortaya

çıkarmaktadır (Oskay, 2000, s.313). Kitle iletişim araçlarının, farklı biçimleri üzerinde duran A. Giddens, basın, film, radyo ve televizyonla geleneksel medyanın; dijital televizyon ve internetle yeni medyanın oluştuğunu belirtmektedir. Bunların kitlesel dinleyiciye gönderim yaptığını ve insanların tutum ve davranışlarını belirlemede büyük bir etkiye sahip olduğunu belirtir (Giddens, 2009, s.632-639). Şentürk, yazılı ve sözlü kaynaklardaki bu etkileşimin dijital çağda elektronik kaynaklardan beslenerek çok yönlü bir yapıya dönüştüğünü ifade etmektedir (Şentürk, 2017, s.12).

Radyo, televizyon, sinema gibi kitle iletişim araçları ve bu araçların etkileri üzerine yapılan çalışmalar kurumsal yapıyı oluşturduğu ve televizyon kanalları, gazete ve dergiler aracılığıyla iletilerin gönderildiği bu yapılar günümüzde halen incelenmekte olan konular arasında yer almaktadır (Ayaşlı, 2006, s.13). Kitle iletişim araçlarının birer kültür taşıyıcısı olduğunu belirten Kocataş, iletişim alanındaki hızlı gelişmeler nedeniyle bu araçların aynı sıralamada takip edilmesinin zorlaştığını belirtmektedir. Fakat farklı fonksiyonlara sahip olsalar da hiçbir zaman tamamen gülcelliklerini kaybetmiş değillerdir (Kocataş, 2005, s.5-6). Toplumların bu dönüşüm ve gelişmelerinde kitle iletişim araçlarının önemli bir rol oynadığı görülmektedir. Kitle iletişim araçlarının, özellikle televizyonun izleyiciye onun aracılığıyla aktarılan diziler, haberler, eğlence yarışmaları, belgeseller gibi programların sunumu ile maddi ve manevi kültür değişimi sunulmaktadır.

Kitle iletişim araçları maddi hayatın ihtiyaçlarına bağlı olarak öncelikle radyo yayınlarına, daha sonra televizyona, sonrasındaysa bilgisayar, telefon gibi yeni araçlarla internet temelli bir iletişim kültürüne geçiş ilişkisini ortaya koymaktadır (Aymaz, 2018, s.138). Sözel olanın yazılı anlatıma ve sonrada elektronik olana dönüşümünü ikincil sözlü kültür çağı olarak adlandıran Ong, ikinci sözlü kültürde bir araya gelindiğinde birinciye göre daha geniş bir kitleye sahip olduğunu belirtir (Ong, 2014, s.160-161). Bu icatların sıralaması göz önüne alındığında kitle iletişim araçlarının çok izlenir hale gelmesini N. Özdemir, “yazılı kültürü içselleştirmeden ikinci sözlü kültür ortamının yaratıcıları olan radyo ve televizyonla tanışmış”(Özdemir, 2012, s.295) olmalarından kaynaklandığını belirtmektedir.

Kültür ve iletişim dünyasının birbirine dayandığını belirten Ö. Güllüoğlu, medyanın kültürel olarak zenginleştiğini, kültüründe medyanın desteğini alarak güçlendiğini belirtmektedir. Medyanın bu denli yaygınlaşması yaşamın her alanında

bulunarak tüketilmesini sağlamaktadır. Kitle iletişim araçları içinde en fazla popüler kültüre sahip olan televizyon da en fazla tüketimi yapılan programları kurgulamaktadır (Güllüoğlu, 2012, s.66-73).

Teknolojiyle çeşitlenen medya diğer bilim alanlarında olduğu gibi edebiyat üzerinde de etkisini arttırmıştır. Özdemir, medyanın edebiyat üzerindeki bu gelişiminde 1920'li yıllarda radyo, 1960'lı yıllarda televizyon, son yıllarda ise internet sayesinde gelişerek, edebiyata farklı boyutlar kazandırdığını belirtmektedir. İnternet sayesinde edebiyat eserleri ulusal alanda gazete, radyo, televizyon ve dijital alanlardan hareketle farklı milletlerin kültürlerinde de yer almaya başlamıştır (Özdemir, 2006, s.19). Aytaç, bu kültür ve medya ilişkisinin 20. yüzyıl başından beri ele alındığını belirtmiştir. Medyanın günlük konuları, görsel ve işitsel ele alıp incelemesiyle birlikte televizyonla kültür ilişkisinin güncelleştiğini açıklamıştır. Televizyonu edebiyata bağlayan yolun metin yazarlığı ile olduğunu vurgulamıştır. Televizyon metin yazarlarının nicelik ve nitelik olarak kitap yazarlarına göre hitap ettikleri kişi sayılarına ve eğitimlerine göre daha farklı olduğunu göz önünde tutmanın önemli olduğunu ortaya koymaktadır (Aytaç, 2002, s.183).

Özdemir, televizyon yazarlarının film ve dizi yapımcılarının isteğine göre telif hakkında sorun olmayacak romanların televizyon dizilerine aktarabildiğini açıklamaktadır. Bu da okunmayan veya az okunan klasik eserlerin "izler kitleye" dönüşmesini sağlamıştır. Televizyon kanalları yazılı edebiyatın yanı sıra sözlü edebiyat eserleriyle; yazar, şair ve ozanların tanıtılması gibi önemli kişilerin yayımlanmasıyla da önem teşkil etmektedir. Dil, edebiyat, sanat ve kültür programları sayesinde hikâye, destan, masal gibi halk edebiyatı ürünlerinin yanı sıra gösteri sanatlarından olan karagöz, meddah, kukla vb. oyunlar, ramazan ayında tasavvuf edebiyatından önemli kişilerin hakkında tanıtıcı yayınlarının yapılması bu yayınlar arasında bulunmaktadır. Özdemir, sözlü edebiyat kapsamındaki çoğu ürünün radyo, televizyon ve internet arayıcılığıyla dönüştürülerek değerlendirildiğini belirtmektedir (Özdemir, 2012, s.293-302). M. Gültekin, edebi eserlerin değişen koşullar içerisinde yeni anlamlar kazanmasının yazar, dinleyici ve izleyici açısından edebi eserlere süreklilik kazandıracağını belirtmektedir (Gültekin, 2015, s.49).

E. Geçer'in de ifade ettiği gibi en etkili sosyal kurum olan medya gelenek kalıplarını kullanarak kültürü yeniden şekillendirmekte ve son yıllarda da tematik

kanalların, sanat ve belgesel kanallarının artmasıyla birlikte bilgilendirmelerin de arttığını belirtmektedir (Geçer, 2013, s.67-70). Medya kültürünün yeniden bir şekillenme sürecinde olduğunu vurgulayan R. Ersoy, kültür ortamında üretilen folklor ürünlerinin sözlü, yazılı ve elektronik kültür ortamında gelişim, değişim ve dönüşüm kazandığını belirtir. Günümüz toplumundaki bu değişimde birden fazla boyutta incelenmektedir (Ersoy, 2004, s.86-89).

Her gün milyonlarca kişiye ulaşan televizyon dizileri de günlük hayatın içerisinde seçtikleri konuları, dizilerdeki karakterleri, bu karakterlerin giyim kuşamları ve kullandıkları dil özellikleri sunumu ile herkes tarafından tüketilen bir eğlence aracına dönüştürmektedir (Zorlu, 2016, s.91). Postman'a göre bunun en önemli özelliği ise, her türlü deneyimin doğal çerçevede verilmesinden kaynaklanmasıdır. Çünkü "Neyin gösterildiğinin ya da hangi bakış açısının yansıtıldığının hiçbir önemi yoktur; her şeyin üstünde tutulan varsayım, hepsinin bizim eğlenmemiz ve haz almamız gözetilerek sunulması"(Postman, 2011, s.101-102) sonucu ortaya çıkmaktadır.

1.3.Türkiye’de Televizyon Yayıncılığı ve Televizyon Dizileri

1876’da Alexander Graham Bell’in, telefonu bulması ile birlikte birçok keşfin yapılması da sağlanmıştır. 1878’de fonograf, 1894’te kinetoskop, 1895’te sinematograf icatlarıyla ses ve radyo dalgalarının uzak noktalara ulaştırılması sağlanmıştır. Vladimir Kosma Zvorykin ise modern televizyon sistemini oluşturmuştur. Bu sayede dünyadaki ilk televizyon yayını 1936’da Londra’da, ilk renkli televizyon yayını 1951’de ABD’de başlamıştır. Türkiye’de 9 Temmuz 1952 yılında İstanbul Teknik Üniversitesi’nin stüdyosunda ilk televizyon yayını yapılmıştır (Serim, 2007, s.23-27). Sınırlı kapasitede başlayan yayıncılık 1980’li yıllara kadar siyah beyaz olarak yayın yapmıştır. 1990’lı yıllarda özel kanalların açılmasıyla kanal sayılarında artış olmuştur (Şentürk, 2018, s.11). Bu sayede kablolu sistem ve uydu antenleriyle yapılanmalara başlanmıştır. Aytaç’a göre bu durum ticarileşmeyi de beraberinde getirerek iletişim ve medya politikasından ekonomi politikasına doğru eğilimler gerçekleştirmeye başlamıştır (Aytaç, 2002, s.18).

Televizyonun bu durumda birçok ülkede olduğu gibi Türkiye’de de en çok izlenen araçlardan biri haline geldiğini belirten Bolat; kanal sayılarının artmasıyla

birlikte farklı alternatiflerin de olduğu bir medyanın gelişmesinden bahseder (Bolat, 2017, s.188). İlaslan 1960’lar da elektronik endüstride radyo ve televizyonun öncü rolü oynadığını belirtmektedir (İlaslan, 2015, s.502). Ö. Serim, Türkiye’de televizyonun insanların yaşamına girişinin TRT 1 kanalı ile olduğunu belirtmiştir. TRT 1 televizyon kanalında ilk kapalı devre yayını 1966 yılında yapılmıştır. 1968 yılındaki ilk televizyon yayınından özel televizyon kanallarının kurulumuna kadar tek kanal olarak devam eden TRT 1 insanların en çok ilgilendiğı kurum haline gelmiştir. TRT 1 televizyonu ilk programcıları arasında Güner Sarıoğlu, Meral Savcı, Bülent Varol, Semra Conker, Zeki Sözer gibi isimler bulunmaktadır (Serim, 2007, s.11,15,39,49).

Dünyadaki gelişmeler neticesinde Türkiye’de televizyon iletişimine gecikmeli olarak başlandığını belirten E. Mutlu, “Köle İsaura”, “Virginia”, “Küçük Hanım”, “Dallas”, “Şahin Tepesi”, “Yalan Rüzgârı” gibi dizilerle televizyon yayıncılığına başlandığını belirtir (Mutlu, 1991, s.290). Televizyonlar da yayınlanan dizilerde güncel yaşama dair konular ele alınarak senaryolaştırılmaktadır. Geçer’in değerlendirmesine göre ilk zamanlarda yayınlanan dizilerde Amerikan dizilerinin taklidi olan yapıların zamanla daha başarılı olan Türk dizilerinin yayınlanmasıyla değiştiğini ifade etmektedir (Geçer, 2013, s.101). 1996 yılından sonra yerli dizilerin büyük bir artışa geçtiğini belirten S. Çelenk “Türkiye televizyonunun en özgün yönlerinden biri”(Çelenk, 2005, s.321) olduğunu açıklar. Kablo ve uydu sistemlerinin artmasıyla birlikte yerli yapımların sayılarının arttığını, yabancı dizilere olan yoğunluğun azaldığını belirtir.

Turgut Özal’ın televizyon yayıncılığı üzerindeki etkisi TRT’ye ait olan tek yayın kanalına kablolu televizyon yayınlarını başlatmasıyla etkili olmuştur. 1986 yılında TRT 2, 1990 yılında bugünkü adı Star olan Megiç Box, 1992 yılında Teleon ve Show TV, 1993 yılında ATV ve KANAL D yayınlarının yanı sıra TRT televizyonları, NTV, Discovery Channel, National Geographic, Kral TV gibi özel televizyon kanalları ve BBC, CNN gibi yabancı televizyon kanalları da yer almaya başlamıştır (Serim, 2007, s.131,221,243,272,276,316,326). Ülkemizde ilk kez özel televizyon kanalı olarak yayın hayatına başlayan Star-l adlı kanal olmuştur (Çankaya, 1993, s.226).

Kablolu ve uydulu sistemlerin yaygınlaşmaya başlamasıyla birlikte Türkiye'deki televizyon yayınları hakkında N. Özdemir(Özdemir, 2012, s.300) şu açıklamayı yapmıştır:

“Türk televizyonlarındaki yerlilik/yerellik, 1980 sonrasında özellikle özel televizyon kanallarının faaliyete geçmesiyle birlikte, yavaş yavaş etkinliğini yitirmeye başlamıştır. Bunda yabancı dizi ve filmler ile televizyon kanallarının Türkiye’de izlenmesinin payı büyüktür. Birincil sözlü kültürde yaşamını sürdürürken kentin kıyılarına yerleşen ve televizyon tarafından yeniden büyülenen kitleler, bu türden yayınlara ilgi göstermiştir. Heyecan, gerilim unsurlarıyla kurgulanmış, duygusal ve gözyaşı ile yoğrulmuş ardı bir türlü kesilmeyen “pembe diziler” (...) kısa zamanda yazılı edebiyatın popüler romanlarının, magazin yayıncılığının fotoromanlarının ve sözlü kültürün halk hikâyelerinin yerini almıştır.”

Türk edebiyatındaki romanların televizyonda kullanımı üzerinde çalışmada bulunan Devran vd. dönüştürülen yapımlarla ilgili içerik çözümlemesinde bulunmuşlardır. Sinema ve edebiyat arasındaki etkileşimin yüksek olduğunu, severek okunan romanların televizyon ekranında diziye dönüştürülmesinde de beğeni topladığını belirtmişlerdir (Devran vd, 2018, s.143). M. Çevik, “Televizyon Dizileri Halk Hikâyelerinin Modern Şekli Midir?” başlıklı makalesinde televizyon dizileri ve halk kültürü ürünleri arasında etkilenmelerin olduğunu ve dizilerde halk hikâyeciliğinden izlere değinildiğini aktarmaktadır (Çevik, 2015, s.37).

TRT 1 kanalında Gülseven Güven ve Bülent Varol tarafından hazırlanmış “Şiir ve Müzik” adlı program ilk yayın olma özelliğini korumaktadır. İlk yarışma programı 1969 yılında “Bildiklerimiz, Gördüklerimiz, Duyduklarımız” adlı program, ilk televizyon oyunu 1968 yılında yayımlanan Şinasi’nin “Şair Evlenmesi”, ilk yerli dizi “Hayattan Yapraklar” da her yeni bölümünde farklı öykünün anlatıldığı ve Yıldız Kenter, Şükran Güngör’ün başrollerini paylaştığı yapımdır (Serim, 2007, s.49,54,58,71).

TRT 1 televizyon kanalında ilk yerli edebiyat uyarlaması televizyon dizileri, İsmail Cem (İpekçi) döneminde Aziz Nesin’e ait “Yaşar Ne Yaşar Ne Yaşamaz”, adlı romanın uyarlaması ile başlamıştır. Halit Ziya Uşaklıgil’in “Aşk-ı Memnu” adlı romanı, Ömer Lütfi Akad tarafından Ömer Seyfettin’in “Topuz”, “Ferman”, “Pembe İncili Kaftan” ve “Diyet” adlı öyküleri televizyona uyarlanmıştır. Halide Edip Adıvar’ın “Sinekli Bakkal” romanının uyarlaması, 1976 yılında Abbas Sayar’ın “Yılkı Atı” adlı romanının uyarlaması da ekrana gelmiştir. Uyarlama çalışmaları arasında 1976-1982’li yıllarda; “Huzur Çıkmazı”, “Bir Adam Yaratmak”, “Değirmen”, “İlköğretmen”, “Pusuda”, “Mahalle Kahvesi”, “Şıpsevdi”, “Yorgun Savaşçı”, “İbiş’in

Rüyası”, “Denizin Kanı”, “Bir Ceza Avukatının Anıları” yayımlanan uyarlamalar arasındadır. 1983-1996’lı yıllar arasında; “Ceza Kanunu”, “4. Murat”, “Alçaktan Uçan Güvercin”, “Yalnızlar”, “Kuruluş(Osmancık)”, “Kartallar Yüksek Uçar”, “Küçük Ağa”, “9. Hariciye Koğuşu”, “Acımak”, “Bugünün Saraylısı”, “Kırık Hayatlar”, “Eylül”, “Kuyruklu Yıldız Altında Bir İzdivaç”, “Yaprak Dökümü”, “Çalikuşu”, “Yalnız Efe”, “Dudaktan Kalbe”, “Ayaşlı ve Kiracıları”, “Keşanlı Ali Destanı”, “Hanımın Çiftliği”, “Samanyolu”, “Yalnızlar”, “Fatih-Harbiye”, “Yağmur Beklerken” yerli edebiyat uyarlamalarının bir bölümünü oluşturmaktadır. 1997-2000 yılları arasında “Kurtlar Sofrası”, “Solgun Bir Sarı Gül”, “Tersine Akan Nehir”, “Cumhuriyet”, “Öykülerde Yaşananlar”, “Pazartesi Oyunları”, “Bir Lüzumsuz Adam”, “Salkım Hanımın Taneleri”, “Akşam Güneşi” gibi uyarlamalar dizi ve sinema filmi olarak aktarılmıştır. 2000-2006 yılları arasında; “Karanlıkta Koşanlar”, “Şeytan Ayrıntıda Gizlidir”, “Esir Şehrin İnsanları”, “Aziz Nesin Hikâyeleri”, adlı uyarlamaların yanında 2011 yılında “Küçük Hanımefendi”, “Kurt Kanunu” ve “Yol Ayrımı” gibi uyarlamalarda yapılmıştır (Kale, 2019, s.131-142). Edebiyat eserleriyle ilgili yapılan “metinlerarasılık”(Aktulum, 200; Özay, 2007) çalışmaları iletişim ve medya alanındaki bu çalışmalarla birlikte disiplinlerarası bir çalışma konusu olmuştur.

Özdemir Dünya klasiklerine ait “Sefiller”, “Kumarcı”, “Diriliş”, “Define Adası” gibi yayınların yanında Türk edebiyatına ait yayınlarında dizi olarak kullanılmasının tanınmasında ve okunmasında büyük önem taşıdığını belirtir (Özdemir, 2012, s.295).

İnsanların görme alanlarını değiştiren televizyonun kendine özgü bir kültür oluşturduğundan bahseden C. Avcı, bu kültürün tüketim biçimlerini de değiştirdiğini belirtir. Türkiye’de 1990’lı yılların başında çok kanallıya geçişle birlikte haber alma işlevinin yanı sıra eğlenme işlevlerinin daha ön plana çıktığına değinir (Avcı, 2020a, s.40). İzleyicilerin hoşça vakit geçirdiklerini düşüncelerini sağlayan televizyon dizileri Geçer’e göre “(...) bir yandan da oradan gelen mesajlara boyun eğmek durumunda kalmakta”(Geçer, 2013, s.102) olduklarını belirtir. Durum böyle olunca “kitle iletişim araçlarının hitap ettiği izleyiciler, televizyon arayıcılığıyla iletilen dizi, haber gibi ürünlerin kriterler bağlamında yeniden düşünmeyi zorunlu hale getirmektedir.” (Yetkin Cılızoğlu, 2011, s.91).

Türkiye’de televizyon dizilerinin yaygın olarak izlenmesi üzerine değerlendirme yapan C. Avcı(Avcı, 2020c, s.163) şu tespitlerde bulunmuştur:

“Dizilerdeki olaylar, mekânlar, kostümler, kullanılan müzik içerikleri popüler kültür malzemesine dönüşür. Bu yolla toplumun kültürel gündemi oluşur. Özel kanallarla birlikte dizilerde geleneksel kültürel formların daha yaygın ve profesyonelce kullanımı, dizilerin izlenme oranlarını ve dizilerin toplumsal etkilerini arttırmıştır. Türkiye’de dizi izlenme oranlarının yüksekliği ve bunun kültürel geri planına bakıldığında kültürel hafızanın, sözlü kültür çağına ait şifreleri korumaya devam ettiği görülür.”

Dizi tarzı anlatımların temel biçimleri hakkında bilgi veren G. Aytaç (Aytaç, 2002, s.188-191) bu özellikleri beş maddeye ayırmıştır:

1. En az iki en fazla on iki bölümden oluşan, mini dizi olarak adlandırılan, televizyon filmlerinden diziye geçişte bölüm sayısı fazla olmayan film ya da mini dizi olarak adlandırılmaktadır.
2. Dizinin bölüm sayısına ve anlatılan olaya göre “Devamı var” tarzı bir sonraki bölümü izlemeye yönlendirerek devam ilkesine dayanır. Aytaç, bu formun edebiyattaki Binbir Gece masallarından geldiği ve 19.yüzyıl Avrupa romanında “tefrika” geleneğinin televizyon ekranındaki devamı olarak nitelendirmektedir.
3. İyi bitecek bir sonun araya birden tatsız ve tehlikeli olayların girmesi sonucu oluşan, bir sonraki bölümde bunun ortadan kaldırılması için merak uyandıran dizilerdir. Aytaç, “kendi içinde bütün olan bölümlerden oluşan diziler” şeklinde adlandırmaktadır. Genellikle kovboy ve polisiye dizilerde ilke olarak sürdürülmektedir.
4. Bazı dizilerde sonlanır gibi görünmekte fakat bölümler halinde yayınlanmaktadır. Bölümler arasındaki bağ az olsa da ortak başlıklar ve değişmeyen başlangıçlarla devam etmektedir.
5. Uzun soluklu dizilerde genellikle sonlar belirsizliğini korumaktadır. Çünkü konulardan biri sonuçlanırken bir başka olay veya hikâye çizgisi devam etmektedir.

Karaman, İzleyicileri etkilemek ve keyifli vakit geçirmelerini sağlamak için eğlenme amacı sağlayan bu programların (prime-time) olarak adlandırılan saatte yayınlandığını belirtir. “Türkiye’de de televizyonun en fazla oranda izlendiği zaman dilimini ifade eden ana yayın kuşağı ya da prime-time”(Karaman, 2019, s.44) olduğunu açıklar. Prime time saatleri için çeşitli programlar denenmekle birlikte 2000’li yıllarda bu saatlerin vazgeçilmezleri diziler olmuştur (Avcıoğlu, 2018, s.35).

Aytaç'ın ifadesine göre bu kültüre ait içerikler haftada bir (prime time) zamanında yayınlanan günlük diziler olmakla birlikte: “Bu günlük diziler, genellikle ev kadınlarına yönelik yapıldığı için Amerika’da temizlik maddeleri, çamaşır tozu üretici firmaları tarafından finanse edilmektedir ve bu nedenle de “soap opera” (sabun köpüğü yapım) olarak nitelendirilmektedir.” (Aytaç, 2002, s.190).

Diziler ilk yayın hayatına başladıkları zaman televizyon kanallarında yer almışlardır fakat günümüzde teknolojinin gelişmesiyle birlikte internet üzerinden de izlenir hale gelmişlerdir. Bu durum Çağıl ve Kara’ya göre kendi zamanları ve seçimlerine göre tercih yapabilmekte, durdurup tekrar başa alabilmekte ve tekrar izleyebilmeyi de beraberinde getirmektedir (Çağıl ve Kara, 2019, s.10).

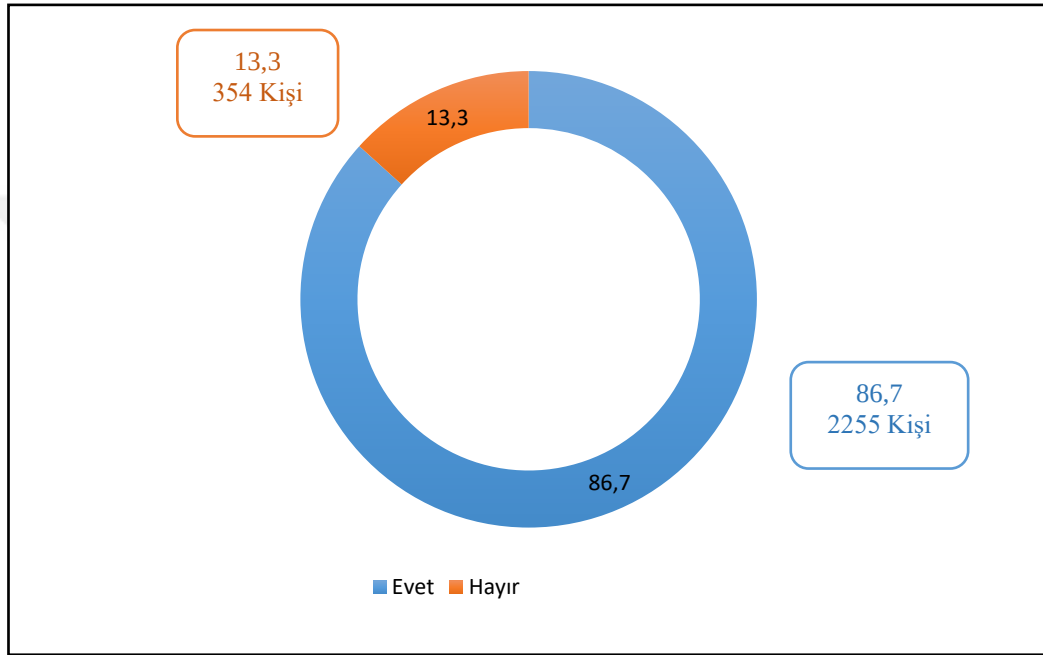
Kanal sayılarının fazlalaşmasıyla birlikte bu rekabet ortamı en çok izlenen yayına göre reklam içeriklerine yer vermiştir. A. Akdağ'ın tespitlerine göre; reklam unsurlarının kullanımında sadece izlenme oranlarına bakılmamakta, izleyici kitlelerine de bakılarak hareket edildiği açıklanmaktadır (Akdağ, 2011, s.10). Durum böyle olunca da diziler içeriklerini daha dikkat çekici hale getirmeye başlamış ve istedikleri zaman ekran karşısına gelen bu kitleye reklamlarını istedikleri gibi sunmaktadırlar.

1990’lı yıllarda diziler elli dakikayı geçmeyen süreleriyle makul bir uzunlukta olmakta, mekânlar genellikle müstakil evlerinde yaşayan karakterlerin yer aldığı mahallelerde, komşuculuğun ön planda olduğu, yardımlaşma, fedakârlık ve birliktelik duygularının ana tema olarak işlendiği yerli dizilerden oluşmaktadır (Sevim, 2016, s.295). 2000’li yılların mekânları ise daha büyük çaptaki platolara, plazalara taşınmış, triplex havuzlu evlerin ön planda olduğu senaryolarında yer almasına dönüşmüştür. “Türk’ün Dizi ile İmtihanı” adlı eserinde S. Karabıyık bu çözümlemeyi “2000 yılı öncesi yayınlanan diziler bizden hikâyelerdi, bize dair, bizi bize anlatan hikâyeler.”(Karabıyık, 2014, s.12) şeklinde tanımlamaktadır. Buda bize televizyon dizilerinin izleyiciler üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğunu göstermektedir.

1.3.1. Televizyonun Toplum Üzerindeki Etkisi

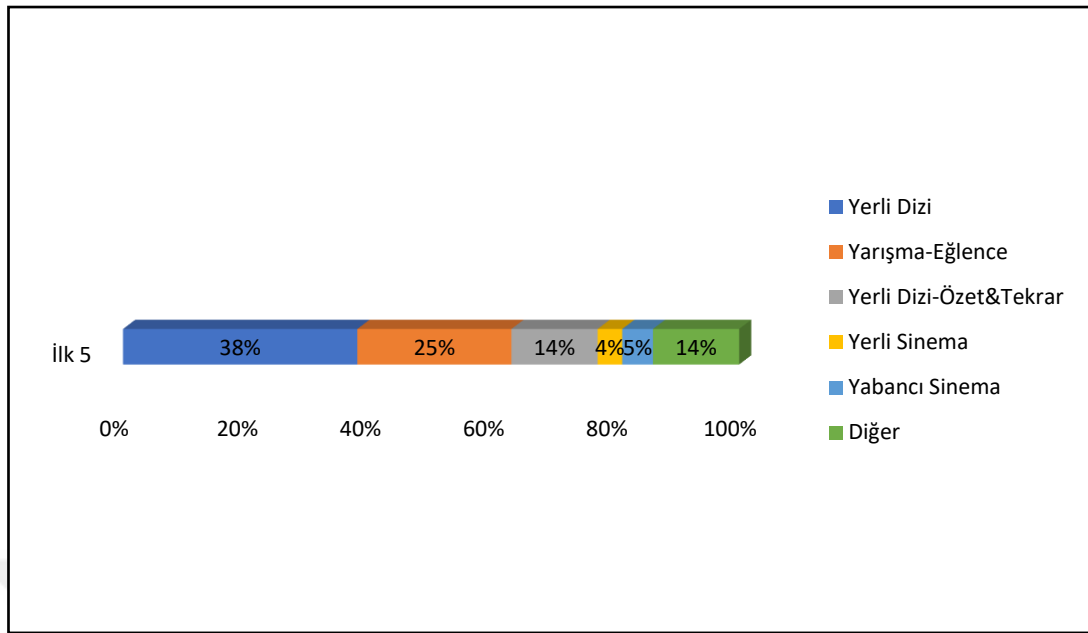
Toplumdaki birçok kişiye ulaşan televizyon yayınlarının kültür, sanat, günlük alışveriş veya siyasi tercihlerine kadar her alanda yer aldığını belirten M. Mete, her yüz kişiden doksan altısının televizyon seyrettiğinden bahsetmektedir. Toplum üzerinde büyük bir etkisi olan televizyon yayınlarının araştırılması için de yapılan

Çalışmalardan bahseden Mete, izleyicilerin beğeni, beklenti ve tercihlerinin öğrenilmesinin amaçlandığını ve programların bu şekilde yenilendiğini belirtmektedir (Mete, 1999, s.1-14). Radyo Televizyon Üst Kurulu bünyesinde izleyici eğilimleri araştırması kapsamında belli aralıklarla araştırmalar gerçekleştirilmektedir. En son yapılan araştırma raporuna göre “Televizyon Yayınlarını İzler Misiniz?” sorusuna 2.600 kişinin verdiği cevapla ilgili grafik şu şekildedir (“RTÜK”, 2018, s.93):

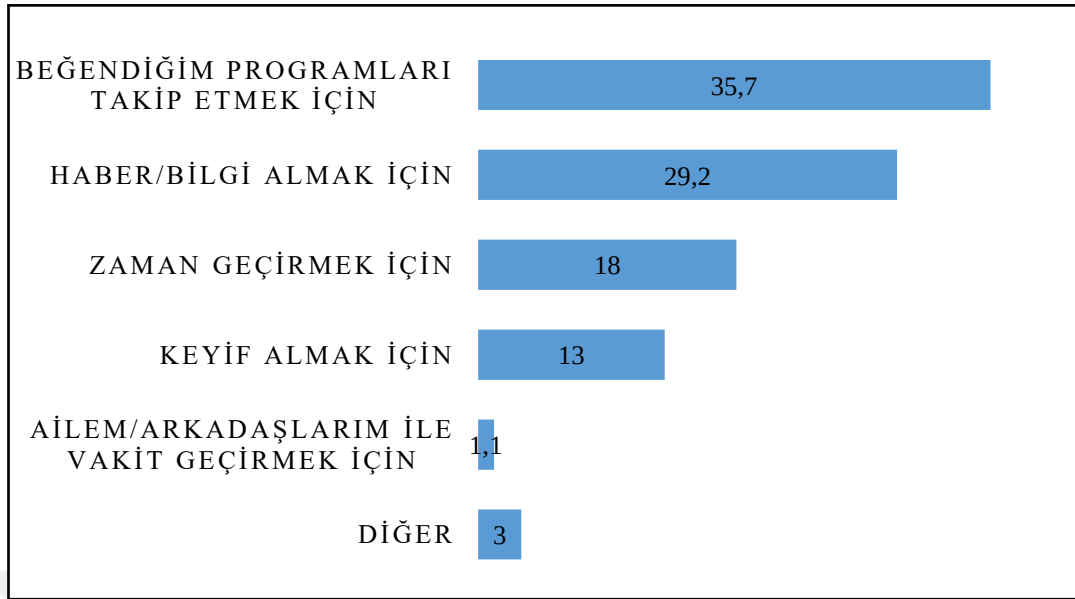
Şekil 1.1. *Televizyon yayınlarını izler misiniz?*

Grafikte görüldüğü üzere televizyon izleme durumlarına bakılarak %86,7 kişinin televizyon izlediği, %13,3 kişinin ise televizyon izlemediği sonucuna ulaşılmıştır. Türkiye’de televizyon izleme alışkanlıklarının değişmesine bağlı olarak dizilerin ön plana çıktığı görülmektedir. S. Kırtepe’nin "Televizyon Dizileri Hakkında İzleyici Değerlendirmeleri” başlıklı çalışmasında katılımcıların %40,2’lik bir oranla televizyon dizilerini eğlenme/vakit geçirme unsuru olarak seçtiği sonucuna ulaşılmıştır (Kırtepe, 2015, s.233). Deloitte analiz raporuna göre televizyon dizilerinin izleyiciler tarafından en çok tercih edilen program olduğu ve dizi tekrarlarının da ilk beş program arasında olmasının önemli bir pay sağlayarak reklam getirisi oluşturduğuna değinilmektedir. TNS verileri kullanarak hazırlanan en çok tercih edilen altı kanalın ilk beşe giren programlarının yer aldığı grafik şu şekildedir(“Deloitte”, 2014, s.11):

Şekil 1.2. İlk 5 Programın Dağılımı- 2013-2014 Sezonu

Programların tercih edilme oranlarının yer aldığı grafikte %38’lik oranla yerli dizilerin izlendiği, %25’lik oranda yarışma ve eğlence programlarının tercih edildiği, %14’lük oranda yerli dizilerin özetleri ve diğer programların izlendiği, %5’lik oranda yabancı sinema ve %4’lük oranda yerli sinemaların tercih edildiği sonucuna ulaşılmıştır. Son yıllarda dizilerin içerik olarak öne çıktığından bahseden Öztürk ve Atik, daha önceleri haber programlarının en çok izlenen programlar arasında yer alırken günümüzde dizilerin en çok izlenen programları oluşturduğunu belirtmektedir. Bu anlamda dizilere olan ilgi dizi yapımlarını, çeşitliliğini, senaryo içeriklerini ve tekniği de etkilemekte ve geliştirmektedir (Öztürk ve Atik, 2016, s.68). Bu durumdan hareketle televizyon izleyen kişilerin neden izledikleri ile ilgili 2.195 kişi ile yapılan araştırma sonucunda %35,7 kişinin televizyonda rutin olarak takip ettikleri yayınların olduğunu belirtmişlerdir. %29,2 kişinin haber ve bilgi almak, %18 kişinin zaman geçirmek, %13 kişinin keyif almak, %1,1 kişinin aile ve arkadaşlarla vakit geçirmek, %3 kişinin ise diğer cevabını verdikleri görülmektedir. Açık uçlu sorulara verilen cevapların büyük bir kısmının dizileri takip ettiği sonucuna ulaşılmıştır (“RTÜK”, 2018, s.94):

Şekil 1.2. *Neden televizyon yayınları izlersiniz?*

Televizyon dizilerinin izleyiciler üzerinde etkileriyle ilgili araştırma çalışması yapan Zavalı ve Soydaş Dağcı, %79'luk oranındaki kişiler dinlenme aracı olarak kullanmakta, %43'lük oranındaki kişiler haber ve bilgi almak için kullandıklarını belirtmiştir. Araştırmada edebiyat eserini okumayıp dizisini izlemeyi tercih edenlerin de yer aldığı görülmektedir. Bu bakımdan diziler bireylerin günlük yaşam tarzına ve kültürüne etki etmektedir (Zavalı ve Soydaş Dağcı, 2019, s.190-196). Diziler ilk yayınlanmaya başladıkları 1970'li yıllardan itibaren toplumla birlikte gelişen önemli bir kaynak olarak yer almaya başlamıştır. İlk olarak “Küçük Ev”, “Bonanza”, “Dallas”, “Görevimiz Tehlike” gibi yabancı yayınların ithal edilmesiyle birlikte 1974 yılında “Kaynanalar”, adlı dizi Türk televizyon tarihinin ilk yerli dizisi olarak yer almıştır. Daha sonra Türk edebiyat uyarlamalarıyla birlikte gelişerek devam eden yayıncılık 1986 yılında “Perihan Abla”, 1989 yılında “Bizimkiler”, 1993 yılında “Süper Baba” gibi dizilerin toplum üzerindeki etkileriyle önemli hale gelmeye başlamıştır. Kuyucu'ya göre bu durum Türk dizi sektörünün gelişmesini sağlamakla kalmayıp dünyaya dizi ihraç eder hale gelmiştir. Bu dizilerle birlikte dizi karakterlerinin eşyaları ve dizilerin çekim yapılan alanları da izleyiciler üzerinde turistik ve ekonomik etkilere neden olmuştur (Kuyucu, 2019, s.560-567).

TRT 1 kanalı ile programların yayın hayatına başlamasıyla yabancı dramaların satın alınması, bir süre sonra yerli dizilerin hazırlanması gerekliliğini de ortaya

çıkarmıştır. TRT 1 kanalında yayınlanan “Kaynanalar”, “Aşk-ı Memnu” gibi diziler yayınlanarak televizyon dizi sayısının artması sağlanmıştır. Bundan sonraki süreçte mini dizilerin yayınlanması ve kanallardaki artış sayesinde yabancı dizilerle başlayan serüvenin, günümüzde Türkiye’nin ihraç edilmekte olan en önemli ürün konumuna gelmesini sağlamıştır. Bu durum Tarhan ve Karakoç’a göre popüler kültürün aktarıcılığını da sağlamaktadır. Araştırmalarında inceledikleri “Hatırla Sevgili” ve “Sevda Kuşun Kanadında” dizilerinden hareketle ideolojinin bile dizilere kültür metası olarak aktarıldığı sonucuna ulaşmışlardır (Tarhan ve Karakoç, 2020, s.76-89).

Dizilerdeki tüketim olgusu üzerine çalışmada bulunan Kula, “Zerda”, “Asmalı Konak”, “Bir İstanbul Masalı”, “Aliye”, “Gümüş”, “Binbir Gece”, “Sıla”, “Hacı”, “Asi”, “Aşk-ı Memnu” dizilerinden hareketle tüketim tarzlarını üzerinde ilişkiler kurmuştur. Öyle ki dizilerdeki tüketim olgusu sosyo-kültürel yaşamın bir parçası haline gelmiştir. Tüketimin kimlikler kurularak aktarıldığını belirten Kula, Sıla tokası, Bihter çizmesi, Şehrazat çorabı, dizi karakterlerinin giydiği kıyafetler veya şal bağlama şekillerinin bile kullanıldığını belirtmektedir (Kula, 2012, s.525-528). Görsel kültürün gelenekten beslenmesini kültür endüstrisi bağlamında değerlendiren C. Avcı televizyon dizilerinde mekân, anlatı ve tipler üzerinden kültüre ait içeriklerin sunulduğunu belirtmiştir (Avcı, 2020b, s.294).

Televizyon yayınlarının genel etkileri üzerinde değerlendirmede bulunan M. Mete(Mete, 1999, s.36-37) izleyicilere yönelik televizyon yayınlarının üç amacı gerçekleştirebildiğinden bahsetmektedir:

“Eğitim ve kültür düzeyinin yükseltilmesi,

Haber ve bilgi edinme,

Hoşça vakit geçirebilmek, eğlendirebilmek, dinlendirebilmek.”

Dizi ihracatının 2017 yılına göre 350 milyon dolara ulaştığını belirten Devran vd. Asya’dan Balkanlar’a, Ortadoğu, Afrika ve Güney Amerika’ya kadar farklı ülkelere ihraç edilen diziler sayesinde izleyicilerin Türkiye’yi tanıyarak, Türkçe öğrenmekte ve Türkiye’yi ziyaret etmekte olduğunu açıklar. Dizilerin ait olduğu ülkelerdeki toplum yapısını ve kültürel özelliklerini yansıtmaları bakımından değer üreten ve yayan konumunda olduğunu da belirtilmektedir. Bu sayede izleyiciye aktarılan her bir değer kendi kültürel kodlarını da diziler arayıcılığıyla

yayınlanmaktadır. Aynı zamanda bu diziler uluslararası ilişkiler kapsamında kamu diplomasisi ve turizm bağlamında katkılar sunmaktadır (Devran vd. 2018, s.39-50). Y. Göksun(Göksun, 2018, s.79) “Türk Dizilerine Dünyanın Bakışı” başlıklı çalışmasında yurt dışında geniş kitlelere ulaşmış olan televizyon dizilerini şu şekilde değerlendirmiştir:

“Türk dizileri, dünya genelindeki çok sayıda ülkede izleyicilerin Türk Kültürü ile tanışmasına ve etkileşim kurmasına yardımcı olmaktadır. Bu nedenle dizilerde sunulan kültürel değerler sadece kurgulanan hikâyelerdeki karakterlere ait olmaktan ziyade Türk imajı ile ilişkilendirilmektedir. Türklerin nasıl giyindiği, Türklerin nasıl bir aile yapısına sahip olduğu, Türklerin toplumsal ilişkileri, yaşadıkları mekânlar, yedikleri yemekler, dinledikleri müzikler vs. televizyondaki göstergeler vasıtasıyla aktarılmaktadır.”

Kalkınma bakanlığını hazırladığı rapora göre her yıl yüzün üzerinde Türk dizisi çekilmektedir. Bu dizilerin %75’i Orta Doğu başta olmak üzere Balkan ülkeleri, Avrupa ülkeleri, Türk ülkeleri ve 140’dan fazla ülkeye ihraç edilmektedir. İhraç edilen ilk Türk dizisinin 2001 yılında “Deli Yürek” dizisi ile başladığı ve sonraki süreçte “Gümüş”, “İhlamurlar Altında” gibi dizilerin ihraç edilmesiyle devam ettiğini açıklamıştır. Bu sonuçlar bize Amerika’dan sonra dünyada en fazla dizi ihracatında bulunan ülkenin Türkiye olduğunu göstermektedir (“Kalkınma Bakanlığı”, 2018, s.23-24). Y. Özkoçak (Özkoçak, 2016, s.1426) “Türk Dizilerini İzleyen Ülkeler ile Kültür Boyut Yakınlıkları” adlı çalışmasında ihraç edilen dizileri şu şekilde sınıflandırmıştır:

Tablo 1.1. *Dışa aktarılan tv dizileri*

AVRUPA VE BALKAN ÜLKELERİ	ORTA DOĞU VE KUZEY AFRİKA ÜLKELERİ	ORTA ASYA	ASYA VE PASİFİK ÜLKESİ
Asmalı Konak	Aliye	Acı Hayat	Çocuklar Duymasın
Asi	Annem	Aliye	Beşinci Boyut
Binbir Gece	Asmalı Konak	Asmalı Konak	Büyük Buluşma
Bir İstanbul Masal	Arka Sokaklar	Beşinci Boyut	Hakkını Helal Et
Dudaktan Kalbe	Asi	Bir İstanbul Masalı	Muhteşem Yüzyıl
Ezel	Berivan	Deli Yürek	Sırlar Dünyası
Gümüş	Bıçak Sırtı	Çocuklar Duymasın	Tek Türkiye
Küçük Kadınlar	Bir İstanbul Masalı	Kınalı Kar	
Kurtlar Vadisi	Çemberimde Gül Oya	Kurtlar Vadisi	
Muhteşem Yüzyıl	Elveda Derken	Muhteşem Yüzyıl	
Unutulmaz	Genco	Sırlar Dünyası	

Yabancı Damat	Gümüş	Tek Türkiye	
Yaprak Dökümü	Ihlamurlar Altında	Zerda	
	İki Aile		
	Kavak Yelleri		
	Kaybolan Yıllar		
	Kınalı Kar		
	Kırık Kanatlar		
	Menekşe İle Halil		
	Muhteşem Yüzyıl		
	Sıla		
	Unutulmaz		
	Yabancı Damat		
	Yaprak Dökümü		
	Yersiz Yurtsuz		

İhraç edilen bu dizilerin yanında eski ve yeni tarihli diziler de Şentürk(Şentürk, 2018, s.24-25) tarafından hazırlanan son dönemde ihraç edilen dizi örnekleri arasında yer almaktadır:

Tablo 1.2. Son dönemde ihraç edilen dizi örnekleri (2011-2016)

20 Dakika	1001 Gece	Acemi Cadı	Acı Aşk
Adanalı	Adı Efsane	Adını Feriha Koydum	Adını Kalbime Yazdım
Akasya Durağı	Al Yazmalım	Alacakaranlık	Alınyazım
Arka Sıradakiler	Asla Vazgeçmem	Aşk	Aşk Bir Hayal
Aşk ve Ceza	Aşka Sürgün	Aşk-I Memnu	Aşkım Aşkım
Aşkın Bedeli	Ay Tutulması	Azad	Babam ve Ailesi
Bana Artık Hicran De	Başka Dilde Aşk	Behzat Ç.	Beni Affet
Benim Adım Gültepe	Benim Hala Umudum Var	Benim İçin Üzülme	Beyaz Gelincik
Bez Bebek	Bir Bulut Olsam	Bir Çocuk Sevdim	Bitmeyen Şarkı
Bodrum Masalı	Bugünün Saraylısı	Bütün Çocuklarım	Büyük Yalan Canım Ailem
Çalığışu	Deniz Yıldızı	Derin Sular	Dila Hanım
Diriliş Ertuğrul	Doktorlar	Elveda Derken	Zerda
Elvada Rumeli	Emanet	Eve Dönüş	Evlat Kokusu
Evlerden Biri	Fatih Harbiye	Fatmagül'ün Suçu Ne?	Fırtına

Filinta	Gece Gündüz	Gönül Çelen	Güllerin Savaşı
Günah	Güneşi Beklerken	Güneşin Kızları	Güzel ve Çirkin
Hanımın Çiftliği	Hatırla Sevgili	Hayat Ağacı	Hayat Devam Ediyor
Hayat Şarkısı	Hayat Yolunda	Hayatımın Aşkı	Haziran Gecesi
Huzur Sokağı	İffet	İki Yalancı	İsimsizler
Kaderimin Yazıldığı Gün	Kalbim Seni Seçti	Kampüsistan	Kapalıçarşı
Kara Ekmek	Kara Para Aşk	Kara Sevda	Karagül
Karayel	Kayıp	Kayıp Şehir	Keşanlı Ali Destanı
Kırgın Çiçekler	Kış Masalı	Kızım Nerede	Kiraz Mevsimi
Kod Adı	Kösem Sultan	Kötü Yol	Kurt Seyit ve Şura
Kuzey Güney	Zoraki Koca	Küçük Ağa	Küçük Sırlar
Lale Devri	Masum	Merhamet	Öyle Bir Geçer Zamanki
Paramparça	Sahipli	Samanyolu	Sana Bir Sır Vereceğim
Sensiz Yaşayamam	Serçe Sarayı	Son	Sultan
Susunlar	Şeref Meselesi	Tatlı İntikam	Türkan
Uçurum	Ulan İstanbul	Unutma Beni	Urfalıyım Ezelden
Vatanım Sensin	Yalan Dünya	Yazın Öyküsü	Yemin
Yer Gök Aşk	Yılan Hikâyesi	Yılanların Öcü	Yol Arkadaşım
Yunus Emre			

Dizilerin günümüzde bu kadar çok takip edilmesinin ve diğer ülkelerle kültürel dizi ihracatların olması toplum üzerinde büyük bir etkiye sahip olduğunu göstermektedir. Bu durum Oskay'ın ifadesine göre toplumsallaşmanın günümüzde "Holocaust", "Kökler", "Dallas", "Kapalı Kapılar Ardında Washington" gibi diziler aracılığıyla yapıldığını belirtmektedir (Oskay, 2000, s.333). İlgin ve Uruç tarafından hazırlanan çalışmada incelenen televizyon dizisinden hareketle dizide ki yaşam biçimleri, giyimleri, aile ilişkileri üzerinde incelemelerde bulunmalarının yanı sıra, katılımcılara dizi karakterlerinin yaptığı hangi mesleği yapmak istedikleri sorulduğunda mimar ve avukat mesleklerini seçmek istediklerini belirtmişlerdir. (İlgin ve Uruç, 2018, s.141-144). Bu da bize dizilerin içerisinde yer alan mesleklerin de model olarak seçildiğini göstermektedir. Model alma davranışı açısından gençlerin %72'sinin (yaklaşık her üç gençten ikisinin) televizyon dizilerindeki belli karakterleri model aldıklarını belirten Erdem ve Çağlayandereli iyi karakterlerin örnek alınmasının

istenilen bir davranış olduğunu belirtmektedir (Erdem ve Çağlayandereli, 2006, s.28). Dizilerde sunulan rollerin gençler tarafından örnek almasını Geçer; 11-20 yaş arası, gençlerin toplumsal nitelik kazanmaya çalıştığı dönem olduğundan dolayı etkilemekte olduğunu belirtmektedir (Geçer, 2015, s.199).

1.4.Meslek Kavramı

Toplumsal yaşamın önemli bir parçasını oluşturan mesleklerin, insanların bir arada yaşamaları ve iş bölümü yapmaları sonucunda oluştuğu düşünülmektedir. Bu iş bölümünün oluşmasında ortak bir amaç ve etkileşim belirleyici etken olmaktadır. Çünkü toplumdaki iş bölümünün gelişmesiyle birlikte meslek sayısında da artış olmaktadır. (Köksalan ve Celkan, 2018, s.1222-1223). Yapılan bu iş bölümü neticesinde meslek, bireysel yaşamın ağırlık merkezi konumundadır. Bu nedenle insanlar toplumlarda sosyalleşme sürecinin ilk aşamalarından itibaren meslek edinmeye güdülendirilmektedir. Böylece meslek çevresinde oluşan ilişkilerde de zamanla güçlü bir bağ oluşmaktadır. Mesleklerin icra üslupları, ilgi alanları, toplumsal konumları, çalışma hayatındaki değişimlerini de biçimlendirmiştir (İlhan, 2008, s.314-315). Ayrıca bu süreçteki teknolojik gelişme, endüstrileşme ve iş bölümü meslekleşme olgusuna hız katmış ve hem bireyin fiziksel özellikleri hem de kişilik özellikleri üzerinde de belirleyici etkiye sahip olmuştur. Bu açıdan meslek zaman ve mekân içinde farklı disiplinlerin çalışma alanına da girmiştir. Sosyolojik açıdan, insan ilişkileri üzerinde dururken, ekonomik açıdan ise geçimi sağlamak için yapılan iş anlamını taşımaktadır (Aytaç, 2003, s.16).

Birey açısından önemli olan meslek, toplum açısından da büyük önem arz etmektedir. İhtiyaçların değişmesiyle mesleklerin yapısında da değişiklikler yaşanmıştır. Bu değişiklikler ev eksenli iş bölümünden sosyo-ekonomik yapının gelişmesiyle birlikte iktisadi iş bölümüne doğru mesleki yapıyı şekillendirmiştir (Marshall, 1999, s.491,495). Böylece mesleğin ortaya çıkma nedenleri ve koşulları kültürel yapıdaki değişimle ilişkilendirilmiştir (Giddens, 2009, s.350-351).

Toplumsal yaşamda bireylerin iş bölümüne gitmeleri ve uzmanlaşmaları sonucunda ortaya çıkan mesleklerle ilgili çeşitli tanımlar bulunmaktadır. Bu tanımlar şunlardır: Meslek kavramı Arapça bir kavram olup, “Sulûk” kelimesinden türetilmiştir. Sözcüğün anlamı “uğraş, geçimi sağlamak için yapılan iş, tutulan yol,

düzen, sistem” (Parlatır, 2014, s.1070) olarak ifade edilmektedir. Türkçe sözlükte meslek kavramı “belli bir eğitim ile kazanılan sistemli bilgi ve becerilere dayalı, insanlara yararlı mal üretmek, hizmet vermek ve karşılığında para kazanmak için yapılan, kuralları belirlenmiş iş, uğraş, öğreti” (Türkçe Sözlük, 2011, s.1662) olarak tanımlanmıştır. Yapılan bu tanımlar neticesinde kişinin, icra edeceği mesleğin bilgi ve becerilerini öğrenmesi gerektiği görülmektedir.

Meslek, “insanlara yararlı mal ve hizmet üretmek ve karşılığında maddi kazanç sağlamak için yapılan, belli bir eğitim, bilgi ve beceriye dayanan, toplumca belirlenmiş kuralları olan etkinlikler bütünü” (Kuzgun, 2006, s.349) olarak açıklanmaktadır. Meslek, yapılan iş olarak tanımlanmakla birlikte bir sosyal sınıf belirleyicisi olarak da kişilerin hayatın da yer almaktadır. Bireyin sosyal, psikolojik ve yaşam tarzındaki ilişkiler sistemini ve toplum içindeki konumunu belirlemektedir (Eke, 1987, s.391).

Meslek üzerine yapılan tanımlarda mesleğin, toplumdaki kilit rolü, bireye sağladığı maddi kazanç temini ve statü kaynağı olması ele alınmaktadır. Tüm bu özellikleri sayesinde meslek olgusu sadece halk biliminde değil sosyoloji, psikoloji, ekonomi, iletişim, yönetim, medya ve sinema gibi diğer bilim dallarınca da ele alınıp incelenmektedir.

1.5.Meslek Folkloru

On dokuzuncu yüzyıldaki halk ve halk bilimi anlayışı meslek folkloru alanındaki çalışmaların da sürecini etkilemiştir. Halkın köylü kavramıyla eş değerde görülmesi ve toplumun seçkin tabakası ile tezat oluşturan bir insan grubu olarak düşünülmesi araştırmaları köy ve kırsala çevirmiştir (Dundes, 2003, s.2). Araştırmalardaki alan ve saha algılarına dönük yapılan bu çalışmalar hakkında M. Ekici, “halk bilgisi ürünlerinin yaratılıp, yaşatıldığı yer”i (Ekici, 2013, s.26) işaret etmektedir. Bu alanlar sadece köy ve kasaba gibi yerleşim alanları olarak düşünülmemekte bir şehre ait mahalle ve semt de olabilmektedir. Fakat daha önce yapılan çalışmalarda kırsal bölgelere yönelme sürecini Ö. Oğuz(Oğuz, 2013, s.21) şu şekilde değerlendirmiştir:

“Tüm dünyada kimi halk bilimciler tarafından kent, duru pınarlardan akıp gelen ulusal kültürleri yok eden bir yozlaşma sürecinin ürünü ve sonucu, buna karşılık kır ve köy ise, bu olumsuz sürece direnmenin simgesi gibi yorumlandı. (...) böylece kentte yapılan halk bilimi araştırmalarında bile köyün izleri sürülmüştür.”

P. N. Boratav, yapılan çalışmalarda folklor ürünlerinde en eskinin her zaman en orijinal, en güzel değil her çeşit üzerinde durulması gerekliliğinden söz etmektedir. Yeni alanlara ve konulara değinirken maden ocakları ve asker kışlalarında anlatılan efsanelerden hareketle, modern sanayi ve ordu muhitlerinden örnekler vermiştir. Burada yaşayan insanların sosyal ve psikolojik seviyeleri eski inanışlardan hareketle yeni ve farklı folklor ürünlerine ortam hazırlamıştır (Boratav, 1982, s.117-119).

Folklor araştırmalarındaki kültürel yapıyla ilgili başka bir değerlendirmede bulunan İ. Başgöz(Başgöz, 1986, s.182) değişimi şu şekilde açıklamıştır:

“Meslektaşlarımız kent etkilerinden uzak, yozlaşmamış dedikleri köylerde araştırmalarını yapıyorlar. Onlara göre folklor geçmişteki kültürün kalıntılarını inceler. Bunun için yaşlı kişileri buluyor, onlardan derlemelerini yapıyorlar. Bu yaklaşım bizim işimizi kolaylaştırmaz, güçleştirir. Böyle yerler kültür değişiminin uzağında kalmıştır; yaşlı insanlar ise hayatın dinamizminin içinde değildir. Onun için biz, kentleri, sanayi bölgelerini ve gençleri de çalışma alanımıza almalıyız. Eski ile yeninin, çağdaş ile gelenekselin çekişe çekişe bir senteze ulaştığı yerler buralardır. Kentin ve sanayileşmenin ille de geleneksel kültürün sonu demek olmadığını biliyoruz artık. Önemli değişimlere uğrasa da geleneksel, böyle yerlerde yaşamaya devam ediyor.”

Saha çalışmalarıyla ilgili tespitlerde bulunan D. Yıldırım, “köylülerin geleneklerinde yaşayan eski devirlerin kültür kalıntıları” (Yıldırım, 1998, s.67) olduğu görüşünün artık geçerli olmadığını belirtmektedir. Yapılan çalışmalardaki folklorik unsurlar sadece köylülerin değil, farklı sosyal gruplarında yaşantısında da yer almaktadır. Köy ve kır çalışmaları dışında “kent folkloru” kavramının ortaya çıkmasıyla birlikte bu kavram halk bilimi çalışma alanına yeni bir bakış açısı kazandırmıştır (Oğuz, 2013, s.22). Böylece meslek folkloru, aile folkloru, takım folkloru, örgüt folkloru(Erdem, 2012, s.44) gibi grupların kültürleri anlaşılmaya çalışılmıştır. Toplum içinde önemli bir yeri olan meslek grupları köyden kente doğru geleneksel ve modern bir yapının izlerini takip etmektedir (Duymaz ve Şahin, 2010, s.101).

En az iki kişiden oluşan; meslek, dil, din gibi ortak bir amaç için bir araya gelmiş halk gruplarının üyeleri A. Dundes’e göre kendilerinin olarak adlandırdıkları bazı geleneklere sahiptirler. Böylece, eğer topluluk ağaç kesenler ve demiryolculardan oluşuyorsa folklor, ağaç kesenler ve demiryolcular folklorunu oluşturmaktadır (Dundes, 2010, s.17). Mesleğin icracısı olan bireyler; sürekli, yarı zamanlı veya geçici olarak da olsa içinde bulundukları meslek gruplarının üyesi olmaktadır (Büyükokutan Töret, 2018, s.14). Öyle ki bu bireylerin meslek folkloru kapsamında bir mesleğe ait kabul törenleri, inanışlar, fıkralar, meslek anlatıları, mesleki jargon ve kalıp sözler

(Komser, 2018, s.169) gibi pek çok kültürel unsurunun ele alınmasının yanı sıra, çalışma grubundaki bireylerin becerileri, teknikleri ve geleneksel uygulamalarını(Derdiçok, 2015, s.29) da kapsamaktadır. Geleneksel mesleklerin yanı sıra şehir ortamlarında çalışan akademisyenlerin, polislerin, doktorların meslek grupları da bu bağlamda değerlendirilmektedir. Bu sosyal gruplar da bazı geleneklerin oluşumuna zemin hazırlamakta ve folklor ürünlerinin aktarılmasını sağlamaktadır. (Duymaz ve Şahin, 2010, s.102-104).

Halk bilimi disiplini dışında sosyal bir gruba mensup insanların oluşturduğu folklorik ürünler, kentsel ve endüstriyel alanlardaki tarih, sosyoloji, antropoloji, psikoloji, etnoloji, arkeoloji, dinler tarihi, sanat tarihi, dilbilimi, tıp, iletişim, medya gibi bilim dalları ile disiplinler arası bir çalışma içine girmiştir. Bu sayede ortaya çıkan ürünler bütün sosyal ve kültürel gruplar arasında yaşamaktadır (Çobanoğlu, 2005, s.22; Ersoy, 2009, s.14).

1.5.1.Meslek Üzerine Çalışan Disiplinler ve Halk Bilimi

Meslek ister geleneksel ister profesyonel anlamıyla ele alınsın, kişilerin hayatında toplumsal açıdan pek çok ayrıcalık sağlamaktadır. Meslek, kişiye kattığı prestij sayesinde kişinin sosyal, ekonomik ve kültürel bağlarının kurulmasını sağlamaktadır. Bu durum farklı disiplinlerinde çalışma alanına dahil olmasını sağlamıştır.

Sosyoloji, psikoloji, rehberlik, ekonomi, yönetim, işletme gibi sosyal bilimler de insanı konu alan çalışmalarıyla meslek olgusuna değinmektedir. Türkiye’de meslek sosyolojisi üzerinde yapılan çalışmalar 2000’li yıllardan sonra hız kazanmıştır. Bu çalışmalar genellikle öğretmenlik, avukatlık, mühendislik, akademisyenlik, hekimlik gibi mesleklere eğilen çalışmalar etrafında gelişmiştir. Meslek olgusuna yönelik teorik çalışmalar genellikle Durkheim, Weber ve Marx’ın görüşleri etrafında gelişmiştir (Koytak, 2020, s.4). Durkheim’e göre çalışma hayatındaki düzen meslek ahlakı çözümüyle olmaktadır. Çünkü her meslek ahlakı bir grubun eseridir. Oluşan meslek grupları ne ise, ahlakı da onu temsil etmektedir (Durkheim, 1986, s.12).

Meslek sosyolojisi profesyonelleşmeyle birlikte ortaya çıkan mesleklerin, diğer mesleklerden ayrılması üzerindeki çalışmalarını da incelemektedir. Sanayileşme

süreçleriyle birlikte bilgiye hâkim olan bu sınıfların toplumsal yapıdaki ilişkileri çalışma ve iş sosyolojisi bağlamında değerlendirilmiştir (Cirhinlioğlu, 1996, s.10-12).

Çalışma ve meslek psikolojisi bireyin çalışma hayatındaki psikolojik halinin iyi olması adına yapılan uygulamaları kapsamaktadır. İş yerinde çalışan insanların kuruma olan bağlılığına, stres yaşamasına, motivasyon düzeylerine kadar sorun alanlarının iyileştirilmesine ve bu sorunların nedenlerinin araştırılmasına katkı sağlamaktadır. Bu çalışma yaşamının daha olumlu bir hale gelmesi hem kaliteli mal ve hizmet üretimi hem de kurumsal itibarı arttırmaktadır (Arslantaş, 2013, s.1).

Meslek olgusu sosyolojide birey, icra ettiği meslek ve toplum bağlamında değerlendirilirken, psikoloji de mesleğin odak noktası olmaktadır. Rehberlik alanında yapılan çalışmalar da ise geleceğe yönelik mesleğin seçilmesi ve sonrasındaki planlamaları kapsamaktadır (Kuzgun, 2006, s.5). Meslek hangi disiplin tarafından ele alınırsa alınsın mutlaka içerisinde insanın yaşamını etkileyen kültürel bir unsur bulunmaktadır. Halkbilimi disiplini de hem geleneksel meslekleri hem de profesyonel meslekleri bu kültür dâhilinde incelemektedir. Meslekler arasındaki bu sınıflandırma halkbilimi alanında yapılan meslek çalışmalarına yol göstermektedir.

1.5.2.Mesleklerin Sınıflandırılması

Sosyal yaşamın büyük bir bölümünde yer alan meslek, tanımı, kapsam alanı, özellikleri ve disiplinler arası çalışmalarıyla sınıflandırmada çeşitlilik göstermektedir. Özellikle meslek, iş ve çalışma kavramları üzerinden yapılan tanımlar mesleklerin sınıflandırılmasında etkin rol oynamaktadır.

Meslek konusuyla ilgili yapılan çalışmalarda iş, çalışma ve meslek kavramlarının kesin çizgilerle ayrılmadığı görülmektedir. Bunun nedenleri arasında farklı dillerdeki “profession”, “vocation” ve “occupation” kavramlarının Türkçede aynı anlamda kullanılmasından kaynaklanmaktadır (Karasu, 2001, s.37). Bu durumda araştırmacılar tarafından çeşitli görüşlerin ve farklı sınıflandırmaların oluşmasına zemin hazırlamıştır.

Türkiye Meslek Sınıflama Sistemi’nde iş kavramı belirli bir amaca yönelik her türlü faaliyeti tanımlamak için kullanılırken, meslek kavramı benzerlik gösteren iş unvanlarını bir bütün olarak tanımlamaktadır (“TMSS”, 2020, s.4). Belirli ve tek amaca ulaşmak için yapılan faaliyeti kapsayan iş kavramı Kemerlioğlu’na göre,

meslek kavramından daha dar kapsamlı olarak tanımlanmıştır (Kemerlioğlu, 1973, s.33). Disiplinler arası bazı çalışmalarda ise meslek kavramı yerine uğraş tercih edilmekte ve bir kimsenin geçimini sağlamak için tuttuğu iş, öğreti olarak tanımlanmaktadır (Hançerlioğlu, 1993, s.438).

Karasu, mesleğin uğraş kavramındaki tanımından hareketle uğraşın, sahip olduğu özellikleri koruyarak elde edeceği başka özelliklerle meslek olabileceğini söylemektedir. Yaptığı bu açıklamadan hareketle sırasıyla iş, uğraş ve mesleğin profesyonelleşme sürecinde gelişme aşamasına karşılık geldiğini belirtmektedir (Karasu, 2001, s.39). Seçer ise çalışma kavramının diğer kavramları da kapsayan geniş bir içeriğe sahip olduğunu, günümüze kadar gelen bu süreçte anlamının giderek daha da zenginleştiğini belirtmektedir (Seçer, 2007, s.1).

Mesleklere dair yapılan sınıflama çalışmaları onlarla ilişkili işlerin kapsam, seviye ve sınırlarının doğru bir şekilde ortaya konulmasını amaçlamaktadır. Türk Meslekler Sözlüğünde meslekler, niteliğine göre şu şekilde sınıflandırılmaktadır (TMS 1986, s.43):

Tablo 1.3. *ISCO ana meslek grupları*

Ana Sınıflama Grupları
Silahlı Kuvvet Mensupları
Yöneticiler
Profesyonel Meslek Mensupları
Yardımcı Teknik ve Profesyonel Meslek Mensupları
Büro Yönetimi Meslekleri
Hizmet ve Satış Meslekleri
Tarım, Ormancılık ve Balıkçılık Meslekleri
Esnaf ve Sanatkârlık Meslekleri
Tesis ve Makine Operatörleri ve Montajcılar
Elementer Meslek Mensupları

Meslekler arasında yapı ve süreçlerin birbirine benzerlik göstermesi onların sürekli bir etkileşim içinde olduğunu göstermektedir. Meslekler “profesyonel” ve “profesyonel olmayan” meslekler olarak ayırmaktadır.

1.5.2.1. Profesyonel Meslekler

Profesyonel meslek kavramı çeşitli literatürlerde farklı anlamlarda kullanılsa da mesleğin nasıl tanımlanması gerektiğine dair kesin olarak bir uzlaşmanın sağlanamadığı görülmektedir. Profesyonel meslek kavramı üzerindeki tanımlar genellikle profesyonel olan mesleğin profesyonel olmayanlardan ayrılan özellikleri üzerinde durmaktadır. Profesyonel mesleklerin tanımı, daha çok yapısalci, süreç ve güç yaklaşımları şeklinde ele alınmaktadır. Yapısalci yaklaşım profesyonel mesleklerdeki sabit olan özelliklere değinirken, süreç yaklaşımında profesyonel meslek olabilmek için gerekli süreçler üzerinde durmaktadır. Güç yaklaşımındaki profesyonellik ise iş görevleri üzerindeki etkilerden sonra gelmektedir (Atalay, 2016, s.194).

Hughes, Küçük Oxford Sözlüğünden hareketle kelimenin İngilizce karşılığı olan “profes” sözcüğü ile bağlantı kurarak açıklama yapmıştır. Bu açıklamaya göre “profes” sözcüğünün ilk anlamının dinsel bir kökten geldiğini ve “dinsel düzen adına yemin etmeyi” dile getirdiğini açıklamaktadır. 1675 yılından itibaren, kelime dinsel anlamını kaybetmiş ve “yeteri kadar nitelikli olma” anlamında kullanılmaya başlanmıştır. Bu anlamda, “profesyon” (ya da bir meslek), herhangi bir konuyu açık bir şekilde ortaya koyma anlamında kullanılmaktadır. Dolayısıyla bir meslek (profession), bu mesleğe girmek isteyen bir kişinin işi iyi bildiğini ve gerekli niteliklere sahip olduğunu ifade etme (profess) anlamını taşımaya başlamıştır (Hughes, 1996, s.26).

Profesyonel sözcüğü amatörlüğün karşıtı olarak kullanılmakla birlikte bir işten gelir sağlamak amacıyla yapılmaktadır. İşin gereklerine uygun bir tarzda yapıldığını gösteren profesyonellik; sosyal, ekonomik, yasal ve politik olarak toplumda üstünlükler sağlar. Profesyonel mesleğin ilkeleri içinde akademik eğitim, başkalarına ve topluma hizmet etme, bütün üyelerin bulunduğu bir meslek örgütünün varlığı ve belirli meslek üyelerine tanınan bazı ayrıcalıkların olması koşulları bulunmaktadır. Bu yüzden ortaya çıkan yeni iş grupları bir meslek olarak tanınmak için çaba sarf etmektedir (Arslan, 2005, s.79).

Profesyonelliğin davranışsal boyutu üzerinde duran Bernard Barber, profesyonelleşmeyi bir derece olarak görmekte ve profesyonel olmaya çalışan

mesleklerin ilk önce topluluğa ait olmaları gerektiğini belirtmektedir. Böylece profesyonelleşme çizgisini yakalayan meslekler, topluluk olma özelliğini de üstlenmektedirler. Barber, bunu dört temel özellik aracılığıyla tanımlamaktadır:

1. “Yüksek derecede genel ve sistematik bilgi,
2. Bireysel çıkarlardan çok toplumsal çıkarlara yönelme,
3. İşteki toplumsallaşma süreci içerisinde ve uzmanların kendilerinin gönüllü olarak kurdukları ve işlettikleri dernekler aracılığıyla oluşturdukları etik kanunlar sayesinde yüksek derecede kendi kendine davranışları kontrol etme eğilimi,
4. Bireysel çıkar anlamına gelmeyecek fakat sadece işteki başarıları sembolize eden bir ödül sisteminin varlığı.” (Barber, 1996, s.46)

Bir meslek grubunun kendi alanında profesyonel olduğunu kabul ettirmesi en başta özerklik sağlamakta daha sonra ise mesleğe güç, prestij ve manevi değerler katmaktadır. Bu nedenle her meslek grubunun istediği hedef profesyonelleşme olmaktadır. Modern toplumdaki hızlı değişimler profesyonel kavramının söz konusu olduğu problemlerle nasıl başa çıkılması gerektiğini, tanımlanan özellikleri neticesinde çözümlemektedir (Albayraktaroğlu, 2010, s.26).

Profesyonelliğin gerektirdiği bilgi, beceri, tutum ve davranışlar göze çarpan en önemli özelliklerdendir. Bireyin yaptığı işe, meslektaşlarına ve topluma karşı olan sorumluluğu meslek topluluğundaki profesyonelliği de beraberinde getirmektedir (Gökçora, 2005, s.241). Profesyonel mesleklerde saygınlık ve nitelik bakımından topluluk olma bilincine ulaşmışlardır. W. Goode, profesyonel mesleklerin kurucu babaları ile şimdiki yöneticileri arasında bir kan bağı bulunmasa da bazı özelliklerinden dolayı topluluk olarak adlandırılacağını belirtmektedir. Bu özelliklerin başında profesyonel meslek mensuplarının birbirlerine kimlik duyguları ile bağlı olmaları gelmektedir. Üye olunduğu zaman çok az kişi mesleği terk edebilmekte ve üyeler tarafından meslekler sürekli devam eden süreç olarak bilinmektedir. Hem üye hem de üye olmayan her birey için rol tanımlaması aynı olmaktadır. Birlikte hareket edilen alanlarda, meslekten olmayanların sadece kısmen anlayabilecekleri ortak bir dil bulunmaktadır. Topluluk, üyeleri üzerinde bir otoriteye sahip olmakta ve bunun sınırlan makul ölçülerde, coğrafyasal ya da fiziksel olmasa dahi toplumsal olmaktadır. Meslekler biyolojik olarak gelecek kuşakları üretmese bile, yeni gelen acemileri

seçmede elinde tuttuğu kontrol ve bu kişileri gönderdiği eğitim ya da toplumsallaşma süreçleri sayesinde bunu toplumsal olarak yapması, meslekleri topluluk yapan özellikleri arasında bulunmaktadır. Bu nedenle profesyonel olmaya çalışan meslekler bir topluluğa ait olma isteklerini ortaya koymaktadır (Goode, 1996, s.67-68).

Profesyonel mesleklere ait bu özelliklerden hareketle H. Ş. Seçer(Seçer, 2007, s.54) mesleklerin profesyonelleşme sürecindeki niteliklerini şu şekilde belirlemiştir:

“Profesyonel meslek, toplumun herhangi bir kategorisinin talep ettiği, çoğu insan için ulaşılması, anlaşılması ve kullanılması güç olan belirli bir bilgi çeşidini, yüksek düzeyde bir eğitim almak ve hayat boyu öğrenim bilincini kazanmak koşuluyla, üretmek ve bunu uygulamak konusunda, ayrıcalıklı bir yer edindiği piyasada belirli bir kontrol düzeyine sahip olan, öznel ve nesnel açılardan geçerliliği kanıtlanmış ve bilgisi sayesinde elde ettiği bir mesleki statüsü yanında yüksek düzeydeki maddi ödülleri de bulunan, ona bir baskı grubu niteliğini ve topluluk, üyelik ve kurum kimliği gibi duyguları kazandıran örgütlenme süreçlerini tamamlamış, kişisel boyutta da bağlılık, sorumluluk ve meslektaşlık bilinci gibi bazı hisleri içinde barındıran ve bütün bu özelliklerinden dolayı diğer iş ve mesleklerden farklılığını ortaya koyan kendine özgü bir yaşam tarzı olan meslektir.”

Profesyonel mesleği diğer mesleklerden ayırmanın yolu özel bir bilgi çeşidine ve işin niteliğine bağlıdır. Yapılan bir işi en iyi hale getirmek profesyonel olmanın önemli şartlarından birini oluşturmaktadır (Zülküf Altan, 2015, s.2). Son dönemlerde kütüphanecilik, sigorta temsilciliği, hemşirelik ve halkla ilişkiler alanında çalışanlar, yöneticiler gibi önceleri profesyonel olmayan bu meslekler profesyonel bir eğitim sonucunda yapılan kurs ve seminerlerle gelişmektedir. Bu durumda profesyonellik yapılan işin becerisine göre nitelendirilmektedir (Hughes, 1996, s.29). Bilim ve teknolojinin her geçen gün insanların hayatına dâhil olmasıyla birlikte meslek alanlarında da farklılaşmalar yaşanmaktadır. Bu değişim ve yenilik beraberinde yeni meslekleri de getirmiştir (Özsoy, t.y, s.11). Yeni mesleklerin ortaya çıkmasıyla birlikte profesyonel rollerin dönüşümü iki temel özelliği ortaya çıkarmaktadır. Bunlardan ilki bilgide uzmanlık, ikincisi bu bilginin kullanımındaki yaklaşımdır (Haug, 1996, s. 129-135).

Profesyonel meslekler veya profesyonel olma yolundaki meslekler tarihi süreç içerisinde bir takım değişiklikler göstermiştir. Harold L. Wilensky’e göre bir mesleğin profesyonelleşme sürecindeki aşamalarının özellikleri şu şekildedir Karataş’ın çalışmasında (aktaran Wilesky, 1964):

- 1.“İhtiyaç duyulan alanın/mesleğin tam zamanlı olarak icra edilmesi
- 2.Eğitim okullarının kurulması

3. Meslek birliklerinin kurulması

a.Hiyerarşik düzeni oluşturan temel görevlerin yeniden tanımlanması

b.Mesleğin deneyimlileri ile yeni gelenler arasındaki mücadele

c.Yakın mesleklerle olan sert rekabet

4.Meslek alanının korunması ve etik kurallarının devamını sağlamak için politik etkinliğin sürekliliği

5.Etik kuralların içselleştirilmesi.”

Profesyonelleşme sürecinin bu özellikleri dikkate alınarak mesleklerin geçmişten günümüze kadar olan gelişmeleri değerlendirilmektedir.

1.5.2.2.Geleneksel Meslekler

Halk bilimi disiplininde daha çok geleneksel meslek çalışmaları ağırlıklı konu olarak incelenmiştir. Profesyonel meslek çalışmalarının sayıları artmaya başlasa da geleneksel meslekler üzerine yapılan çalışmalar daha fazla araştırılmaktadır. Profesyonel mesleği tanımlamadaki zorluklar geleneksel meslek tanımında da karşımıza çıkmaktadır.

Geleneksel meslek kavramı tanımlarında gelenek kavramı ve el sanatları mesleğinin de özellikleri doğrultusunda tanımlamalar yapılmıştır. Bu bağlamda gelenek kavramı hakkında D. Yıldırım (Yıldırım, 1998, s.81-82.) şunları söylemiştir:

“Milletlerin hayatında, tarih sahnelerinde görünmelerinden bu yana, varlıklarını, bütünlüklerini ve farklılıklarını koruyan, ihtiyaçlarını her anlamda karşılayan düzenler görülür. Süreklilik vasfına sahip bu düzenlerin hepsine, gelenek adını verilir(...) Bunların sayısı, fonksiyonları ve yapı özellikleri, ait oldukları milletin gelişme durumlarına ve ihtiyaçlarına göre değişir. Sayıları, özellikleri ve fonksiyonları ne olursa olsun, bir milletin hayatında yer alan geleneklerin tümü, o milletin kültürünü meydana getirir.”

Toplumdaki bu “süreklilik ve sürdürülebilirlik” unsurlarını taşıyan gelenek, toplumun temel unsurlardan biri olmuş ve kültürel bağlama katkı sağlamıştır (Solmaz, 2020, s.383). R. Ersoy’a göre ise gelenek, geçmişten geleceğe aktarılma sürecinde dinamik bir yapı içerisinde bulunarak bütünleştirici bir işleve sahip olmaktadır. Bu sayede ait olduğu toplumun geleceğini şekillendirirken; aynı zamanda, toplumsal olma kapasitesine ulaşmaktadır. Halk bilimcilerin bu denli üzerinde durmasının nedeni olarak da ait olduğu toplumların yaşam biçimini anlamayı sağladıklarından dolayı önemli tutulmasıdır (Ersoy, 2006, s.135).

M. Ekici, geleneği, “eskiden beri devam edip gelen, gayri resmî yol ve yöntemlerle kazanılan ve kuşaktan kuşağa aktarılan ve zamanın ihtiyaçlarına göre her kuşakta belli ölçüde bireysel yaratıcılığa ve değişmeye ve de gelişmeye izin veren bilgi, hareket ve materyal ürünleri üretme ve kullanma tarzı” (Ekici, 2013, s. 20) olarak tanımlamaktadır. Yapılan bu tanımlardan hareketle gelenek sadece eski ve antik olan üzerinde değil, “toplumsallık”, “süreklilik” ve “çeşitlilik” olgularını da beraberinde getirmektedir (Ekici, 2004, s.15-17).

Toplumların ihtiyaçları doğrultusunda oluşan geleneksel meslekler, içinde bulundukları toplumların kültürel bir parçası haline gelmişlerdir. Bu bakımdan toplumun ihtiyaçlarına cevap verebildikleri sürece kültürün ve geleneğin devamlılığı içerisinde bulunurlar (Oran, 2020, s.33). Geleneksel meslek kavramı üzerindeki açıklamalara bakıldığında daha çok incelenen mesleğin el sanatlarına dayandırılarak açıklama yapıldığı görülmektedir. Bu nedenle tespit edilen mesleğe ait eksikliklerin ve ilişkilerin analizinde mesleğin geleneksel kimliği de ortaya çıkarılmaktadır (Yolcu, 2014b, s.1721). M. A. Yolcu(Yolcu, 2014a, s.1) geleneksel meslek kavramını şu şekilde açıklamıştır:

“Geçmişten beri yaşayagelen, halk estetiğini ürünlere yansıtan, geleneksel yollarla çırak yetiştiren, el sanatlarıyla ilişkili meslek, akla gelmektedir. Geleneksel meslekte endüstriyel üretim koşullarından ziyade basit el aletleri ve kol gücü ön plana çıkmaktadır. İnsanların ihtiyaçları ölçüsünde ortaya çıkan bu mesleklerin öğrenme süreçleri halk kültürünün yarattığı bilgilerle inşa edilir. Bu bilgilerden yola çıkılarak yapılan bir ürün de ister istemez halkın ortak beğeni anlayışını ve halk kültürü öğelerini yansıtacaktır. Söz konusu mesleklerdeki geleneksel nitelik işte bu amillerle ortaya çıkmıştır.”

M. Duman ise geleneksel meslek kavramını, “belli bir geleneği olan, usta-çırak ilişkisine dayanan, bireysel yaratıcılığa yer veren, toplum tarafından kendine ait olduğu kabul edilmiş, eski zamanlardan beri varlığını sürdüren”(Duman, 2011, s.15) meslekler olarak belirtmiştir. Geleneksel meslekleri değerlendirilmesinde geleneksel olması, belli bir ritüelleri olması ve süregelen usta-çırak ilişkisi önde gelen özellikleri arasında bulunurken, el sanatlarının halk bilimsel olarak değerlendirilmesinde ise sanatsal açıları üzerinde durulmaktadır (Orhantekin, 2019, s.16). Bu alanda yapılan çalışmalara bakıldığında “ayakkabıcılık, terzilik, yorgancılık, demircilik, kalaycılık, çömlekçilik, keçecilik, bakırcılık, bıçakçılık, sepetçilik” (Oğuz vd. 2005; Oğuz ve Metin 2006; Yolcu 2014; Özentürk Tezgel 2008; Duman 2011; Begiç 2014) gibi el sanatları ve zanaatlara ait meslekler yer almaktadır. Geleneksel el sanatları ustaları UNESCO’nun Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi kapsamında

kültürel mirası üreterek gelecek kuşaklara aktaran geleneğin ustaları olarak değerlendirilmiş ve koruma altına alınmıştır (Oğuz, 2009, s.133). Bu mesleklerin yanı sıra “balıkçılık, çobanlık, zeytincilik, avcılık, seyyar satıcılık”(Aykanat 2009; Abalı 2014; Aça 2014; Yıldız 2014; Derdiçok 2015; Çoban 2015; Örkün 2016; Eroğlu 2019) gibi mesleklerde yer almaktadır.

Geleneksel mesleklere ait bu özellikler dikkate alındığında usta-çırak ilişkisine dayalı bir eğitim yapısı bulunmaktadır. Mesleki bu eğitim sürecinde sözlü ve uygulamaya dönük bilgi ve beceriler gelecek kuşaklara aktarılmaktadır. Profesyonel mesleklerde ise eğitimler yazılı kültürün egemen olduğu eğitim kurumlarında verilmektedir. Her iki kültür ortamındaki mesleğin yapısıyla ilgili olarak şunlar belirtilmektedir (Duymaz ve Şahin 2010, s.102):

“(...)günümüz Türkiye’inde bir yanda el becerisini ve geleneksel teknikleri kullanarak varlığını korumaya çalışan mesleklerle diğer yanda makineleri ve modern üretim tekniklerini kullanan meslekler bir arada bulunmaktadır. Sanayi devriminin sonucu olarak ortaya çıkan bu durum, ilk bakışta geleneğin veya geleneksel olanın yok oluşu gibi görülebilir, ancak geleneğin durağan değil, dinamik bir yapı olduğu gerçeği dikkate alındığında bunun doğal bir süreç olduğu anlaşılabacaktır.”

E. Artun, sözlü, yazılı kültür ortamlarının yanı sıra elektronik kültür ortamlarının da gelişmesiyle birlikte sosyo-kültürel yapı içerisindeki gelenekselin yeni işlevler kazanacağına değinmiştir (Artun, 2005, s.60). Geleneksel mesleklerde zamanın ihtiyaçlarına göre yenilenip bir sonraki kuşağa aktarıldığı takdirde kaybolmaya karşı durabilmektedir. Ekici’ye göre bu güncellenmeyle yani; “eskiden beri devam edip gelen, ancak birey ve toplum tarafından belli seviyede ve aslını kaybettirmeyecek şekilde çeşitli özelliklerinin değiştirilmesine izin veren, eski ve yeni unsurları birleştirerek her dönemde yeniden düzenlenerek yaratılan ve varlığını bu şekilde sürekli kılan” (Ekici, 2008, s.36) yapıyla mümkün olmaktadır.

Sonuç olarak geleneksel mesleklerde mesleğin ustasından aldığı yüz yüze eğitim ile mesleğini icra etmesi önemli bir aşama olarak karşımıza çıkmaktadır.

1.5.3.Dünyada Meslek Folkloru Çalışmaları Tarihi

Meslek folkloru çalışmaları folklor çalışmalarıyla ilgili yaklaşımlara ve ekonomik süreçlere bağlı olarak gelişmiştir. “Avrupa ve Amerika’da “occupational folklore” veya “occupational folklife” terimleriyle karşılanan meslek folkloru, köyden

kente çalışma hayatı etrafında şekillenmiş folklor ürünlerini içeren bir kavram” olarak yer almıştır (McCarl, 1986, s.71).

Meslek folkloru çalışmalarında Sanayi Devrimi önemli etkenlerden biri olmuştur. Kentleşmeyle birlikte tarım ve sanayi arasında da çalışma farklılıkları ortaya çıkmıştır. 19.yüzyılda Avrupa’da meslek kültürü işgücü olarak algılanırken, Amerika’da mesleklere ait hikâyeler, şarkılar ve gelenekler olarak algılanmıştır. Bu yüzyılda pek çok araştırmacı endüstriyi “karanlık şeytani değirmen” olarak görmüştür. Bunun sonucu olarak yaşam biçimi ve ekonomik üretimi kaybetmeden korumanın gerekli olduğu vurgulanmıştır. Bu düşünceler İngiltere’de Victoria Dönemi entelektüelleri ve aristokratlarının folklor ürünlerini toplama ve belgelendirme düşüncesini ortaya çıkarmıştır. Buna bağlı olarak da endüstriyel mesleklerin kültürel yaratımları incelenmiş ve sonraki dönemlerde folkloristler tarafından araştırmaları yapılmıştır (McCarl, 1997, s.596).

Avrupa ve Amerika’da farklı şekillerde ortaya çıkan meslek folkloru, sanayileşme sürecine bağlı olarak yeni alanları ortaya çıkarmıştır. Bu süreçte madencilik, balıkçılık, çiftçilik ve odunculuk ilk mesleki araştırmalardan olmuştur. Folklor araştırmacıları tarafından kovboy, denizci ve oduncu balladları toplanmış, toplanan mesleki şarkılar ve jargonlar kentsel mesleklere olan inancı da arttırmıştır. 1910 yılında J. A. Lomax tarafından yayınlanan “Cowboy Songs and Other Frontier Ballads” adlı çalışma bu bakımdan önemlidir. Bu çalışmalar akademinin ötesindeki meslek folkloru çalışmalarını da genişletmiştir (Green, 1978, s.71; McCarl, 1986, s.71).

Zanaat ve geleneksel teknoloji Avrupa’da odak nokta olurken, Amerikalılar; Afrikalı-Amerikalı, Meksikalı-Amerikalı ve Yerli Amerikalı olarak kadınların sözlü kültür ürünleri üzerine odaklanmıştır. Meslek folklorunu etkileyen Sanayi Devrimi gibi Birinci Dünya Savaşı da büyük bir etkiye neden olmuştur. Savaş sonrası dönemde malzeme ve mimari mirası korumak için çalışmalar yürütülmüştür. Bu alandaki ilk çalışmalar 19. yüzyılın sonlarında American Folklore Society’nin kurulmasıyla ortaya çıkmıştır. Kent merkezli mesleklerin değerlendirilmesinde dilbilimsel ve etimolojik malzemeler incelenmiştir. Yan kesiciler, hayat kadınları, itfaiyeciler, polisler, ressamlar ve aktörlere kadar diğer çalışma gruplarının dilleri incelenmiş ve jargonları yayınlanmaya başlanmıştır (McCarl, 1997, s.597).

G. Korson'un 1927 yılında "Songs and Ballads of the Anthracite Miner" adlı maden işçileri üzerine yayınlamış olduğu çalışması meslek folkloru açısından önemli bir çalışmadır. Bu çalışmada protesto şarkıları, grev baladları ve mesleğe ait değerler anlatılmıştır (Green, 1978, s.73).

1930'larda yaşanan ekonomik kriz meslek folkloru çalışmalarını etkileyen önemli olaylardan bir diğeridir. Bu gelişmeler işçi kavramı, sınıf olgusu, emek gibi kavramlara ideolojik yaklaşılmasına neden olmuştur. Buhran yıllarında kentsel ve endüstriyel mesleklere ait araştırmalar politik çerçevede değerlendirilmiştir. Bu yıllarda Amerika'da "Works Progress Administration and the Federal Writers' Project" önderliğinde folklor derlemeleri yapılmıştır. Ben Botkin, Nelson Algren ve Jack Conroy, "mesleki folklor" olarak adlandırdıkları işçi öykülerini derleme çalışmalarında bulunmuş ve yayınlamışlardır. İngiltere'de Birgitta S. Frykman, İsveç'te Hemmersam, Amerika Birleşik Devletleri'nde Robert McCarl, Jack Santino, Paula Johnson, Harry Braverman, Wayland D. Hand ve Archie Green, Almanya'da Herman Bausinger, Richard Dorson, Hennig Cohen ve Tristram Tabut'un çalışmaları örnek çalışmalar arasında bulunmaktadır (McCarl, 1997, s.599-601).

1970'lerden sonra meslek folkloru kavramı hem teorik hem de yöntemsel olarak değerlendirilmiştir. Bunlardan biri 1978'de R. H. Byington editörlüğünde basılan "Working Americans: Contemporary Approaches to Occupational Folklife" isimli kitapta yayımlanmıştır. Bu eserde Robert S. McCarl'ın "Occupational Folklife: A Theoretical Hypothesis" yazısı, Roger D. Abrahams'ın "Towards a Sociological Theory of Folklore: Performing Services" yazısı, Robert H. Byington'un "Strategies for Collecting Occupational Folklife in Contemporary Urban/Industrial Contexts" yazısı, Jack Santino'nun "Characteristics of Occupational Narrative" yazısı ve Archie Green'e ait "Industrial Lore: A Bibliographic-Semantic Query" yazısı yer almaktadır. Bu yazılar içerisinde meslek folkloruna yön gösterici nitelikte olan Robert S. McCarl'ın yazısıdır. McCarl, bu makalesinde meslek folklorunun çerçevesini çizmiştir. Yazısında itfaiyecilik mesleği üzerinden örnekler vererek bu mesleğin geleneği, tecrübeleri, kullanılan aletleri, mesleğe yeni gelen kişiye karşı yapılan şakalar ve efsanelere yer vermiştir. Archie Green'in "Industrial Lore: A Bibliographic-Semantic Query" isimli çalışmasında 19. yüzyılın sonlarına doğru Amerika'da başlayan kovboy şarkılarının derlenmesiyle birlikte gelişerek devam eden

meslek folkloru çalışmalarının hem Amerika'daki hem de Avrupa'daki gelişimi hakkında açıklamalarda bulunulmuştur (Byington, 1978).

Meslek folkloru çalışmalarında; denizciler, balıkçılar, petrol işçileri, kamyon sürücüleri, demiryolu çalışanları, marangozlar, itfaiyeciler, fabrika çalışanları, müzisyenler, inşaat işçileri, taksi sürücüleri, ofis çalışanları, hemşire ve doktorlar, tarım işçileri, restoran çalışanları, hayat kadınları gibi pek çok meslek grubuna ait çeşitli çalışmalar da bulunmaktadır (Aça, 2014, s.55-56).

1.5.4.Türkiye’de Meslek Folkloru Çalışmaları Tarihi

Anadolu topraklarına göç eden başlıca meslekleri demircilik ve madencilik (Kafesoğlu, 2015, s.321) olan Türk toplulukları tarih boyunca pek çok mesleğin icracısı olmuşlardır. Türk toplumu değişen sosyal ve iktisadi hayata bağlı olarak avcılık, çiftçilik, hayvancılık, dericilik, elçilik, şifacılık, tüccarlık, zanaatkârlık, askerlik gibi birçok mesleği de icra etmişlerdir (Şen, 2007; Açikel, 1990).

İnsanların ihtiyaçlarını karşılayan meslekler zaman içerisinde gelişmiş ve yeni meslek kollarını ortaya çıkarmıştır. Kentlerdeki mesleksenel yaşam çeşitliliğine bağlı olarak gelişen mimarlık, eczacılık, mühendislik gibi meslekler de yeni bir çalışma alanı olarak varlıklarını sürdürmektedir (Merçil, 2000). Sanayileşmenin başlangıcı ile birlikte teknolojiyle ilgili sektörlerin artması yeni iş kollarının ortaya çıkmasına ortam oluşturmuştur (Tez, 201, s.323).

Eskiçağdan günümüze kadar uzanan meslekler hakkında çeşitli çalışma ve incelemeler bulunmaktadır. Kültür ve edebiyat tarihinin temel eserleri arasında yer alan Orhun Kitabeleri, Divanu Lügati't Türk ve Evliya Çelebi'nin Seyahatnamesi gibi birçok eserde icra edilen meslekler hakkında bilgilere yer verilmiştir (Karataş, 2016, s.41). Mesleklerden ve meslek gruplarına dönük unsurlardan bahseden Türk kültür tarihi bağlamında ilk çalışmalar B. Ögel (2000; 2001 vd.) ve İ. Kafesoğlu (2015, s.321) başta olmak üzere çeşitli kültür tarihçileri tarafından ele alınmıştır. Meslek folkloru araştırmalarına kaynak olan bu çalışmalar tarihsel ve kültürel hayatı incelerken mesleklere de değinmiştir. (Aça, 2015, s.116-117)

Meslek folkloru açısından Türkiye'deki ilk bilimsel alan araştırmaları halk musikisi derlemeleri ile başlamıştır. 1926-1932 yılları arasında yapılan derleme gezisinde 850 civarında derlenen halk musikisinin yanı sıra bazı mesleklere atıfta

bulunulmuştur. Fakat yapılan bu derlemelerde türkü ve oyunlar bağlamlarından kopuk olarak derlenmiştir. (Aça, 2015, s.117)

Anadolu Halk Bilgisi/ Türk Halk Bilgisi Derneği tarafından 1928 yılında folklor araştırmacılarına yol göstermesi amacıyla “Halk Bilgisi Toplayıcılarına Rehber” adında bir kılavuz yayınlamıştır. Rehberde sanat ve meslekler, adetler, şiir, hikâye, musiki gibi ana başlıklar bulunmaktadır. Bu başlıklardan sadece dil, müzik ve halk zanaatlarına dair ek bilgiler “izahnameler” başlığı altında rehberde eklenmiştir (Öztürkmen, 2006, s.59). Bu rehberde mesleklerle ait bilgilerin yer verilmesi folklor araştırmaları bakımından önemli bir yere sahip olmasını sağlamıştır.

Mesleklerle ilgili yapılan çalışmaların çoğunluğunun Türk folklor araştırmalarının “Dergici” ve “Bilimci” dönemlerinde (Yıldırım, 1998, s.66) toplanmış olduğu bilinmektedir. Bu dergilerin başında Folklor Postası, Halk Bilgisi Haberleri, Türk Folklor Araştırmaları, Türk Etnografya Dergisi, Türk Folkloru, Halk Kültürü, Sivas Folkloru dergileri yer almakla birlikte Folklor/Edebiyat, Milli Folklor gibi dergilerde bulunmaktadır. Bu dergilerin yanı sıra Türk Folklor Araştırmaları Yıllığı, Boğaziçi Üniversitesi Halkbilim Yıllığı, Türk Halkbilimi Araştırmaları Yıllığı, Türk Folkloru Belleten ve Folklor ve Etnografya Araştırmaları gibi folklor yıllıklarında ve Kültür Bakanlığı tarafından desteklenen ulusal ve uluslararası hüviyetli halk kültürü sempozyumlarına ait bildiri kitapları da bulunmaktadır (Aça, 2015, s.118).

Esnaf kültürüyle ilgili yapılan meslek folkloru çalışmaları ahilik teşkilatı araştırmalarını önemli hale getirmiştir. Çeşitli dergi ve kitaplar içerisinde ele alınan çalışmalarda meslek kültürü, inancı, tören ritüelleri ve gelenekleri gibi konulara yer verilmiştir. Bu çalışmalarda ahilikle ilgili efsane ve menkıbe türünden anlatılara, kalıp veya ezgili sözlere, jargonlara değinilmiştir (Akman, 2006). Bu çalışmaların yanı sıra esnaf kültürüyle ilgili yapılan esnaf sahreleri de meslek kültüründeki çalışmalar arasında bulunmaktadır. (Erol ve Arslan Erol, 2008). Âşık edebiyatı içerisinde yer alan destan türünün konuları arasında meslek ve meslek gruplarına ait örnekler bulunmaktadır. Bu çalışmaların başında A. Esat Bozyiğit’in “Esnaf Destanları” (1988) gelmektedir. Ö. Çobanoğlu’nun “Âşık Tarzı Kültür Geleneği ve Destan Türü” adlı eserinde esnaf ve meslek destanları olarak belirttiği destanlarda mesleklerin özellikleri, mesleklerle ilgili övgü ve yergi konularına yer vermiştir (Çobanoğlu, 2000, s.64).

Mehmet Halit Bayrı'nın "Halk Âdetleri ve İnanmaları" (1939) başlıklı kitabı Türkiye'de meslek folkloru alanında yapılan ilk çalışma olarak gösterilmektedir. Bu çalışmasında Balıkesir esnafından derlemiş olduğu inanç ve uygulamalara yer vermiştir (Duymaz ve Şahin, 2010, s.106). Meslek ve meslek gruplarıyla ilgili çeşitli kitaplar bulunmaktadır. Bunlardan biri Nail Tan'ın kitap çalışması yapmak istediği "Taşıt Folkloru Üzerine" (1974) başlıklı yazısının Gürkan Aylan tarafından yazılan "Ömür Biter Yol Bitmez Taşıt Edebiyatı-Taşıt Folkloru" (1981) adlı eseri ile hayata geçmiştir.

Emine Gürsoy Naskali'nin editörlüğünde farklı meslek dallarına ait yayınlanan eserler arasında "Ayakkabı Kitabı" (2007), "Çoban Kitabı" (2011), "Kasap Kitabı" (2011), "Yorgan Kitabı" (2013), "Balık Kitabı" (2015), "Mum Kitabı" (2015), "Ekmek Kitabı" (2015), "Zeytin Kitabı" (2017), "Çerez Kitabı"(2017) bulunmaktadır. Bu eserlerde, meslek ritüelleri, inanışları, kullanılan araç-gereç bilgileri yer almaktadır.

Türkiye sahasında meslek folkloru üzerine birçok çalışma yapılmıştır. Bu çalışmalar arasında Erdoğan Merçil'in "Türkiye Selçukluları'nda Meslekler"(2000) adlı eseri de bulunmaktadır. Bu eserde yazar, devletin en parlak dönemini yaşadığı zamanlarda meslek hayatıyla ilgili fazla bilginin olmaması üzerine araştırma yaptığından bahsetmektedir. Genellikle yapılan çalışmalarında esnaf ve ahilik teşkilatıyla ilgili olduğunu vurgulamaktadır. Yazar, XII. CİEPO Sempozyumu'nda sunduğu "Türkiye Selçukluları Devrinde Serbest Meslek Sahipleri" tebliğinden iki yıl sonra çalışmasını tamamladığını belirtmiştir (Merçil, 2000, s.VII). Eserde giyim-tekstil ve sanayi, hayvancılık ve dericilik, gıda, günlük hayat-ev eşyası aletleri, inşaat işleri, sağlık ve temizlik, eğlence hayatı, ticaret hayatı, silah yapımcıları, taşıma ve ulaşım, müteferrik meslekler ile ilgili konularını ele alarak incelemiştir. Meslekleri o dönemde kimlerin yaptığını, mesleklerin icra edildiği çarşıları ve meslekler hakkında anlatılan kısa hikâyeler gibi konulara yer verilmiştir.

M. Öcal Oğuz, Emine Aydoğan, Nilgöl Aytuzlar, ve Tuba Saltık Özkan editörlüğünde "Türkiye'de 2004 Yılında Yaşayan Geleneksel Meslekler" (2005) başlıklı çalışma geleneksel mesleklerin aktarılması bakımından önemlidir. 2003-2004 öğretim yılında Gazi Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü öğrencilerinin "Kaybolma Tehlikesi Altındaki Geleneksel Meslekler

Halkbilimsel Araştırma ve Derleme Projesi” ile Türkiye'nin çeşitli şehirlerindeki meslek erbaplarıyla yapılan görüşmelerden derlenmiş bir çalışmadır. M. Ö. Oğuz, bu kitabın “Geçmişini merak eden yarının insanına küçük bir ışık tutup, bir pencere açarsa amacına ulaşmış olacağını” belirtmektedir (Oğuz vd, 2005, s.4). Kitapta hammadde olarak lif, ağaç, taş, toprak, maden, deri, dal, kâğıt ve kumaş ürünler kullanılarak yapılan geleneksel mesleklere yer verilmiştir. Kitapta dokumacılık, yorgancılık, ahşap oymacılığı, bakırcılık, saraçlık, sepetçilik, baskıcılık gibi meslekler ele alınmıştır.

M. Öcal Oğuz ve Ezgi Metin tarafından “2005 Yılında Çorumda Yaşayan Geleneksel Meslekler” (2006) isimli eserde de mesleklerin kullanmış oldukları ham maddelere yer verilmiştir. Şapka yapımından çömlekçiliğe, nalbantlıktan leblebiciliğe kadar el sanatları ve zanaatsal mesleklerin yapımı, aşamaları, sorunları ele alınmıştır.

Meslek folkloru ile ilgili yapılan bir diğer çalışmada Zeki Tez’ in hazırlamış olduğu “Meslekler Tarihi Eskiçağdan Günümüze Zanaatsal ve Sanatsal Uğraşlar”(2016) başlıklı kitabıdır. Kitapta Eskiçağda avcılık, çömlekçilik, balıkçılık, marangozluk gibi zanaatsal ve sanatsal mesleklerden Eski Mısır’da hiyeroglif yazısıyla kayıt tutan yazmanlara değin meslekler ele alınmıştır. Ortaçağ, Yeniçağ, İslam Dünyası ve Osmanlı Devleti zamanında yer alan mesleklerin eski tarihlerden günümüze kadar nasıl yapıldığı, kullanıldığı ve gelişimi anlatılmıştır. Esnafa uygulanan cezalarla ilgili anlatılara, sokak satıcılarının satış yaparken söyledikleri çığırışlara yer vermesi bakımından son derece önemlidir.

Meslek folkloru ile ilgili kitap çalışmaları Türkiye’de her geçen gün sayısını giderek arttırmaktadır. Dünyadaki meslek folkloru çalışmalarına bakıldığında hizmet ve endüstriyel mesleklerinde yer aldığı görülmektedir. Türkiye’de bu mesleklerle ilgili detaylı çalışmalar yapılmamıştır. Meslek folkloru alanındaki çalışmalar daha çok geleneksel meslekler etrafında oluşmaktadır. Profesyonel meslek gruplarıyla ilgili kapsamlı çalışmaların sayılarının da artacağı düşünülmektedir.

Lisansüstü çalışmalarda son yıllarda meslekler etrafında gelişen halk bilimi ürünlerinin derlenmesi hem geleneksel hem de profesyonel meslekler üzerine yapılmış tez araştırma sayılarının arttığını göstermektedir. Bu çalışmalar arasında Serkan Şen tarafından hazırlanan “Orhon, Uygur ve Karahanlı Metinlerindeki Meslekler Bağlamında Eski Türk Kültürü” (2007) adlı doktora tez çalışması bulunmaktadır. Tezde hayvancılık, avcılık, ziraat, esnaf ve zanaatkârlık, ticaret, maliye, ulaşım ve

taşımacılık, haberleşme ve iletişim, madencilik, eğitim ve kültür, din, dilencilik, sağlık, büyü ve falcılık, adetler, güvenlik, yöneticilik, yardımcı, hizmet, gündelik işler, sanat, eğlence ve meşru olmayan meslekler incelenmiştir. Mesleklerin eski Türklerde nasıl olduğu anlatılmış daha sonra bu meslekleri yapan kişilerin eski zamanlardaki isimleri ve günümüzdeki anlamlarına yer verilmiştir.

Meslek folkloru konusunda en kapsamlı çalışma Mustafa Aça'nın "Giresun ve Trabzon İlleri Balıkçılarının Meslek Folkloru" (2004) adlı doktora tezidir. Giresun ve Trabzon illeri balıkçılarının meslekî kültürlerini tarihsel süreçleri ile tespit etmeyi amaçlayan bu çalışmada balıkçılık mesleği etrafında gelişen mesleki inanışlar, halk takvimine bağlı kabuller, gelenekler, meslek argosu ve jargonu, lakaplar, halk edebiyatı türlerine yer verilmiştir. Meslek folkloru araştırmalarının tarihini ele alması bakımından son derece önemli bir çalışmadır.

Profesyonel meslek gruplarıyla yapılan çalışmalar içerisinde önemli bir katkı sunan çalışma Pınar Karataş tarafından "Meslek Folkloru Bağlamında Hekimlik"(2016) adlı doktora çalışmasıdır. Profesyonel ve geleneksel meslekler hakkında bilgi veren Karataş hekimlik mesleğinin profesyonelleşmesi ve kültür tarihi içindeki yerine değinmiştir. Hekimlerle yapılan derlemeler sonucunda mesleki ritüeller, hekim anlatıları, şakalar, lakaplar, semboller, meslek jargonları ve mesleki inanışlara yer vermiştir.

Esnaf folkloruyla ilgili kapsamlı bir çalışma yapan Ayşenur Özdal "Günümüz Gaziantep Esnafının Meslek Folkloru" (2018) başlıklı doktora tezini hazırlamıştır. Gaziantep'in kültürel yapısı içerisinde ahilik, esnafıktaki hiyerarşi sistemi ve kadın esnaflar hakkında bilgi verilmiştir. Gaziantep esnafının sözlü edebiyat ürünleri, törenleri, stereotipler, inanış ve uygulamalar ele alınmıştır. Gaziantep'te yaşayan geleneksel meslekleri ve Gaziantep çarşısına ait esnaf bilgileri anlatılmıştır.

El sanatları, geleneksel meslekler ve profesyonel mesleklerle ilgili yapılan doktora çalışmalarının yanı sıra yüksek lisans tezlerinde de meslek ve meslek gruplarına ait çalışmalar yapılmıştır. Bu çalışmalardan hareketle, Ayca Özentürk Tezgel tarafından "Samsun İli'nin Vezirköprü İlçesi'ndeki Geleneksel Meslekler"(2008) adlı yüksek lisans tez çalışması hazırlanmıştır. Çalışmada küreselleşmenin geleneksel mesleklere olan etkilerine ve Vezirköprü İlçesi'ndeki geleneksel mesleklere yer vermiştir.

Döndü Akçay Odabaşı, geleneksel meslek gruplarından farklı olarak “Gündelikçi Kadınlar Folkloru” (2009) adlı yüksek lisans tez çalışması yaparak araştırma konularına farklı bir değer kazandırmıştır. Tezinde gündelikçi kadınların sözlü kültürü, çalışma hayatındaki koşullarının yanı sıra başlarından geçen olaylara yer vermesi son derece önemlidir.

Fatma Jale Gül Çoruk, “Kayseri Esnafının Kent Kimliği Oluşumuna Etkisi”(2009) başlıklı yüksek lisans tez çalışmasında Kayseri esnafının özellikleri, esnaflık geleneğindeki ritüeller ve halk bilgisi ürünlerini ele alması esnaf geleneği ile yapılmış olan meslek folkloru çalışmaları açısından önem arz etmektedir.

Nuray Aykanat tarafından “Sözlü Kültür Ortamının Gezici Seyyar Satıcıları: Çerçiler”(2009) başlıklı yüksek lisans tez çalışmasında çerçicilik mesleği etrafında gelişmiş olan atasözü, şiir, fıkra, kalıp ifade ve deyim gibi kültür ürünlerinden örneklerle yer verilmiştir.

Pınar Maden, “Kahramanmaraş ve Ankara Merkezli Geleneksel Ağaç Oymacılığı Sanatı ve Geleneğin Ustaları” (2010) adlı yüksek lisans tezinde Kahramanmaraş ve Ankara merkezli birçok ustayla görüşmeler yaparak meslek hakkındaki bilgileri anlatmıştır.

Mustafa Duman, “Gaziantep’teki Geleneksel Meslekler Üzerine Halk Bilimsel Bir İnceleme” (2011) başlıklı yüksek lisans tezinde küreselleşme ve geleneğin güncellenmesi üzerinden üçüncü boyut çalışmalarında Gaziantep’teki geleneksel meslekleri anlatmıştır.

Eski mesleklerden olan balıkçılık mesleği hakkında yapılan çalışmalardan bir diğeri Sevim Nükte Derdiçok tarafından “Kadın Balıkçı Folkloru: İzmir ve Muğla Örneği” (2015) adlı yüksek lisans tezidir. Türkiye’de kadın balıkçılar ile ilgili yapılan çalışmalar hakkında bilgi verilmiştir. Balıkçılık meslek folkloru açısından ve özellikle kadın icracılar etrafında gelişen sözlü geleneklere, anlatılara, ritüel ve şöenlere dair bilgileri içermesi bakımından önemli bir çalışma olmuştur. Balıkçılık mesleği konusunda Berkant Örkün’ün hazırladığı “Meslek Folkloru Bağlamında Mersin’de Balıkçılık” (2016) adlı yüksek lisans tez çalışması da yer almaktadır. Çalışmasında Balıkçılık mesleği yöntemleri hakkında bilgi verirken mesleğe yönelik inanç, uygulama ve işlemlere değinilmiştir. Balıkçılara ait lakapları, mesleki argo ve jargonları derleyerek çalışmasında kullanmıştır.

Metin İpek, “Meslek Folkloru Bağlamında Ankara Dolmuşçuluğu” (2007) başlıklı yüksek lisans tezinde taşıt folkloru çalışmaları, meslekle ilgili yazılar ve mesleğinin ortak paylaşımlarına yer verilmiştir. Yapılan bu çalışmalarla birlikte, meslek kültürü ve folkloruyla ilgili (Açıkel 1990; Aksoy 2001; Gürsoy 2003; Gözen 2006; Ekmekçi 2010; Ozan Kaya 2010; Duman 2011; Aktürk 2013; Karataş 2013; Begiç 2014; Yıldırımış 2014; Yıldız 2014; Çoban 2015; Güven 2017; Eroğlu 2019; Turan 2019; Öksüz 2019) vd. çalışmalarda önemli katkı sağlamaktadır. Çalışmaların büyük bir kısmı mesleğin icracısına, incelenen mesleğin zanaat ya da el sanatı olmasına bağlı olarak ürün hakkında bilgilere dayanmaktadır. Yukarıda ele alınan çalışmaların büyük bir çoğunluğunda mesleğin sözlü ifadeleri, anlatıları, ritüelleri, şakaları ve inanışları hakkındaki bilgileri içermektedir.

Meslek folkloruna ait yazılar folklor araştırmaları tarihinde önemli bir yer tutmaktadır. Mehmet Halit Bayrı’nın, “Balıkesir’de Saraçlık” (1933), “Balıkesir’de Dabakçılık” (1933), “Balıkesir’de Keçecilik” (1933), “Balıkesir’de Pabuççuluk” (1935) başlıklı çalışmaları meslek folkloru alanına değinen çalışmalardandır. Ali Ulvi Darıverenli’nin “Sanatkarların Pirleri” (1939) adlı çalışması ve Ali Rıza Yalman’ın “Cenup Yürüklerinde Dericilik” (1939) çalışması örnek olarak gösterilebilir.

Şükrü Elçin’in “Ayvalık Limanına Bağlı Deniz Araçlarının Adları” (1997) adlı çalışması, mesleğin icrası, araçlarının isimleri ve kültür unsurlarına yer vermesi bakımından konuya dikkat çeken ilk çalışmalardandır. Elçin “Ayvalık Balıkçılığı Üzerine Notlar” (1963) ve “Denizli Dokumacılığı Üzerine Notlar” (1962) başlıklı çalışmalarında da mesleklerle ilgili birçok kültürel unsurlara değinmiştir.

Fahri Çöplü’nün “Çorum’da Arıcılık” (1946), Muzaffer Erdoğan’ın “İstanbul’da Keçecilik” (1957), Zübeyir Koşay ve Ülkü Akile’nin “Anadolu’da İptidai Çömlekçilik” (1962) başlıklı inceleme yazıları da yer almaktadır. Selçuk Es’in “Konya’daki Bazı Ticarethanelerdeki Levha Yazıları” (1963), M. Şakir Ülkütaşır’ın “Eski Ramazan Davulcuları ve Davulcu Manileri” (1969), Cemal Karataş’ın “Artvin Şavşat Pazarcı Eğlenceleri” (1970) adlı yazıları mesleğin icra edildiği alandaki kültürü incelemesi açısından önemlidir. Mehmet Yardımcı’nın, “Zile’de Leblebici Esnafı” (1985), İsmail Engin’in “Tosya’da Bıçakçılık (Çakıcılık) ve Bıçkı Yapım Teknikleri” (1990), Emine Başuğur’un “Bursa’da Saraçlık” (1996), başlıklı çalışmaları meslekler ve bu mesleklerin yapıldıkları illerle ilgili çalışmalar hakkında bilgi vermektedir.

Abdülkerim Abdülkadiroğlu'nun "Meslek Pirleri ve Testerecilerin Piri" (1992), Ali Duymaz ve Halil İbrahim Şahin'in "Meslek Folkloru Kapsamında Geleneksel Mesleklerdeki Pir İnancı ve Hikâyeleri Üzerine Bir Değerlendirme" (2010) başlıklı yazıları meslek folkloru araştırmalarındaki anlatmalar ve pir inanışları başlığı altında değerlendirilmektedir.

Nuran Kekeç'in "Grup Folkloru Bağlamında Tahtakale Esnafı ve Geliştirdikleri Dilsel Kodlar" (2012), Emine Gürsoy Naskali ve Hilal Oytun Altun'nun editörlüğünde önce Acta Turcica adlı derginin sayıları olarak sonra da kitap olarak yayımlanan "Türk Kültüründe Terzilik" (2009), "Kültürümüzde Kasaplık" (2011), "Kültürümüzde Arıcılık" (2011), "Kültürümüzde Marangozluk" (2012), "Türk Kültüründe Av" (2009) yazıları bulunmaktadır.

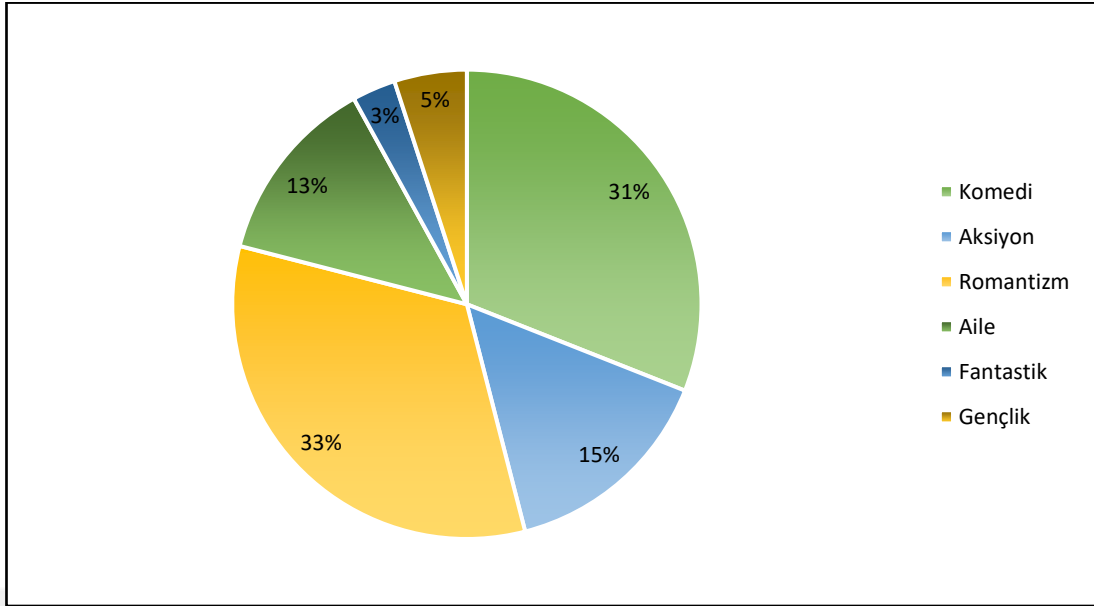
Son yıllarda yapılan çalışmalar arasında Ahmet Taşğın'ın "Diyarbakır'da Geleneksel Bir Meslek Puşicilik" (2003), Tolga Aktaş ve Burcu Soyhan'ın "İstanbul'da Esnaf Folkloru" (2004) çalışmaları, Ezgi Metin'in "Kent Folkloruna Bir Örnek: Doktor Folkloru" (2006), Erhan Aydın'ın "Eski Türklerde Meslek Adları" (2008), Kemal Üçüncü'nün "Trapzon/Köprübaşı Yöresi Kaşıkçılık Meslek Geleneginin Etnografik Belgelenmesi ve Tahlili"(2012), Muhammet Kemaloğlu'nun "Anadolu'da İlk Esnaf Teşkilatı" (2013), İsmail Abalı'nın "Meslek Folkloru Bağlamında Zeytincilik (Gözkaya Köyü/Aydın Örneği)" (2014), Mehmet Ali Yolcu'nun "Nevşehir Yöresinde Yaşayan Geleneksel Meslekler" (2014), Mustafa Aça'nın "Meslek Folkloru Araştırmaları Tarihine Bir Bakış" (2015), Aslı Büyükokutan Töret'in "Meslek Folkloru Kapsamında Hekimlerle İlgili Stereotipler ve Bunlara Bağlı Şakalar Üzerine Bir Değerlendirme" (2018), Fahri Dağı ve Öznur Çelik'in "Safranbolu'da Meslek Folkloru Bağlamında Demircilik" (2020) vd. yazıları da meslek folkloru alanı için önemli yazılar arasındadır.

Türkiye'de meslek gruplarının folkloru üzerine yapılan çalışmalar her geçen gün artmaktadır. Meslek folkloru alanındaki yapılan çoğu çalışma geleneksel meslekler etrafında şekillenmiş olsa da her geçen gün sınırları genişleyen folklor çalışmaları sayesinde her türlü mesleğin çalışılabileceğini göstermektedir. Son zamanlarda meslek sosyolojisi, meslek psikolojisi ve mesleklerin medyadaki alanı üzerine yapılan birçok çalışma da bulunmaktadır.

II. BÖLÜM BULGULAR VE TARTIŞMA

2.1. Televizyon Dizilerindeki Meslekler

Eğlence programları televizyon kültürünü oluşturan önemli bir sürecin ilk etkileşimi olurken zamanla bu görev dizilere aktarılmıştır. Dizilerin yaygınlık kazanmasıyla birlikte Ç. Yılmaz, bir kültür aktarıcısı olarak dizilerin başlıca üretim haline geldiğini ve incelenmesinin önemli olduğunu belirtir (Yılmaz, 2018, s.30). İzleyicilerin yaşantısında farklı şekillerde yer alan diziler S. Tepecik’e göre, “içimizden biri” durumuna getirilmiştir. Dizilerdeki karakterlerin örnek alınması, bir sonraki bölümün merakla beklenmesi gibi farklı nedenlerle izlenen dizilerin izleyicileri etkisi altına aldığı görülmektedir (Tepecik, 2010, s.48). Türk dizilerinde birden fazla temanın olması da dizilerin daha geniş izleyicilere ulaşmasını sağlamaktadır. 2013-2014 sezonundaki diziler temel alınarak yapılan Deloitte (“Deloitte”, 2014, s.16) analiz sonuçlarına göre polisiye ya da aksiyon dizilerinde bile romantizm temasının ön planda olduğu görülmektedir. Romantizm temasının %33’lük oranda, komedi temasının %31’lik oranda, aksiyon temasının %15’lik oranda, aile temasının %13’lük oranda, gençlik temasının %5’lik oranda, fantastik temasının %3’lük oranda kullanımı görülmektedir:

Şekil 2.1.Yayındaki dizilerin temaları

E. Mutlu'ya göre bu temaların yanı sıra televizyon dizilerinin en yaygın alt kategorileri arasında mesleklere göre nitelendirilen polisiye, hafiye, dedektif, avukat, doktor, kovboy ya da gazeteci dizi başlığı altında meslek temalarının da olduğunu belirtmektedir (Mutlu, 1991, s.222). Mutlu'nun(Mutlu, 1991, s.205-206) ifadesine göre bu durum:

“Dizi formatının karakterlere dayalı olarak alt türlere ayrılması da karakterlerin önemini kanıtlayan bir göstergedir. Gerçekten de dizilerin karakterleri iyice uzmanlaşmışlardır ve bu uzmanlık alanları, formatın içindeki alt- kategorileri belirler. Uzmanlaşma öylesine kesin çizgileriyle çizilmiştir ki karakterlerin insani özellikleri uzmanlıklarına ilişkin özelliklerinin yanında ikinci planda kalmaktadır. Dizilerin dramatik dünyası polis ya da özel hafiyelerin, kovboy ya da çiftçilerin doktor ve hasta bakıcıların, avukatların gazetecilerin oluşturduğu ayrı ayrı dünyalardır. Aslında bunların çoğu televizyonda önce de popüler olan tiplerdir. Ne var ki televizyon bu tiplerin temel unsur olarak yer aldıkları ve böylelikle bütüncül gerçekliğe onların uzmanlıklarından bakıldığı ayrı ayrı dünyaları her gece ardı ardına ekrana getirerek bunların popülerliğini daha da yaygınlaştırmıştır. Popülerleşen sadece tipler değildir; uzmanlık alanları da popülerleşir. Böylelikle televizyon dizileri toplumsal iş bölümünde belli işlerin ve mesleklerin önem derecesini tanımlama gibi bir işlevi de yerine getirmektedir.”

Çelenk, televizyon dizilerine ait temaların kültürel ve endüstriyel olarak birçoğunun denendiğini ve dönüştürüldüğünü açıklamıştır. Bu temalar arasında polisiye/dedektif dizileri, hastane melodramları ve durum komedilerinin kullanıldığını belirtir. Yerli dizilerde zamanla bu temalara hizmetçiler, şoförler, aşçılar, garsonlar, bakıcılar da eklenmiş fakat polisiye anlatıları kadar işlev kazanmamıştır (Çelenk, 2005, s.294-299). Televizyon dizilerindeki tematik alt türlerin gruplandırmasının zor olduğuna değinen Çelenk(Çelenk, 2005, s.307) kısa süre içinde eskidiğini ve bunun içinde sürekli yenilenmesi gerektiğini belirtir. “Televizyon Temsil Kültür” adlı

kitabında yer verdiği sınıflandırmasını daha sonra yaptığı bir çalışmada yeniden düzenlediğini belirtmekle birlikte ilk sınıflandırma şu şekildedir:

“1)Aile dizileri

2)Cemaat dizileri

3)Şarkıcı-sanatçı dizileri

4)Çalışma yaşamını ve iş ilişkilerini merkeze alan diziler

5)Zenginlerin yaşamlarının konu edildiği diziler”

Bu sonuçlardan hareketle meslek temaları dizi formatları içerisine yerleştirilerek izleyiciye sunulmaktadır. Bu temaların yanı sıra profesyonel meslekler arasında bulunan polislik, öğretmenlik, doktorluk, hemşirelik, mimarlık, askerlik ve avukatlık dizilerinin daha çok tercih edildiği ve bu temalara yönelik dizilerin yapıldığı da görülmektedir. Geleneksel mesleklerden olan balıkçılık, halıcılık, ekmekçilik, aşçılık, sütçülük, baklavacılık, kebabçılık, bakırcılık, çömlekçiliğin öp planda olduğu dizilerde bulunmaktadır.

Televizyonun kültür oluşturmadaki etkisinden bahseden Geçer, dizilerdeki karakterlerin “davranışlarıyla, onların hayata bakış açıları, eğlenceleri ve hüznleriyle” izleyiciye sunulduğunu ve kültürün şekillenmesini sağladığını açıklar (Geçer, 2013, s.19). Buradan hareketle dizilerdeki karakterlerin de bir meslek sahibi olması dizi içinde az çok o mesleğe yer verilmesini sağlanmıştır. Böylece meslek kültürü diziler arayıcılığıyla sunulmaya başlanmış, zanaatsal mesleklerin önemi artmış ve yeniden sevilmesi sağlanmıştır.

2.2. Profesyonel Meslekler

Profesyonel mesleğin merkezinde bulunan “bilgi” Seçer’e göre profesyonel mesleklerin özel bilgi türüne sahip olması ve kullanabilmesinde onu önemli kılan bir özellik olarak ele alınmaktadır (Seçer, 2007, s.46). Meslek birlikleri, üniversite, mesleği seçen kişiler ve devlet, profesyonelleşme sürecindeki önemli aktörler olarak yer almaktadır. Kurutkan, profesyonelliği anlamının en kolay şeklinin “meslek mensuplarının davranışlarını gözleme” olarak değerlendirmektedir (Kurutkan, 2010, s.98). Dizilerde profesyonel olma yolundaki ya da profesyonel meslekler içinde yer alan öğretmenlik, doktorluk, askerlik, polislik, mimarlık, avukatlık, hemşirelik gibi

mesleklerde kullanılan jargonlar, davranış kodları, etik söylemler, giyim-kuşam ve mekân tasarımları da meslek kültürüne katkıda bulunmaktadır.

Mesleklere ait kullanılan terminolojik bilginin ise herkes tarafından anlaşılmasını Çetinel, “profesyonel mesleklerin ayırt edici özellikleri arasında en ön sırada gelmekte ve onun diğer çalışma biçimlerinden farklı prestijli bir konuma sahip olmasına imkân sağlamakta” olduğunu belirtmektedir. Bu durumunda sadece meslek üyelerine özgü bilgiyi içerdiğini göstermektedir (Çetinel, 2014, s.14).

2.2.1. Öğretmenlik

Çelikten, vd. öğretmenlik mesleğinin diğer mesleklerden farklı olduğunu ve birçok kişiyle etkileşim içinde olduğunu belirtmektedir. Başta öğrencileri olmak üzere ilgili yasa ve yönetmeliklerde belirtilen kanunlar çerçevesinde görevleri belirlenmiş olan mesleği şu şekilde değerlendirmektedirler: “Öğretmenlik, sadece okul ve sınıf ortamında öğrencilerle değil, okul dışında veliler ve toplumla da iç içe olan bir meslektir.” (Çelikten, Şanal ve Yeni, 2005, s.213). Buradan hareketle öğretmenliğin eğitim kurumu içinde resmi nitelikte ilişkilerde bulunsa da kurum dışında öğrencilerin yaşantısında manevi olarak da yanında bulunmakta olduğunu göstermektedir.

1739 sayılı 14574 numaralı resmi gazetede yayımlanan Milli Eğitim Temel Kanununun 43. Maddesinde yer alan öğretmenlik; “Devletin eğitim, öğretim ve bununla ilgili yönetim görevlerini üzerine alan özel bir ihtisas mesleği” olarak tanımlanmaktadır. Bu görevleri yerine getirmede Türk Milli Eğitiminin amaçlarına ve temel ilkelerine uygun olarak yapılması gerektiği belirtilmektedir. Bunun içinde öğretmen adaylarının yükseköğrenim görmeleri ve mesleğe hazırlığının sağlanmasının gerekli olduğu açıklanmaktadır (“Milli Eğitim Temel Kanunu”, 1973). Öğretmenlik mesleği toplumda düşünsel, kültürel, davranışsal rolleri oluşturmada önemli rol oynamaktadır. Özpolat, Tanrının insanı eğitmek için bazı bilgiler öğretmek amacıyla olduğu ve bundan dolayı öğretmenlik mesleğinin “Tanrı mesleği” ve “kutsal” olduğuna inanıldığını belirtmektedir. İlk ve orta çağda dinî eğitimi esas alan eğitim yaklaşımının tarih içinde ulus-devlet bilincinde gelişerek bir uzmanlık mesleği hâline geldiğini aktarmaktadır (Özpolat, 2005, s.30-34). Öğretmenlik, meslek folkloru bağlamında da eğitim ve öğretim alanındaki önemli bir meslek kolunu

oluşturmaktadır. Tarihi süreçteki bu gelişimi de gözetilerek eğitim kurumu içerisinde gelişmiş olan halk bilgisi öğelerinin değerlendirilmesi çalışmada önem taşımaktadır.

Buradan hareketle profesyonel mesleklerle ilgili dizi çalışmasının birinci başlığını öğretmenlik mesleği oluşturmaktadır. Öğretmenlik dizisinde öğretmen, öğrenci, okul profilinin meslek folkloru unsurlarını ne şekilde kullanıp dizi içinde yer verdiğini kapsamaktadır. Öğretmen ve okul konulu “Hayat Bilgisi”, “Öğretmen”, “Koçum Benim”, “Çalığışu”, “Arka Sıradakiler”, “Hayat Bazen Tatlıdır”, “Öğretmen Kemal”, “Pis Yedili”, “Güneşi Beklerken”, “Bizim Okul”, “Lise Defteri”, “Affet Bizi Hocam”, “Yedi Güzel Adam”, “Hayat Türküsü”, “Not Defteri”, “Kınalı Kar”, “Acımak”, “Bizim Sınıf”, “Elde Var Hayat”, “Boynu Bükükler”, “4N 1K İlk Aşk” gibi diziler içerisinde örneklem olarak “Hayat Bilgisi” televizyon dizisi ele alınmıştır. Bu dizinin 20 bölümü internet üzerinden incelenerek meslek folkloruna ait kültürel öğeleri tespit edilip daha sonra değerlendirmesi yapılmıştır.

2.2.1.1.Hayat Bilgisi Dizisindeki Meslek Folkloruna Dair Kültürel Unsurlar

Diziler komedi, aksiyon, aile, gençlik gibi temalarla üretimlere başlamışlardır. Zamanla bu temalara polisiye, doktorluk gibi meslek gruplarına ait alt kategorilerde eklenmiştir. Bunlardan birini de öğretmen temalı diziler oluşturmaktadır. Önceleri öğretmenlikle ilgili diziler üretilmiş olsa da “Afet Öğretmen” karakteriyle birlikte okul, öğrenci, öğretmen konulu diziler ilgi çekmeye başlamıştır. Çalışmanın konusunu içeren “Hayat Bilgisi” dizisi 13 Şubat 2003/ 19 Haziran 2003 tarihinde Kanal D isimli kanalda yayımlanmaya başlanarak 19 bölüm sürmüştür. Daha sonra 19 Eylül 2003/ 16 Haziran 2006 tarihinde Show TV isimli kanalda yayına başlanmış ve 137 bölüm sürmüştür. Senaryosunu Gani Müjde'nin yazdığı, yönetmenliğini Tarkan Karlıdağ'ın yaptığı dizinin konusu idealist lise öğretmeni “Afet Güçverir” ve kardeşi “Kerem” ile birlikte Anadolu’yu dolaşmış bir öğretmenin son tayin yerinin İstanbul Rıdvan Kanat Lisesi’ne gelmesini konu almaktadır (İçel, 2011, s.164-166).

Görsel 2.1. *Hayat Bilgisi dizi afişi*

2.2.1.1.1.Mesleğin Anlamı

Hayat Bilgisi dizisinde öğretmenlik mesleğinin hoca kelimesiyle okul içinde hitap edilmemesi ve öğretmen denilmesi replikleri üzerinden verilmesiyle anlatılmaktadır. Afet öğretmenin okula ilk geldiğinde “Hoca camide evladım ben öğretmenim”(1.Bölüm) diyerek bu kelimenin kullanılmasını vurgulamaktadır. Konukman, medya kültür ilişkisi içinde önemli bir yeri bulunan ve herkesin okul hayatına dair bir şeyler bulduğu bu dizide halk arasında ‘Hoca Camide’ sözünün toplumda bu dizi tarafından yerleştirildiğini belirtmektedir(Konukman, 2006, s.88). Afet öğretmen tarafından “Hoca değil eğitimciyim (...) ve ben onları eğitmek için buradayım onların yegâne şansı biziz”(1.Bölüm) diyerek öğretmenlik mesleğinin kutsiyetinin ne kadar önemli olduğunu da göstermektedir. Yangın tatbikatı ile ilgili olarak bir konuşma sırasında Afet öğretmen “Bizim eğitimci olarak bu çocukları bu konuda eğitmemiz gerekiyor”(9.Bölüm) diyerek eğitimin her alanda çocuklara öğretilmesinin gerekli olduğunu vurgulamaktadır. Cumhuriyet’in öğretmenler odasında konuşurken “(...)Öğretmen dediğin bilimsel olmalı bilimden konuşmalı”(14.Bölüm) diyerek mesleğin önemine dikkat çekmiştir.

2.2.1.1.2.Mesleğin Zorlukları

Dizinin ilk bölümünden itibaren tanıtımı yapılırken Afet öğretmenin Anadolu’nun her yerini kardeşiyle birlikte gezdiği söylenmektedir(1-20.Bölüm). Bu

da bize öğretmenlik mesleğinin zorluklarından olan tayin ya da sürgün gibi sebeplerin mesleğin zorluğu olarak karşımıza çıktığını göstermektedir.

Görsel 2.2. Afet öğretmenin tayini

Öğrencilerin yaşadıkları şehri daha yakından tanımaları için gezi düzenlenmesi gerektiğini Amil müdürle konuşmaya gittiğinde müdürün sorumluluk almak istemediğini görmüş ve “Biz sorumluluk almazsak bu çocukları nasıl eğiteceğiz”(6.Bölüm) diyerek zor bir durum bile olsa sorumluluk almak gerektiğini belirtmiştir. Ç. Özavcı, bu durumun okul yöneticisinden anlayış ve yardım göremedikleri için zayıf bir ilişki olduğunu belirtmektedir(Çağkan Özavcı, 2015, s.40).

2.2.1.1.3.Kıdem

Hayat Bilgisi dizisine bakıldığında okul müdürü, branş öğretmenleri, kantin çalışanları ve hademenin olduğu görülmektedir. Fakat lise düzeyindeki bir okulda müdür yardımcısı ve memurun olması da gerekmektedir. Amil Hoca bunun için “Okul müdürü olarak otoriteyi ben temsil ediyorum”(1.Bölüm) diyerek en üst olduğunu hatırlatmıştır. En yüksek kıdem olarak kendisini görmekte ve öğrencilere “Okulda anarşi istemiyorum sopayı elime alırım”(1.Bölüm) diyerek otoriteyi sağlamaya çalışmaktadır. Ç. Özavcı, dizide öğretmenlerin MEB mevzuatına uygun davrandığını açıklamaktadır(Çağkan Özavcı, 2015, s.53). Diğer mesleklerde olduğu gibi öğretmenlik mesleğinde de üstü hakkında konuşmanın doğru olmadığından öğrencilerin derste okul müdürü hakkında konuşmaları üzerine Afet Öğretmen “Müdür okulun en yüksek amiridir”(4.Bölüm) diyerek konuşmalarına izin vermemiştir. Okul gazetesinin asılmasını istemeyen Amil Bey, Afet öğretmene karşı “Otoriteye karşı çıkıp benle zıtlaşmak neymiş göreceksiniz”(13.Bölüm) diye uyarıda

bulunduğu görülmektedir. Bir sonraki bölümde ise okula laboratuvar sınıfı açılmasını isteyen Afet öğretmene karşı “Buranın idari amiri olarak sizi uyarıyorum ayağınızı denk alın”(14.Bölüm) diyerek kendi işine karışılmamasını istemiştir.

2.2.1.1.4.Törelere, Gelenekler

Bir grubun ya da topluluğun belirli aralıklarla yapmış oldukları kutlamalar değerli anları oluşturmaktadır. Bu kutlamalar mevsimsel, tarihi, yıldönümleri olabileceği gibi bir kişi ya da grubun bir olayı kutlamak için bir araya geldikleri şölen ve eğlenceler de olabilmektedir (Smith, 2009, s.341). Okulda dönem sonunda yapılan kutlamalar da bu eğlencelerden biri olarak karşımıza çıkmıştır. Yıl sonu için düzenlenen etkinliklerle ilgili öğretmenler odasında ne yapılacağı konuşulmuş ve öğrenciler için bir eğlence partisi düzenlenmesine karar verilmiştir. Okulun bahçesinde yapılan etkinlikte öğrenciler ve öğretmenleri hep birlikte bir kutlama yapmışlardır(19.Bölüm). Her yeni gelen öğretmene söylendiği gibi yeni dönemde okula tayini çıkan Bahar öğretmene de okulda nelere dikkat edilmesi gerektiği ile ilgili meslektaşları bilgi vermektedir(20.Bölüm).

Görsel 2.3. Yıl sonu gösterisi

2.2.1.1.5.Meslek Ahlâkı

Dizinin ilk bölümlerinden başlayarak anne ve babasını kaybetmesi üzerine kardeşiyle birlikte aynı okulda çalıştığını gösteren yerde kardeşi olmasına rağmen Kerem’e zayıf olan notlarından dolayı torpil yapamayacağını ve Kerem’i sınıfta bırakacağını söylemektedir(1-20.Bölüm). Bu durum ne kadar yakını olursa olsun meslek ahlakının her şeyden önde geldiğini göstermektedir. Bu durum Durkheim’e

göre ahlakın kolektif alışkanlıklar meydana getirerek, kişinin keyfi isteklerini önlediğini ve düzene koyulduğunu göstermektedir(Durkheim, 1986, s.XXVII).

Görsel 2.4.Afet öğretmenin meslek ahlakı

Kerem'in okulda sınıf arkadaşı Gamze ile tartışması üzerine disiplin kuruluna sevk edildiğinde yine Afet öğretmen okul kuralları neyi gerektiriyorsa kardeşi suçluysa ceza almasını istemiştir(2.Bölüm). Afet öğretmen öğrencilerin ders dışındaki yaşamlarıyla ilgili öğüt vermek için bir dersinde kitap olmadan ders yapacağını söylemiştir: “Kitapları açmanıza gerek yok. Hayatta her şey kitap demek değildir. Bazı şeyleri görmek okumaktan daha iyidir”(6.Bölüm) diyerek mesleğin gereği olarak her zaman öğrencilerin yanında olduğunu belirtmiştir. Geçmişteki yaşanmış ve denenmiş bilgilerden yola çıkılarak şimdi yaşanmakta olan veya yakında yaşanacak olanın önüne geçmek için Çobanoğlu nasihat edilmiş bilginin önemli olduğunu belirtmektedir (Çobanoğlu, 2011, s.16). Afet öğretmenin meslekteki tecrübeleri ve anlattığı bilgiler de meslek açısından son derece önem teşkil etmektedir.

2.2.1.1.6.Meslek Anlatıları

Dizide Afet öğretmen temizlikle ilgili bir konuşma sırasında meslekle ilgili bir anısını anlatmış ve temizliğin kendisine nasıl anlatıldığı ve temiz olunması gerektiği belirtmiştir: “Her şartta insanın temiz olması gerekiyor hem bedenem hem zihnen. Bizim bir öğretmenimiz vardı, liner cebirle temiz olmayı aynı zamanda öğretmişti. Ben iki sene içinde liner cebiri unuttum ama temiz kokmam gerektiğini ömrüm boyunca unutmadım”(8.Bölüm) diyerek öğrencilerine bu konunun öneminden bahsetmiştir. Eğitim kurumundaki öğretmenler üzerinden verilmek istenen bilgiler bazen eğlendirmek, bazen etkilemek, bazen de ifadeleri güçlendirmek için anlatı yoluna başvurulmaktadır. Engin'e göre bu durum anlatının farklı amaçlara hizmet

etse de başımızdan geçenleri hikayeleştirip mesaj verildiğini açıklamaktadır(Engin, 2013, s.32).

2.2.1.1.7.Şakalar

Öğrencilerin birbirleri arasında, öğretmen öğrenci arasında olan şakalar gibi meslektaşların birbirlerine karşı yaptıkları şakalaşmalar da vardır. Kasıtlı ya da kasıtsız olarak yapılan şakalar, kişiler arasındaki kültürel bir iletişim biçimini yansıtmaktadır. Preston'a göre yapılan şakalar "çoğu kez kısa sözlü anlatılar biçiminde" olmaktadır(Preston, 2014, s.307). Hidayet hoca ve Cumhuriyet hoca birbirine karşı sık sık şaka yapmaktadır. Bunlardan biri okul bahçesinde kravat takma ile ilgili olan diyalogdur. Hidayet hoca kravat takmayı sevmediğini söyleyince Cumhuriyet hoca "Kravat kiminde boyun bağı gibi durur" diyerek kendisini göstermiş, "Kimin de ise yular gibi son tahlilde" (1.Bölüm) diyerek Hidayet hocayı göstermiştir.

Görsel 2.5. Cumhuriyet hoca'nın şakası

Öğrenciler Afet öğretmen okula yeni geldiği için aralarında karar alıp şaka yapmayı planlamışlardır. Sedat adlı öğrenci öğretmen sandalyesine yapıştırıcı sürerek oturduğu zaman kıyafetinin yapışarak kalkmamasını ve gülünç duruma düşmesini sağlamak istemiştir. Fakat Afet öğretmen durumu fark ederek o günkü konunun Fatih Sultan Mehmet olduğunu söyleyerek bir gönüllü öğrencinin padişah olmasını istemiştir. Bunun üzerine Sedat'ı seçerek oturmasını sağlamıştır. Sedat kalkmaya çalışsa da oturduğu yerden ayrılamamıştır. Bunun üzerine Afet öğretmen "Bir daha bana böyle ilkokul numaraları yapma"(1.Bölüm) demiştir. Bu şaka örneğinde de görüldüğü gibi şakaların meslek gruplarında işe yeni başlayanlara karşı yapıldığını belirten Dundes, meslek folkloru bağlamında her meslek grubunda olabileceğini açıklamıştır(Dundes, 2003, s.11).

Görsel 2.6. Sedat'ın yapışkan şakası

Öğrencilerin öğretmenlerine yaptıkları şaka bununla sınırlı kalmamış onlar her yeni güne bir şaka bulmuşlardır. Sınıf arkadaşları Arif'in iddiaya girmesi ve kaybetmesi üzerine okul müdürünün odasındaki akvaryuma pirana balığı atarak şaka yapmasını istemişlerdir(2.Bölüm).

Görsel 2.7. Arif'in balık şakası

Öğrenciler Sevda öğretmenin dersinde rimelinin aktığını söyleyerek şaka yapmışlar ve hocanın dersten çıkmasını sağlamışlardır. Daha sonra yanlarında getirdikleri minik televizyondan maç izlemişlerdir(6.Bölüm).

Görsel 2.8. Sevda hocaya yapılan şaka

Ali tarih dersi için Afet öğretmene şaka hazırlamış ne yaptığını soran Kereme: “Tahtayı sabunluyorum. Bugün tahtaya hiçbir öğretmen tebeşirle yazı yazamayacak. Bu ablan içinde geçerli tabi”(7.Bölüm) diyerek olacakları söylemiştir. Afet öğretmen olayın farkına varmış ve sınav yapacağını soruları tahtaya yazacağını ve hatta istedikleri kadar kitaba deftere bakabileceklerini söylemiştir. Ali ve arkadaşları bunun üzerine pişman olmuşlardır.

Görsel 2.9. Ali'nin tahta şakası

Bir nisanın baharın başlangıcı olarak anlaşılabildiği ve takvimsel olarak bir geçiş riti olduğunu açıklayan Dundes, mevsimsel bu dönüşümün nisanın birindeki gücün değişiminde de yansıtılabildiğini açıklamaktadır. Çocuğun öğretmenine, anne babasına, kardeşine şaka yapması, çocukların yetişkin yetişkinlerin çocuk gibi giyinmesi bir nisandaki mevsimsel ve zamansal dönüşümün, akıllılıktan nisan aptallığına dönüşümüyle vurgulandığını belirtmektedir(Dundes, 2008, s.106-107). Dizide öğrencilerin 1 Nisan geldiği için öğretmenlerine şaka yapmak istemeleri görülmektedir. Ali yapılacak şakaları şu şekilde sıralamıştır: “Cumhur hocaya gözlük camı değiştirme numarası, Sevda hocaya uyku ilacı numarası, Hidayet hocaya kâğıt yapıştırma şakası, (...) Esas numarayı sona sakladım. Amil'i hiç göremeyeceğiniz şekillere sokacağım, izleyelim de görelim”(8.Bölüm) diyerek şakaları herkese duyurmuştur.

Görsel 2.10. *hidayet hocaya 1 Nisan şakası*

Görsel 2.11. *Cumhuriyet hocaya 1 Nisan şakası*

Görsel 2.12. *Amil Bey'e 1 Nisan şakası*

Görsel 2.13. *Sevdâ hocaya 1 Nisan şakası*

Genelde öğrencilerin şaka yapması görülse de Afet öğretmende 1 Nisan için tayininin çıktığını söyleyerek öğrencilere şaka yapmıştır(8.Bölüm). Cumhuriyet hocanın daktiloyla yazı yazması arkadaşlarını ses yüzünden rahatsız etmiştir. Hidayet hoca ve Kadriye hoca gizlice daktilonun tuşlarını yer değiştirerek Cumhuriyet hocaya şaka yapmıştır(12.Bölüm).

Görsel 2.14. *Kadriye ve Hidayet hocanın Cumhuriyet hocaya yaptığı şaka*

Sedat, Ali ve Arif şaka yapmak için plan kurmuşlar ve Afet öğretmenin arabasının vites kolunu çıkarmış, saklamışlardır. Durumu fark eden Afet öğretmen çocuklara arabayı eve kadar itmelerini söylemiştir(13.Bölüm). Öğrenciler dersi yaptırmamak için Hidayet hocaya sesini duyulmuyor gibi yaparak şaka yapmışlardır(16.Bölüm). Kadriye öğretmenin düzen konusunda hassas olduğunu bilen öğrenciler derste her şeyin yerini bozup düzensiz hale getirerek şaka yapmışlardır(18.Bölüm). Öğrenciler okulun bahçesinde yaz tatili için bakılan koyunlardan bir tanesini alıp Hidayet hocanın dersine getirip şaka yapmışlardır(20.Bölüm). Yapılan bu şakaların hem söz hem de hareket komiğine dayandığı görülmektedir. Bu yönüyle şakalar çeşitli meslek gruplarında ve sosyal gruplardaki bağları güçlendirme, grup bilincini artırma ve eğlenme gibi birçok işlevi sağlamaktadır(Şahin, 2014, s.238).

2.2.1.1.8.Espriler

Şakalar hem bireysel olarak hem de grup olarak yapılabildiği gibi söz veya harekete dayalı olarak da yapılabilmektedir. Esprinin de şaka gibi gülmeyi amaçlasa da A. Sevindik, şaka ve espri arasında ince bir ayrımın olduğunu belirtmektedir. Esprinin “tamamen bir sözün ürünü olarak fark edilemeyen ya da zihinsel çağrışımlarla fark edilmesi istenilen komikliği ortaya çıkarmayı hedef” aldığını belirtir(Sevindik, 2017, s.102). Öğrenciler derse geç kalınca Afet öğretmende, öğretmenlerin öğrencilerine sürekli olarak kullandıkları “niye zahmet ettiniz biz size gelirdik”(3.Bölüm) ifadesini kullanmıştır. Öğrenciler sınavda sürekli olarak öğretmenlere sorulan “istedikleri sorulardan başlayabilirler mi?”(3.Bölüm) sorusunu sormaktadırlar. Gerçek hayatta öğrencilerin ve öğretmenlerin kullandıkları esprilerin dizilerde de yer aldığı görülmektedir.

2.2.1.1.9.Lakaplar

İnsanların asıl isimlerinin dışında aile yaşantısında, sosyal çevresinde veya meslek grubunda kullanılan takma adı da bulunabilmektedir. Bu lakapların kişinin kendisine karşı söylenebildiği gibi arkasından da söylendiğini belirten V. Örnek, fizyolojik veya davranışsal olarak takılmış olabileceğini belirtir(Örnek, 1975, s.110). Dizinin ilk bölümünde adının Afet olması ile başlayan gösteriminden sonra

öğrencilerinin ona taktığı “Doğal Afet” (1-20.Bölüm) lakabı gösterilmektedir. Dizinin ilerleyen bölümlerinde de sınavda kopya çektirmemesi, okul idaresinde uygun olmadığını düşündüğü aksaklıkları dile getirmesi yönüyle de sık sık bu lakabın davranışsal olarak söylendiği görülmektedir. Amil hocanın okul bahçesinde konuşma yaparken ve okul içinde uygun görmediği durumları sergiledikleri zaman “çatlak kiremitler” diye öğrencilere seslenmesi de görülmektedir(1.Bölüm). Öğrenciler birbirlerine karşı da çeşitli lakaplar takmışlardır. Bu lakaplar arasında; Sedat’a iyi futbol oynadığından dolayı “Ortega”, Yeliz’e süslenmeyi sevdiği için “Törpü”, Ali’ye küçük olduğundan dolayı “Kopil”, Arif’in sürekli iddiaya girmesi üzerine “Var mısın Arif”, Kerem’ e “Pikaçu”(1.Bölüm), Gamze’ye “Barbi”, Ayşe’ye sürekli kiremit kırmaktan bahsettiği için ve hatta sınıfa kiremit getirip kırdığı için “Beton”(2.Bölüm), okul müdürüne “Dekolte”(3.Bölüm) lakabını takmışlardır. Şenay’a “Süzme” lakabı takıldığı gibi “Harry Potter”(6.Bölüm) lakabı takılan öğrencide bulunmaktadır. Öğretmenlerin ve öğrencilerin dış görünüşüne, davranışlarına ve yaptıkları işlere göre lakap takıldığı görülmektedir.

2.2.1.1.10.Semboller

Dizi ilk bölümünden itibaren kişilerin tanıtımı yapılırken okul tahtasına yansıtıldığı görülmektedir. Roland Barthes, göstergelerin sinemada, televizyonda, reklamda; görüntüler, sesler ve yazımlar toplaşmasından doğduğunu ifade etmektedir. Onun içinde her türlü sözlü ve yazılı dil somutlaşmış göstergelere dönüşmüştür(Barthes, 1979, s.21). Dizideki okulun Rıdvan Kanat Lisesi adında bir okul olduğu belirtilmektedir. Okulda ders materyallerinin kara tahta, sıra ve masa olduğu görülmektedir. İlerleyen bölümlerde okula bilgisayar bağışında bulunana bir kişi sayesinde öğrencilerin okulda kullanacakları bilgisayarları olmuştur(3.Bölüm). Sınıfta akıllı tahta, projeksiyon veya farklı ders materyalleri bulunmamaktadır. Afet Öğretmen okul kurumu ile ilgili “(...)Hiçbir şey okulun kurallarından daha üstün değildir”(4.Bölüm) açıklamasını yaparak okulun önemli olduğunu ve kurallara uymanın gerekliliğini belirtmiştir.

Görsel 2.15. *Rıdvan Kanat Lisesi*

Görsel 2.16. *Hayat Bilgisi dizisi kişi tanıtımları*

Görsel 2.17. *Okul bilgisayarları*

2.2.1.1.11. Giyim Kuşam

Giyim toplumsal statülerin belirlenmesindeki en büyük göstergelerden birini oluşturmaktadır. Bu nedenle sembolik olarak da etkili olan giyim meslek, din, toplumsal sınıf gibi boyutu ifade ediş biçimiyle farklılık göstermektedir. Diana Crane'e göre mesleklerin giyimleri de bir gösterge olmaktadır (Crane, 2003, s.11-14). Eğitim kurumunda belirli mesleklerde olduğu gibi üniformalar kullanılmamakla birlikte Afet öğretmen dizi de giyim olarak her zaman etek, ceket, yelek olarak ideal bir öğretmenin nasıl giyinmesi gerektiği ile ilgili örnek sunmaktadır. Bunun yanı sıra öğrenciler okul kuralları gereği üniforma kullanmaktadır (1-20. Bölüm).

Görsel 2.18. Afet öğretmenin kıyafeti

2.2.1.1.12.Halk Edebiyatına Ait Diğer Öğeler

Dizide meslek temasının ön planda olmasının yanında halk edebiyatına ait kültürel öğelerin kullanıldığı da görülmektedir. Anonim halk edebiyatına ait deyim ve atasözü gibi kültürel unsurların da sıkça kullanıldığı görülmektedir. “Aşık atmak”, “Sağlam pabuç”, “Kendi ayakları üzerinde durmak”, “Dokuz köyden kovulmak”, “Günahını almak”, “Başı derde girmek”, “Kirli çamaşırları meydana çıkmak”, “Kuş uçmaz kervan geçmez”(1.Bölüm), “Tozunu attırmak”(3.Bölüm), “Pire için yorgan yakmak”(4.Bölüm), “Bugünün işini yarına bırakma”, “Limon sıkma”(6.Bölüm), “Yangına körükle gitmek”, “Denize düşen yılana sarılır”, “Akacak kan damarda durmaz”(9.Bölüm), “Sakalım yok ki sözüm dinlensin”(12.Bölüm), “Dağ gibi”(17.Bölüm) örnekleri dizide yer almaktadır. A. Cengiz kitle iletişim araçlarında sık sık atasözlerine ve deyimlere yer verilmesinin konunun daha iyi açıklanabilmesi için yapıldığını belirtmektedir (Cengiz, 1999, s.8).

Teknolojiyle birlikte kitle iletişim araçlarındaki yeniliklerin artması müziğinde insanların yaşantısında daha çok kullanılmaya ve iletişim araçlarından bir tanesi olmaya başlamıştır. N. İmİK’in Türk televizyon dizilerinde kullanılan müziklerin etkilerini değerlendirdiği tez çalışmasında dizilerdeki müzik kullanımının yaygın bir hal aldığını belirtmiştir. Bu sayede birçok dizinin kendi müziğiyle adını duyurarak önem kazandığını belirtmektedir (İmİK, 2006, s.79). Hayat Bilgisi dizisinde de türkü ve şarkıların kullanıldığı da görülmektedir. Bu türkülerden birini kantinde çalışan kardeşlerden birinin “Aman aman elmalı”(1.Bölüm) türküsü söylediği görülmektedir. Müzik öğretmeninın tayininin çıkması üzerine öğrenciler öğretmenlerinin derste kendilerine tanıtmak için dinlettiği Hair müzikalinden “Let the Sunshine”(1.Bölüm) müziğini okul hoparlöründen dinletmişlerdir. Ali’nin doğum gününü kutlayan

arkadaşları okulda parti düzenlemiş, birlikte halay çekerken “Caney Caney”(5.Bölüm) türküsü söylemişlerdir. Öğrenciler sınıf içinde Mustafa Sandal’a ait “Azar Azar”(7.Bölüm), Serdar Ortaç’ın “Karabiberim”(8.Bölüm), Hande Yener’in “Şansın Bol Olsun” ve Petek Dinçöz’ün “Kısmetsizim”(9.Bölüm), Aydın’ın “Uzaklara Uçma Kuşum”(12.Bölüm) şarkısını söylemişlerdir. Ali ve arkadaşları Hüner Coşkun’ın “Seni Ben Ellerin Olsun Diye Mi Sevdim” ve Nez’in “Herşey Boş”(14.Bölüm), Melike Demirağ’ın “Arkadaş”(15.Bölüm) şarkısını söylemişlerdir. Ali’nin yıl sonu için hazırladığı video kaydı gösterilirken Feridun Düzağaç’ın “Boş Ders” şarkısı eşlik etmektedir(20.Bölüm).

Edebiyat öğretmeni olan Cumhuriyet hoca öğretmenler odasında bir konuşma sırasında Nazım Hikmet Ran’a ait “Ben yanmasam sen yanmasan nasıl çıkar karanlıklar aydınlığa”(5.Bölüm) sözünü söylemiştir. Okula yeni tayini çıkacak olan Tekin öğretmenin bahçede Cemal Süreya’nın “Göçebe” ve “Park” şiirinden:

“(…)Biliyorsun ben hangi şehirdeysem

Yalnızlığın başkenti orası(…)

Öyle sevdim ki seni

Öylesine sensin ki!

Kuşlar gibi cıvıldar

Tattırdığın acılar.”(15.Bölüm) dizelerini Afet öğretmene söylemiştir. Konuşmanın ilerleyen bölümlerinde Cemal Süreya’nın şiirlerini sevdiklerinden bahsederler ve Tekin Hoca “Durak” şiirini çok sevdiği için:

“Durakta üç kişi

Adam kadın ve çocuk

Adamın elleri ceplerinde

Kadın çocuğun elini tutmuş

Adam hüznü

Hüznü şarkılar gibi hüznü

Kadın güzel

Güzel anılar gibi güzel

Çocuk

Güzel anılar gibi hüzünlü

Hüzünlü şarkılar gibi güzel”(16.Bölüm) sözlerini okumuştur.

Görsel 2.19. Tekin hocanın şiir söylemesi

Dünya tiyatrolar günüyle ilgili bir etkinlik düzenleyen Afet öğretmen ve Cumhur hoca öğrencilerin “Yaşar Ne Yaşar Ne Yaşamaz”(7.Bölüm) adlı Aziz Nesin’in oyununu sergilemişlerdir. Afet öğretmen sadece branşı olduğu dersle ilgili değil güncel konular hakkında da bilgi vermektedir. O dönemde sinemada gösterime giren “Piyanist” filminin konusundan bahseder ve öğrencilerinin bu filmi izlemesi için tavsiyede bulunur(10.Bölüm). Görüldüğü gibi diziler halk edebiyatına ait kültürel öğeleri medya kültür ilişkisi içinde kullanmaktadır. Hayat Bilgisi dizisinde ele alınan öğretmenlik mesleği ve okul kurumu meslek folkloruna ait kültürel öğeleri yansıtmaları bakımından olumlu bir inceleme sağlamıştır. Konukman’ın ifadesine göre oyuncuların gençlerden oluşması, dizide geçen olayların, yapılan esprilerin, öğrencilere ve öğretmenlere takılan lakapların hemen hemen tüm okullarda, bireylerin öğrencilik yaşamlarında karşılaştığı bir durum olarak belirtilmiştir. Bu bakımdan Hayat Bilgisi dizisi izleyicilerin gündelik yaşamlarına “Hoca Camide” gibi imgeleri katmaktadır (Konukman, 2006, s.88).

2.2.2.Doktorluk

E. Akkaş’ın ifadesine göre hekimlik, “profesyonel tıp mesleğinin adı” olarak açıklanmıştır. Tıp kelimesinin anlamı “hekimlik mesleği ve ilmi” anlamına gelen Arapça bir kelime olduğundan, bu bağlamda mesleğin kültürü ve kimliği gereği bu terimin kullanıldığını belirtmiştir (Akkaş, 2016, s.34-54). Tıp eğitiminin profesyonelleşmesiyle birlikte Rueschemeyer, hekimlerin özgün uzmanlık alanlarının sistematik bilimin amacına yönelik olarak şekil aldığını belirtir (Rueschemeyer, 1996, s.83). Türkiye’de hekim sayısının artmasıyla birlikte mesleki dayanışmalarını

sağlamak için 6023 sayılı Kanunla 1953 yılında Türkiye Tabipler Birliği kurulmuştur (Tambağ, 2015, s.28). Türk Tabipler Birliği meslek etik kurulları birinci bölümünde yer alan amaç, kapsam ve tanımlar başlığı altında madde dörtte yer alan “a)Bakanlık deyimi; Sağlık Bakanlığı'nı b)Hekim deyimi; tıp doktorlarını, c)Hekim örgütü deyimi; Türk Tabipleri Birliği'ni ifade eder.” açıklamasında da genel kullanım belirtilmektedir (“Hekimlik Meslek Etiği”, 1999). Tıp hizmetlerinin doğup gelişmesinde din ve medeniyet anlayışının etkili olduğunu belirten Aktaş ve Erdem hekimlik mesleğinin şamanlar, ebeler, din adamlarının yerini aldığını ve meslek içerisindeki uzmanlaşmaları ile toplumsal hayat üzerinde etkili olduklarını belirtmektedir(Aktaş ve Erdem, 2017, s.49-52). Halk bilimi alanında da halk hekimliği çalışma alanı içerisinde son derece önemli olan alan araştırmaları kırık ve çıkıkçılar, kocakarı ilaçları bilen kadınlar, bazı hastalıkların tedavisinde başvurulan yöntemlerin incelenmesi ve yapılan uygulamalardaki ritüeller meslek folkloru araştırmaları için önemli olmaktadır.

Çalışmanın ikinci başlığını oluşturan ana temasında hekimleri konu alan “Doktorlar”, “Hekimoğlu”, “Kalp Atışı”, “Mucize Doktor”, “Merhaba Hayat”, “Hastane”, “Acil Servis”, “Hayat Yolunda”, “Acil Aşk Aranıyor”, “Sadakatsiz”, “Yeter”, “Türkan”, “46 Yok Olan”, “Köy Doktoru” dizilerinin yanı sıra hemşireleri konu alan “Pamuk Hemşire” ve “Cesur Hemşire” dizileri içinden meslek folkloru açısından kültürel unsurlarını belirlemeye çalıştığımız “Doktorlar” dizisinin 20 bölümü incelenmiş ve meslek folkloruna ait kültürel unsurları açıklanmaya çalışılmıştır.

2.2.2.1.Doktorlar Dizisindeki Meslek Folkloruna Dair Kültürel Unsurlar

Doktorlar dizisi Grey's Anatomy dizisinden uyarlanarak toplamda dört sezon sürmüştür. 28 Aralık 2006 tarihinde Show TV adlı kanalda yayınlanmaya başlamış ve 87. bölümünde final yapmıştır. 3 Aralık 2010'da tekrar yayınlanmaya başlayan dizi 14 Şubat 2011'de 97.bölümünde final yapmıştır. Fatih Aksoy'un yapımcılığında çekilen dizinin konusu Türkiye'nin en iyi hastanesinde eğitime başlayan bir grup genç cerrahın yaşantılarını anlatmaktadır (“Doktorlar”, 2021).

Görsel 2.20. *Doktorlar dizi afişi*

2.2.2.1.1. Mesleğin Anlamı

Dizinin ilk bölümünde hastaneye yeni gelen asistanlara şef olarak konuşma yapan Haldun hocanın “Bugüne kadar doktorlardan eğitim alıyordunuz şimdi sizler birer doktorsunuz”(1.Bölüm) diyerek mesleğe ilk adımı attıklarını belirtmiştir. F. B. Yeşiller’e göre ise; “Tıp fakültesinden mezun olarak, tıp biliminin kural ve değerleri çerçevesinde insan sağlığı ile ilgilenmeyi amaç edinen kişi hekim olarak tanımlanabilmektedir.” açıklaması yapılmıştır(Yeşiller, 2019, s.7). Dizinin ilerleyen bölümlerinde ise “Biz doktoruz ve insanların sağlıklarına kavuşmasını sağlarız”(16.Bölüm) diyerek mesleğin ne anlama geldiği hatırlatılmış ve mesleğin kuralları gereği ne yapılması gerektiği açıklanmak istenmiştir.

Doktorluk mesleğinde ellerin önemli birer organ olduğu bilinmektedir. Hasan arkadaşlarının yanına gelerek “Bu eller var ya bu eller az sonra bir sürü hayat kurtaracak”(2.Bölüm) diye önemli olduğunu belirtmiştir. Başka bir konuşma sırasında ise doktorların sadece veriler üzerinden değil içgüdüleriyle de hareket ettiğini “Doktor olmak sadece filmlerin ve verilerin gösterdiğini yapmak değildir, bazen görünmeyeni hissetmen gerekir”(8.Bölüm) diyerek Levent hoca tarafından açıklanmıştır. Meslekle ilgili olarak yapılan bu anlatıda Kara’nın da ifade ettiği gibi “Farklı olan üzerinden kendini tanımlayan, anlatan, açıklayan kişi, kurum ve olayları konu ettiği, açık ya da gizli olarak farklılıklara bir ‘karşı tarafa’ gönderme yaptığı” görülmektedir(Kara, 2003,s.106). Ela ve Hasan’ın dışarıdayken karşılaştıkları bir silahla yaralanma olayı

üzerine kalbi duran bir hastaya yaptıkları tedavi ile hastaneye geldiklerinde Fikret hoca tarafından “tam bir doktor gibi davranmışsınız”(14.Bölüm) demesi de bu duruma örnek olarak gösterilmektedir.

Kader arkadaşını tanıştırmak için hastaneye davet ettiğinde normal birer yaşantılarının olduğunu göstermek istediğini belirtmiş, bunun üzerine Zenan da “iyide biz diğer insanlar gibi değiliz, fazlasıyla işkolik ve yerine göre takıntılı insanlarız”(5.Bölüm) diye açıklama yapmıştır. Doktorluk mesleğinin diğer mesleklerden farklı olduğunu “İnsanlar ikiye ayrılır ayrılır doktorlar ve diğerleri, doktorlarda ikiye ayrılır cerrahlar ve diğerleri, cerrahlarda ikiye ayrılır beyin cerrahları ve diğerleri”(7.Bölüm) sözleriyle Nihat hoca açıklanmıştır. Ne olursa olsun nasıl bir durumla karşılaşılırsa karşılaşılısın “biz doktor olarak elimizden geleni yapmalıyız” ifadesinin kullanımı mesleğin anlamını daha da önemli kıldığını göstermektedir(10.Bölüm). Ayrıca doktorluk mesleğinin en önemli bir meslek olduğunu “Kurtarmaya çalıştığımız insanların ölmesi belki de iyidir. Çünkü bu tanrı ile cerrah arasındaki farkı sağlar”(12.Bölüm) sözlerinde en yüksek konumda olarak belirtilmektedir.

2.2.2.1.2.Mesleğin Zorlukları

Sağlık alanında çalışmanın zorluğu mesleğe ilk adımını attığı andan itibaren başlayan doktorların zamanla bu zorluğun üstesinden geldiğini Haldun hoca “Kimin kaptan kimin tayfa olacağına siz karar vereceksiniz”(1.Bölüm) diye yeni asistanlarla konuşurken belirtmiş ve hem aile hem de rakip olarak bir arada bulunacaklarına değinmiştir.

Görsel 2.21. Haldun şefin asistanlara konuşma yapması

Mesleğin zorluklarından biri istemedikleri hasta olsa bile tedavisi bitene kadar onunla ilgilenmek zorunda olmalarıdır. Zenan bir hastanın kendisini sinirlendirmesi üzerine arkadaşlarının yanına gelerek “Hipokrat yemini etmemiş olsaydım onu kendi ellerimle öldürürdüm”(1.Bölüm) diyerek çok zor bir hastaya baktığını ifade etmiştir. Kader’de benzer bir durumla karşılaşmış hastasının istememesi üzerine onunla ilgilenememiş ve ameliyata girmemeyi Fikret hocaya sununca “Doktorluğun kolay olduğunu kim söyledi sana o senin hastan”(4.Bölüm) diyerek uyarı almıştır. Doktorların göreve başlamadan önce bir geçiş töreni olarak mesleğin ahlaki ölçütlerini sürdürmek için hekimlik andının yapıldığı bilinmektedir. Bu anda göre “hastanın sağlığına ve esenliğine her zaman öncelik vereceğine”(Hippokrates, 2015, s.4) dair yapılan maddede hastaların iyiliği için uğraşacağını yeminini vermiştir. Bunun için de hiçbir hastaya kötü bir muamele yapamayacağını bilmektedir.

Meslekteki diğer zorluklardan biriside kurallar gereği farklı bölümler yardım istenmezse onların işlerine müdahale edememeleridir. Pediatri bölümüne giden Ela bir bebeğin hasta olduğunu görünce yardım etmek istemiş fakat bunun sonucunda uyarılmıştır(2.Bölüm). Zenan farklı bölümdeki meslektaşıyla konuşurken neden öyle bir yöntemle başvurulduğunu sorunca “Bana psikiyatri dersi mi vereceksin”(8.Bölüm) diye tartışmışlardır. Bu örneklerde de görüldüğü gibi farklı branşlar kendi yöntemlerinin daha etkili olduğunu düşündüğü için hastalık üzerinde uzlaşamama görülmektedir. Karataş’a göre bu durum dahiliye ve cerrahi gibi farklı alanların arasındaki ötekileştirme ve kendi alanının üstün görmeden kaynaklanmaktadır (Karataş, 2017, s.131). Ameliyat olmak istemeyen hastaların sağlıklarına geri kavuşturmak için onları ikna etmeleri de mesleğin zorluklarından birisi olarak karşımıza çıkmaktadır. Doktorların ameliyat sırasında dikkatli olması çünkü bundan hastanın da etkileneceğini bilmesi gerekmektedir. Bir hastanın ameliyatında unutulmuş gazlı bez parçasının beş yıl sonraki ameliyat sırasında ortaya çıkması sonucu Haldun şef “Doktorun bir anlık dikkatsizliğinin sonucu hasta bir ömür boyu acı çekiyor işte”(5.Bölüm) diyerek asistanlara işlerinin ne kadar zor olduğunu anlamaları gerektiği için uyarıda bulunmuştur.

Görsel 2.22. *Doktorluk mesleğinde dikkatli olunması*

Ela'nın bir ameliyat sırasında eldiveninin yırtıldığını söylememesi üzerine hastanın kötüleşmesi ve tekrar ameliyata alınması gerekmiştir. Geç de olsa durumu açıklayarak yardımcı olan Ela sonradan disiplin kuruluna sevk edilince durumu toparladığı için ceza verilmemiştir. Bu durum sonrasında da Levend “Doktoruz diye mükemmel olmamız gerekmiyor, bizde insanız hata yapabiliriz” diyerek Ela'nın haksız hissetmemesini sağlamıştır(5.Bölüm). Hastaların hayatlarını kaybetmesi üzerine ölüm saatlerinin söylenmesi en zor anlardan biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Sevdığı bir hastayı kaybetmesi üzerine ölüm saatini söylemek istemeyen Zenan'a “Sen doktorsun, ölümü kabul etmen gerekir”(4.Bölüm) diyerek Suat hoca uyarıda bulunmuştur. Burak hastanın ölmesi üzerine üzülen Kader'e “İyi bir doktor olmak için ölümlere ve acılara alışık olmalısın”(6.Bölüm) deyip güçlü olması gerektiğini söylemektedir. Trafik kazası sonucu yaralanan iki kardeşten birini kurtarmanın daha doğru olacağı sonucuna varan şefler ameliyat sonrası asistanların konuşmalarında neden böyle yapıldığını birbirleri arasında konuşurlarken Haldun hoca “Doktorların böyle bir lüksü yoktur. İki kişiden birini kurtaramayacaksanız birini kurtarmalısınız. Kararsızlık geçirirseniz elleriniz titrer ikisini de kaybedersiniz”(3.Bölüm) diye açıklama yapmıştır.

Görsel 2.23. *Haldun şefin öğüt vermesi*

Çalışma saatleri ihtiyaç duyulan her anda orada olmalarını gerektiren bir meslek olduğundan dolayı “Doktorlar akşam için plan yapmaz”(5.Bölüm) diyerek Hasan’a uyarıda bulunmaktadır. Tutulan nöbetlerle zorlanan doktorlar yorgun olabilmektedir. Trafik kazasına sebep olan bir doktorun acilde iki gün nöbet tuttuğunu sonrada on iki saat süren bir ameliyata girdiğini bunun içinde uyuyakaldığını söyleyerek yorgunluğa dayanamadığını belirtmiştir. Böyle bir hataya neden olduğundan dolayı çok pişman olmuştur (16.Bölüm). Fazla mesai, uzun süren ameliyatlara ve tutulan nöbetler mesleğin en büyük zorluğu olduğunu göstermektedir.

Görsel 2.24. Meslektaşlarının kaza yapması

2.2.2.1.3.Kıdem

Yapılan meslek ne olursa olsun meslekteki kıdem kavramı hem meslekte geçirilen süreye hem de buna bağlı olarak verilen haklara bağlı olarak ortaya çıkmaktadır (Arslan Durmuş, 2018, s.13). Fikret hoca yeni gelenlere “Sizler asistansınız yani cerrahinin en alt tabakasısınız. Bu yüzden asla soru sormayın ve itiraz etmeyin ben ne dersem yapmak zorundasınız”(1.Bölüm) diyerek üst olduğunu açıklamıştır. Ameliyatlara çok girmek isteyen asistanlara Fikret hoca “Her stajyer ameliyata girmek ister sizin işiniz bu değil”(2.Bölüm) diyerek kendisinin ne zaman isterse buna izin vereceğini hatırlatmıştır.

Görsel 2.25. *Fikret hocanın şef olduğunu hatırlatması*

Levent hoca bir hastayı tedavi etmek istemeyen Burak’a bunu neden yaptığını sormuş cevap alamayınca da “Sen benim şefin olduğunu unutmuşsun ama yoksa sorularına cevap vermen gerektiğini bilirdin”(5.Bölüm) diyerek kızmıştır. Bilge hoca Burak’ın kendisine yardım için gelmek istememesi üzerine “Ben doktorum sen asistansın ve ben ne dersem yapmak zorundasın”(18.Bölüm) diyerek kurallara uyması gerektiğini hatırlatmıştır. Önemli konularda başvurmaları gereken Tabipler Odası(5.Bölüm) ve Yüksek Sağlık Şurası(16.Bölüm) en üst kurum olarak karşımıza çıkmaktadır. Uzman olan meslektaşların arasında da bir üste geçebilmek için bazı söylemler olmuştur. Cerrahi bölüm başkanlığı için kendisini öneren Suat “İstanbul’da en az ölüm oranına sahip cerrah benim. Bulabileceğinizin en iyisiyim yani ve cerrahi bölüm başkanlığını fazlasıyla hak ettiğimi düşünüyorum”(2.Bölüm) diyerek kendini diğer meslektaşlarından daha üst olarak görmektedir.

Görsel 2.26. *Suat hocanın başkanlık istemesi*

Suat geçici olarak Haldun hocanın yerine geçince kendi kurallarını koymuş ve Levent’in biraz gecikmesi üzerine ameliyatını iptal etmiştir. Bu duruma kızmış olan Levent’te “Şimdi de bana cerrahlığı mı öğreteceksin”(10.Bölüm) diye kendiyle aynı olduğunu belirtmiştir. Bu durumlar meslek içindeki kıdem ve bölüm farklılıklarını göstermektedir.

2.2.2.1.4.Töreler, Gelenekler

Dizide Suat hoca her zaman yeni gelen asistanlardan birini ilk ameliyata alarak onun ne kadar dayanıklı olduğunu ölçmek istemektedir. Bunun içinde en zayıf olarak Hasan'ı seçmiştir çünkü en zayıf olanın yapabilirse diğer hepsinin yapacağını bilmektedir(1.Bölüm).

2.2.2.1.5.Meslek Ahlâkı

Çalışma ortamı içinde uygun olmayan davranışların ve ilişkilerin yaşanması çalışanların hem zor durumda kalmasına hem de etik olmayan davranışların yaşanmasına neden olabilmektedir. Aynı görevde olan Levend hoca Ela'ya karşı olan hisselerini saklayamamış ve kendisiyle yemeğe çıkmasını istemiştir. Ela “Siz uzman doktorsunuz ben sizin asistanınızım”(1.Bölüm) diyerek bunun meslek açısından uygun olmadığını belirtmiştir. Ela ile olan özel hayatını işe yansıtırsa Fikret hoca ona ameliyatları vermeyeceğini söylemiştir(6.Bölüm). Haldun hoca da bu durumu yanlış bulduğunu ve hastanede uygun olmadığını söylemiştir(8.Bölüm). Meslektaşlar arasındaki olan ilişkiye dikkat etmesi gerektiği için Fikret'i uyaran Haldun hoca şahsi duygularını karıştırmamasını istemiştir(13.Bölüm). Hastalarla ilgili yapılacak olan tetkiklere veya alınacak olan kararlarda da mesleğin kurallarına uygun olarak davranmaları gerektiğini bilmektedirler. Ela hastanın ameliyata ikna olması için Haldun hocayla konuşmuştur. Fakat o hastaların kararlarına saygı duyması gerektiğinden bunu yapmamıştır(3.Bölüm). Beyin ölümü gerçekleşmek üzere olan hastaya bir şey yapamadıkları için üzülen Levend ve Suat hoca “Cerrah olarak bekleyip ameliyat edememek ama Hipokrat yeminindeki zarar vermeyeceğim bu demek”(3.Bölüm) diye konuşmuşlardır. Durumu kötüleşen hastanın hayata dönmesi için kalbini çalıştırmaya çalışan Zenan'a dosyasındaki talimat neyse onu uygulamamız gerek diye dokunmamasını söylemişlerdir(4.Bölüm). Burak'ın suçlu olan bir hastaya bakmak istememesi üzerine ne hata yapmış olursa olsun doktor olarak hastayı iyileştirmesi gerektiği belirtilmiştir(5.Bölüm). Mesleğin kuralları gereği organ naklinde savcılıktan izin alınmaması üzerine Levend hocayı şikâyet etmişlerdir(15.Bölüm). Uyuşturucu kullanan gencin babası tarafından polise söylenmemesi için tehdit edilen Suat hoca doğru bildiğinden şaşmamış ve polislerle durumu anlatmıştır. Bu durumlar göstermektedir ki uymak zorunda oldukları kurallara

dikkat etmektedirler. Fikret hoca asistanlarına “Hastalarla aranızdaki hiyerarşi sizi yanıltmasın. Onlar size patronmuş gibi davransalar da siz onlara çalışanınız gibi davranmayın. Onlar size saygı duyuyorlar çünkü onların bilmedikleri bir şeyi biliyorsunuzdur”(4.Bölüm) diyerek mesleğin gereklerine uygun şekilde çalışmalarını istemiştir.

Görsel 2.27. Fikret hocanın asistanlara öğüt vermesi

2.2.2.1.6.Meslek Anlatıları

Meslekteki anlatıların, öğütlerin ve yaşanmışlıkların aktarılmasında Haldun hoca yeni gelen asistanlara konuşma yaparken bütün alanlarda çalışacaklarını söylemiştir. “Burada geçireceğiniz bu yıllar hayatınızın en güzel ve en kötü yılları olacak” şeklinde her yeni gelen stajyerlere yaptığı gibi konuşma yapmıştır(1.Bölüm).

Görsel 2.28. Haldun şefin meslek anlatımı

2.2.2.1.7.Şakalar

Şakaların kendini gösterdiği kültürel ortamlardan biri televizyon dizileridir. Dizi çekiminde rahatsızlanıp hastaneye getirilen oyuncularından biri Ela'nın gelmesi için rol yaparak kalbinin ağrıdığını söylemiş. Gelince de şaka yaptığını söylemiştir(1.Bölüm). Yapılan bu şakalara gülmenin temel bir edim olduğundan bahseden Sanders, gülmenin hem olumlu hem de olumsuz olabileceğinden bahseder.

Gülmenin aynı anda hem gözyaşına, hem de gülümsemelere yol açabildiğini açıklar (Sanders, 2001, s.90). Burak, Kader'in mankenlik fotoğraflarını giyinme odasındaki dolaplara yapıştırarak şaka yapmak istemiş fakat Kader bu duruma çok sinirlenmiştir(4.Bölüm). Yapılan bu şakada gülmeden çok olumsuz yönü olduğu görülmektedir.

Görsel 2.29. *Burak'ın Kader'e şaka yapması*

Burak kahve makinasının fişini takar gibi yaparken elektrik çarpmış gibi yere düşerek bayılmış numarası yapmıştır. Bunu gören Kader yardım etmek için yanına gittiğinde şaka olduğunu söylemiştir(6.Bölüm).

Görsel 2.30. *Burak'ın bayılma şakası*

Burak gece kendisinden habersiz hastanede kalan arkadaşlarına şaka yapmak istemiştir. Hasan'ın ayağını alçıya aldırarak, sonrada gestaponun çağırdığını söyleyip uyandırmıştır. Hasan kalktığında yürüyememiş yere düşmüştür(8.Bölüm).

Görsel 2.31. *Burak'ın Hasan'a şaka yapması*

Fikret hoca acile gitmesi için Zenan'a çağrı bıraktırmıştır. Zenan acile gittiğinde yatağın üzerinde küçük oyuncak köpek yavrusu görmüştür. Doktorların gülmesi üzerine kendisine şaka yapıldığını anlamıştır(10.Bölüm).

Görsel 2.32. *Fikret hocanın Zenan'a şaka yapması*

J. Morreall “Gülmeyi Ciddiye Almak” adlı eserinde, üstünlük, uyumsuzluk, rahatlama kuramlarını açıklayarak gülmenin bulaşıcı olduğundan bahseder. İnsanların taklit, fıkra, abartma, yapılan hakaret gibi durumlarla karşılaştığında gülmeyi açığa çıkardığını vurgulamaktadır(Morreall, 1997, s.3-160). Meslek içinde yapılan mizahın söz konusu işlevlerinin şakalara da yansıdığını belirten Büyükokutan Töret, en çok dile getirilen şakalar arasında tercih ettikleri ihtisas alanları, eğitimleri ve mesleğin zorluğu gibi alanlarda olduğunu belirtmiştir (Büyükokutan Töret, 2018, s.24).

2.2.2.1.8.Espriler

Gülmenin grupta birlikte ortaya çıktığını belirten Bergson, espri ile gülünç arasında bir ayrım olduğunu “bir üçüncü kişiye veya kendimize gülmemize yol açanlara ise esprili denmesi gerektiğini” belirtmiştir (Bergson, 2014, s.70). Dizide

hastaların ve meslektaşların birbirlerine sık sık espri yaptığı görülmektedir. Asistanlar tıp alanında çok önemli bir doktordan bahsederken Hasan'ın bilmemesi üzerine “Sen tıp okuduğuna emin misin” diye söylemiş ve gülmüşlerdir(1.Bölüm). Bölümleri hakkında konuşurken Burak “Cerrahi seksidir. Cerrahlar her şeyin kaymağını alırlar, sevgilinin, kariyerin” diye bahsetmiş ve “Adli tıp annesiyle yaşayan cinsel hayatı olmayan kişiler içindir”(1.Bölüm) diyerek espri yapmıştır. Fikret hoca ameliyata çok girmek isteyen asistanlara “Ne zaman bana Adile Naşit kakhahası attırırsınız o zaman neştere dokunursunuz”(2.Bölüm) diyerek espri yapmıştır. Hasan ve Ela yeni doğan odasında bebeklere bakmaya gittiklerinde Ela, Hasan'a “Sen buraya aitsin, onlardan birisin”(2.Bölüm) diyerek espri yapmıştır. Burak'ın çapkın olması üzerine arkadaşları “plastik cerrahi tam sana göre” diyerek farklı alanlarla ilgili olarak da espri yapmışlardır(6.Bölüm). Burak “Beyin cerrahları her şeyin en iyisini alır efsanesi devam ediyor” diyerek arkadaşlarını sinirlendirmeye çalışmıştır(9.Bölüm). Suat hoca Zenan ile dinlenme odasında oyun oynarken “cerrahi bir zanaattır nöroanatomiden iyi notlar aldı diye sucuk gibi parmakları olan adamı mikro cerrahiye almamalılar”(10.Bölüm) diyerek espri yapmıştır.

Görsel 2.33. *Suat hocanın oyun anlatımı*

Eski bir kalp rahatsızlığı olan hastasının tedavisini yaparken iyi olduğunu söylemesi üzerine Suat hoca “Arkadaşında seni buraya yorgunluk kahvesi içmeye mi getirdi”(11.Bölüm) diyerek espri yapmıştır. Levend'in ameliyat için gelen arkadaşı durumunu sorduğunda tıbbi kelimelerle açıklama yapıldığını görünce “sanki başka bir dilde küfür ediyorsun”(13.Bölüm) diyerek espri yapmıştır. Doktorların grup içindeki kurdukları iletişim kendi aralarındaki kodlamalardan ve terimlerden oluşmaktadır. Bu durumda grup dışından birisi ile konuştukları diyaloglarda komik durumlar yaşanmakta ve açıklama gerektirmektedir(Metin, 2006,s.38).

2.2.2.1.9.Lakaplar

Dizinin ilk bölümünde asistanlar daha işe başlamadan tanışma sırasında hangi şefin ekibinde olduklarını söylerken Fikret hocaya “Gestapo”(1.Bölüm) lakabını takmışlardır. Arkadaşları Hasan’a “Ana Kuzusu”(1.Bölüm) lakabını söylemekle birlikte, ilk ameliyatında hastanın kanamasını durduramaması üzerine kovulmuş ve onu izleyenler o artık bir “M.B.”(1.Bölüm) diyerek gülmüşlerdir. Ela bunun anlamında morg bekçisi olduğunu söylemiştir. Ameliyat yaparken hastaların kötü olan yerlerini onarmak yerine cerrahi müdahale ile aldığı için Çetin hocaya ”Kasap”(4.Bölüm) lakabı takılmıştır. Hastalardan birinin yakını Kader’e “Sarı Şeker”(5.Bölüm) lakabını takmış, Burak ise Kader’e “prenseler”(7.Bölüm) diyerek çağırmıştır. Bilge hocaya önce “Cadı”(18.Bölüm) sonra da ”Şeytan”(19.Bölüm) lakabı takılmıştır. Takılan bu lakapların kişinin bir özelliğine ve yaşanan bir olaya göre verildiği görülmektedir. Bireyin kendi elinde olmadan çevresindeki kişiler tarafından yakıştırılmış olan lakaplar meslek grubu içinde dikkat çekici bir fonksiyona sahip olmaktadır(Çalışkan ve Seher, 2016, s.105).

2.2.2.1.10.Semboller

Dizide kişilerin tanıtımı yapıldıktan sonra ameliyathane için en önemli olan ışık unsuru görülmektedir. Dizide doktorların boyunlarında stetoskop asılı durmaktadır. Hastaların tedavilerine göre farklı tıbbi cihazların kullanıldığı da gösterilmektedir. Her bölümde hastayı getiren ambulansın gösterilmesi ve içinden yaralının sedye ile indirilmesi de bunlar arasındadır. Hastanın teşhisinin belirlenmesinde hocalar ve asistanlar bir arada olarak sorununun ne olduğu, hangi tedavinin uygulanması gerektiğini, ameliyatında hangi aşamada oldukları gibi meslek öğretileri de yer almaktadır(1-20.Bölüm).

Görsel 2.34. Stetoskop

Görsel 2.35. Hastane

Görsel 2.36. Ameliyathane ışığı

Görsel 2.37. Ameliyathane

Görsel 2.38. Ameliyathane araç-gereçleri

Görsel 2.39. Ambulans

Bütün bu semboller doktorluk mesleğine ait bir kültürün taşıyıcısı olarak ve aynı zamanda bir iletişim aracı olarak da bilgiler içermektedir. Bu sembollerin anlamlandırma özelliği gösterge olarak neyi nasıl ifade ettiğimizi ortaya çıkarmaya yaramaktadır (Çelik, 2017, s.4-26).

2.2.2.1.11. Giyim Kuşam

Dizinin ilk bölümünden itibaren hastane ortamı görülmektedir. Şefler, asistanlar, hemşireler, hastabakıcılar, sağlık personelleri gibi hastanede çalışan herkes

önlük, terlik gibi hastane kıyafetlerini gelince giymekte ve ameliyathane olmadığı sürece gidene kadar bu kıyafetlerle çalışmaktadır. Ameliyathane olduğu zamanlarda ameliyathane önlüğü giyilmekte ve bone takılmaktadır(1-20:Bölüm).

Görsel 2.40. Ameliyathane kıyafeti

Görsel 2.41. Doktorların kıyafeti

Meslekteki giysiler diğer parçalarla bir araya gelerek belirli bir kültüre ait birliği oluşturmaktadır. Doktorların kullandıkları bu kıyafetler hangi durumlarda giyilebileceği, giyilmesi gerektiği ve giyilmesinin zorunlu olduğu gibi konularda sadece bir sistem değil, aynı zamanda bir gösterge olarak da kullanılmaktadır(Enninger, 2003, s.392).

2.2.2.1.12.Halk Edebiyatına Ait Diğer Öğeler

Dizide deyim ve atasözlerinin kullanıldığı görülmektedir. “Vız gelmek”, “Turp gibi olmak”, “Timsah gözyaşları dökmek”(1.Bölüm), “Soğuk kanlı olmak”(3.Bölüm), “Aç tavuk kendini darı ambarında sanırmış”(4.Bölüm), “Terzi kendi söküğünü dikemez”(6.Bölüm), “Günahını vermemek”(7.Bölüm), “Görünen köy kılavuz istemez”(11.Bölüm), “Yola gelmek”, “Avucunun içi gibi bilmek”(18.Bölüm), “Burnunu sokmak”, “Boş boş konuşmak”, “Başına bela almak”(20.Bölüm) gibi örneklerle “Dilsel Kodlar”a(Tekin, 2019, s.56) dizi içerisinde yer verilmiştir. Halkın ortak duygu ve düşüncelerini yansıtan atasözleri ve deyimlerin dizilerde kullanımı meslek grupları içinde tecrübeleri, tecrübelerden hareketle ulaşılan çıkarımları konuşmalar arasında aktararak gelecek kuşaklara taşıyıcı görevi üstlenmektedir(Avcı, 2014, s.63).

Hasan’ın ilk ameliyatı sırasında “Allah’ım yalvarım bana yardım et. Başarısız olmama izin verme. Bu ameliyattan alnımın akıyla çıkarsam horoz

keseceğim”(1.Bölüm) diyerek dua ettiği görülmektedir. İlerleyen bölümlerde çocuğu ölen bir anneye üzülen Kader bunun en büyük acı olduğunu ve hatta eskilerin bile beddua verirken “Çocuklarından daha uzun yaşayasın”(6.Bölüm) denildiğini söylemektedir. Hastaneye gelen kadın bir hastanın Kader’in el falına bakması ve gelecekte yaşayacağı durumu söylediği gösterilmektedir(5.Bölüm). Fal bakma farklı yörelerdeki kullanımı ile çeşitlilik gösterse de kayıp eşyanın bulunup bulunamaması, bir olayın tahmin edilip edilememesi, hastalıkların sağaltılması gibi yeteneklere sahip olunduklarını düşündükleri için ocakçı, ırkçı, falcı olarak adlandırıldığını açıklanmaktadır(Gültekin, 2014, s.123-124).

Görsel 2.42. Kader’in el falına bakması

Aynı kaza sonucu yaralanan abla ve kardeş küçükken söyledikleri ninniye söyleyerek korkularını azaltmaya çalışmaktadır. Ninnilerin sevgi ve şefkat sözleri içeren ezgileri sayesinde birbirlerini sakinleştirmişlerdir(Köksel, 2011, s.95):

“Sen bir meleksin

İpekten saçların

Tanrının bir lütfusun

Benim sevgili yavrum

Tanrının bir lütfusun

Benim sevgili yavrum”(3.Bölüm)

Görsel 2.43. İki kardeşin ninni söylemesi

Suat hocanın Zenan’a “Suç ve Ceza” kitabını vermesi sonucunda bunun doktorlukla ilişkisini merak edince “Her doktor bir gün bunu yaşar, o zaman Raskolnikov çıkış yolunu bulmada yardımcı olacak” şeklinde açıklama

yapmıştır(8.Bölüm). Dünya klasiklerine ait edebi bir eserin dizde meslek ile bağlantısının kurulduğu görülmektedir.

Dizide kullanılan dizi müzikleri arasında Elif Turan'ın "Seni Kalbimden Atmak Mı?"(2-7.Bölüm), Özgür Kurum'un "Gözlerimi Kapatsam"(3-6-14-16.Bölüm), Seferad'ın "Elveda"(9.Bölüm), Bengü'nün "Ağla Kalbim"(9-11-13.Bölüm), "Mutlulusun Güzelim"(10.Bölüm), Kutsi'nin "Büyüme Bebek"(12.Bölüm), "İlan-ı Aşk"(20.Bölüm) şarkılarının kullanıldığı görülmektedir. Doktorluk mesleğinin anlatıldığı Doktorlar dizisinde mekan, gelenek, anlatı, şaka, espri, sembol, giyim-kuşam, lakap ve mesleğin zorlukları gibi kültürel öğelerin kullanıldığı yapılan değerlendirmede tespit edilmiştir.

2.2.3.Polislik

Ülkedeki iç güvenliği sağlayan ve devleti dışarıdan gelebilecek tehlikelere karşı koruyan en eski ve en yaygın mesleklerden birinin polislik mesleği olduğunu belirten R. Fındıklı, polisliğin her şeyden önce bir insanlık ve uygarlık mesleği olduğunu söylemektedir (Fındıklı, 2000, s.2). Polis mevzuatı hakkında "Emniyet Teşkilatı Kanunu" başlıklı kararname 1937 yılında 3629 sayılı resmi gazetede polisin görev ve yetkileri resmi olarak yayınlanmıştır (Çomaklı ve Ayhan, 2018:405). Polisin uluslararası düzeyde haklarının korunması adına evrensel olarak uygulanabilecek ilkeler İnsan Hakları Evrensel Bildirisinde yayınlanmıştır (Alderson, 1989, s.24). Polislik mesleğinin Türk tarihi ile başladığı görülmektedir. Eski Türkler 'de devletin güvenliği "Subaşı" adını verdikleri komutanlar tarafından idare edilmiştir. Tarih içerisinde kağanların, devletin başında bulunan beylerin, teşkilat kurarak mülki gücü yönetmeye çalıştığı bilinmektedir. Polis teşkilatının kuruluşu ile birlikte polisiye hizmetleri yapmak üzere özel memurlar yetiştirilmiş ve ülke güvenliği sağlanmaya çalışılmıştır ("Emniyet Genel Müdürlüğü", 2019). Bu bakımdan güvenlik kurumu içerisinde yer alan polislik mesleğine ait meslek kültürü öğelerinin incelenmesi de meslek folkloru araştırmalarında önemli olmaktadır.

Çalışmanın üçüncü başlığını oluşturan polislik konulu; "Arka Sokaklar", "Karanlıkta Koşanlar", "Behzat Ç. Bir Ankara Polisiyesi", "Son", "20 Dakika", "Adanalı", "Alacakaranlık", "Cinayet", "Dedektif Memoli", "Galip Derviş", "Güzel Çirkin", "Her Şey Yolunda", "Hırsız Polis", "İçerde", "İz Peşinde", "Kaçak", "Kanıt",

“Kanıt: Ateş Üstünde”, “Kanun Savaşçıları”, “Kayıp”, “Kod Adı Kaos”, “Kurşun Bilal”, “Pars: Narkoterör”, “Sıcak Saatler”, “Şeytan Ayrıntıda Gizlidir”, “Umut Yolcuları”, “Yılan Hikâyesi”, “Çarpışma”, “Nizama Adanmış Ruhlar - Ekip 1”, “Araf Zamanı”, “Nöbet”, “Poyraz Karayel”, “Lise Devriyesi”, “Beyaz Peçeli Kadın İstanbul'da”, “Aslan Ailem”, “Filinta”, “Halka”, “Milat”, “Beyaz Karanfil”, “Akıncı”, “Kefaret”, “Muhteşem İkili”, “Hayati ve Diğerleri”, “155 Polis İmdat”, “Gece Gündüz”, “Sağır Oda”, “Sır Dosyası”, “Teşkilat” gibi diziler arasında “Arka Sokaklar” dizisi seçilerek ilk 20 bölümü internet üzerinden izlenerek meslek folkloruna ait kültürel unsurları değerlendirilmiştir.

2.2.3.1.Arka Sokaklar Dizisindeki Meslek Folkloruna Dair Kültürel Unsurlar

Arka Sokaklar dizisi 31 Temmuz 2006 tarihinde Kanal D adlı kanalda yayınlanmaya başlamıştır. Orhan Oğuz'un yönetmenliğinde çekilen dizi 15 sezondur izleyiciyle buluşmaktadır. Arka sokaklar dizisi İstanbul Emniyet Müdürlüğü Asayiş Şube Müdürlüğü'nde çalışan özel bir ekibin yaşamlarını ve maceralarını anlatmaktadır. Sezon sayısı bakımından Türk televizyonlarında yayınlanan en uzun haftalık dizisi olmakta ve günümüzde de devam eden dizi 583 bölümüyle en uzun yayınlanan polis dizisi olarak devam etmektedir (“Arka Sokaklar”, 2021).

Görsel 2.44. Arka Sokaklar dizi afişi

2.2.3.1.1.Mesleğin Anlamı

Polisler ile ilgili ilk açıklamayı Rıza müdür ilk bölümde; “Bir şehrin namusu kocaman yüreklerine ve tertemiz ellerine teslim edilmiş, iyilerin dostu kötülerin amansız takipçisi polislerimiz”(1.Bölüm) diyerek açıklamaktadır. Mesut’un bir sahnede; “Biz ne için varız Rıza Baba” diye sorduğunda “İnsanlar için varız, devletin yasaları için varız”(15.Bölüm) cevabını vermiş ve dizinin ilerleyen bölümlerinde Rıza müdürün korunması için teklifte bulunulduğunda “Bizim işimiz korumak, korunmak değil”(6.Bölüm) cevabını vererek güvenlik mesleğinin anlamına dikkat çekmiştir.

Görsel 2.45. Rıza müdürün konuşması

Kendi birimleri ile ilgili “Biz bir tür acil müdahale ekibiyiz. Genelde merkezden yönlendiriliriz. Bazen de sokaktaki adamlarımızdan bildirilir”(1.Bölüm) şeklinde yeni gelen ekip arkadaşlarına açıklama yapmıştır. Bir polisin her şeyden önce iyi bir insan olması gerektiğini de ekibindeki meslektaşlarına anlatmış(7.Bölüm), “Aile olmak böyle bir şeydir” diyerek üzüntülü ve sevinçli anlarında her zaman birlikte olacaklarını da belirtmiştir(19.Bölüm).

Görsel 2.46. Rıza müdürün ekiple konuşması

2.2.3.1.2.Mesleğin Zorluğu

Dizinin ilk bölümünden itibaren polislerin zor işlerin içinde yer aldıkları görülmektedir. Bir uyuşturucu çetesini yakalamak için Murat taksi şoförü rolüne, Hüsnü park görevlisi, Mesut ve Aylin ise içerideki ortamda bulunan bir çifti canlandırmıştır(1.Bölüm). Başka bir bölümde ise seri katili yakalamak için Zeynep ve Hüsnü hayat kadını kılığına girerek göreve çıkmışlardır(4.Bölüm).

Görsel 2.47. Kılık değiştirme

Dizinin beşinci bölümünde ise Zeynep ve Murat kaçakçılık yapan bir kadının yardımcıları rolüne girmişlerdir(5.Bölüm). Kaçırdıkları kişi üzerinden şantaj yapan kişileri yakalamak için Hüsnü çorap satan kişi kılığına girmiştir(6.Bölüm). Taksicileri öldürüp paralarını alan kişileri yakalamak için mesut taksici kılığına girmiş ve insan kaçakçılarını yakalamak için ülkeden kaçmaya çalışan kişi rolünü almıştır(11.Bölüm). Bu durumlardan bazılarında fark edilip rehin alınmalar mesleğin zorlukları olarak karşımıza çıksa da hepsinde başarılı bir şekilde suçlular yakalanmıştır. A. Kıvrak'a bu durum her bölümde ana karakterdeki kişilerin uzmanlık becerilerine göre farklı rollerde yer alarak izleyiciyle buluşmasının polis algısında kullanımın doğru olduğunu belirtmektedir(Kıvrak, 2013, s.110). Mesleğin diğer bir zorluğu da görev sırasında yaralanmaları ve sevdikleri arkadaşlarını kaybetmeleridir. Dizide Osman müdürün ölmesi(2.Bölüm), Zeynep'in vurulması(7.Bölüm), Murat'ın bıçaklanması(17.Bölüm), Rıza müdürün kızının kaçırılması(9.Bölüm), Mesut'un yanında olduğu için Buket'in yaralanması(15.Bölüm), suçluları yakalarken çatışmaların olması gibi olaylar mesleğin ne kadar zorlu olduğunu göstermiştir.

Görsel 2.48. Zeynep'in vurulması

Görsel 2.49. Murat'ın bıçaklanması

Bunların yanı sıra sürgün gibi sebeplerle de polisler zor zamanlar yaşamaktadır. Mesut'un görev başındaki polisler hakaret ettiği alkollü sürücüyü vurması yüzünden soruşturma açılması(4.Bölüm), Murat ise silahlı bir suçluya ateş ettiği fakat silah bulunamadığı için çocuk şube bürosuna gönderilmesi de bu durumlar içinde bulunmaktadır(12.Bölüm).

2.2.3.1.3.Kıdem

Emniyet teşkilatında görev yapan polisler de hiyerarşik bir düzen içerisinde mesleğinin gerektirdiğini yapmaktadır. Kariyer mesleği içerisinde yer alan polisliğin de meslek dereceleri ve rütbeleri bulunmaktadır. Sahip olunan rütbelere tarihi gelişim olarak çeşitli farklılık gösterse de düzen olarak aynı yapıyı temsil etmektedir(Akkaya, 2013, s.61). Osman komiser emekliye ayrılacağı son gün iş yapmak istemesi üzerine Rıza müdür “emrediyorum sen burada kal”(1.Bölüm) diyerek kendisinin üst olduğunu hatırlatmıştır. Ekibinde çalışanlar Rıza baba deseler de “amirim, müdürüm” (1-20.Bölüm) diyerek de kendilerinden üst olduğunu bilmektedirler.

2.2.3.1.4.Törelere, Gelenekler

Polisler ve polislik mesleği tarafından üretilip, yaratılıp ve uygulanmakta olan her türlü değeri A. Çağlar, polis kültürü olarak nitelendirmektedir(Çağlar, 2000, s.128). Bu kültür etrafındaki maddi veya manevi kültürler kurum genelindeki uygulamalarla da pekiştirilmektedir. Emekliye ayrılacak olan kişiler için küçük bir veda kutlaması düzenleyen ekip arkadaşlarının Osman komisere kendi aralarında pasta alıp veda kutlaması yapması(1.Bölüm), şehit olan arkadaşlarını son yolculuklarına uğurlamak için resmi tören düzenlenmesi(2.Bölüm), şubeler arasındaki dostluğun

pekişmesi için de futbol karşılaşmaları yapılması(13.Bölüm) bunlar arasındadır. Bu durumların yanı sıra kadın ticareti yapan çeteyi çökerttiği(2.Bölüm), banka soyguncularını yakaladığı(6.Bölüm), Amerika dış işlerinin ticaretten sorumlu bakanının kurtardığı(19.Bölüm) ve oğullarının da araba kaçakçılarının yerini tespit ettiği(11.Bölüm) için önemli görevler başardığından dolayı Hüsnü Çoban’a Emniyet Genel Müdürlüğünde plaket taktimi ve teşekkür konuşması yapılmıştır.

Görsel 2.50. Hüsnü'nün ödül alması

Görsel 2.51. Osman müdüre kutlama yapılması

2.2.3.1.5.Meslek Ahlâkı

Polis mesleğinin etik ilkeleri içinde tarafsız olunması gerektiğini belirten Göksu ve Bilgiç, polisin görevini yaparken muhatabı kim olursa olsun, hukuk kuralları gereğince hareket etmek zorunda olduğunu belirtmiştir (Göksu ve Bilgiç, 2002, s.89). Dizide Murat arkadaşıyla birlikte yemek yerken arabalarını yanlış yere park ettiklerinden dolayı ceza yazıldığını görünce olay yerine gelmiş ve “bende polisim bu seferlik anlayış gösterseniz” demiştir. Trafik polisi olan kişi “sende biliyorsun görevimizi yapıyoruz”(2.Bölüm) diyerek mesleğin gerektirdiği neyse onu yapmıştır. Polis etik kuralları gereği rüşvet almak ve vermek kabul edilemeyecek bir durum olarak ifade edilmektedir. P. Aydın, polisin, kendilerini kayırmaları, işlerinin görülmesi ya da yasak işler yaptırmak için rüşvet tekliflerinin kamu görevlilerince kabul edilmemesi gerektiğinin öneminden bahsetmektedir(Aydın, 2002, s.130). Rıza müdürün eskiden yakaladığı bir suçlunun tahliye olacağını öğrendiğinde eskiyi hatırlayıp kendisine para teklif edildiği halde doğru bildiğinden geri kalmayıp suçluyu yakaladığı bölüm buna örnek olarak gösterilmektedir(6.Bölüm). Komiser olan kişinin suç işlediğini öğrendiklerinde asla affetmeyip yakalayıp adaletle teslim etmişlerdir(12.Bölüm). Polislik mesleğinin özelliklerini sınıflandıran R. Fındıklı,

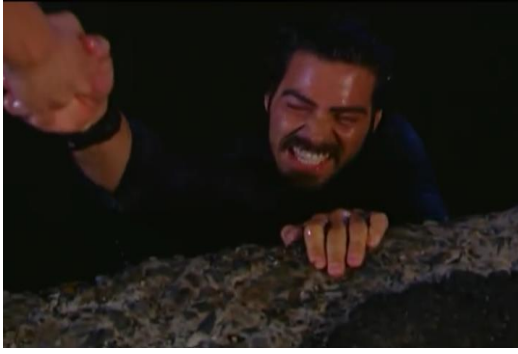
polisliğin “statüko” mesleği olduğunu ifade etmektedir. Mevcut düzeni korumak ve sürdürmekle görevli olan ve kurallara son derece bağlılık içinde bulunan polisliğin bu konuda dikkatli olduğunu belirtmektedir(Fındıklı, 2000, s.8). Dizide yer alan diyaloglarda görüldüğü gibi kurallara uyulduğu görülmektedir. Parası olmadığı için eczaneden kızına izinsiz ilaç alan adamı mahkemeye çıkarmaktansa konuşup ceza almaması ve kızının tedavisi için yardımcı olması göstermektedir(13.Bölüm).

2.2.3.1.6.Meslek Anlatıları

Anlatımın iletişim haline dönüşebilmesi için dinleyicinin olması gerektiğini belirten İ. Gül, anlama-dinleme sistemindeki en kesin iletişimin dil ile sağlandığını belirterek en yaygın olanın sözlü anlatı olduğunu belirtmektedir(Gül, 2009, s.1). İzlenen bölümler içerisinde Mesut’un tedavi için gittiği hastanede eskiye dair anısında özel timde polis olarak görev yaparken, silah arkadaşlarının, devrelerinin, amirlerinin ölmesi üzerine yalnız başına kaldığını ve sevdiklerinin öldüğünü görmekten korktuğunu anlattığı görülmektedir(2.Bölüm). Bu da sözlü anlatıların kültür ortamında televizyon dizilerinde kullandığını da göstermektedir. Bunlar meslek içinde ki yaşamışlar olarak da karşımıza çıkmaktadır.

2.2.3.1.7.Şakalar

Meslek gruplarında yapılan şakaların aktardıkları değerler içinde bulundukları sosyal gruplarla yakın bir ilişki içinde olduklarını göstermektedir. Arka Sokaklar dizisinde yapılan şakaların genellikle meslekleriyle veya çalışma ortamlarıyla ilgili olarak yapıldığı görülmektedir. Bu şakalar Şahin’e göre sosyal grubun geleneksel değerlerini yansıtmaktadır(Şahin, 2014, s.246). Dizinin üçüncü bölümünde Murat suya düşen suçluyu yakalamak için kendisi de suya girmiştir. Çıkarken Zeynep’e yardım etmesi için elini uzatmış fakat Zeynep çıkarken tekrar onu suya iterek şaka yapmıştır(3.Bölüm). Ekip arkadaşları Hüsnü’ye operasyonda başarı sağladığı için kurtarılan kadınlarla ilgili olarak konsolosluga çağırılıp teşekkür edileceğini gazetelere çıktığını söylemişlerdir. Hüsnü ise böyle bir haber olmadığı görüp sorduğunda ise “Rus kalmadı abi kaz verelim”(3.Bölüm) diyerek şaka yaptıklarını söylemişlerdir.

Görsel 2.52. Zeynep'in Murat'a şaka yapması Görsel 2.53. Hüsnü'ye şaka yapılması

Hüsnü'nün tayin dilekçesine kızan Rıza müdür hemen işleme koyuyorum diyerek dilekçeyi çöp yapıp atmıştır(3.Bölüm). Murat, Zeynep'i göremeyince telaş yapmış arkadaşları da elleriyle tempo tutarak “Zeynebim Zeynebim” türküsünü söylemişlerdir(7.Bölüm). Zeliş'in eve davet ettiği arkadaşını sorgulatan Hüsnü'ye şaka yapan Mesut çok kötü biri olduğunu söylemiş, durum kötüye gidince şaka yaptığını açıklamıştır. Ertesi gün iş gittiğinde Aylin elindeki bebek fotoğrafını gösterip “Bu bizim yeğenin kreşten arkadaşı rica etsem gbt'sine bakar mısın” diyerek şaka yapmıştır(8.Bölüm).

Görsel 2.54. Aylin'in Hüsnü'ye şaka yapması Görsel 2.55. Bebeğin fotoğrafı

Murat'ın Zeynep'i kıskanması üzerine Ali ve Hüsnü “İkimiz bir fidanın güller açan dalıyız” diyerek şaka yapmışlardır. Mesut ise Hüsnü'ye dönüp “Hüsnü bey kardeşim müsaade eder misiniz yanağınızdan bir makas alabilir miyim” diye şaka yapmıştır(10.Bölüm). Ekip arkadaşları Murat'a Zeynep'i istemeye geleceklerini söyleyip şaka yapmışlar fakat Murat bunu eve gidince öğrenmiştir(11.Bölüm). Operasyonun uzayacağını düşünen Ali yanında yiyecek bir şeyler getirmiş bunun üzerine Murat “adama bak ya operasyona beslenme çantasıyla gelmiş” diyerek şaka yapmıştır”(11.Bölüm).

Görsel 2.56. *Murat'ın Ali'ye şaka yapması*

Ekip arkadaşları hep birlikte ava gittikleri günün sabahında Ali ekip arabasında Hüsnü'nün yanlışlıkla koyunu vurduğu için “avcılar ve atıcılar cemaatinden ihbar geliyor” diyerek şaka yapmıştır(12.Bölüm). Aylin'in nişanının bozulması üzerine Mesut Mardinli biriyle konuşuyormuş gibi yaparak Aylin'i kandırmıştır(15.Bölüm). Yapılan bu şakalarda meslekteki birliğin olduğu ve arkadaşların aile ortamında gibi birbirlerine yaklaştığı görülmektedir.

2.2.3.1.8.Espriler

Zeynep'in ilk iş gününde Murat tanışmak için yanına gelmiş istediği yanıtı alamayınca Hüsnü “ne oldu oğlum kamyon mu çarptı”(1.Bölüm) diyerek espri yapmıştır. Murat ilk devriyeye çıktıklarında Zeynep'e trafik şubeden geldiği için uyarıda bulunup “adam kırmızıda geçti diye ceza kesmeye gitmiyoruz” diyerek espri yapmış, Zeynep'te “bu gidişle cezayı değil de birinin uzayan dilini keseceğim herhalde”(2.Bölüm) diyerek karşılık vermiştir.

Görsel 2.57. *Zeynep'in sinirlenmesi*

Murat ve Zeynep tartışırken Mesut “herkes siperlere” diye espri yapmıştır(10.Bölüm). Hüsnü'nün bir suçluyu vurması üzerine Ali “Arap Seyfi her

tuvalete gittiğinde kulaklarını çınlatıyormuş” deyip herkesi güldürmüştür(16.Bölüm). Nişan yüzükleri takılırken Zeynep “şimdi nereye kaçacaksın” diyerek Murat’a espri yapmıştır(18.Bölüm). Dizide kullanılan bu esprilerde seçilen kişi veya konuların espriye uygun olup olmadığını öğrenmektedir. Sanders’e göre espriyi dinleyen kişiye bir zevk vermesi esprinin ana kuralını oluşturmaktadır. Bu sayede insanların mizah duygularına verilen en doğal tepki olarak gülümsemelerini sağlamaktadır(Sanders, 2001, s.136).

2.2.3.1.9.Lakaplar

Kişiye uygun olarak verilen adın lakap olabilmesi için bireyin ait olduğu alt kültüründe bir özelliğini yansıtmayı gerektiğini belirten Boyraz, zamanla alt kültürden çıkarak ortak kültüre ait aynı fonksiyonda olabileceğini vurgulamaktadır(Boyraz, 1988, s.137). Rıza müdüre ekip içinde ve teşkilatta “Rıza Baba” denmesinin meslek dışındaki yaşantısında da elinden geldiği konularda insanlara yardımcı olması üzerine herkes tarafından kullanılması buna örnek oluşturmaktadır(1-20.Bölüm). Hüsnü’ye sürekli ödül aldığı için Mesut; “Ödül Avcısı”(7.Bölüm), “Mr. Çoban”, “Çoban Yıldızı”(19.Bölüm), “Süpermen”(20.Bölüm) ve Murat’a suçluyu yakaladığı için “Tarzan”, Zeynep’e “Ceyn”(12.Bölüm) lakabını takmıştır. Hüsnü de Mesut’a “Usta” diyerek hitap etmektedir(20.Bölüm).

2.2.3.1.10.Semboller

Birinci bölümünden itibaren dizi kişileri tanıtılmadan önce ekip arabasından inerek silahlarını ellerine alan ekip görülmektedir. Tanıtımdan sonra polis arabası, polis helikopteri, yunus polisler, şehit olan arkadaşları için düzenlenen tören, mobese merkezi, polisin geldiğini görüp kaçan suçlular, İstanbul Emniyet Müdürlüğü binası, polis yazılı çelik yelek giymiş polisler, çatışma yaşanan birkaç sahne ve şehir merkezi gösterilmektedir. Dizinin adı ise kırmızı-mavi olarak yanıp sönen polis sireni gibi yansıtılmaktadır. Dizi içerisinde polis merkezi, meslektaşlarıyla birlikte çalıştıkları ofis ortamı, masalar, evraklar, nezarethane, yemekhane gibi yerler gösterilmektedir. Polislerin her zaman üzerinde taşıdığı silahları ve telsizleri her bölümde görülmektedir. Operasyona giderken giydikleri çelik yelek, Ali’nin kullandığı keskin nişancı silahı ve Aylin ile iletişim sağlayan ekip telsizi de bunlar arasında

bulunmaktadır(1-20.Bölüm). Barthes'e göre bu göstergeler bağlantısal öğelerin aracı niteliğindedir. Bu nesnelerin, görüntülerin, hareketlerin aktarıldıkları ses ve görüntü iki yönlü gösterge dilimini oluşturmaktadır(Barthes, 1993, s.42-45). Televizyon ekranında kullanılan bu göstergeler mesleğe ait kullanılan araç ve gereçleri izleyiciye aktarmaktadır. Bu mesleğin gereği olarak kullanılan teçhizatlar, yapılan görevler polislik mesleğinin sembolleri olarak yer almasını sağlamıştır.

Görsel 2.58. Şehit arkadaşlarını anma töreni

Görsel 2.59. Ekip arabası

Görsel 2.60. Dizi yazısı

Görsel 2.61. Polis aracı

Görsel 2.62. Çelik yelek

Görsel 2.63. Polis helikopteri

Görsel 2.64. Mobese merkezi

Görsel 2.65. Polis merkezi

Görsel 2.66. Nezarethane

2.2.3.1.11.Giyim-Kuşam

Polislik mesleğine ait üniformalı ve sivil olarak görev yapan polis memurları dizide yer almaktadır. Sivil kıyafetli olarak çalışan ekibin resmi işlerinde takım elbise ve üniforma giydiği görülmektedir. Sivil giyimli polislerin yanı sıra üniformalı polislerin de olduğu gösterilmektedir(1-20.Bölüm). Emniyet hizmetleri kıyafet yönetmeliğine göre 26614 sayılı resmi gazetede yayınlanan yönetmeliğin beşinci maddesinde yer alan “a) Resmi elbise, hizmet branşı ve rütbe işaretleri ile teçhizat, şapka, ayakkabı ve bot bu yönetmelikte belirtilen renk, vasıf ve şekillere uygun olarak giyilir, takılır ve taşınır.” ibaresinde belirlenen kurallara göre giyilmektedir(“Emniyet Hizmetleri Sınıfı”, 2007).

Görsel 2.67. Polis üniforması

Görsel 2.68. Sivil kıyafetli polisler

2.2.3.1.12. Halk Edebiyatına Ait Diğer Öğeler

Dizide, “Burnunun dikine gitmek”, “Aklını başına toplamak”(1.Bölüm), “Yılanın başını ezmek”(2.Bölüm), “Eline su dökmemek”(3.Bölüm), “Ağızına sakız yapmak”(4.Bölüm), “Yağmurdan kaçarken doluya tutulmak”, “Gözüne girmek”(6.Bölüm), “Su koyvermek”(8.Bölüm), “Suyunu çıkartmak”, “Ateş düştüğü yeri yakar”(11.Bölüm), “Buzları eritmek”(13.Bölüm), “Mızrak çuvala sığmaz”(13.Bölüm), “Taş atmak”(14.Bölüm), “Ateşe körükle gitmek”, ”Korkunun ecele faydası yoktur”(18.Bölüm), “Eşeğini sağlam kazığa bağlamak”(20.Bölüm) gibi deyim ve atasözü örnekleri kullanılmıştır.

Dizilerdeki müziklerin de önemli bir yeri olmaktadır. Dizide Murat Evgin’in “Bambaşka Bir Şehir” dizi müziği, “Her Şehidin Ardından Bir Türkü Söylenirmiş”(15.Bölüm) ve Pınar’ın gitarıyla söylediği “Artık” şarkısına(11.Bölüm) yer verilmiştir. Bunların yanı sıra Rıza müdürün “Karadır Kaşların” türküsünü eşine söylemesi(1.Bölüm), Mesut’un eski eşinin cenazesini almaya giderken “Uzun İnce Bir Yoldayım”(20.Bölüm) türküsüne yer verilmesi meslek, çevre, sosyal sınıf vb. özelliklerle halk müziğinin paylaşılan gelenekleri yansıttığını göstermektedir(Tıton, 2003, s.372).

Çocuk ölümlerinin artmasından sonra Rıza müdür duruma çok üzülmüş ve Nedim’e ait “Bu şehir-i Sitanbul ki bi misl ü behâdır. Bir sengine yek pâre Acem mülkü fedadır” (17.Bölüm) dizelerini söylemiştir.

Günümüzde polisin halka ulaşmasında en büyük aracın medya olduğunu belirten S. Gölge, polis dizilerinin görsel iletişimde faydalı olacağını belirtmektedir. Polis dizileri ile ilgili yapılan anket sonuçlarında katılımcıların Arka Sokaklar dizisini en sık izlenen polisiye dizi ve Rıza Baba karakterini de kendilerine yakın buldukları

karakter olarak seçtiklerini belirtmişlerdir. Ayrıca katılımcılara televizyon dizilerinin, çocukların ve gençlerin meslek seçimlerini etkilediği sorulduğunda 143(%46.1) kişinin katılıyorum cevabını seçtiği belirtilmiştir (Gölge, 2009, s. 19-122). Arka Sokaklar dizisi ile yapılan başka bir çalışmada ise dizideki polislik mesleği ve polisin kendi öz imaj algısı karşılaştırılmıştır. Yapılan çalışma sonucunda hizmet, halkla ilişkiler, mesleki yaşam, kurum içi ilişkiler, giyim, kuşam ve sosyal yaşam değerlendirilmiştir. Sonuçlar arasında polis yasalarına uyulması, güler yüzlü olunması, yardımsever olunması, mesleki beceriye sahip olunması, ekip üyeleri arasındaki iletişim gibi değerler olumlu olarak açıklanmıştır. Bunun yanında mesleğin zorluğu, alt birimlerinin görüşlerinin alınmaması, iş dışında vakitlerinin olmaması gibi cevaplar yetersiz olarak bulunmuştur (Kıvrak, 2013, s.109-114). Yapılan çalışmalar göstermektedir ki polislik mesleğine ait diziler izleyiciler üzerinde önemli etkiye sahip olmaktadır. Mesleğin ahlakı, zorluğu, gelenekler, anlatılar, şakalar, lakaplar, semboller ve giyim-kuşam kültürü dizide meslek folklorunu yansıtmaları bakımından önemli olmaktadır.

2.2.4.Askerlik

3451 sayılı Türk Silahlı Kuvvetleri İç Hizmet Kanunu'nun Esaslar başlığı altındaki tarifler alt başlığının 2.maddesine göre askerlik, "Harp sanatını öğrenmek ve yapmak mükellefiyetidir." Asker ise "Askerlik mükellefiyeti altına giren şahıslarla (Erbaş ve erler) özel kanunlarla Silahlı Kuvvetlere intisabeden ve resmi bir kıyafet taşıyan şahsa denir." şeklinde açıklanmaktadır("Askerlik Kanunu", 1927). Artun, askerliğin Türk halk kültüründe kutsal bir görev sayıldığını ve "Askerlik insan hayatında bir geçiş dönemi olması yönüyle çeşitli aşamaları yüzyıllardır tören olarak kutlanmakta" olduğunu belirtir (Artun, 2000, s.47). Türk ordusunun teşkilat ve savaş düzeni olarak kendine ait özellikleri barındırdığını belirten Fidan'a göre "(...)hareket kabiliyeti, giyim-kuşam, araç-gereç, askerî nizam gibi konularda birçok milleti etkilemiş, dünya medeniyetine önemli katkıları olmuştur." (Fidan, 2008, s.12). Yiyin'e göre bu durum Türk toplumunda kalıcı izler taşıyan ve devamlılık arz eden askerlik olgusu etrafında birtakım kültür öğelerinin oluşmasını sağlamıştır(Yiyin, 2009, s.67). Erginlenme modeli olarak ele alınan askerliğin bireyin hayatında son derece önemli bir süreci oluşturmaktadır. Bu süreçteki törensel uğurlama, gelenek haline gelmiş yaygınlaşmıştır(Mormenekşe, 2007, s.24). Askerlik mesleği etrafında

gelişen kültür öğelerinin incelenmesi de meslek folkloru çalışmaları içinde son derece önemli olmaktadır.

Çalışmanın dördüncü başlığını oluşturan asker konulu; “Emret Komutanım”, “Söz”, “Savaşçı”, “Sakarya Fırat”, “İsimsizler”, “Mavi Kelebekler”, “Sungurlar”, “Börü”, “Emanet”, “Maraşlı”, “Güneydoğudan Öyküler Önce Vatan” gibi diziler belirlenmiştir. Uğuroğlu’na göre bu diziler medya aracılığıyla milli kimliğin kurgulanması ve üretilmesinde toplumsal birlik ve bütünlüğün korunması ve güçlenmesine hizmet etmektedir (Uğuroğlu, 2019, s.92). Belirlenen diziler arasından “Sakarya Fırat” dizisi seçilerek internet üzerinden ilk 20 bölümü incelenerek meslek folkloruna ait kültürel unsurlar tespit edilmeye çalışılmıştır.

2.2.4.1.Sakarya Fırat Dizisindeki Meslek Folkloruna Dair Kültürel Unsurlar

Sakarya Fırat dizisi 16 Aralık 2009 tarihinde TRT 1 adlı kanalda yayınlanmaya başlamış 12 Haziran 2013 tarihinde 151’inci bölümünde final yapmıştır. Osman Sınav tarafından yapılan dizinin konusu Uzman Jandarma Osman Kanat ve Çeliktepe Jandarma Karakolu’ndaki görevini anlatmaktadır(“Sakarya Fırat”, 2021).

Görsel 2.69. Sakarya Fırat dizi afişi

2.2.4.1.1.Mesleğin Anlamı

Çeliktepe karakolundaki komando birliğinin yaşamını anlatan dizide askerlik mesleğinde korkuya yer olmadığını Osman birliğe yeni katılan askerine; “Sen korkmadın, sadece neler olup bittiğini gördün, niçin eğitildiğimizi gördün, kiminle savaştığımızı gördün, sen korkmadın, biz korkmadık, biz korku nedir bilmeyiz” (2.Bölüm) sözleriyle açıklamıştır.

Görsel 2.70. *Osman'ın timle konuşması*

Hasan Turna'nın “Bizim için zor diye bir şey yoktur. İmkânsızsa biraz vakit alır”(9.Bölüm) diyerek her zaman var olacak ve hiç bitmeyecek bir savunmadan bahsetmiştir. Hüsamettin Albay'ın komandolar için “Sizlere işte bu yüzden komando denmiştir. Sivil hayatta çevirin birini sorun, dağda yılan yiyen bileğine kuvvetli zehir gibi bir adam der”(2.Bölüm) sözleriyle mesleğin ne anlam ifade ettiğini açıklamıştır.

Görsel 2.71. *Albayın askerlerle konuşması*

Durali Başçavuş askerliğin yarısının gizlilik olduğunu(7.Bölüm), Mahmut ise askerliğin özünün disiplin(10.bölüm) olduğunu belirtmiştir. Eski tarihlerden bu zamana kadar askerliğin güven ve bağlılık içinde Türk toplumunun ayrılmaz bir parçası haline geldiğine değinen A. Yiyin, askerliğin “vatani görev” deyimi

kullanılarak kutsal bir görev olarak addedildiğini açıklamaktadır(Yiğit, 2009, s.68). Sıtkı dedenin askerlere söz söylemeye kalkan bir kişiye “Çocuklar sancak bekliyor bundan ötesi var mı? Bundan mübareği var mı?”(10.Bölüm) diyerek mesleğin kutsal olduğunu anlatmaya çalıştığı görülmektedir.

2.2.4.1.2.Mesleğin Zorluğu

Dizide nöbetlerin, devriyelerin ve intikallerin yapıldığı görülmektedir. Bu anlarda yaşanan çatışmalar sırasında askerler şehit olup yaralanabilmektedir. İlk bölümde Cemil’in ve Osman’ın yaralanması(1.Bölüm), başka bir saldırı sırasında Cemil’in şehit olması(1.Bölüm), izine giden askerleri taşıyan otobüse yapılan bir saldırı sonucu askerlerin yaralanması(6.Bölüm), karakola yiyecek temini eden araçta gelen kişilerin bomba patlatmak istemesi sonucu yaşanan durum(8.Bölüm), Hasan Turna’nın kılavuz olduğu zaman devresinin şehit olması(14.Bölüm), karakola yapılan saldırı sonucu Osman Kanat’ın ayağından vurulması ve askerlerinden birinin şehit edilmesi(17.Bölüm), Müge’nin askeriye de öldürülmesi(19.Bölüm) durumları mesleğin çok zor ve tehlikeli olarak yapıldığını göstermektedir. Mormenekşe, vatanın kutsal olduğunu, vatan uğruna ölümün günümüzde dinden kaynak bulan gazilik ve şehitlik kavramlarıyla karşılandığına dikkat çekmiştir(Mormenekşe, 2007, s.45). Bu olayların yanı sıra rehin alınmalar(3-4-11-13-18.Bölüm), saldırılar(1-6-13-17) da yaşanan zorluklardandır. Hüsamettin Albay yaşananların ne kadar zor olduğunu “Kuralları olmayan bir harbin tarafıyız”(2.Bölüm) diyerek anlatmıştır.

Görsel 2.72. Askerlerin yaralanması

Görsel 2.73. Askerlerin şehit olması

2.2.4.1.3.Kıdem

Askerler, “Komutanım, asteğmenim, başçavuşum, çavuşum, onbaşım”(1-20.Bölüm) diye üstlerine hitap etmektedir. Emir verildiği zaman “üstlerimizin taktiri kanaat belirtmeyiz”(10.Bölüm) diye emrin önemli olduğunu belirtmektedirler. Muharrem’in Mahmut’un kendisiyle konuşurken “üstlerinle saygılı hürmetli konuşacaksın, öğretmediler mi sana”(6.Bölüm) diyerek nasıl olması gerektiğini belirttiği ve üst olmanın önemini vurguladığı görülmektedir. Şehitliğin en büyük rütbe olduğu da söylenmektedir(2.Bölüm).

2.2.4.1.4.Törelere, Gelenekler

Dizide şehit olan arkadaşları için resmi tören yapmış ve uğurlanmışlardır (2-17.Bölüm). Üzüntülü olayların yanında emekliye ayrılmaya karar veren Durali Başçavuşa veda gecesi düzenlemişlerdir(13.Bölüm). Çarşı iznine çıktıkları zaman hep birlikte yemek yemeğe giden arkadaşlar hesap ödeneceği zaman Taner Çavuş “O zaman bizde geleneği uyguluyoruz. Adettendir masada kalan hesabı en kıdemsiz asker öder”(18.Bölüm) diyerek Kamil’e vermiştir. Askerlik etrafında oluşan geleneksel unsurların sözlü kültür ortamlarında aktarılmasına değinen S. Fidan’a göre iletişim sürecindeki, radyo, televizyon, bilgisayar, akıllı telefon gibi araçlara bağlı elektronik kültür ortamlarının artması folklorik ürünlerin yaygınlaşmasını da sağlamıştır(Fidan, 2016, s.978). Bu durum bize televizyon ekranındaki asker dizisinin içinde bile olsa mesleğe ait kültürel geleneklere yer verildiğini göstermektedir.

Görsel 2.74. Şehit töreni yapılması

Görsel 2.75. Çarşı izni yemeği

2.2.4.1.5.Meslek Ahlâkı

Askerlik diğer mesleklere nazaran daha uzun süre ortak bir alanda yaşamayı gerektirdiğinden dolayı askerler hem mesleklerine hem de birbirlerine karşı sıkı bir

bağ içinde olmaktadırlar. Ortak bir amaç için bir arada bulunmaları yurtseverlik duygularını arttırmaktadır(Yıldız, 2010, s.115). Dizide başlarına ne gelmiş olursa mesleklerinin gerektirdiği şekilde davranmaktan vaz geçmedikleri görülmektedir. Mahmut ve Osman rehin alındıklarında teröristler tarafından Mahmut'a onlara katılması halinde onu öldürmeyecekleri için teklif edilmiş fakat Mahmut "Nasibim varsa çoluğumu çocuğumu tekrar görürüm, yoksa uzatma"(4.Bölüm) diyerek doğru olanı yapmıştır. Askeri aracın geçişi sırasında yapılan saldırıya intikal eden poyraz timi teröristleri yakaladığı zaman Sait teslim olan suçluları vurmak isteyince Osman buna izin vermemiş ve hata yapmasını engellemiştir(6.Bölüm). Hakan üsteğmen sevdiği kişinin ölümüne neden olan kişiyi yakaladığı zaman onu vurmak istemiş Osman'ın "O bir savaşa girdi ve kaybetti, şimdi sürdürmek istiyor"(20.Bölüm) demesi üzerine bunu yapmaktan vaz geçmiştir.

2.2.4.1.6.Meslek Anlatıları

Dizinin incelenen bölümlerinde meslek anlatısı tespit edilememiştir. Eskiden çalıştıkları yerler konuşma sırasında kullanılmış fakat anı olarak doğrudan anlatım yapılmamıştır.

2.2.4.1.7.Şakalar

Askerlik ortamları şakaların yaygın olarak yapıldığı yerler arasındadır. Askerler birbirleri arasında yaptıkları şakalarla birlikte üst kıdemdekiler de askerlerine ve birbirlerine şaka yapmaktadır. Osman ile göreve birlikte çıkan Cemil'in yaralanması sonucu Durali Başçavuş ziyaretine gelmiş "Yaran neredeyse ha böyle açıp göstereceksin" demiş, daha sonra Hakan Asteğmen ile otururlarken "Nerden biliyorsun sıyrık olduğunu uzman yengeç"(1.Bölüm) diyerek şaka yapmıştır.

Görsel 2.76. Durali'nin Cemil'e şaka yapması

Askerlik ortamında yapılan şakalar daha çok askeriye yeni girmiş ve acemi kişilere kıdemli kişiler tarafından yapılmaktadır. Şakalar, nasıl bir ortama gelindiğini dolaylı yollardan aktarmaktadır(Şahin, 2014, s.249).Dizide Kamil'in birliğe yeni katılması sonucu Taner Çavuş önderliğinde yanını giden Muharrem, Mahmut, Said ona şaka yapmak istemişlerdir. Biraz tombul olduğu için Taner “Üçüncü aşamaya alırsız, üstten başlarız” diye Kamil’i korkutmuşlar “Önce deve bağirtlağına atarız sonra sekiz gün sonra gelir bir bakarız çakı gibi asker olmuşsundur, tabi hala yaşıyorsan”(1.Bölüm) diyerek şaka yapmışlardır.

Görsel 2.77. Kâmil'e şaka yapılması

Yangında kurtardıkları çocuğu yanlarında getirip birkaç gün misafir eden ekip bebeği Mahmut'a vermiş Taner Çavuş “Aramızda en anaç sensin Mahmut bık bık bık gelin bakim benim civcivlerim”(7.Bölüm) diyerek şaka yapmıştır. Bebek bakma sırası Sait'e geçince Mahmut “He ye ye hem de sen iki porsiyon ye emziklisin ya sen”(8.Bölüm) diyerek şaka yapmıştır. Yapılan her iki şaka örneğinde de anne rolünü üstlendikleri için bu şakalara maruz kalındığı görülmektedir.

Görsel 2.78. Mahmut'a şaka yapılması

Görsel 2.79. Sait'e şaka yapılması

Operasyon da çoban kılığına giren Mahmut'un keçileri kaybetmesi üzerine "Kamu malına zarar vermekten rapor yazacaksın"(15.Bölüm) diyen Osman Çavuş şaka yapmıştır. Çarşı izninde hamama gideceğini söyleyen Mahmut'a Çavuş tehlikeli olduğu söylemiş Mahmut ise "sabuna basıp düşebilirim"(18.Bölüm) diye şaka yapmıştır. Gece nöbetine çıkmaya hazırlanan Mahmut, Muharrem'in yanına gelerek "Bey baba Muharrem, çabuk uyan"(19.Bölüm) diyerek şaka yapmıştır.

Görsel 2.80. Muharrem'e şaka yapılması

2.2.4.1.8.Espriler

Osman'ın nerede olduğunu soran Asteğmene "Kafadan kırık kim bilir hangi delikte"(1.Bölüm) diyerek espri yapmıştır. Tugaydan önemli sevkiyat diye katır gönderilmiş ve Durali Başçavuşun imzalamasını istemişlerdir. Mahmut önemli sevkiyat diye espri yapmıştır(2.Bölüm). Kamil'in sorumluluğuna verilen katır başta hoşuna gitmemiş "Askerde neydin Kamil diye sorarlarsa katır operatörüydüm ne güzel" diye sitem etmiştir. Arkadaşları da "Bu da bizimle içtimaya çıkacak mı"(2.Bölüm) diyerek gülmüşlerdir. Gülmenin görsel ve işitsel gösterge olarak tanımlandığını belirten Sevindik'in yaklaşımına göre gülme eylemi; sözsüz bir iletişim biçimi olarak zamana, mekâna ve duruma göre ortaya çıkabilmektedir(Sevindik, 2017, s.12-13).

Görsel 2.81. Durali'nin Kâmil'e espri yapması

Yemeğe düşkün olan Kamil'in süt içtiğini gören arkadaşları yanına gelmiş, birer süt paketi de onlara uzatan Kamil'e "Herif yukarıyı cephanelik yapmış"(3.Bölüm) diye espri yapmışlardır.

Görsel 2.82. Muharrem'in Kâmil'e espri yapması

Katırın yük taşımaya dayanamayan Kamil kendi taşımaya kalkınca Durali Başçavuş "Öyle katırı almazsan katır gibi yorulursun"(3.Bölüm) diyerek espri yapmıştır. Muharrem'in gördüğü rüya sonrasında Mahmut "Senin bey baban ne yapıyordu anlat bakayım"(5.Bölüm) demiştir. Durali Başçavuş Kamil'in geldiğini görünce "Belanın büyüğü geldi balığın büyüğü de geldi"(5.Bölüm) diyerek espri yapmıştır. Osman ve Durali Başçavuş evlilikle ilgili konuşurlarken Osman'a "Seni ne doktorlar ne mühendisler istedi de vermedi mi"(7.Bölüm) diye konuşup espri yapmıştır. Veteriner gelince Muharrem'e "sende gözüksene"(19.Bölüm) diyerek Mahmut espri yapmıştır.

2.2.4.1.9.Lakaplar

Adbiliminin önemli bir yerini oluşturan lakaplar insanlara ikincil bir ad olarak fiziksel, dil veya davranışa bağlı olarak sonradan verilmektedir. Hasbay, takılan bu lakapların kişiyi utandırabildiği gibi kendi soy ismi gibi kullanmasına sebep olabileceğinden de bahsetmektedir(Hasbay, 2019, s.35). Nizamiye kapısında içeri alınmayı bekleyen Kamil'e Durali Başçavuş "Ton balığı"(1.Bölüm) lakabını takmıştır. Arkadaşları Hasan Turna'ya sarışın olduğu kendilerinin bilmediği bazı şeyleri bildiği için "Sarı hoca"(2.Bölüm), Mahmut'a herkese gülüm dediği için "Gülüm"(4.Bölüm), Sait'e Erzurumlu olduğu için "Dadaş Sait"(10.Bölüm) lakabını takmışlardır. Osman arkadaşı Halis ile konuşurken "istihbarat canavarı"(3.Bölüm) demiştir. Takılan lakapların fiziksel özelliklerine ve davranışlarına göre verildiği görülmektedir.

2.2.4.1.10.Semboller

Dizi başlarken kişilerin tanıtımının yapıldığı gösterimde asker üniformaları ve künyeleri gösterilmektedir. Çeliktepe karakolu, yatakhane, yemekhane, komutanların odaları ve tugay odası dizide sık sık gösterilmektedir. Bunun yanında komutanların üzerinde bulunan silahlar, askerlerin nöbet tutarken ve operasyona giderken kullandıkları silahlar, askeri araçlar, atış talim yerleri gösterilenler arasındadır (1-20.Bölüm).

Görsel 2.83. Poyraz timin gösterimi

Görsel 2.84. Kişilerin tanıtımı

Görsel 2.85. Askeri araçlar

Görsel 2.86. Yatakhane

Görsel 2.87. Yemekhane

Görsel 2.88. Çelik Tepe karakolu

2.2.4.1.11.Giyim-Kuşam

Askeriye içinde askerlerin hepsi üniformalı kıyafetlerle bulunmaktadır. Yatakhane kısmında tek tip eşofman takımı kullanılmaktadır. Çarşı izninde, özel görevde veya dışarı çıkıldığında sivil kıyafetlerinin kullanıldığı da görülmektedir(1-20.Bölüm). Giysi bir gösterge sistemi olarak meslek birimlerinin birbirlerinden ayrılmasını sağlamaktadır. Askeriye içinde kullanılan üniformalar asker kültür kodunun taşıyıcısı rolünü üstlenmektedir. Sakarya Fırat dizisinde S. Fidan, “askerlik olgusu farklı açılardan ele alınırken oyuncuların giysileri konunun tamamlayıcısı olarak kullanılmış” ifadesine yer vererek giyişinin kültür imajını yansıttığını belirtmiştir(Fidan, 2011, s.99).

Görsel 2.89. Askeri üniforma

2.2.4.1.12.Halk Edebiyatına Ait Diğer Öğeler

Dizi başlarken komando marşına yer verilmesi ve bazı sahnelerde Osman ve Taner Çavuş önderliğinde askerlerle birlikte söylendiği de görülmektedir(1-20.Bölüm). Dizi içinde Zara'nın seslendirdiği türkülerden “Çalın Davulları”, “Baba Bugün Dağlar Yeşil Boyandı”, “Ahirim Sensin”, “Selanik”, “Çamlığın Başında Tüter Bir Tütün” (1-20.Bölüm), Uğur Önür'ün “Kara Köprü Narlıktır”(12-16Bölüm) ve Muharrem'in söylediği “Kendim Ettim Kendim Buldum”(3.Bölüm), “Yüreğimde Yara Var”(4.Bölüm), “Gönül Dağı”(13.Bölüm), “Acem Kızı”(15.Bölüm) türküleri söylenmektedir. Dizilerde türkülere yer verme anlayışının benzer duyguların aktarımını sağlaması yönünden etkili olduğunu açıklayan Süleyman Fidan'a göre müzik kullanımı eserin ve icracısının tanınmasına, türkünün yaygınlaşmasına ve yörenin tanıtımına katkı sağladığını göstermektedir. Bu türkülerin birçoğu askerliği

veya özlemi çağrıştıran acı, hüznün, keder türkülerinden oluşmaktadır(Fidan, 2018, s.136-138).

Dizi içerisindeki konuşmalarda; “Hangi dağda kurt öldü”(1.Bölüm), “Pılavdan dönenin kaşığı kırılsın”(2.Bölüm), “Ayıkla pirincin taşını”(3.Bölüm), “Kancayı takmak”(4.Bölüm), “Çizmeyi aşmak”(13.Bölüm), “Pabuç bırakmamak”(13.Bölüm), “At izi it izine karıştı”(17.Bölüm), “Küplere binmek”(19.Bölüm) gibi deyim ve atasözlerine yer verilmiştir.

Muharrem’in birkaç gün üst üste rüya görmesi ve en sondaki rüyada pirin elinden bade içerken kendini görmesi gösterilmektedir. Âşık edebiyatında âşıkların rüya görüp bade içme ritüeli dizide Muharrem üzerinden gösterilmiştir. Rüya motifinin âşıklar arasında görüldüğünden bahseden Umay Günay, rüya ile pir elinden bade içmenin saz şairi olmak için hüner ve bilgiler kazandırdığını belirtmektedir(Günay, 2018, s.131).

Görsel 2.90. *Muharrem’in rüya görmesi*

Sabah rüyasından uyandığında nöbete giderken arkadaşlarının kendine gülmesi üzerine neden yaptığını bilmediğini söyleyerek:

“Cahil ile sohbet etmek zordur bilene

Cahil ne gelirse söyler diline

Alim ile sohbet edersen alırsın mertebe

Cahil ile sohbet edersen dönersin merkebe”(5.Bölüm) demiş ve gitmiştir. Nöbet tutarken şiir yazmaya çalışan Muharrem’i gören Hakan üsteğmen okumasını istemiştir:

“Yazın yaşa kışın taşa oturma
 Sazımı çıkardım şimdilik amma
 Omuzuma takarım dağlar
 O yar hayalime girdiği zaman
 Sizi bir nefeste yakarım dağlar
 Neşet’ten öğrendik biz bu cevheri
 Cahillikte ettik türlü işleri
 Jandarma komando gitmeyiz geri
 Ölsem de kurşunu çakarım dağlar
 Muharrem’im derki: Feleğin suçu
 Gün olur dünyadan sorarım göçü
 Düşmanı gördüm mü ben bu G-3’ü

Alırda gözüne sokarım dağlar”(5.Bölüm) dizelerini söylemiştir. Bu olaydan sonra Muharrem birkaç şiir daha yazmış(6-8-17.Bölüm) ama neden yaptığını bilmeden öylesine yazdığını söylemiştir.

Poyraz timi tarafından kurtarılan bebeğe bakma sırası Muharrem’e geldiğinde “Dandini dandini dastana”(7.Bölüm) ninnisini söylemiştir. Gece yatarken “Yattım sağıma döndüm soluma”(11.Bölüm) duasını ettiği görülmektedir. Hasan Turna’nın kaçırıldığı bölümde onu aramaya giderken Muharrem arkadaşlarına onun anlattığı hikâyeyi anlatıp onların moralini yüksek tutmaya çalışmaktadır(15.Bölüm). Görüldüğü üzere dizide halk edebiyatına ait kültürel unsurlara da sıkça yer verilmiştir. Sakarya Fırat dizisi askerlik mesleğine dair kültürel öğeleri aktarması bakımından önemli olmaktadır. Meslek folkloru bağlamında değerlendirildiğinde ise hem mekân hem de kurum kültürünü olumlu bir şekilde yansıtmaktadır.

2.2.5.Avukatlık

Avukatlık kişilerin, devletin ve kurumların hukuksal işleriyle uğraşan hukuk eğitimi almış kişilerin seçtiği adalet mesleğini oluşturmaktadır. 4515 sayılı Avukatlık Yasası’nın 1136 Sayılı Kanun’da belirtilen avukatlığın mahiyeti başlığı altında

1.maddede “Avukatlık, kamu hizmeti ve serbest bir meslek” sayılmakta ve “yargının kurucu unsurlarından olan bağımsız savunmayı serbestçe temsil eder.” şeklinde tanımlanmaktadır. Taslağın 2.maddesine göre ise avukatlığın amacı:

“Hukuki münasebetlerin düzenlenmesini, her türlü hukuki mesele ve anlaşmazlıkların adalet ve hakkaniyete uygun olarak çözümlenmesini ve hukuk kurallarının tam olarak uygulanmasını her derecede yargı organları, hakemler, resmi ve özel kişi, kurul ve kurumlar nezdinde sağlamaktır. Avukat bu amaçla hukuki bilgi ve tecrübelerini adalet hizmetine ve kişilerin yararlanmasına tahsis eder” şeklinde ifade edilmiştir.

Avukatın hak ve görevleri arasında 34.maddede avukatlık mesleğine uygun biçimde davranarak Türkiye Barolar Birliğinin belirlediği meslek kurallarına uymak zorundadırlar(“Avukatlık Kanunu”, 1969). Barolar Birliği Düğér’e göre avukatlık mesleğine ait meslek örgütünün temsil edilmesinde, düzenlenmesinde ve denetlenmesindeki kuruluşudur(Düğér, 2019, s.59).

Çalışmanın beşinci bölümünü oluşturan avukat konulu “Bir Ceza Avukatının Anıları: Emekli Başkan”, “Böyle Bitmesin”, “Karadayı”, “Kurşun”, “Son Yaz”, “Ölene Kadar”, “Şeref Meselesi”, “Paramparça” dizileri avukat, hakim ve savcı konulu dizileri anlatmaktadır. İsimlerine yer verilen dizilerin incelemeleri yapılmış fakat meslek folkloruna ait kültürel unsurların yeterli olmadığı görülmüştür. Bunun yanı sıra “El Kızı” dizisinde avukat Mazhar Bey, “Aşkımızda Ölüm Var” dizisinde avukat Pervin, “Aliye” dizisinde avukat Mevhibe Kaplan, “Kurtlar Vadisi” dizisinde avukat Elif, “Merhamet” dizisinde avukat Narin Yılmaz, “Sıla” dizisinde avukat Emre, “Fatmagül’ün Suçu Ne” dizisinde avukat Münir, “Behzat Ç” dizisinde savcı Esra, “O Hayat Benim” dizisinde avukat Ateş, “Gönül İşleri” dizisinde avukat Lale Hanım, “MedCezir” dizisinde avukat Selim Serez (“Türk Dizilerinde Avukatlar”, 2015) gibi dizilerde ana konu olarak meslek anlatılmasa da kişilere yer verilmiştir.

2.2.6. Genel Değerlendirme

Teknolojik gelişmeler sayesinde radyo, sinema, televizyon, internet vb. kitle iletişim araçları medya kültüründe önemli bir konumda yer almaya başlamıştır. Geçmişten bugüne kadar kitle iletişim araçları arasında en yaygın olan aracın televizyon olduğunu belirten Düzgün, eğlendirme işleviyle geniş kitlelere dizi kültürünü iletmekte olduğunu açıklamaktadır (Düzgün, 2019, s.82). Televizyon kültürel hayatın merkezinde yer almakla birlikte yeni bir paylaşım ortamı bulmuştur.

Bu kültürel ortam televizyon ve izleyiciler arasındaki iletişim ve etkileşimi sağlamaktadır. Türkiye’de televizyon yayınları ilk TRT 1 kanalıyla başlamıştır. Zamanla özel televizyon kanallarının yayınlanmasıyla da kanal sayılarında artış olmuştur. Türk televizyon kanallarında ekonomiden siyasete, kültürden eğlenceye, haberlerden dizilere kadar yayınlanan programlar ulusal ve uluslararası çeşitli bilgi ve eğlence konularını sunmaya başlamıştır. Türk televizyon kanalları içerisinde televizyon dizileri tercih edilen programlar arasında yer almaktadır. Televizyon dizi sayılarının artmasıyla birlikte dizi formatları da polislik, doktorluk, avukatlık gibi mesleklere göre alt türlere ayrılmaktadır. Bu meslekler profesyonel meslek grupları içerisinde yer almaktadır. Profesyonel meslekleri konu alan bu yayınlar çalışma ortamı, meslek anlatıları ve meslek kültürünü diziler aracılığıyla aktarmaktadır. Bu bölümde öğretmenlik, doktorluk, polislik, askerlik ve avukatlık dizileri meslek folkloru unsurlarına göre incelenmeye çalışılmıştır. İncelemeleri yapılan dizilerde meslek folkloruna ait şakalar, espriler, gelenekler, lakaplar, semboller, giyim-kuşam ve meslek anlatılarının izleyicilere aktarılıp aktarılmadığı tespit edilmeye çalışılmıştır. Bölümde ilk başlık olarak öğretmenlik mesleği değerlendirilmiştir. Öğretmenlik mesleğini anlatan dizilerin isimleri ve yayınlandıkları kanallar Tablo-2.1.’de yer almaktadır:

Tablo 2.1.Öğretmenlik konulu diziler

Dizi Adı	Kanal Adı	Dizi Adı	Kanal Adı	Dizi Adı	Kanal Adı	Dizi Adı	Kanal Adı
Acımak	TRT 1	Çalıkuşu	TRT 1 Kanal D	Kınalı Kar	Kanal D	Pis Yedili	FOX
Affet Bizi Hocam	ATV	Elde Var Hayat	TRT 1	Koçum Benim	TRT 1	Yedi Güzel Adam	TRT 1
Arka Sıradakiler	FOX TNT	Güneşi Beklerken	Kanal D	Lise Defteri	Kanal D	4N 1K İlk Aşk	FOX
Bizim Okul	ATV	Hayat Bazen Tatlıdır	Star TV	Not Defteri	FOX		
Bizim Sınıf	TRT 1	Hayat Bilgisi	Kanal D Show TV	Öğretmen	FOX		
Boynu Bükükler	Kanal D	Hayat Türküsü	TRT 1	Öğretmen Kemal	FOX		

Belirlenen bu dizilerden “Hayat Bilgisi” dizisi seçilerek bu mesleğin meslek folkloruna ait kültürel unsurları tespit edilmeye çalışılmıştır. Hayat Bilgisi dizisinde mesleğin anlamı açıklanırken eğitimci olmanın, bilimsel görüşlülüğün ve öğrencileri için öğretmenlerin gerekliliğinden bahsedilmektedir. Bu dizide öğretmenlik mesleğinin zorluğuna dair öğretmenlerin tayin, sürgün ve atama gibi yer değiştirmeleri karşımıza çıkmaktadır. Bugün bu mesleği seçen kişilerin de atama beklediği, mesleğe atanan kişilerin ise çeşitli nedenlerden dolayı tayin istediği bilinmektedir. Dizide öğretmenlerin maaşlarının geçinmelerine yetmediği bunun içinde ek olarak farklı işlerle uğraştıkları dizide gösterilmektedir. Yapılan bu işler çoğu zaman öğretmenler odasında ders zili çalmasını beklerken gerçekleştirilmektedir. Bu durum öğretmenlik mesleğinin maddi yöndeki zorluklarından birini yansıtmaktadır. Her kurumda olduğu gibi öğretmenlik mesleği içerisinde de hiyerarşi sisteminin olduğu görülmektedir. Hayat Bilgisi dizisinde okul müdürü Amil beyin okuldaki en üst kişiyi temsil ettiği gösterilmektedir. Afet öğretmen ideal öğretmen karakterinin yansıtırken, Amil Bey’in ve Sevda hocanın ise okul yerine kendi çıkarlarını düşünen olumsuz bir karakter olarak yansıtıldığı görülmektedir. Dizide yıl sonu kutlaması ve tarihi yerlere gezi düzenlenmesi, geleneksel etkinlikler olarak yer almaktadır. Bu eğlenceli durumların yanında meslek ahlakının aktarıldığı Hayat Bilgisi dizisinde; Afet öğretmenin kim olursa olsun kurallardan taviz verilemeyeceğini göstermektedir. Dizide unutulmayan meslek anıları arasında Afet öğretmenin hocasından öğrendiği temizlikle ilgili bilgileri öğrencilerine anlattığı gösterilmektedir. Yapılan meslek ne olursa olsun şakalar, espriler insanlar arasındaki samimiyeti güçlendirmektedir. Hayat Bilgisi dizisinde öğretmenlerin birbirlerine yaptıkları şakalar ve espriler de aralarındaki iletişimin güçlü olduğunu göstermektedir. Dizide öğrencilerin öğretmenlerine yaptıkları şakalarda meslekteki olmazsa olmaz eğlenceler arasında yer almaktadır. Öğretmenlerin fiziksel özellikleri, davranışları ve konuşmalarına göre hem öğrencileri hem de meslektaşları tarafından eğlenceli lakaplar takılmıştır. Bunun yanı sıra öğrencilerde birbirlerine lakaplarını kullanarak hitap etmektedir. Hayat Bilgisi dizisinde okul kurumu mekân olarak kullanılmıştır. Sınıf içindeki öğrenciler, tahta, sıra, masa, öğretmenler odası, müdür odası, ders saatleri bir okul ortamının gösterimini sağlamıştır. Sınavların yapılması, etkinliklerin düzenlenmesi eğitimin bir parçasının bütünleri olarak hep bir arada bulunmaktadır. Dizide yansıtılan bu göstergelerin

arasında öğretmenlerin giyim-kuşam kültürü mesleğin önemli bir parçasını temsil etmektedir. Bunun için erkek öğretmenler takım elbise, kadın öğretmenler etek-cekete kombinine uygun giyinmektedir. Afet öğretmen dizide bu kıyafeti ile örnek bir eğitimciyi temsil etmektedir. İncelenen Hayat Bilgisi dizisinde görüldüğü gibi meslek folkloru ürünlerinin izleyiciye aktarıldığı sonucuna ulaşılmıştır.

En eski profesyonel meslekler arasında yer aldığı bilinen doktorluk mesleği, bölümde incelenen ikinci başlığı oluşturmaktadır. İnsan hayatının ne kadar önemli olduğunu anlatan bu diziler izleyicilere gerçek hayattan kesitler sunmaktadır. Doktorluk mesleğini anlatan Tablo-2.2'deki dizilerin isimleri şunlardır:

Tablo 2.2. *Doktorluk konulu diziler*

Dizi Adı	Kanal Adı	Dizi Adı	Kanal Adı	Dizi Adı	Kanal Adı	Dizi Adı	Kanal Adı
Acil Aşk Aranıyor	Show TV	Hayat Yolunda	Kanal D	Mucize Doktor	FOX	64 Yok Olan	Star TV
Acil Servis	Show TV	Hekimoğlu	Kanal D	Pamuk Hemşire	TRT 1		
Cesur Hemşire	ATV	Kalp Atışı	Show TV	Sadakatsiz	Kanal D		
Doktorlar	Show TV	Köy Doktoru	TRT 1	Türkan	Kanal D		
Hastane	ATV	Merhaba Hayat	FOX	Yeter	ATV		

Doktorluk mesleğinin anlatıldığı dizilerden “Doktorlar” dizisi seçilerek meslek unsuru incelenmeye çalışılmıştır. Hastaneye yeni gelen asistanlara mesleğe başlamadan önce ilk gün meslek hakkında bilgi verildiği gösterilmektedir. Dizide başhekim rolünde olan Haldun hocanın asistanlara bundan sonraki süreçte ellerinden geleni yapacakları bir dönemin başladığı belirtilmiştir. Her mesleğin kendine ait zorluğu olmakla birlikte doktorluk mesleğinin de kendine ait zorluğu bulunmaktadır. Doktorlar dizisinde fazla mesaiden dolayı uykusuz kalındığı, nöbetlerin gece gündüz demeden tutulması, hastaların tedavileri ile ilgilenirken kurallara uyulması ve konu hayat kurtarmak olunca son derece dikkatli davranılması yer almaktadır. En zor olarak “İyi bir doktor olmak için ölümlere ve acılara alışık” olunması mesleğin zorluğu olarak karşımıza çıkmaktadır. Bugün de içinde bulunduğumuz ve tüm dünyayı etkisi altına

alan salgın hastalık dolayısıyla sağlık çalışanları hastalığın tedavisinde en ön sırada yer almaktadır. Dinlenmek yerine fazladan nöbet tutarak, mesaiye kalarak zor durumda olan hastaların iyileşmesi için çok büyük çaba sarf etmekte oldukları bilinmektedir. Bu durum hem dizide hem de gerçek hayatta, ne akşam ne de hafta sonu kavramı olmayan zorlu bir mesleği göstermektedir. Hastane kurumu içerisinde en üst kişiyi bölüm başkanı rolü ile başhekim Haldun hoca temsil etmektedir. Dizide bölüm başkanlığına yükselmek için meslektaşların kendi aralarında rekabet ettiği de gösterilmektedir. Hastane ortamında veya çalışanların kendi aralarında düzenlediği mesleki gelenekler bulunmaktadır. Doktorlar dizisinde yeni gelen asistanların ilk ameliyathaneye alınmasında en zayıf olan kişinin seçilmesi geleneksel olarak uygulanmaktadır. Doktorluk mesleğine başlamadan önce hekimlik andının yapılarak yeminde belirtilen etik ilkelerine uyulması gerektiği istenmektedir. Bunun için görev başında hangi durumla karşı karşıya kalınırsa kalınsın yapılan yemine göre davranıldığı dizideki örneklerle gösterilmektedir. Dizide asistanların birbirlerine yaptığı şakalar ve esprilerin yanı sıra hocalarının da yaptığı şakalar bulunmaktadır. Bu eğlenceli durumlar kurumdaki çalışanların kendilerini daha rahat bir ortamda hissetmelerini sağlamaktadır. Yaptıkları işten ve davranışlarından dolayı dizedeki karakterlere lakap takıldığı görülmektedir. Bu lakaplar bilinmekle birlikte lakap takılan kişi tarafından da rahatça kullanılmaktadır. Doktorlar dizisinde hastane kurumu içinde gelişen olaylar aktarılmaktadır. Hastaların tedavileri, ameliyatların yapılması, teşhis ve tedavide kullanılan araç gereçler, hastaların taşınmasını sağlayan ambulanslar gösterilen semboller arasında bulunmaktadır. Meslek öğretileri ise geleneksel mesleklerde ki gibi usta çırak ilişkisi içinde olmasa da hoca öğrenci ilişkisi içinde verilmektedir. Dizide doktorları yansıtan en önemli sembol hastane kıyafetleridir. Hocaların, asistanların, hemşirelerin, hasta bakıcıların ve hastanede çalışan diğer personellerin kıyafetleri birbirinden farklılık göstermektedir. Bu durum hastane kıyafetlerinin de statüyü temsil ettiğini izleyiciye aktarmaktadır. Ameliyathane için kullanılan bone, ameliyat önlüğü, maske gibi unsurlarda dizideki konulara göre kullanılmaktadır. Doktorluk mesleğinin incelenmeye çalışıldığı Doktorlar dizisinde değerler, anlatılar, semboller kullanılarak izleyenlere meslek folkloru unsurları hakkında kesitler sunulduğu tespit edilmiştir.

Meslek konulu diziler içinde bölümde üçüncü başlığı polislik mesleği oluşturmaktadır. Belirlenmiş olan dizilerin diğer profesyonel mesleklere oranla sayıca

fazla olduğu görülmektedir. Polislik mesleğine ait suç, istihbarat, asayiş, dedektiflik, kriminal konulu dizi yapımlarının listesi Tablo-2.3’de belirtilmiştir. M. Özkan, bu tür yapımların televizyonda büyük ölçüde rağbet gören önemli programlar arasında olduğunu belirtmektedir (Özkan, 2019, s.45).

Tablo 2.3. *Polislik konulu diziler*

Dizi Adı	Kanal Adı	Dizi Adı	Kanal Adı	Dizi Adı	Kanal Adı	Dizi Adı	Kanal Adı
Adanalı	ATV	Galip Derviş	Kanal D	Karanlıkta Koşanlar	TRT 1	Sır Dosyası	Star TV
Akıncı	ATV	Gece Gündüz	Kanal D	Kayıp	Kanal D	Son	ATV
Alacakaranlık	Show TV	Güzel Çirkin	Kanal D	Kefaret	FOX	Şeytan Ayrıntıda Gizlidir	TRT 1
Araf Zamanı	FOX	Halka	TRT 1	Kod Adı Kaos	Kanal D	Teşkilat	TRT 1
Arka Sokaklar	Kanal D	Hayati ve Diğerleri	Kanal D	Kurşun Bilal	ATV	Umut Yolcuları	Star TV
Aslan Ailem	TRT 1	Her şey Yolunda	Show TV	Lise Devriyesi	TRT 1	Yılan Hikayesi	Kanal D
Behzat Ç. Bir Ankara Polisiyesi	Star TV	Hırsız Polis	Kanal D	Milat	TRT 1	155 Polis İmdat	Show TV
Beyaz Karanfil	ATV	İçerde	Show TV	Muhteşem İkili	Kanal D	20 Dakika	Star TV
Beyaz Peçeli Kadın İstanbul’da	TRT 1	İz Peşinde	TRT 1	Nöbet	Show TV		
Cinayet	Kanal D	Kaçak	ATV	Pars: Narkoterör	Show TV		
Çarpışma	Show TV	Kanıt	Kanal D	Poyraz Karayel	Kanal D		
Dedektif Memoli	TNT	Kanıt: Ateş Üstünde	Kanal D	Sağır Oda	Kanal D		
Filinta	TRT 1	Kanun Savaşçıları	TRT 1	Sıcak Saatler	ATV		

Listelenen bu diziler arasından 15 sezon yayımlanan ve bugünde yeni bölümleri ile televizyon ekranlarında yer alan “Arka Sokaklar” dizisi seçilerek meslek unsuru incelenmeye çalışılmıştır. Dizin ilk bölümünde “iyilerin dostu kötülerin

amansız takipçisi” olan polislik mesleğinin anlamı Rıza müdürün konuşmasından aktarılmakta ve ülke içindeki düzenin sağlanması adına bu mesleğin gerekliliği belirtilmek istenmektedir. Güvenliği sağlamak için suçlularla verilen mücadelede karşılaşılan durumlar mesleğin zorlu anları olarak izleyiciye aktarılmaktadır. Mesleğin en zorlu yanlarından biri meslektaşlarının yaralanmaları olarak gösterilmektedir. Dizide mesleğin maddi zorluğu Hüsnü karakteri üzerinden polis maaşının az alması ve bazı bölümlerde ek iş olarak taksi şoförlüğü yaparak gelir sağlamaya çalıştığı izleyicilere aktarılmaktadır. Polisler daha çok ekip anlayışıyla bir arada bulunmakla birlikte kuruma bağlı olarak ast-üst ilişkisi çerçevesinde görevleri ile ilgili emirlere uymaktadır. Dizide Mesut komiserin polislik mesleğine yakışmayan bazı davranışları olumsuz olarak karşımıza çıkmaktadır. Dizide Rıza müdür ekibin en üst kademlisi olarak yer alırken onunda üstü emniyet müdürünün emirleri doğrultusunda görev aldığı gösterilmektedir. Polislik mesleğine başlamadan önce yapılan yemin töreni bu ilkelere bağlı kalınacağına kanıtı olarak sunulmaktadır. Bu sayede meslek ahlakına uygun şekilde çalışmaların yürütülmesi hedeflenmektedir. Arka Sokaklar dizisinde meslek anıları Mesut’un yaşadığı unutulmayan görev anıları şeklinde izleyiciye sunulmuştur. Meslekteki emeklilik kutlamaları, ödül törenleri, şakalar, espriler, geleneksel olarak yapılan sosyal etkinlikler meslek folkloruna ait kültürel unsurları yansıtmaktadır. Arka Sokaklar dizisindeki olaylar asayiş bürosundaki yaşananları izleyiciye sunmaktadır. Buradaki ofis ortamı, suçlularla ilgili yaşananlar, telsiz ve telefon ihbarları, polis arabaları, ekip aracı, silah ve telsizler polislik mesleğinin olmazsa olmaz parçalarını tamamlamaktadır. Bu sembollerin yanında polis üniformaları kültürel meslek unsurlarının aktarımında önemli birer ileti olarak dizide yer almıştır. Bütün bu unsurlar mesleğe ait kültürel aktarımın olduğunu göstermektedir.

Askerlik konulu dizilerde vatan, devlet ve millet kavramları ön planda tutulmakta ve milli birliğin bozulmaması için verilen çabalar gösterilmektedir. Bu bölümde dördüncü profesyonel meslek olarak incelenen askerlik konulu dizilerin isimleri Tablo-2.4.’de listelenmiştir:

Tablo 2.4. Askerlik konulu diziler

Dizi Adı	Kanal Adı	Dizi Adı	Kanal Adı	Dizi Adı	Kanal Adı	Dizi Adı	Kanal Adı
----------	-----------	----------	-----------	----------	-----------	----------	-----------

Börü	Star TV	Güney doğudan Öyküler Önce Vatan	Show TV	Mavi Kelebekler	TRT 1	Söz	Star TV
Emanet	Star TV	İsimsizler	Kanal D	Sakarya Fırat	TRT 1	Sungurlar	FOX
Emret Komutanım	Kanaltürk	Maraşlı	ATV	Savaşçı	FOX		

Bu diziler içinden “Sakarya Fırat” dizisi belirlenerek meslek unsurları incelenmeye çalışılmıştır. Dizide mesleğin önemi ve kutsallığı üzerinde durulurken sınır içi ve sınır dışında görev almaları mesleğin zorluğunu göstermektedir. Polislik ve askerlik mesleklerinde suçlularla mücadelede yaşanan silahlı saldırılar sonucunda meslektaşlarının şehit edilmesi en zor anlardan birini yansıtmaktadır. Bu durumlar sonucunda şehit olan arkadaşlarına tören düzenlenmesi ve anılması mesleki töreler olarak yer almaktadır. Emniyet birimlerinde olduğu gibi askerlik mesleğinde de rütbelere göre emir komuta ilişkisinin olduğu görülmektedir. Sakarya Fırat dizisinde albayın üst kıdemi temsil ettiği gösterilmektedir. Osman Kanat karakterinin bazı sahnelerde emirlere uymadığının gösterilmesi uygun olmayan davranış olarak karşımıza çıkmaktadır. Askerlik mesleğine başlarken yapılan yemin töreni meslek ahlakına uygun şekilde davranılmasını ve verilen emirlere uyulmasını sağlamaktadır. Sakarya Fırat dizisinde de karşılaşılan zorlu durumlarda karar verilirken bu ilkelere uygun olarak davranılmıştır. İncelenen bölümler arasında meslek anılarına ait tespitler bulunamamıştır. Diğer mesleklerde olduğu gibi askerlik konulu dizilerde de şakalara, esprilere, lakaplara yer verilmiş mesleğin kültürel unsurlarına değinilmiştir. Yapılan şakalar hem söz hem de harekete dayalı olarak gerçekleştirilmiştir. Sakarya Fırat dizisinde karakol yaşantısının aktarıldığı ve askeri ekipmanların dizide yer aldığı görülmektedir. Askeri araçlar, kullanılan teçhizatlar askerlik mesleğinin sembollerini oluşturmaktadır. Askerlerin giydiği üniformalar askerlik mesleğinde kullanılan kıyafetlere uygun şekilde yansıtılmıştır. Dizilerde yer alan bu mekânlar ve mesleğe ait kullanılan araç gereçler bir meslek dizisinde bulunması gereken unsurları taşıdığını göstermektedir.

Profesyonel mesleklerin yer aldığı dizilerin incelemelerinde meslek folkloruna ait kültürel unsurlar on iki başlığa göre incelenmiştir. Bu dizilerin incelenmesinde temel olarak mesleğe ait mekânlarda, mesleğin nasıl gerçekleştiği, mesleğin önemi,

zorluğu, görenekleri, anlatıları, şakaları, esprileri, giyim-kuşamı gibi kültürel değerleri örneklerle ve fotoğraflarla aktarılmaya çalışılmıştır. Meslek çevresinde oluşan halk edebiyatına ait deyim, atasözü, dua, beddua, rüya motifi, ninni, türkü, şarkı, şiir gibi birçok unsura da yer verildiği tespit edilmiştir. Sonuç olarak incelenen dizilerde meslek çevresindeki folklor ürünleri olumlu birer ileti olarak tespit edilmiştir.

Seçilen bu mesleklerin yanında avukatlık mesleği ve mimarlık mesleğiyle ilgili diziler incelenmiş meslek folkloru kültürünü doğrudan konu almadığı belirlenmiştir. Televizyon kanallarında yayınlanan dizilerin büyük bir kısmında profesyonel mesleklerin yer aldığı görülmektedir. Fakat bu meslekler karakterlerin işi olarak gösterilmekte dizinin ana konusu olarak temsil edilmemektedir.

2.3.Geleneksel Meslekler

Toplumların ihtiyaçlarına göre yapılan geleneksel meslekler belirli kurallar çerçevesinde el becerisine dayanılarak ustadan çırağına aktarılan kültür taşıyıcılığı rolünü de üstlenmektedir. Yapılan her mesleğin geleneksel meslek olarak kabul edilemeyeceğini belirten F. Oran'a göre bir mesleğin geleneksel olarak nitelendirilmesi için "usta-çırak ilişkisine dayanması, nesilden nesile aktarılması, zevk ve estetiğin ön planda olması gerekmektedir"(Oran, 2018, s.34). Geleneksel el sanatları ve geleneksel mesleklerin insanlığın var olduğu zamandan bu yana yapıldığını belirten Özentürk Tezgel, toplumların ihtiyaçlarına, kültürel yapısına ve içinde yaşadıkları zamana göre şekillendiğini söylemektedir(Özentürk Tezgel, 2008, s.1). Türk dizilerinde geleneksel mesleklerin anlatıldığı balıkçılık, halıcılık, ekmekçilik, baklavacılık, aşçılık, kebabçılık, bakırcılık, sendecilik gibi mesleklerin yer aldığı ve bu meslekler etrafındaki usta çırak ilişkilerine, mesleğin anlamına, zorluğuna, geleneklerine, şakalarına, giyim-kuşam ve mekân tasarımlarına etkileri meslek folklorunda önemli olduğunu göstermektedir.

2.3.1.Balıkçılık

Eski çağlardan bu zamana süre gelen balıkçılık, insanlar için değerli bir besin kaynağı olmuştur. Balığın çeşitli yöntemlerle avlanması ve ticaretinin yapılmasıyla devam eden meslekler arasında balıkçılık bulunmaktadır. Aça, dünyadaki en eski mesleklerden birinin balıkçılık olduğunu ve avlar sırasında tecrübe edinilen inanış ve

uygulamalarla mesleğin birçok sürecinde ritüel karakteri taşıdığını belirtmektedir(Aça, 2015, s.2). Balıkçılığın asırlardır yapılan mesleklerden biri olduğunu göl, akarsu ve deniz balıkçılığına kadar geniş bir alanda ve farklı türlerde avcılığın yapıldığını belirten Derdiçok’a göre “Balıkçılığı, beslenmek dışında ticaret amacıyla da yapan Türklerde balıkçılar önemli bir esnaf grubu, balıkçılık da önemli bir meslek kolu” olduğunu vurgulamaktadır(Derdiçok, 2015, s.24). Geleneksel meslekleri konu alan diziler arasında birinci başlığı oluşturan balıkçılık mesleğini konu alan “İki Yaka Bir İsmail”, “Reis” ve “Gülbeyaz” dizileri içerisinde meslek folkloru kültürüne ait inanış ve uygulamaların yer aldığı “Gülbeyaz” dizisinin ilk 20 bölümü incelenmiştir.

2.3.1.1.Gülbeyaz Dizisindeki Meslek Folkloruna Dair Kültürel Unsurlar

Gülbeyaz dizisi 13 Aralık 2002 tarihinde Kanal D adlı kanalda yayımlanmış 27 Haziran 2003 tarihinde 26.bölümünde final yapmıştır. Yönetmenliğini Özer Kızıltan'ın yaptığı dizi Karadenizli olan insanların yaşamını ve balıkçılık mesleğini konu almıştır(“Gülbeyaz”, 2021).

Görsel 2.91. *Gülbeyaz* dizi afişi

2.3.1.1.1.Mesleğin Anlamı

Gülbeyaz dizisinde geçimini balıkçılık ile sağlayan bir ailenin yaşantısı anlatılmaktadır. Dizide borçlarından dolayı evlerine haciz gelince Beyaz ana “tekne

var ya”(2.Bölüm) diyerek balıkçılar için teknelerinin önemli olduğunu belirtmiştir. Balıkçılık mesleğinin anlamı doğrudan belirtilmese de balıkçı teknesi balıkçılık mesleğini yapan kişilerin hayatında büyük bir anlam taşımaktadır.

2.3.1.1.2.Mesleğin Zorluğu

Dizisinin ilk bölümünde geleneksel olarak yapılan festival izleyiciye gösterilmektedir. Bu festivalde tekne sahipleri arasında yarışma düzenlenmiş ve kazananın en iyi kaptan olacağına karar verilmiştir. Yarışmada Gülbeyaz kimsenin geçemediği köprünün altından geçerek zor olan bir durumu başarmıştır. Bunun üzerine babası kadın kaptan olarak asmadığı fotoğrafını diğer kaptan fotoğraflarının yanına asmıştır(1.Bölüm).

Görsel 2.92. *Tekne yarışı*

İstanbul’a gitmek zorunda kalan aile balıkçı teknesini yolcu teknesine çevirmiştir. Tekne tamamlandığı zaman onu almaya gelen Gülbeyaz denizde benzini bitince zor anlar yaşamıştır. Teknenin sürüklenmeye başlamasıyla Kadir bir kaptan olarak bu zorlu durumdan tekneyi kurtarmıştır(4.Bölüm).

Görsel 2.93. *Teknenin sürüklenmesi*

Balıkçılar kahvehanesinde yapılan bir konuşmada tekne kurallarına uygun davranmadıkları için iskele kaptanları “Biz can taşıyoruz”(6.Bölüm) diyerek mesleğin zorlu olduğunu ve dikkat edilmesi gerektiğini vurgulamışlardır.

2.3.1.1.3.Kıdem

Balıkçılık mesleğindeki yetişme süreci çıraklık, kalfalık ve ustalık dönemlerini kapsamaktadır. Bu dönemlerde miçoluk, tayfalık, kaptanlık ve reislik olarak adlandırılan süreçlerin olduğunu belirten Örkün, mesleğe hazırlanma konusunda son derece önemli aşamalar olduğunu açıklar(Örkün, 2016, s.40). Yolcu gemisi olarak tekneyi değiştirmiş olsalar da dizide Gülbeyaz ve Kadir kaptan, İmdat ise miço olarak geminin tayfasını oluşturmaktadır. Sıra ile yapılan kaptanlık görevinde Gülbeyaz Kadir’e “bugün kaptan benim önce gemiyi temizle”(6.Bölüm) diyerek kaptanın emirlerine uyması gerektiğini söylemiştir. Gemi atölyesinde de Halit kaptan Tahir’e “ustanla konuşuyorsun” diyerek dikkat etmesi gerektiğini belirtmiştir.

2.3.1.1.4.Törelere, Gelenekler

Mesleklerde kültürün önemli bir parçasını geleneksel olarak yapılan kutlamalar festivaller vb. etkinlikler oluşturmaktadır. Gülbeyaz dizisinde tekne yarışlarının düzenlendiği festival izleyiciye gösterilmiştir. Dizide hamsi festivali olarak tanıtılan festival Yılmaz’a göre Karadeniz kültürünü en çok temsil eden unsurun hamsi olduğunu bunun için bu adın kullanıldığını belirtmektedir(Yılmaz, 2017, s.61).

Görsel 2.94. Hamsi festivali

2.3.1.1.5.Meslek Ahlâkı

Balıkçılar için tekneleri hem yuvaları hem de kazanç kapısı olmaktadır. Dizide Dursunoğlu ve Demiroğlu aileleri deniz ticareti yaparak geçimlerini sağlamaktadır. İki

aile birbirlerini rahip olarak görmelerinden dolayı Kamil diğer tekneyi kurallara uymuyor diye şikâyet etmiştir. Musa'nın kaptanı olduğu teknenin eksikleri olduğu fark edilince tekne bağlanmış. Bu durum üzerine Beyaz ana “Kuralı bozdunuz ekmekle oynadınız”(6.Bölüm) diyerek mesleğin ahlakına uygun davranmadığını söylemiştir. Kamil karakterinin yaptığıının uygun olmadığı dile getirilmiştir.

2.3.1.1.6.Meslek Öğretileri

Balıkçılık mesleği ailede kuşaktan kuşağa aktarılan meslek olarak karşımıza çıksa da babalarının çocuklarına öğretileri tespit edilmemiştir. Bunun yanı sıra Gülbeyaz teknede miçoluk yapan İmdat'a kaptan olarak tekneçiliğe dair yeni bilgiler öğretmektedir. Bunlardan biri gemici düğümünün nasıl atılması gerektiğini anlattığı sahnedir(10.Bölüm).

Görsel 2.95. *Gemici düğümünün öğretimi*

Dizideki diğer bir usta-çırak ilişkisi de Tahir'in Halit Kaptan'ın tekne atölyesine çırak olarak girip mesleği öğrenmesidir. Davulcu'ya göre tekne yapımcılığına başlayan her gencin çırak olarak adlandırıldığını ve zaman geçtikçe ustalaştığını belirtmektedir. Ahşap tekne ve gemi yapımı geleneksel yöntem ve teknikler kullanılarak usta-çırak ilişkisi içerisinde aktarılmaktadır. Tekne yapımının denizle ormanı birleştiren sanat olduğunu belirten Davulcu, sözlü kültür ilişkisi içerisinde göze, kulağa ve pratiğe dayalı süreci aktarmakta olduğunu açıklar(Davulcu, 2015, 96-104).

2.3.1.1.7.Şakalar

Dizinin ilk bölümünde balıkçılık mesleğine ait araç-gereçlerle ilgili festival alanında Tahir'in Gülbeyaz'a şaka yaptığı gösterilmektedir. Tahir geminin pervanesini sökerek saklamıştır. Gülbeyaz gemiyi çalıştıramayınca “Ne oldu gitmiyorsa ittirelim”

demiş ve tayfalara “Kaptanınıza yardımcı olun kürek çekin biraz”(1.Bölüm) diye şaka yapmıştır.

Görsel 2.96. *Tahir'in pervane şakası*

Dizinin ilerleyen bölümlerinde taşımacılık mesleğine alışmaya çalışan Musa kaptan yolcuları indirmek için iskeleye çok yanaşınca tekneyi çarpmıştır. Bu durum üzerine Kamil kaptan “Ne oldu yolcuları eve kadar bırakacaksın”(5.Bölüm) diye şaka yapmıştır.

2.3.1.1.8.Espriler

Meslek çevresinde gelişen esprilerin doğrudan kullanılmadığı genellikle aile içerisindeki konuşmalar ve sosyal yaşantılar içerisinde yapıldığı tespit edilmiştir. Dizinin incelenen bölümlerinde teknede konuşan Tahir ile Kadir konuşma sırasında abisinin üzgün olduğunu görünce “Ne oldu Karadeniz’de gemilerin mi battı”(2.Bölüm) diyerek espi yapmıştır.

2.3.1.1.9.Lakaplar

Denizcilik sayesinde hamsi Karadeniz kültüründe önemli bir yer edinmiştir. Öyle ki dizide Gülbeyaz, Kadir ve gemide miço olan İmdat için “hamsi”(3-20.Bölüm) lakabını kullanmaktadır. Kişilik özelliklerinin lakapların verilmesinde asıl kaynak olduğunu belirten M. Coşar, doğrudan kişinin karakter özellikleri olmasa da mesleğine, memleketine ve ailesine ait özelliklerin de kullanılabildiğini açıklamaktadır(Coşar, 2003, s.29). Dizide balıkçılık mesleğini yaptıkları için hamsi lakabının verilmesi de bunu göstermektedir. Ayrıca birbirlerine soy isimleri olan Demiroğlu ve Dursunoğlu isimlerini de sıkça kullandıkları gösterilmektedir.

2.3.1.1.10.Semboller

Gülbeyaz dizisinde mekân olarak teknenin kullanımı dizideki en çok kullanılan kültürel unsurların başında gelmektedir. Denizcilik kültürüne ait tekneler, balık ağıları, yakalanan balıklar, avcılıkla ilgili araç-gereçler, deniz taşımacılığında kullanılan eşyalar gösterilmektedir. S. Mirazlı denizcilik folkloru üzerine yaptığı araştırmasında balık avcılığında kullanılan araçları; elle kullanılan, yardımcı araçlarla kullanılan ve avlanma bölgesine göre kullanılan araçlar olarak üç başlığa ayırmıştır(Mirazlı Saral, 2006, s.54-55). Dizinin ilk bölümlerinde Karadeniz yöresindeki evler ve evlerde yer alan eşyalar da gösterilen semboller arasındadır. Diğer bir önemli kültürel öge de dizide yöresel yemekler ve halk oyunlarının gösterimi olmaktadır.

Görsel 2.97. Avlanan balıklar

Görsel 2.98. Balıkçı teknesi

Görsel 2.99. Balık ağı

Görsel 2.100. Avcılık malzemeleri

2.3.1.1.11.Giyim-Kuşam

Dizide ilk bölümde Beyaz Ananın Karadeniz yöresinin de kullanılan keşan örtüsü gösterilmekte ve Gülbeyaz'ın beline doladığı kuşak da izleyiciye sunulmaktadır. Keşan bezi Karadeniz kadınlarının günlük giyimlerinde yer alarak baş ve omuz örtüsü olarak yöresel giyimden bir parçasını oluşturmaktadır(Budun Gülas vd. 2016, s.431). Dizinin ilerleyen bölümlerinde İstanbul'a geldikten sonra Beyaz ananın bu örtüyü kullanmadığı görülmektedir.

Görsel 2.101. *Keşan bezi*

2.3.1.1.12.Halk Edebiyatına Ait Diğer Öğeler

Dizinin ilk bölümünde Gülbeyaz deniz yıldızı adını verdiği küçük kayığı ile dilek ağacına tekne motifli mendilini bağlamaya gitmiştir. Burada izleyiciye ağaca bez bağlama ritüelinin kullanımı gösterilmiştir. Ağaç Türk kültüründe yeryüzü ve gökyüzüyle irtibatı sağlayan kutsal ve mukaddes varlık olarak kabul edilmektedir. kutsal olan ağaca bezler bağlanarak insanlar Tanrı'dan dilekte bulunmaktadır(Ergun, 2004, s.374). Dizide Gülbeyaz da tekne yarışmasını kazanmak için dilek ağacına bez bağlamıştır.

Görsel 2.102. *Bez bağlama*

Dizide çoğu kez nazar boncuğu izleyiciye gösterilmiş teknenin nazardan korunması için de nazar boncuğu asıldığı gösterilmiştir(5.Bölüm). Nazar boncuğunun kıskançlıkla bakan birinin nazarını kendine doğru çekerek etkisiz hale getirdiğine inanılmaktadır(Çıblak, 2004, s.111). Dizide denizcilik ile ilgili bilgi verilirken İmdat'a gemici düğümünün nasıl atılması gerektiğini Gülbeyaz tekerleme ile anlatmıştır(10.Bölüm): “Bir sabah tavşan yuvasından çıkmış. Sonra evin etrafını şöyle bir tur atmış. Sonra tavşan uzaktaki komşusunun evine gitmiş. Orada da bir tur atmış. Akşam olunca da gelmiş evine dönmüş.”

Festival alanında yarışmanın bitmesini beklerken Beyaz Ana ve Demir Ağa atışmaya başlamış Kamil annesine “Patlat bi mani ana”(1.Bölüm) demiştir. Mani şeklindeki sözlerin araka arkaya dizildiğinde atma türkü olarak adlandırıldığını açıklayan Özsoy, Karadeniz kültüründe şenliklerde doğaçlama olarak dile getirildiğini belirtir(Özsoy, 2004, s.114).Dizide söylenen atma türkü örneği:

Beyaz Ana: Buraların denizi da

Köpürür dizi dizi

Yaklaşmayın a dostlar da

Çatlamıştır birisi

Demir Ağa: Kasabanın yiğidi

Çok adamlar beyidi

Bunlar deyi has adamsın

Birileri delirdi

Beyaz Ana: Erzurum’un Demir’i de

Toz olur önümüzden

Erken konişişiyisun da

Utanısun finalde

Demir Ağa: Bu Gülbeyaz ne diyi?

Kazanacam mı sanıyı?

Sizinkiler giderken

Bizimkiler döniyi

Dizide bu kültürel ürünlere yer verilmekle birlikte doğum, askerlik, evlilik gibi geçiş dönemlerine ait kültürel öğelere de yer verilmektedir. Deyim ve atasözlerinin de konuşma sırasında kullanıldığı görülmektedir. Bunlar arasında “Hangi dağda kurt öldü”(5.Bölüm), “Kurban olmak”, “Ağzından çıkanı kulağı duymamak”, “Kulağına küpe olmak” (6.Bölüm), “İti an çomağı hazırla”(7.Bölüm), “Karadeniz’de gemileri batmak”(16.Bölüm), “Muma çevirmek” (9.Bölüm), “İçine kurt düşmek” (10.Bölüm), “Arı kovanına çomak sokmak” (15.Bölüm) vb. öğelere yer verilmektedir. Televizyon

dizilerinin olmazsa olmaz parçası haline gelmiş olan müzik Gülbeyaz dizisinde de birçok sahnede izleyici ile buluşmuştur. Karadeniz türkülerinin kullanıldığı dizide Gülbeyaz karakteri de “Divane âşık gibi”(3.Bölüm), “Ben Seni Sevdiğümü”, “Çayelinden Öteye”(6.Bölüm), “Mısırı Kuruttun Mi”(8.Bölüm), “Evin Altı Arpalık”(10.Bölüm), “Koyverdin Gittin Beni”(19.Bölüm) türkülerini seslendirmektedir. Kazım Koyuncu’nun “Kaldım İstanbullarda”(6.Bölüm), “Evin Altı Arpalık”(17.Bölüm) türküleri de dizide yer almaktadır. Ayrıca dizide Kız Kalesi gösterimlerinin de sıkça yer alması dizide önemli bir kültürel mekân olmaktadır. M. Erol Kız Kalesi’nin dil ve sosyo-kültürel hayatta da önemli bir yeri olduğunu belirtir(Erol, 2005. s.74). Gülbeyaz dizisinde balıkçılık mesleğine ait birçok kültürel öğeye rastlanmıştır. Bunlar televizyon ekranından izleyiciye gösterilmiş ve bu mesleğin içerisinde yer alan kültürel unsurların nerede ve ne şekilde kullanıldığı aktarılmaya çalışılmıştır.

2.3.2.Halıcılık

Halı ve kilimler bitki ve bitki köklerinden özel yöntemler kullanılarak elde edilen boyalar sayesinde yün, ipek, pamuk iplerinin renklendirilmesiyle çeşitli motifler kullanılarak dokunmasından oluşmaktadır. Bilinen en eski halı örneğine Orta Asya’da Pazırık Kurganları adı verilen anıt mezarlardaki arkeolojik kazılarda rastlanmıştır(Yılmaz, 2017, s.100). Türk halı sanatının kaynaklarına bakıldığında bu durum B. Deniz’e göre tarihin ilk çağlarından itibaren halı dokunduğunu göstermektedir(Deniz, 2005, s.79). Halı Türk kültüründe bir eşya olarak değil önemli bir el sanatı değerinde görülmektedir. Öyle ki Türk halı sanatının en parlak devri 16. ve 17. yüzyılda karşımıza çıkmaktadır(Aslanapa, 1997, s.18-24). Bugün İran, Azerbaycan, Kazakistan, İspanya gibi ülkelerin yaptıkları halıların yanı sıra Türkiye’nin de halıcılıkta söz sahibi olduğunu belirten B. Yılmaz, Türkiye halılarının; “Selçuklu, Osmanlı Saray, Uşak, Bergama, Gördes, Kula, Milas, Isparta, Konya, Kayseri, Sivas, Taşpınar, Döşemealtı ve Hereke” halıları olarak adlandırıldığını belirtmektedir(Yılmaz, 2017, s.100). Halıcılık bu el sanatını dokuyan kişilerin yaptığı geleneksel meslek olarak adlandırılmaktadır. Geleneksel meslek konulu dizilerin ikinci başlığını halıcılık mesleğini konu alan Kapalı Çarşı dizisi oluşturmaktadır. Seçilen dizide meslek folkloru öğelerinin bulunduğu kültürel unsurlar tespit edilmeye çalışılmıştır. Dizinin ilk 20 bölümü internet üzerinden incelenerek değerlendirilmiştir.

2.3.2.1.Kapalı Çarşı Dizisindeki Meslek Folkloruna Dair Kültürel Unsurlar

Kapalı Çarşı dizisi 2009-2010 yılları arasında ATV adlı kanalda yayınlanmıştır. Yönetmenliğini Ömür Atay ve Yasin Uslu'nun yaptığı dizinin senaryosunu Gaye Boralıoğlu, Neşe Şen, Şerif Erol, Gülden Çakır ve Emine Algan yazmıştır. Kapalı Çarşı dizisi 38. bölüm sonunda final yapmıştır. Dizinin konusu Kapalıçarşı içinde, bir mucizenin peşinden gitmeye çalışan dört arkadaşın hikâyesini anlatmaktadır. Bu mucize Zeze isimli minik kızın bugüne kadar yapılmamış mucize bir halıyı dokuyabileceği hayalidir(“Kapalı Çarşı Diziler”, t.y.).

Görsel 2.103. *Kapalı Çarşı dizi afişi*

2.3.2.1.1.Mesleğin Anlamı

Dizide halıcılık mesleğinin kazancının yeterli olmadığını düşünen aileye karşı Diyar, hiçte küçümsenecek bir şey olmadığını söyleyerek “Bende halı dokuyorum ve hayatımı böyle kazanıyorum”(13.Bölüm) sözleriyle halıcılık mesleğinin önemli olduğunu belirtmiştir. İnsanların yaptıkları zanaatsal mesleğin maddi kazancın yanı sıra manevi olarak verilen karşılık onu anlamlı kılmaktadır.

2.3.2.1.2.Mesleğin Zorluğu

Dizinin ilk bölümünde halıcı dükkânının borçlarını ödeyemedikleri için dükkânı kapatmak isteyen ustası ve çalışanlara “Burası benim evim”(1.Bölüm) diyerek Cemal dükkânın yaşantısında büyük bir anlam ifade ettiğini ve kapatmak istemediğini söylemiştir. Geleneksel mesleklerde mesleği yapan ustaların kazançları yaptıkları ürünlerin satımına bağlı olmaktadır. Teknolojinin hızla gelişmesiyle birlikte tezgâhların yerini zamanla makinalar ve fabrikalar almıştır. Bu durum halı ve kilim dokumacılığıyla uğraşan esnafların maddi açıdan gelişimini de etkilemiştir(İlgün, 2014, s.135).

Görsel 2.104. Halı dükkânı çalışanları

2.3.2.1.3.Kıdem

Dizide usta olarak hitap edildiği görülmekle birlikte kimse birbirine karşı usta çırak ilişkisinde bulunmamaktadır. Çalışanlar birbirlerine isimleriyle hitap etmektedir. Hep bir arada oldukları ve aynı evde yaşadıklarından dolayı kardeşim dedikleri de görülmektedir(1-20.Bölüm).

2.3.2.1.4.Töreler, Gelenekler

Dizide Cemal çarşayı ziyarete gelen şeyhe halıcılıktaki hünerini ve halılarını gösterebilmek için küçük bir halısını havada dönecek şekilde önüne doğru atmıştır(1.Bölüm). Daha sonra şeyh bu durumdan dolayı dükkânı ziyarete gelerek mucize halı siparişini vermiştir. Halıcılar dükkâna gelen müşterilerine halılarını gösterirken de havadan yere doğru atarak sergilemektedir. Bu durum halıcılar arasında geleneksel bir ritüele dönüşmüştür. Kapalı Çarşı esnafı olarak yapılan geleneksel yapılan ikramlardan biri de arkadaşlarından birisi nişanlandığında ertesi gün esnaf

arkadaşlarına çay ısmarlamaktadır. Diyar ile nişanlanan Cemal da arkadaşlarına adettendir diyerek çay ısmarlamıştır(9.Bölüm).

Görsel 2.105. *Halı atma*

Görsel 2.106. *Çay ikramı*

2.3.2.1.5.Meslek Ahlâkı

Halı dokuma atölyesinde öğrencilerden birinin halı deseninde hata yaptığını fark eden Diyar düzeltmesini istemiştir. Öğrencisi de “Desende bozukluk yok ki kim fark edecek” demesi üzerine öğretmeni olarak Diyar’da “İyi halı dokumak istiyorsan bu soruyu sormayacaksın”(1.Bölüm) diyerek uyarmıştır. Küçük bir motif dahi olsa yapılan işin ahlakına uygun davranılması gerektiğini öğretmek istemiştir.

Görsel 2.107. *Diyar’ın yanlışlığı düzeltmesi*

2.3.2.1.6.Meslek Öğretileri

Dizide Hereke’de halı öğretmeni olarak çalışan Diyar mucize halıyı dokuyacak olan Zeze’ye işi öğretmek için İstanbul’a gelmiştir. Öcal Oğuz, somut olmayan kültürel mirası gelecek kuşaklara aktaran usta kişilerin insan hazinesi olarak adlandırıldığını ve kültürün korunmasında önemli birer görev üstlendiklerini belirtmiştir(Oğuz, 2008, s.6). Dizide Diyar’da halıcılık mesleğini gelecek kuşaklara öğretmek için Hereke’de öğretmenlik yapmaktadır. Daha sonra yolları Zeze ile kesişir ve halı dokuma işini ona öğretmeye başlar. Zeze ile birlikte ilk olarak iplikleri

tanımaya başlamışlardır. Zeze'nin eline aldığı ipe karşılık Diyar kafiyeli söz söylüyordur:

“Kırmızı: Hemen elime alırım sazi

Mor: Kız yaktın yüreğimi kor kor

Sarı: Yedin hepsini horoza kalmadı darı”(3.Bölüm) diyerek işi sevmesini sağlamaya çalışmıştır. Bu öğretmeyi de dokumayı sevmesi için yaptığını belirtmiştir.

Görsel 2.108. Zeze'nin malzemeleri öğrenmesi

Zeze'ye dokuyacakları halının “santimetre karesinde 1600 ilmek olan saf ipekten mucize halı” yapacaklarını anlatmıştır(7.Bölüm). Dizinin ilerleyen bölümlerinde abisinin halıcı dükkânına gelen Fırat'ın çırak olarak yetişmesi için Hüner halıcılıkta işe başladığı da gösterilmektedir. Mahmut ilk iş olarak işin abc'sini öğrenmesini istemiş ve halıcılığa dair kitapları eline vermiştir(17.Bölüm). Daha sonraki iş olarak halı çevirmesini öğretmiştir(18.Bölüm).

Görsel 2.109. Mahmut'un halı atmayı öğrenmesi

2.3.2.1.7.Şakalar

Dizide Diyar'ın başka bir yere gidip gitmemesi durumuna açıklık getirmek isteyen Mahmut, “Senin gidip kalma durumun, iğne kime batacak çuvaldız nerden çıkacak”(1.Bölüm) diyerek şaka yapmıştır. İlerleyen bölümlerde Arif kardeşini Kapalıçarşı esnafıyla tanıştırmak istemiştir. Mahmut da işe başlayacak olan Fırat'a “Onu çarşı üniversitesine yazdırırız, Londra'nın üzerine cila olur”(17.Bölüm) diyerek şaka yapmıştır. Bir konuşma sırasında Diyar'ın sert tavırlarına üzerine Fırat, Mahmut'a dönerek “Diyar hanım boş zamanlarında bıçak atıyor herhâlde”(17.Bölüm) deyip şaka yapmıştır. Şeker'e göre aileye hitap eden türlerin konuları “seyirlik ve eğlencelik bir araç” olarak algılanmasını sağlamaktadır(Şeker, 2016, s.36). Dizide mizah unsurlarının kullanımı da izlenen diziyi eğlenceli hale getirerek esnaf kültürü içindeki aile sıcaklığını vermeyi amaçlamaktadır.

Görsel 2.110. *Esnafla tanışma*

2.3.2.1.8.Espriler

Kapalı Çarşı dizisinin incelenen bölümlerinde meslek içerisinde daha çok esnaf arkadaşlarıyla yapılan günlük konuşmalara yer verildiği görülmektedir. Aile ve arkadaş ortamında yapılan espriler meslek kültürü içerisine dâhil edilmemiştir.

2.3.2.1.9.Lakaplar

Dizide esnaf arkadaşlar birbirlerine isimleri ile hitap etmektedir. Tanışma sırasında abisinin kim olduğunu tanımayan Diyar'a “Tebe Arif’in kardeşi”(17.Bölüm) diyerek abisinin konuşmasından örnek vererek onu tanıtmaya çalıştığı gösterilmektedir.

2.3.2.1.10.Semboller

Dizi başlarken Kapalı Çarşıdan görüntüler vererek başlamaktadır. Buradaki dükkânlar, esnaf arkadaşları, halıcı dükkânındaki çalışanlar, halı dokuma atölyesi, Zeze ve Diyar'ın halı dokumaları gösterilmektedir(1-20.Bölüm). Halıcılık sanatının Türk el sanatı içerisinde önemli bir yere sahip olduğunu belirten A. Seyhan, ip, boya gibi hammadde veya tezgâh, kirkit vb. araç-gereçlerin yörelere göre farklılık gösterse de halının üretilmesi için gerekli olduğunu belirtmektedir(Seyhan, 2007, s.29). Dizide halı dokuma sahnelerinin gösterildiği bölümlerde dokuma tezgâhı ve iplikler sık sık gösterilmektedir.

Görsel 2.111. *Kapalı çarşı*

Görsel 2.112. *Çarşıdaki kıyafet dükkânı*

Görsel 2.113. *Çarşıdaki esnaflar*

Görsel 2.114. *Zeze'nin halı dokuması*

2.3.2.1.11.Giyim-Kuşam

Halıcılık mesleğinde giyilen özel bir kıyafet olmadığından dizideki karakterler de günlük kıyafetleri ile çalışmaktadır(1-20.Bölüm).

2.3.2.1.12.Halk Edebiyatına Ait Diğer Öğeler

Kapalı Çarşı dizisinde Mahmut karakterinin eline bağlamasını alarak türkü söylediği gösterilmektedir. Söylediği bu türküler arasında “Bak İçime Gör Beni”(8.10.13.15.Bölüm), “Kadere Karşı”(14-16.Bölüm), “Kelepçeliyim Ben Sana”(16.Bölüm), “Aşk Olsun”(18.19.20.Bölüm) kendi sesinden izleyiciye aktarılmıştır. Dizide bu müziklerin kullanımı Yıldırım’ın ifade ettiğine göre, izleyicinin duygularını uyandırıcı önemli bir öge olarak yer almaktadır. İzleyicinin dizideki mesajı algılamasında önemli bir işleve sahip olmaktadır. Bunun için görüntülerin seslerle betimlendiğini belirtmektedir(Yıldırım, 2019, s.114-115).

Görsel 2.115. Mahmut’un bağlama çalması

Dizide yapılan işe veya sohbet ortamına göre deyim ve atasözlerine yer verildiği görülmüştür. Zeze’nin düğüm atmaya başlamasıyla “Boynuz kulağı geçecek”(5.Bölüm) deyip iyi yaptığını söylemişlerdir. Diğer kullanılan deyim ve atasözü arasında “Sağır duymaz uydurur”(17.Bölüm), “Ağır kazan geç kaynar”, “Eski köye yeni adet”(18.Bölüm) bulunmaktadır. Kapalı Çarşı dizisinde meslek folkloru unsurları halıcılık mesleği etrafında gösterilmektedir. Halıcılık dükkânındaki dokumalar, halılar, usta ve öğrencileri, mesleğe ait anlatılar, gelenekler ve öğretiler ile kültürel öğeleri yansıtmaktadır.

2.3.3.Ekmekçilik

Ekmeğin tüm toplumlarda ana besin kaynağı olarak yer almaktadır. Ekmeğin bilinen en eski temel gıda maddesi olduğunu belirten Bedizel ve Aydın ise ekmeğin tarihi serüvenin eskiye dayandığını açıklar. Yerleşik yaşama geçilmesiyle birlikte tarımsal faaliyetler yapılmaya başlanmış ve ekmeğin ana maddesi tahılların ekilip hasat edilmesi öğrenilmiştir(Bedizel ve Aydın, 2015, s.627). Bu durum ekmeğin

üretimini ve yapıma sürecinin ihtiyaçlar doğrultusunda gelişerek farklı şekil ve tatlarda tüketimini sağlamıştır(Göktaş, 2011, s.16). Ekmek üretimindeki maddi ve manevi kazanç da geleneksel mesleklerden fırıncılık, ekmekçilik mesleklerinin kazanç sağlayan bir meslek olarak var olmasını sağlamıştır. Ekmek Teknesi dizisinin belirlendiği üçüncü başlıkta geleneksel mesleğin ele alınışı değerlendirilmeye çalışılmıştır. Dizinin ilk 20 bölümü seçilerek meslek folkloruna ait kültürel unsurlar tespit edilmeye çalışılmıştır.

2.3.3.1.Ekmek Teknesi Dizisindeki Meslek Folkloruna Dair Kültürel Unsurlar

Ekmek Teknesi dizisi 16 Kasım 2002 tarihinde ATV adlı kanalda yayımlanmaya başlamış 13 Haziran 2005 tarihinde 106. bölümüyle final yapmıştır. Dizi Fırıncı Nusret Efendi ve ailesinin hikâyesini konu almaktadır. Tüm mahallenin saygı duyduğu Nusret Efendi günlük hayatındaki yaşadıkları, ekmek dükkânı, mahalleli ile iletişimi dizide izleyici ile buluşmaktadır(İçel, 2011, s.113).

Görsel 2.116. *Ekmek Teknesi* dizi afişi

2.3.3.1.1.Mesleğin Anlamı

Dizide Nusret usta esnaflığa heves ettiklerini söyleyen Cengiz ve arkadaşlığına iyi bir esnaf olmak için şunları söylemiştir(12.Bölüm):

“Esnaf adam için beşin peşinde olmaz, ekmeğinin peşinde olur. Esnaf adam kanaatkâr olur, zanaatkâr olur, yaptığı işin en iyisini yapar. Esnaf adam kendi yemediğini başkasına yedirmez, esnaf adamın müşterisi velinimetidir. Öyle çalmada çırpıda gözü yoktur. Eснаflığın manası halka hizmet etmektir. Altın bileziğiniz yoksa mesleğiniz yoksa paranız pulunuz da olsa bir ömür mesut olamazsınız. Mesut olmak istiyorsanız, esnaf olmalısınız, esnaf olmak istiyorsanız iyi bir çırak olmalısınız, çekirdekten yetişeceksiniz. Ne zaman kıvama gelirsiniz o zaman çıraklık biter.”

İşin ilmini öğrenmeleri için öncelikle nelere dikkat edip neler yapmaları gerektiği belirterek Nusret usta mesleğin ve esnaflığın ne anlama geldiğini açıklamıştır. Dizide Nusret ustanın bu tutumu, C. Akgün’ün değerlendirmesine göre büyüklerini sayan, küçüklerini seven ve insanlara yardım eden kişi olarak mahallede takdir kazanmıştır. Bu nedenle ona ‘Nusret Baba’ dendiğini belirtmektedir(Akgün, 2018, s.y).

Görsel 2.117. *Eснаflığın açıklanması*

2.3.3.1.2. Mesleğin Zorluğu

Dizi ilk başlarken çalışmanın zorluğu ile ilgili “Bu devirde ekmek iki yerde bulunur. Biri aslanın midesinde bir de ekmek teknesinde”(1-20.Bölüm) sözleri arka planda söylenmektedir. Ekmek parası kazanmanın zorluğundan bahsederken ekmekçilik mesleğinin de zorluğuna dikkat çekilmek istenmiştir. Dizinin sonraki bölümlerinde esnaflığın zor olduğunu söyleyen Cengiz’e Nusret usta “Kolay olduğunu kim söyledi Cengiz’im öyle avuçlarını parçalamadan, iliklerini titretmeden kimseye bedava ekmek yok, vermezler”(15.Bölüm) diyerek mesleğin zorluğuna katlanılmadan emeğin karşılığının alınamayacağını belirtmiştir.

Görsel 2.118. *Esnaflığın zorluğu*

2.3.3.1.3.Kıdem

Ekmek dükkânının gösterildiği bütün sahnelerde Naim her zaman Nusret babaya “usta” olarak hitap etmektedir(1-20.Bölüm). Naim çırak olarak yanlış yapsa da Nusret usta “Sen benim evladım sayılırsın, baba ile oğul arasında özür olmaz”(3.Bölüm) diye ona olan sevgisini her zaman göstermiştir.

2.3.3.1.4.Törelere, Gelenekler

Yeni işe çırak olarak başlayan Korkut, Kadir, Bican, Cengiz ve Süha’nın önlükleri Nusret usta tarafından bağlanmıştır. Daha sonra ustalarının elleri öpülerek çıraklığa başlamışlardır(12.Bölüm). Bu durum ahilik kültüründeki Ahi Baba’nın kalfalıktan ustalığa geçiş olan “şed kuşatma” ritüelini düzenlediği geleneği hatırlatmaktadır(Uçkun, Uçkun ve Üzüm, 2018, s.1024). Nusret usta dizide bu geleneği sağlayarak çırakların önlüklerini bağlamıştır. Çalışmanın her zaman önemli olduğunu belirterek de “Çalış, kazan sakla pek, kalırsa düşmana kalsın, dosta muhtaç olma tek”(14.Bölüm) sözleriyle anlatmaya çalışmıştır.

Görsel 2.119. *Korkut’un ustasının elini Öpmesi*

Görsel 2.120. *Kadir’in ustasının elini Öpmesi*

Görsel 2.121. *Bican'ın önlüğünün bağlanması*

2.3.3.1.5. Meslek Ahlâkı

Ekmek dükkânının düzenli olmaması üzerine Nusret usta Naim'e düzenlemesi için kızmıştır. Naim işe başlamadan önce elini öpmek istemiş “ustanın eli çırağının alnına değmeden çırağın eli işe değmez”(3.Bölüm) diyerek mesleğe olan sevgisini ve ustasına olan saygısını dile getirmiştir. Günaydın, dizide her bölümde yer alan el öpme sahnesinin büyüğe saygı göstermek olarak yer aldığını belirtmektedir(Günaydın, 2013, s.100).

Görsel 2.122. *Naim'in el öpmesi*

Maddi durumu iyi olmayan bir aileye yardım etmek için ekmeğin içine altın koyarak ailenin gönlünü kırmadan yardımcı olmaya çalışmıştır(11.Bölüm). Nusret ustanın bu davranışı mesleğinin ahlakına uygun olarak durumu el verdiği insanlara yardım ettiğini de göstermektedir.

2.3.3.1.6.Meslek Öğretileri

Nusret usta esnaflığın ilk adımı olarak çıraklığa başlamanın, çekirdekten yetişmenin önemini anlatmıştır(11.Bölüm). Bunun içinde farklı mesleklerdeki esnaf arkadaşlarının yanında işe başlayarak işi öğrenmeleri gerektiğini Cengiz ve arkadaşlarına söylemiştir.

2.3.3.1.7.Şakalar

Dükkâna bayram için getirilen tepsilere kızan Naim’e ustası olarak söylenme demiş ve “Allah bu bayramı erkeklere lütfetmiş, eğer bayram olmasa kadınlar bize baklava börek yedirir mi?”(4.Bölüm) diyerek Nusret usta şaka yapmıştır. Naim, ustası dükkâna gelmeden yeni yıl için camlara süsleme yapmıştır, ustası bunu görünce “Millet aaa fırına 2003 gelmiş, hadi gidip ekmek alalım mı diyecek”(7.Bölüm) diyerek şaka yapmıştır. Ekmek teknesinde sohbet sırasında Naim bütün sorunların ustasını bulduğunu söyleyince oda “Ustan dervişten beter olmuş, benim başıma gelmeyecekte kimin başına gelecek”(9.Bölüm) diye şaka yapmıştır. Dizide ekmek dükkânındaki yapılan şakalaşmalar ve espriler S. Cerci’nin belirttiği gibi “geleneksel yaşamın başlıca unsurlarından olan gülmece ürünleri”nin televizyon dizilerinde de yer verildiğini göstermektedir(Cerci, 2014, s.23).

Görsel 2.123. Yeni yıl süslemesi

2.3.3.1.8.Espriler

Babalarına yardım etmek için gelen kızlarının halini görünce Nusret usta “siz yukarı ekmek yapmaya çıkmışsınız kendiniz ekmek olmuşsunuz”(4.Bölüm) diye espri yapmıştır.

2.3.3.1.9.Lakaplar

Ekmek dükkânına gelerek sürekli Nusret ustaya kızları üzerinden söz söyleyen nalbur Ruhi'ye “softa Ruhi”, kasaba “kıl kasap”, berbere “ölü” lakabını mahalledeki esnaf arkadaşları söylemişlerdir(4-11.Bölüm). Söylenen lakaplar insanların konuşmalarına ve tavırlarına göre takılmıştır.

2.3.3.1.10.Semboller

Dizinin kişileri tanıtılırken ekmek dükkânı, fırın, pişirilen ekmekler, un çuvalları, önceki ustalarına ait resimler, dükkânın çalışanları, esnafın alacak defteri gösterilmektedir(1-20.Bölüm). Mesleğe dair kültürel öğelerin kullanıldığı dizide C. Avcı, fırın mekânının kültürel mekân olarak tasarlandığını belirtmiş ve bu yerlerin izleyicilerle çağrışım kurmasını kolaylaştırdığını açıklamıştır(Avcı, 2020b, s.289-290).

Görsel 2.124. *Ekmek fırını*

Görsel 125. *Un çuvalları*

Görsel 2.126. *Piştirilen ekmekler*

2.3.3.1.11.Giyim-Kuşam

Dizi genellikle ekmekçi dükkânında yaşananları gösterse de bazı bölümlerde kahvehane, kasap, berber, nalbur ve tamirci dükkânı da gösterilmektedir. Her meslek kendine göre çalışma ortamında farklı iş kıyafeti kullanmaktadır. Ekmekçi dükkânında Naim ve Nusret usta beyaz renkte önlük takmaktadır. Kahvehanede çalışanlar lacivert kısa önlük, kasap dükkânında çalışanlar beyaz ve siyah önlük, berber dükkânında çalışanlar beyaz önlük, nalbur dükkânında çalışanlar siyah önlük kullanmaktadır. Tamirci dükkânında çalışanlar ise siyah veya lacivert tulum kullanmaktadır(11-12.Bölüm).

Görsel 2.127. Süha'nın önlük giymesi

Görsel 2.128. Cengiz'in önlük giymesi

Görsel 2.129. Korkut'un iş önlüğü

Görsel 2.130. Nusret usta ve çırağının önlükleri

2.3.3.1.12.Halk Edebiyatına Ait Diğer Öğeler

Ekmek Teknesi dizisinde insanların akşamları vakit geçirmek, sohbet etmek için gittikleri kahvehane kültürü dizide gösterilmektedir. İncelenen bölümlerde Herodot Cevdet isimli karakterin o günkü konuya göre hikâye anlattığı görülmektedir. M. Gültekin'in ifadesine göre “Anlatma hadisesinin gerçekleşmesi için öncelikle bir

anlatıcıya ve dinleyici kitlesine ihtiyaç vardır”(Gültekin, 2017, s.364). Her sözlü halk ürününün anlatımında olduğu gibi hikâye anlatma geleneğinde de anlatıcılar kadar dinleyicilerde önemli olmaktadır. Dizide kahvehane insanları Herodot Cevdet’i dinlemek için akşamları hep bir araya gelmektedir. Herodot Cevdet’in dizide masal anlatıcısı rolünde olduğunu belirten Demirkol, kahvehanenin birinci sözlü kültür dönemindeki âşık kahvesi ya da köy odası niteliğinde izleyiciye yansıtıldığını açıklamaktadır(Demirkol, 2005, s. 5-7).

Görsel 2.131. *Kahvehanede hikâye anlatımı*

Dizide deyim ve atasözlerinin de kullanılmıştır. Bunlar; “Elin işte gözün oynashta”(2.Bölüm), “Dervişin başı bittin, paçası itten kurtulmazmış”(9.Bölüm), “Şeriatın kestiği parmak acımaz”, “Ayıkla pirincin Taşını”(11.Bölüm), “Akıl yaşta değil baştadır”(12.Bölüm), Emir demiri keser”(13.Bölüm), “Delik büyük yama küçük”(17.Bölüm) örneklerinin kullanılmasıdır. Ekmekçilik mesleğinin anlatıldığı bu dizide mahalle kültürü içerisinde gelişen olaylar ve esnaf kültürü aktarılmıştır. Esnaflığın anlamı, gelenekler, öğretiler, mesleğin zorluğu, usta çırak ilişkisi, mesleki kıyafetler meslek folkloru açısından önemli birer kültür ögesi olarak izleyiciye gösterilmiştir.

2.3.4. Baklavacılık

Türkiye’de tercih edilen tatlılar arasında bulunan baklava Türk mutfağında önemli bir yere sahip olmaktadır. Türk Dil Kurumu sözlüğünde baklava “Çok ince yufkadan yapılarak arasına kaymak, fıstık, ceviz, badem vb. konulup pişirilen ve üzerine şeker şerbeti dökülen bir tatlı türü”(Türkçe Sözlük, 2011, s.240) olarak açıklanmaktadır. Akkaya ve Koç’un araştırmasına göre baklava Selçuklu ve Osmanlı döneminde bayram ve kutlamalarda servis edilen tatlılar arasında yer

almaktadır(Akkaya ve Koç, 2017, s.47). Türkçedeki meslek adları üzerine araştırma yapan H. Zülfikar’a göre baklavacı, “baklava yapan ve satan” baklavacılık ise “bir yandan soyut bir ad bir yandan da o işi yapanın mesleğinin adı” olarak tanımlanmaktadır(Zülfikar, 2007, s.185). Kuşaktan kuşağa geleneksel olarak aktarılan baklavacılık mesleğinin anlatıldığı Yabancı Damat dizisi meslek folkloru açısından değerlendirilmeye çalışılmıştır.

2.3.4.1.Yabancı Damat Dizisindeki Meslek Folkloruna Dair Kültürel Unsurlar

Yabancı Damat dizisi 12 Kasım 2004 tarihinde Kanal D adlı kanalda yayınlanmaya başlamış 15 Haziran 2007 tarihinde 106. bölümüyle final yapmıştır. Yönetmenliğini Yağmur Taylan ve Durul Taylan’ın yaptığı dizinin konusu Gaziantep’in baklava ustalarından olan Kahraman Usta’nın ailesini, çalışma hayatını ve akrabalık ilişkilerini anlatmaktadır(“Yabancı Damat Dizisi”, t.y.).

Görsel 2.132. *Yabancı Damat dizi afişi*

2.3.4.1.1.Mesleğin Anlamı

Dizinin incelenen bölümlerinde doğrudan baklavacılık mesleğinin anlamının yer aldığı konuşmaya yer verilmediği tespit edilmiştir.

2.3.4.1.2.Mesleğin Zorluğu

Dizide Memik usta baklava yaparken Ökkeş ustaya “Sen bu zanaatı benim kadar iyi beceriyon”(7.Bölüm) diyerek onun zor olan bu işte ustalaştığını belirtmiştir. Baklavacılığın hüner isteyen bir meslek olduğunu anlatmaya çalışan Kahraman usta Ruşen’in oynayarak yaptığını görünce “Ruşen oğlum niye kıvırıyon, sen bu zanaatı kıvırmak mı sanıyın”(11.Bölüm) diyerek söylenmiştir. Baklavacılık yapımı zor olan bir tatlı olduğundan maharet gerektirmektedir. Bunun içinde tecrübe kazanılmadan zor olanın yapılamayacağı ustalar tarafından belirtilmektedir.

Görsel 2.133. *Ruşen'in baklava yapımı*

2.3.4.1.3.Kıdem

Dizide baba, oğul ve damadın bir arada çalıştığı gösterilmektedir. Kahraman usta, babası Memik ustanın her işe karıştığını görünce ona şerbeti karıştırma işi vermiştir. Buna kızan Memik usta da “Mesleği benden öğrendin, şimdi ne zaman bırakacağımı sen mi söyleyeceksin”(1.Bölüm) diyerek kendinin usta olduğunu hatırlatmıştır. Sonraki bölümlerde Ökkeş ustanın başka bir dükkân açmasıyla birlikte Kadir ve Cevahir usta orada çalışmaya başlamıştır. Kadir, Cevahir ustanın davranışlarını uygun bulmamış ve babasına şikâyet ederek burada patron o mu yoksa sen misin diye sormuştur. Bunun üzerine Ökkeş usta patron olarak ustasının nerede durması gerektiğini belirtmiştir(12.Bölüm). Düzgün’e göre aile içindeki roller işletmelerde de geçerli olmaktadır. Bunun için geleneksel aile işletmelerinde babanın emir ve görevlerine uyulmaktadır. Ailenin büyüğü olarak iyi birer kişi olmalarını sağlarken, usta olarak da mesleği öğretmektedir(Düzgün, 2010, s.50). Dizideki Memik usta bu rolü üstlenerek ne yapılması gerektiğini belirtmektedir. Ticaret odasının verdiği ödül üzerine Memik usta “Buranın sahibi de ustası da şerefi de başı da kalfası da biziz”(3.Bölüm) diyerek hep birlikte o ödülün alınması gerektiğini belirtmiştir.

Görsel 2.134. *Ödül töreni*

2.3.4.1.4.Törelere, Gelenekler

Dizi çekiminin yapıldığı Gaziantep ilinde mutfak kültürü önemli bir yer tutmaktadır. Baklava Gaziantep ilinin geleneksel tatlılarından biri haline gelmiştir ve Cebeci'nin belirttiğine göre baklavanın Gaziantep adıyla ünlenmesinde yöresel kaliteli malzeme kullanımı ve el işçiliği gelmektedir(Cebeci, 2019, s.69). Dizi içerisinde dede, baba ve oğul olarak üç kuşak hep bir arada çalışmaktadır. Baklavalara ustalar tarafından hazırlanırken gösterilmekte ve hazırlanan baklavalara şerbeti usta olarak Kahramanın döktüğü görülmektedir(1.Bölüm).

Görsel 2.135. *Baklava şerbetinin dökülmesi*

2.3.4.1.5.Meslek Ahlakı

Baklava dükkânında Ökkeş usta ile Kahraman usta tartışırken un kovaşından bir avuç un alarak birbirlerine atmışlardır. Bu duruma kızan Memik usta yanlarına gelerek “Yaşınızdan başınızdan utanın”(3.Bölüm) diye ne kendilerine nede mesleğe yakışmadığını belirtmiştir.

Görsel 2.136. *Memik ustanın kızması*

Tartışmalarını işe yansıttıkları için kızan Memik usta “Burası ekmek kapısı yürüyün işinize”(9.Bölüm) diyerek mesleğe uygun davranmaları gerektiğini belirtmiştir. Ökkeş usta, Memik ustanın dükkânına karşı asılsız ihbar yapmak isteyince Cevahir ustaya meslek ahlakına uymadığını söylemiş ve bu işin alın teriyle olacağını belirtmiştir(13.Bölüm). Cevahir usta esnaf kültürüne uygun davranmayarak Memik ustanın dükkânına gizlice girip un çuvallarına böcek atmaya kalkışmıştır. Yakalandığında bunun hiç hoş olmayan bir davranış olduğunu söylenmiştir(16.Bölüm). Bu yaptıklarından dolayı Cevahir usta olumsuz karakter olarak öne çıkarken Memik usta olumlu karakter olarak yer almaktadır.

Görsel 2.137. *Cevahir ustanın plan yapması*

2.3.4.1.6.Meslek Öğretisi

Dizide baklavanın iç malzemesi hazırlanırken tartım işleminde Memik usta çıraqlarına bu böyle yapılmaz diyerek kendisi göstermiştir. Daha sonra Kahraman’a şerbet yaparken kepçeyi nasıl tutacağını, ne yapacağını hatırlatmıştır(1.Bölüm).

Görsel 138. *Baklava malzemesinin hazırlanması*

Ayrıca Memik usta torunu Mustafa Can ile sohbet ederken meslek anısını anlatmıştır. Eskiden Cevahir ustayı yenip Gaziantep’in en iyi baklava ustası seçildiğini ve bunun üzerine Cevahir ustanın şehirden gittiğini anlatmıştır(12.Bölüm).

2.3.4.1.7.Şakalar

Baklava dükkânında spor yapmaya çalışan Kadir’e Memik usta “iki rekât namaz kıl” demiş, bunun üzerine Ruşen ise “Allah dualarını kabul eder Nazlı’da sana varır”(5.Bölüm) diyerek şaka yapmıştır.

Görsel 2.139. *Kadir’in spor yapması*

Eskiden ustalarına nasıl davranıldığı ile ilgili konuşurken Kahraman usta “Biz eskiden böyle miydik? Büyüklerimize ne kadar saygı duyardık, gözlerinin içine bakardık, bir dediğini iki etmezdik” diye söylerken Memik usta kafasına bir tane vurmuş “Az mı diklendin bana”(8.Bölüm) demiştir. Televizyon programları aracılığıyla iletilen eğlence endüstrisi yaşam tarzındaki kültürel değerlerin içerisinde yer almaya başlamıştır. Bu durum bazen bir yarışma bazen şakalaşma bazen de oyunlarla

karşımıza çıkmaktadır. Haberlerden reklam içeriklerine kadar geniş bir program alanı sunmaktadır(Pazarbaşı, 2016, s.174). Yabancı Damat dizisinde de bu akışa uyulduğu anlatılan senaryoya göre şakalaşmalara ve esprilere yer verildiği görülmektedir.

Görsel 2.140. *Memik ustanın Kahraman'a kızması*

Memik usta hastalandığında Niko kan bağışında bulunmuştur. Bunun üzerine Cevahir usta “Sana şimdi memikopus mı memikadis mi”(17.Bölüm) diyelim diye şaka yapmıştır. Dizideki şakalara bakıldığında aileleri, meslekleri ve yaşantıları ile ilgili her konuda gülüp eğlenildiği görülmektedir.

2.3.4.1.8.Espriler

Kızının nişanı için hazırlanan Kahraman'a “Daha manikür pedikür yaptıracak”(10.Bölüm) diyerek Ökkeş usta espri yapmıştır. Hamit'in dükkâna geri dönmesi üzerine dükkânın bütün işleri yaptırılmaya çalışılmıştır. Bu durum üzerine Ruşen “Kara çocuk koş hadi”(18.Bölüm) diyerek espri yapmıştır.

2.3.4.1.9.Lakaplar

Yabancı Damat dizisinde çalışanlar birbirlerine isimleri ile hitap etmektedir. Aralarında şakalaşmalar olsa da doğrudan lakap olarak kullandıkları isim bulunmamaktadır.

2.3.4.1.10.Semboller

Dizinin ilk başlamasında baklava dükkânı, baklava için hazırlanan şerbetler, baklava tepsileri, baklava ustaları, dükkânın duvarlarında asılı duran ustalık ve kalfalık

belgeleri, Gaziantep turistik çarşısı gösterilmektedir. Bunun yanında dizide Gaziantep'e özgü yemeklerde izleyiciye aile yaşantısı içerisinde verilmektedir(1-20.Bölüm). Baran'a göre Gaziantep mutfak kültürü içerisinde yer alan yiyecek, içecek ve tatlılar önemli bir yer tutmaktadır. Gastronomi dalında "Yaratıcı Şehirler Ağına" giren Gaziantep mutfağı UNESCO tarafından koruma altına alınmıştır(Baran, 2016, s.1,47). Yemek kültürünün önemli olduğu Gaziantep'te de baklavacılık mesleği son derece önemli olmaktadır. Yabancı Damat dizisinde baklavacılık mesleğinin yapıldığı mekânlara ve yapımına yer verilmesi izleyiciler üzerinde önemli bir etki bırakmıştır.

Görsel 2.141. *Gaziantep Turistik Çarşısı*

Görsel 2.142. *Ustaların baklava yapması*

Görsel 2.143. *Baklava dükkânı*

Görsel 2.144. *Baklavanın yapımı*

2.3.4.1.11. Giyim-Kuşam

Yeme-içme kültürü üzerine çalıştıkları için Yabancı Damat dizisinde de baklava ustaları beyaz kıyafet ve önlük giymekte; aşçı şapkası takmaktadır. Ustaların ve çırakların kıyafetleri de aynı olmaktadır(1-20.Bölüm).

Görsel 2.145. *Baklava ustalarının kıyafeti*

2.3.4.1.12.Halk Edebiyatına Ait Diğer Öğeler

Dizide Türk-Yunan kültürüne ait karşılaştırmaların yapılması Nazlı ve Niko üzerinden anlatılmaktadır(1-20.Bölüm). Bunun yanında mevlit töreni, nişan töreni de gösterilmektedir(10-14.Bölüm). Halk edebiyatına ait deyim ve atasözlerinin de sıkça kullanıldığı dizide “Boynuz kulağı geçiyor”(7.Bölüm), “Pire için yorgan yakmak”(11.Bölüm), “Dereyi görmeden paçaları sıvama”, “Kızını dövmeyen dizini döver”, “Yılanın başını küçükken ezeceksin”, “Son pişmanlık fayda vermez”, Kızı rahat bırakırsan ya zurnacıya kaçar ya davulcuya”(14.Bölüm), “Gülme komşuna gelir başına”(15.Bölüm) sözleri kullanılmıştır. Yabancı Damat dizisinde “Üstüme Basıp Geçme Yar” ve “Seni Alırsa Fırtına”(3-4.Bölüm) şarkısı da kullanılmıştır. Dizideki müziklerin kullanımı izleyicilere farklı bakış açıları kazandırarak görüntüleri tamamlamaktadır(Sözen, 2015, s.37). Dizide Nazlı karakteri üzerinden yansıtılmaya çalışılan müzikler karakterin içinde bulunduğu ruh halini yansıtmaya çalışmaktadır. Yabancı Damat dizisinde geleneksel olarak üç kuşağın bir arada bulunduğu usta çırak ilişkisi içerisinde anlatılmaya çalışılan baklavacılık mesleği izleyiciye gösterilmiştir. Mesleğin zorluğu, yapımı, öğretileri, meslek ahlakı, şakalar, mesleki kıyafet ve mekânlar dizideki meslek kültürünü yansıtmaktadır.

2.3.5.Bakırcılık

Arkeolojik bulgularda bakırın alet yapımında kullanılan ilk metal olduğu kaynaklarda belirtilmektedir. Anadolu, Asya ve Ortadoğu'daki medeniyetlerin gelişmesinde de bakırın büyük bir rolü olduğu vurgulanmaktadır. Bakırın işlenmesi, kalıplara dökülmesi, biçim verilmesi, çeşitli araç ve gereçlerin yapılması bakırcı ustaları sayesinde olmaktadır(Temel Britannica, 2003, s.544-546). Bu ustalar

bakırcılık sanatını geliştirerek atölyelerinde bakıra estetik biçimler vermiş ve çeşitli desenlerle süsleyerek ev, mutfak, süs eşyası üretmişlerdir. Bu bakımdan bakırcılık önemli bir el sanatını oluşturmaktadır(Ozan Kaya, 2010, s.17-18). Türk el sanatının önemli bir mesleğini oluşturan bakırcılık televizyon dizileri arayıcılığıyla da izleyicilerle buluşmaktadır. Bakırcılık sanatının nasıl yapıldığı ve öğretildiğine dair mesleki anlatılara da yer verilmektedir. Meslek folkloruna ait geleneksel unsurların tespit edilmeye çalışıldığı Benim Adım Melek dizisi seçilerek bakırcılık mesleğine ait kültürel unsurlar tespit edilmeye çalışılmıştır.

2.3.5.1.Benim Adım Melek Dizisindeki Meslek Folkloruna Dair Kültürel Unsurlar

Benim Adım Melek dizisi 25 Eylül 2019 tarihinde TRT 1 adlı kanalda yayınlanmaya başlamıştır. Dizi 19 Mayıs 2021 tarihinde 66.bölümü ile final yapmıştır. Dizi, Cem Akyoldaş'ın yönetmenliğinde Gaziantep yöresinin kültürel mekânları kullanılarak çekilmiştir. Dizinin konusu Melek'in üç çocuğuyla birlikte babası Seyit Ali'nin evine dönmesiyle değişen hayatını konu almaktadır ("TRT 1", 2021). Benim adım Melek dizisinde bakırcılık sanatının öğretildiği locada sedefçilik mesleği de öğretilmektedir. Ayrıca kebabçılık ve baklavacılık mesleği de ailedeki en büyük kişiler tarafından icra edilen meslekleri oluşturmaktadır.

Görsel 2.146. Benim Adım Melek dizi afişi

2.3.5.1.1.Mesleğin Anlamı

Dizi de Hafız ustanın önderliğinde açılan bakırcılık atölyesi birçok kişinin de meslek sahibi olmasını sağlamıştır. Halil yaptığı bu işin çok kıymetli bir iş olduğunu söylemiş, bunun üzerine Hafız usta da “Biz atalarımızdan ne gördüysek onu yapıyoruz” diyerek yola yolcu gerektiğini belirtmiştir(1.Bölüm). Bakırcılık mesleğinde bakır eşyalara işlenen süslemeler Ertaş’a göre Anadolu insanının günlük olaylarını, sevdiği, saygı duyduğu ve beğendiği ne varsa bu bakıra oya gibi işlediğini belirtmektedir(Ertaş, 2014, s.162). Dizide bakırcılık sanatıyla ilgili Hafız usta “Bu zanaat öyle bir zanaat ki bu yaptığın motifler dünyan olur”(6.Bölüm) diyerek mesleğin anlamını ve işlemlerin önemini belirtmiştir.

Görsel 2.147. Hafız ustanın mesleği anlatması

Dizinin ilerleyen bölümlerinde kebabçı dükkânını almak isteyen Kenan’a karşılık Mahmut, dükkânı satmaktan vazgeçtiklerini “Bu dükkân bizim ekmek kapımız, ondan ziyade ata yadigârımız, geçmişimiz, dünümüz, yarınımız”(13.Bölüm) diyerek yaptıkları mesleğin hayatlarının anlamı olduğunu anlatmak istemiştir.

Görsel 2.148. Kebabçı dükkânının satılmaması

2.3.5.1.2.Mesleğin Zorluğu

Halil dizide çalışmanın kolay olmadığını söylemiş bunun üzerine Hafız usta “İnciyi çıkarmak için önce kabuğunu kıracan ama sen bu çekici hiçbir zaman öfkeyle vurma, usul usul kazıdın usul usul kazıdın, sonunda sedefe eriştin, bembeyaz ince ama kavim”(1.Bölüm) diyerek zor olanın sabır gerektirdiğini anlatmaya çalışmıştır. Sedefçilikte hammadde olarak kullanılan midye kabukları kerpeten denilen aletle önce kırılmakta daha sonra düzeltilip şekil verilmektedir. Sonrasında kazınarak hazırlanmış ahşap oyuklara yerleştirilmektedir. Yapılan bu süreçte ustanın el emeği ve tecrübesi onu değerli kılmaktadır(Özdemir ve Yıldırım, 2016, s.428).

Görsel 2.149. Bakırcılık atölyesi

2.3.5.1.3.Kıdem

Dizide bakırcılık, sedefçilik, kebabçılık ve baklavacılık mesleklerinde usta denildiği görülmektedir. Usta çırak ilişkisinin dizide yer aldığı izleyicilere gösterilmektedir. Onun dışında çalışanlarına isimleri ile hitap edilmiştir. (1-20.Bölüm).

2.3.5.1.4.Töreler, Gelenekler

Dizinin ilk bölümünde bayramlaşma sahnesi gösterilmektedir. Ustalar camiden çıkan insanlara kebab ve baklava ikram ederek hayırlarının kabul olmasını dilemişlerdir(1.Bölüm).

Görsel 2.150. Bayramlaşmadaki yemek ikramı

Seyit Ali usta torunu olacağını öğrendiğinde yemek vereceğini söyleyerek esnaf arkadaşlarını davet etmiş ve birlikte kutlama yapmak istemiştir(1.Bölüm). Dizinin ilerleyen bölümlerinde Hafız ustanın ölümü üzerine akşam için herkes davet edilmiştir(13.Bölüm). Ölüyü anma ile ilgili inanç ve uygulamalar arasında ölünün defnedildiği günün ilk gecesi yemek verildiğini belirten R. Ersoy, bu işin komşular ve tanıdıklar tarafından yapıldığını açıklamaktadır. Yapılan bu ritüellerin toplumsal dayanışmayı sürdürdüğünü belirtir(Ersoy, 2002, s.99-100). Dizide bu işi handaki esnaf arkadaşlarının yaptığı ve taziye kabul ettiği görülmektedir. Dükkân komşusuna Cumali usta kendisine gelen tepsinin boş gönderilmemesini söyleyerek “Tepsiyi boş göndermek yakışı kalmaz” diye tatlı koyup göndermelerini çıraklarına söylemiştir(10.Bölüm).

2.3.5.1.5.Meslek Ahlâkı

Ailevi sorunlardan dolayı iki komşu dükkân sahibinin handa tartışmasını kimse yakıştıramamış “Koskoca ustalarsınız, siz böyle mi örnek olacaksınız esnafa, eşrafa” diyerek mesleğe yakışı kalmadığını anlatmaya çalışmışlardır(4.Bölüm).

2.3.5.1.6.Meslek Öğretileri

Dizide bakırcılık ile birlikte sedefçilik mesleğinin de öğretildiği gösterilmektedir. Halil sedefçilik mesleğine yeni başlayan öğrencisine bu işin incelik ve sabır istediğini belirtmiştir. Bunun içinde önce karar vermesi gerektiğini, “Sadece sedef işleyeceksen sedefçiliğe gideceksin, sedefkâr olmaya meylettiysen ince marangoz işçiliğini de öğrenmelisin”(4.Bölüm) diyerek anlatmıştır.

Görsel 2.151. *Sedefçilik mesleğinin öğretimi*

Hafız usta Melek ile locada konuşurken “Marifeti elden ele aktarmak gerek dedik bir işe kalkıştık” diyerek usta çırak ilişkisi içinde bu zanaatın öğretiminin yapıldığını belirtmiştir. Bakırcılık zanaatını öğrenmek isteyen okul, kazanmak isteyen tekke olduğunu söylemiştir(6.Bölüm). Öğrencilere önlerinde bulunan tezgâhları göstererek “Bu tezgâhlar kiminiz için ekmek teknesi, kiminiz için de umut olacak. Ama önce siz çok çalışıp emek vereceksiniz bu zanaata” diyerek yaptıkları işin değerini anlatmaya çalışmıştır(10.Bölüm).

Görsel 2.152. *Hafız ustanın ustalarla konuşması*

Hafız usta dükkâna Melek’i ziyarete gelen Kerem ve Defne’ye bakır eşyaya nasıl motif kazındığını göstermek için tezgâhlara oturtmuş ve “Böyle yumuşak yumuşak vuracaksın tamam mı? Elinde vururken bu sesi içinde duyacaksın, içinde o sesi hissedeceksin, daha sonra elinin ve kulağının havsalası gelişecek” diyerek öğretmeye çalışmıştır. Melek ise Defne’ye “Mengeneyi sıkıca tutacaksın, bileğini serbest bırakarak çekici kafasına vuracaksın” diye nasıl yapılması gerektiğini göstermiştir(9.Bölüm). Bakır süslemelerinde kullanılan kazıma tekniği ucu sivri kalem veya keski gibi araçlarla yapılmaktadır. Süsleme motifleri de genellikle bitki motifleri,

geometrik motifler, kabartma tekniği ve yazı gibi süslerle yapılmaktadır(Dursun, 2014, s.804-805). Dizide de bakır süsleme tekniğinin öğretimi gösterilmektedir.

Görsel 2.153. Kerem'in bakır işlemesi

Görsel 2.154. Defne'nin bakır işlemesi

İlerleyen bölümlerde ise Halil öğrencisine bakır motifi ile ilgili “Bunların hepsinin eşit düzlemde olması için biraz daha yatay tut, serçe parmağınla da destek ver, hepsinin eşit olması lazım” diyerek ne yapması gerektiğini öğretmiştir(20.Bölüm).

Görsel 2.155. Halil'in bakır işlemesini öğrenmesi

Dizide meslek öğretilerinin yanı sıra meslek anıları da anlatılmaktadır. Melek'in bakırcılık mesleği ile tanışma anısı şöyledir(10.Bölüm):

“Ben şanslıydım, benim ilk ustam Hafız ustaydı. Geçtim tezgâhın başına vurmaya başladım. Bir iki vurdum derken Hafız dayı geldi, hadi kapatıyoruz kepenkleri sonra devam edersin demesin mi? Meğer akşam olmuş bile ben o seslerin, vuruşların arasında hiç fark etmemişim zamanın nasıl geçtiğini. Önümdeki bakıra baktım, oymuşum, delik deşik ettiğim yerler olmuş, hiçbir şeye benzemiyor elimdeki motif. O yüzden aslında ben diyorum ki ilk gün bu motiflere hiç takılmayalım, motifi çıkarıp çıkarmadığımıza hiç bakmayalım, çünkü zamanla siz çekice vurdukça, seslere kulağınız alışacak ve biz daha sesten hata yapıp yapmadığımızı anlamaya başlayacağız. Sesin kendisi bize anlatacak. O yüzden bugün motiflerle ilgili kafanızı karıştırmayın sadece vuralım” demiştir.

Diğer bir örnek ise Seyit Ali usta ve Cumali ustanın babalarıyla olan eski zamandaki konuşmaları gösterilmektedir(12.Bölüm):

“Bu han, dükkânlar, düzen, adaletle, merhametle, sevgiyle, dostlukla işledi. Vakit devir teslim vaktidir. Dilimizin döndüğünce elimizden geldiğince, bildiğimizi öğrettik, yürüdüğümüz yolun önünü açtık. Size bırakacağımız miras burası değil, bizim kadim dostluğumuzdur, asıl mirasımız budur” diyerek mesleği devrettikleri görülmektedir.

Görsel 2.156. *Mesleğin devir teslimi*

2.3.5.1.7.Şakalar

Dizide Gaziantep teknik direktörü Nurullah hoca kebabçı dükkânına gelerek Seyit Ali usta ile konuşmuştur. Başta kimi yetiştirmek istediğini söylemedi için Seyit Ali usta da o iş benden geçti diyerek “Emekliler lokalini mi çalıştırıyor” diye şaka yapmıştır(9.Bölüm).

Görsel 2.157. *Seyit ali ustanın misafiriyle konuşması*

Cumali ve Seyit Ali ustanın dükkân önündeki tartışmalarını gören torunu Seyit Ali “Hacivat’la Karagöz gibisiniz” diyerek şaka yapmış ve herkesi güldürmüştür(20.Bölüm).

2.3.5.1.8.Espriler

Cumali ustanın misafirleri gelince esnaf arkadaşları onun bir şey diyemediğini bildikleri için kendi aralarında konuşup “Bize tatlı sözün vardı” diyerek bir tepsi baklavayı alıp “Cumali emminin ikramı” diyerek espri yapmışlardır(15.Bölüm).

2.3.5.1.9.Lakaplar

Benim Adım Melek dizisinin incelenen bölümlerinde kişilerin isimleri kullanılmış, lakap olarak söylenen bir ada rastlanmamıştır. Çalışma ortamında birbirlerine karşı isimleri ile hitap edilmiştir. Ev ve sosyal yaşam içerisinde Defne, Ömer’e yaptığı mesleğinden dolayı “Kahraman doktor” demiştir.

2.3.5.1.10.Semboller

Dizinin ilk başlama sahnesinde bakır süslemeleri, ahşap motifler, Gaziantep şehri gösterilmektedir. Baklavacılık ve kebabçılık meslekleri ile ilgili dükkânlar ve yemeklerin yapımı, kapalı çarşı esnafı, Almacı pazarı gösterilmektedir. Bakırcılık atölyesinin gösterildiği bölümlerde çalışmaya gelen öğrenciler, yaptıkları zanaatsal ürünler, tarihi mekânlar ve evler de gösterilmektedir. Bakırcılık mesleğinin ön planda olduğu dizide kullanılan araç gereçlerle ilgili olarak örs, çekiç, tokmak(İltar ve Eren, 2012, s.165) gibi aletler kullanılarak izleyiciye de gösterilmektedir.

Görsel 2.158. Bakırcılık öğrencileri

Görsel 2.159. Bakırcılar çarşısı

Görsel 2.160. *Sedef işleme*

Görsel 2.161. *Bakır işleme malzemeleri*

Görsel 2.162. *Kebap yapımı*

Görsel 2.163. *Baklava yapımı*

Görsel 2.164. *Kebapçı dükkânı*

Görsel 2.165. *Baklavacı dükkânı*

2.3.5.1.11. Giyim-Kuşam

Dizide bakırcılık mesleğini yaparken herhangi bir mesleki kıyafet kullanıldığı görülmemektedir. Kebapçılık ve baklavacılık mesleğinin yapımında ustaların önlük kullandığı izleyiciye aktarılmaktadır.

Görsel 2.166. *Ustaların kıyafetleri*

2.3.5.1.12.Halk Edebiyatına Ait Diğer Öğeler

Benim Adım Melek dizisinde Aydilge'nin söylediği “Yalnızlık Masalı” dizi müziğinin yanında Halil rolündeki Kutsi'nin sesinden “Gesi Bağları”(9.Bölüm), “Oy Gülüm”(14.Bölüm), “Nesine Yar Nesine”(17.Bölüm) türkülerinin söylendiği gösterilmektedir. Bunun yanında “Gaziantep Yolunda”(2.Bölüm), “Beyaz Giyme Söz Olur”(6.Bölüm), “Sevemedim Karagözlüm”(7.Bölüm), “Hastane Önünde İncir Ağacı”(9.Bölüm), “Bir Bilebilsen”(11.Bölüm), “Ben Yoruldum Hayat”(16.Bölüm) türkülerinin söylendiği görülmektedir. Dizide jenerik müziğinin yanında geleneksel türkülere de yer verildiği bilinmektedir. S. Fidan'a göre 2000'li yılından itibaren dizilerde âşıklık geleneği ürünlerine ve halk türkülerine yoğun bir şekilde yer verildiği belirtilmektedir. Dizinin herhangi bir yerinde kullanılan türkülerin izleyicilerde duygu yoğunluğuna sebep olduğuna değinmiştir. Dizide ölüm, yaralanma, ayrılık, gurbet gibi sahnelerde kullanılan türkülerin dizinin çekildiği mekâna ve konu edildiği yöreye göre de kullanıldığı açıklanmıştır(Fidan, 2017, s.262-263). Buna göre Benim Adım Melek dizisinde kullanılan Gaziantep türküleri mekânla izleyiciyi birleştiren geleneksel ezgilere yer vermektedir.

Dizide meslek çevresinde kullanılan deyim ve atasözlerine de yer verilmiştir. Bunlar arasında “Yangına körükle gitmek”(5.Bölüm), “Laf atmak”(6.Bölüm), “Keskin sirke küpüne zarar”, “Sakınan göze çöp batar”(9.Bölüm), “Yiğidi öldür hakkını yeme”(15.Bölüm) gibi örnekler oluşturmaktadır. Benim Adım Melek dizisinde farklı mesleklerin izleyiciye aktarıldığı gösterilmektedir. Bu mesleklerin öğretimi, yapımı, araç-gereçleri, zorluğu, meslek folkloruna ait kültürel öğeleri göstermektedir. İzleyicilere aktarılan esnaf kültürü, Gaziantep ilindeki tarihi han içerisinde yansıtılmaktadır.

2.3.6.Genel Değerlendirme

Kitle iletişim araçlarının yaygın kullanımı televizyon ve izleyiciler arasındaki kültürel ilişkiyi arttırmaktadır. Günümüzde televizyon, yeniden üreten, şekillendiren, yöneten iletişim aracı haline gelmiştir (Mora, 2008, s.6). Bu iletişim sayesinde Türk televizyon kanallarındaki diziler sundukları içerikleriyle de kültürel değişimi hızlandırmıştır. Bu sayede popüler olan kültürün içeriğine göre televizyon dizileri de yeniden üretilmekte ve çeşitlenmektedir. Meslekleri konu alan diziler de bu değişimler arasında bulunmaktadır. Geleneksel mesleklerin yer aldığı dizilerde el sanatlarına, mutfak kültürüne, usta-çırak ilişkisine göre izleyiciye sunulmaya çalışılmıştır. Geleneksel mesleklerin incelenmeye çalışıldığı televizyon dizilerinde yapılan mesleğin zorluğu, gelenekleri, meslek anıları, öğretileri, şakaları, sembolleri, giyim ve kuşam kültürü değerlendirilmeye çalışılmıştır. Çalışmanın geleneksel meslek konulu dizileri için tespit edilen mesleklerin listesi Tablo-2.5.'de yer almaktadır:

Tablo 2.5. *Geleneksel meslek konulu diziler*

Dizi Adı	Kanal Adı	Dizi Adı	Kanal Adı	Dizi Adı	Kanal Adı	Dizi Adı	Kanal Adı
Benim Adım Melek	TRT 1	Ekmek Teknesi	Show TV	Gülbeyaz	Kanal D	Reis	ATV
Çatı Katı Aşk	Kanal D	Elimi Bırakma	TRT 1	İkinci Bahar	ATV	Tatlı İntikam	Kanal D
Diğer Yarım	ATV	Elveda Rumeli	ATV	İki Yaka Bir İsmail	ATV	Yabancı Damat	Kanal D
Egenin Hamsisi	TRT 1	Gençliğim Eyvah	ATV	Kapalı Çarşı	ATV		

Geleneksel mesleklerin konu alındığı dizilerin sayısı, profesyonel meslek dizilerinin sayısına göre daha az olarak tespit edilmiştir. Bu meslekler içerisinde balıkçılık, halıcılık, ekmekçilik, sütçülük, baklavacılık, aşçılık, kebabçılık, bakırcılık meslekleri yer almaktadır. İncelemeleri yapılan geleneksel meslek dizilerinde meslek folkloruna ait gelenekler, öğretiler, zorluklar, şakalar, espriler, semboller, giyim-

kuşam ve meslek anılarının izleyicilere nasıl yansıtıldığı tespit edilmeye çalışılmıştır. Çalışmanın birinci başlığını oluşturan Gülbeyaz dizisinde tekne mekân olarak kullanılmaktadır. Ailelerin geçim kaynağı olan tekne dizinin incelenen bütün bölümlerinde yer almaktadır. Tekneden kaynaklı sorunların kaptanlara zor anlar yaşattığı gösterilmektedir. Bunun için kaptanların denize açılmadan önce bütün hazırlıkları yapıp, motoru kontrol ederek yola çıktıkları izleyiciye aktarılmaktadır. Geleneksel mesleklerde ki usta çırak ilişkisi gemide kaptan ve miço olarak yer almıştır. Gülbeyaz kaptanın İmdat'a gemiciliğe ve deniz taşımacılığına dair öğretileri sözlü edebiyat ürünlerinden de yararlanılarak anlatılmaktadır. Söz konusu balıkçılık ve deniz olunca yapılan yarışmalar da tekne üzerinden olmaktadır. İlk sahnelerde gösterilen Hamsi Festivali yarışmasında Gülbeyaz'ın birinci geldiği gösterilmektedir. Kadın bir kaptanın dizide ön planda tutulması bu meslekte kadınlarında iyi birer kaptan olabileceğini göstermektedir. Dizide yapılan şakalar, espriler, kullanılan lakaplar deniz ve tekne ile ilgili olmaktadır. Mesleği yansıtması bakımından balıkçılıkla ilgili ağların, balıkların, teknelerin ve denizin gösterimi yapılmaktadır. Bu bakımdan dizi meslek folkloruna dair kültürel unsurların birçoğunu ekranlardan izleyicilere aktarmaktadır. Ayrıca dizide halk edebiyatına ait ağaca bez bağlama, nazar boncuğu asma, Karadeniz türkülerine yer verme bakımından önemli olmaktadır.

Çalışmanın ikinci başlığını geleneksel olarak yapılan halıcılık mesleğinin anlatıldığı Kapalı Çarşı dizisi oluşturmaktadır. Dizide halıcılık sanatı ile öne çıkmış olan Hereke bölgesinden halı ustasının İstanbul'a getirildiği gösterilmektedir. Halıcı dükkânının satışlarının az olması ve dükkânın borçlarının birikmesi nedeniyle dükkânın kapatılması söz konusu olmuştur. Çalışanlar tek geçim kaynakları olan dükkânın kapanmaması için mucize halı dokuma planını yapmışlardır. Bu plan doğrultusunda yanlarına aldıkları Zeze isimli küçük kıza Diyar halı dokumayı öğretmektedir. Geleneksel dokuma sanatlarından biri olarak yer alan halıcılıkta usta ve çırak ilişkisi Zeze ve Diyar karakterleri aracılığıyla yansıtılmaktadır. Halıcılığa dair ipliklerin tanıtılması,ilmek atmayı öğretmesi, motif çıkarması mesleğin öğretileri arasında bulunmaktadır. Kapalıçarşı esnafının da yansıtıldığı dizide halıcılık dükkânı mekân olarak kullanılmıştır. Ayrıca dokuma tezgâhı, halı satışı, çarşıdaki dükkânlar dizinin olmazsa olmaz sembolleri arasında bulunmaktadır. Dükkâna gelen müşterilere halılar gösterilirken "hayat Ağacı", "hayvan motifi" gibi dokunan halıların isimleri söylenerek gösterilmektedir. Halıcılık mesleğinin zaaatlarından birisi olarak gösterilen

dizide halı atma geleneğine de yer verilmektedir. Kapalı Çarşı dizisi halıcılık meslek folkloruna ait öğretiler, gelenekler, esnaf kültürü, şakalar, semboller, mekânlar kullanılarak izleyiciye aktarıldığı tespit edilmiştir. Dizide Mahmut karakterinin kendi sesinden söylediği ve bağlamasıyla eşlik ettiği türkülere de yer verilmiştir.

Ekmekçilik mesleğinin anlatıldığı Ekmek Teknesi dizisi çalışmanın üçüncü başlığını oluşturmaktadır. Çalışmanın önemi üzerinde durulan dizide Nusret usta ekmeğin kolay kazanılmadığını açıklayarak zor olanın başarılması gerektiğini anlatmaktadır. Esnaflığın ne anlama geldiği, meslek ahlakı, meslek öğretileri dizide yer almış ve izleyiciye aktarılmıştır. Ekmek dükkânı mekân olarak kullanılmış, ekmeğin yapımı, satışı, dükkânın işleyişi gösterilmiştir. Dizide Nusret usta ve Naim, usta-çırak kültürünü temsil etmesi bakımından son derece önemli bir kültürel unsur olarak yer almıştır. Bunun yanı sıra usta olarak mahalledeki gençlerin de meslek sahibi olabilmeleri için kasap, nalbur, berber, tamirci gibi esnaf arkadaşlarının yanında işe başlamalarını sağlamıştır. Çırak olarak yetişip işin inceliğinin öğrenilmesi gerektiği de izleyicilere bu şekilde aktarılmaya çalışılmıştır. Dizide yer alan şakalaşmalar, espriler, lakaplar eğlenceli bir aile ortamı sıcaklığını yansıtmaktadır. Esnaflıkta; kalfalıktan ustalığa geçişte yapılan şed bağlama dizide Nusret usta tarafından çıraklığa başlayanlara önlüklerini bağlayarak yapılmaktadır. Herodot Cevdet karakterinin her akşam kahvehanede hikâye anlatması izleyicilere kahvehane kültürünü yansıtmaktadır. Teknolojinin hızla arttığı bir zamanda herkesin kahvehane ortamında toplanması eski zamanlarda gaz lambası etrafında hikâye dinlemeye toplanan kişileri hatırlatması bakımından önemli olmaktadır. Ekmekçilik mesleğinin anlatıldığı ve esnaf kültürüne dair öğelere de yer verilen dizi on iki başlığa göre incelenmiştir. Meslek folkloruna ait kültürel öğelerin dizi aracılığıyla aktarıldığı tespit edilmiştir.

Çalışmanın dördüncü başlığını oluşturan baklavacılık mesleği Yabancı Damat dizisi belirlenerek incelenmeye çalışılmıştır. Dizide üç kuşağın bir arada çalıştığı baklava dükkânında geleneksel usta-çırak ilişkisi ele alınmaktadır. İki ortak çalışan olarak dükkânda Kahraman ve Ökkeş ustanın baklavaların yapılmasında ve şerbetlerinin dökülmesinde usta olarak yer almaları mesleki açıdan tecrübeli olduklarını göstermektedir. Ailevi sorunlar yüzünden birbirleri ile sürekli tartışmaları meslek ahlakına yakışmayan bir davranış olarak Memik usta tarafından önlenmektedir. Dizide Memik usta en tecrübeli kişi konumunda yer alarak oğlu Kahraman'a ve diğer tüm çalışanlara baklava yapımı konusunda neler yapmaları

gerektiğini söylemektedir. Kullanılan bu öğelerle birlikte ustaların ve çırakların kıyafetlerinin mesleğe uygun olarak kullanılması ve mekân olarak baklava dükkânının yer alması dizide önemli birer unsur olmaktadır. Dizinin çekildiği Gaziantep Turistik Çarşı yöresel bir mekânın kullanımında önemli bir kültür olmuştur. Bu sayede izleyenlere Gaziantep adıyla meşhur olmuş bir tatlının kendi yöresinde nasıl yapıldığı meslek folkloru bağlamında aktarılmaya çalışılmıştır. Ayrıca dizide iki farklı kültürün bir araya gelmesi ve Türk-Yunan ilişkileri de yer almıştır.

Benim Adım Melek dizisi çalışmada ele alınan beşinci geleneksel meslek olarak yer almaktadır. Dizide baklavacılık, bakırcılık, kebabçılık, sedefçilik meslekleri ön planda yer almıştır. Bunun yanında profesyonel meslekler arasında yer alan doktorluk, avukatlık ve eczacılık meslekleri de izleyicilere gösterilmektedir. Bakır işleme ve sedef kakma meslekleri zanaatsal meslekler arasında yer almakla birlikte tecrübe ve sabır gerektiren bir meslek olarak yansıtılmaktadır. Usta çırak ilişkisinde bu zanaatların uygulamalı olarak dizide yapımı gösterilmiş ve bu işi öğrenenlerin kendilerine kazanç da sağladığı belirtilmiştir. Öğrencilerin bulunduğu atölyelerin gösterilmesi hem yöresel mekânın tanıtımında hem de tarihi konakların gösteriminde önemli olmaktadır. Baklavacılık ve kebabçılık meslekleri de dizide tarihi Mecidiye Han'da bulunan dükkânlar kullanılarak yapılmıştır. Geleneksel öğelere yer verilen dizide meslek anıları karakterlerin yaptığı işe göre anlatılmıştır. Somut Olmayan Kültürel Miras listesinde el sanatları geleneği içerisinde yer alan bakırcılık bu dizi ile birlikte ana konu olarak sunulmuştur. Geleneksel mesleklerin harmanlandığı bu dizide meslek folkloruna ait öğretiler, mekânlar, gelenekler, semboller, kıyafetler ve yöreye ait türküler önemli birer unsur olarak tespit edilmiştir.

Geleneksel mesleklerin yer aldığı dizilerin incelenmesinde meslek folkloruna ait kültürel öğeler on iki başlığa göre tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu dizilerin çekildiği mekânlarda tarihi ve önemli yerler kullanılmıştır. Mesleğin yapıldığı dükkânlarda kültürel değerlerin usta-çırak ilişkisinde verilmesine dikkat edilmiştir. Meslek çevresinde oluşan gelenekler, anlatılar, şakalar, öğretiler, mesleğin zorluğu ve önemi gibi kavramlar değerlendirilmiştir. Dizilerde halk edebiyatına ait kültürel unsurlara da yer verilmiş deyim, atasözü, türkü, bez bağlama, mani atma, hikâye anlatma, ölüm, evlilik, askerlik gibi geçiş dönemleri ürünlerine yer verildiği tespit edilmiştir. Sonuç olarak geleneksel mesleklerin konu alındığı dizilerde kullanılan meslek folkloru öğeleri olumlu birer kültürel unsur olarak izleyiciye yansıtılmıştır.

İncelenen mesleklerin yanı sıra sütçülük, aşçılık, kebabçılık mesleğiyle ilgili diziler incelenmiş fakat meslek folkloru kültürüne ait doğrudan öğelerin konu alınmadığı tespit edilmiştir.

2.4. Somut Olmayan Kültürel Miras Açısından Televizyon Dizilerindeki Geleneksel Meslekler

Kısa adı UNESCO olan Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu, 1-6 Kasım 1945 tarihinde düzenlenen Birleşmiş Milletler Konferansı (ECO/CONF) sonunda otuz yedi ülkenin katılımıyla kurulmuştur. 16 Kasım 1945 tarihinde imzalanan UNESCO Kuruluş Sözleşmesi aralarında Türkiye'nin de bulunduğu yirmi ülkenin onamasının ardından 4 Kasım 1946 tarihinde yürürlüğe girmiştir("UNESCO Tarihi", t.y.). UNESCO'nun 1972'de kabul ettiği Dünya Kültürel ve Doğal Mirasının Korunması Sözleşmesi'ne göre kültürel miras kavramı içerisinde kültürel, doğal ve karma yapıların bulunduğu anıtlar, yapı grupları ve sitler yer almaktadır("UNESCO Dünya Mirası Listesi", t.y.). Bu tarihi ve doğal yapıların yanı sıra somut olmayan kültürel mirasın korunması için de çeşitli toplantılar ve sözleşmeler yapılmaktadır. 2003 yılında Türkiye, UNESCO'nun Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesini kabul ederek halk kültürlerinin koruma altına alınmasını sağlamıştır("UNESCO/SOKÜM Temsili Listesi", t.y.). Sözleşmedeki somut ve somut olmayan kavramlarıyla kültürel unsurların nitelendiği belirtilmiştir. M. Yolcu, UNESCO sözleşmesine göre somut olmayan kültürel miras unsurlarının, insanlığın ortak değeri kabul edildiğini ve uluslararası alanda koruma altına alınan kültürel öğeleri temsil ettiğini belirtmektedir(Yolcu, 2014, s.1725). Somut olmayan ifadesi M. Ekici'ye göre halk bilgisi yaratmalarının tümünü kapsamaktadır. Somut olmayan kültürel yaratmalar ise; "sözel (geleneksel sözlü yaratmalar), işitsel (geleneksel müziksel yaratmalar), görsel (geleneksel müzikli ve müziksiz oyunlar), uygulama ve inanmalar (geleneksel inanma ve bunlarla ilgili uygulamalar)" olarak değerlendirmektedir(Ekici, 2004, s.7). Ö. Oğuz'un verdiği bilgiye göre, somut olmayan terimi "(...)Hem objeyi hem de soyutu birlikte ve toplum içinde ve toplumla beraber korumak isteyen yeni yaklaşım" olarak değerlendirmektedir. Bu sözleşmenin yalnızca objeyi korumaya yönelik olmadığını, onları yaşatan, yapan ve kuşaktan kuşağa aktaran bilgi, gelenek ve birikimin tüm unsurlarıyla korunmasını hedeflediğini belirtmektedir(Oğuz, 2013, s.11).

Halk kültürüyle birlikte geleneksel mesleklerin de koruma altına alınması UNESCO'nun Yaşayan İnsan Hazine Sistemi ile koruma altına alınmaya çalışılmıştır. Bu sistem, ilk olarak 1993 yılında UNESCO'nun Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması kapsamında oluşturulmaya başlanmış ve sürekli olarak geliştirilmiştir. Ö. Oğuz'a göre UNESCO, bu sistem aracılığı ile somut olmayan kültürel mirası üreten insana dikkat çekmek istendiğini belirtmiştir(Oğuz, 2009, s.33).

Türkiye'de SOKÜM çerçevesinde SOKÜM Ulusal Envanteri ve Yaşayan İnsan Hazine Sistemi Ulusal Envanteri olarak çalışmalar yürütülmektedir. Ö. Oğuz'un ifadesine göre bu sistem "somut olmayan kültürel mirası üreten ve gelecek kuşaklara aktarmakta olan usta kişiler insan hazineleri olarak adlandırılmakta ve sürdürülebilir kalkınma hedeflerine zarar vermeden kültürün korunmasına ve gelecek kuşaklara aktarılmasına yapacakları katkıya vurgu yapılmakta" şeklinde açıklanmıştır(Oğuz, 2008, s.6). SOKÜM envanterine göre yaşayan insan hazineleri belirli bir bilgi ve beceri düzeyine sahip kişileri anlatmaktadır. Bu kişilerde aranan ölçüler arasında: "Ustalığını 10 yıldır icra ediyor olması, sanatını usta - çırak ilişkisi ile öğrenmiş olması, bilgi ve becerisini uygulamadaki üstünlüğü, konusunda ender bulunan bilgiye sahip olması, kişi veya grubun yaptığı işe kendini adanmışlığı, kişi veya grubun bilgi ve becerilerini geliştirme yeteneği (sanatının toplumla buluşmasını sağlayacak yenilikler içermesi), kişi veya grubun bilgi ve becerilerini çırağa aktarma becerisi (bir çırak yetiştirmiş olması)" bulunmaktadır("Yaşayan İnsan Hazine Sistemi", t.y.). Somut Olmayan Kültürel Miras Ulusal Envanteri listesinde yer alan geleneksel meslek unsurları şunlardır:

"Nazar boncuğu geleneği ve yapım ustalığı, ağaç işçiliği ve ahşap oymacılığı, bastonculuk, talikacılık, geleneksel model eşya yapımıcılığı, keçecilik, yorgancılık, cam sanatı ustalığı ve cam işlemeciliği, kaşıkcılık, bakırcılık, bıçakçılık, kispet yapımıcılığı, doğal boya/kökboyacılık, fener yapımı, folklorik bebek yapımıcılığı, battaniye yapımıcılığı, çömlekçilik, demircilik, çan yapım ustalığı, geleneksel ağ örme ustalığı, nalbur ve nalbantlık, lüle taşı işlemeciliği, oniks taşı işlemeciliği, oltu taşı işlemeciliği, geleneksel kuyumculuk, gümüş işlemeciliği, tespih sanatı ve ustalığı, geleneksel ip yapımıcılığı, semaver yapımıcılığı, semercilik, saraçlık, dericilik ve deri işlemeciliği, sepetçilik/hasır örücülüğü, süpürgecilik, geleneksel alem yapım ustalığı, geleneksel kapı ve kapı süsleme ustalığı, geleneksel gemi yapım ustalığı, geleneksel metal işlemeciliği ve metal eşya yapımıcılığı, geleneksel ahşap yapı işçiliği, kilim dokuma geleneği, halı dokuma geleneği, dokuma eşya yapımıcılığı, geleneksel ayakkabı yapım ustalığı, geleneksel şapka yapım ustalığı, bağlama yapımıcılığı ve icracılığı, çam düdüğü-sipsi yapımıcılığı ve icracılığı, kaval yapımıcılığı ve icracılığı vb."

Envanterde görüldüğü üzere geleneksel mesleklerin yanında Klasik Türk Süsleme ve El Sanatları, Geleneksel Mimari ve Yapı Ustalığı (Taş, Tuğla, Kerpiç, Metal, Ahşap, Cam Vb.), Dokuma Sanatı ve Gelenekleri, Geleneksel Giyim Kuşam Yapımıcılığı ve Kullanım Gelenekleri, Oya/Nakış İşleme, Dikiş ve Örgü Gelenekleri, Geleneksel

Çalgı Yapımcılığı ve İcracılığı, Türk Mutfak Kültürü/Geleneksel Yiyecek-İçecek Yapımı ve Toplumsal Uygulamaları gibi envanterde 35 grup ve 297 unsur bulunmaktadır(“SOKÜM Türkiye Ulusal Envanteri”, t.y.). Geleneksel bilgi ve deneyim temelli bu mesleklerin gelenek kültüründe en fazla katma değere sahip olduğunu açıklayan N. Özdemir, kültürel ve ekonomik alanlardan biri olduğunu belirtmektedir. Ekonomik değer yaratmak için tiyatro, yazılı-basılı edebiyat, sinema, kayıtlı ve canlı müzik, radyo ve televizyon gibi alanların gelenek kültürünü dönüştürmede etkin rol oynadığını da aktarmaktadır(Özdemir, 2018, s.11-15). Geleneksel mesleklerin yer aldığı dizilere bakıldığında halıcılık, baklavacılık, bakırcılık, sedefçilik gibi zanaatsal mesleklerin ön plana çıkarılarak bu kültürel dönüşüme katkı sağladığı görülmektedir.

Televizyon, radyo, gazete, sinema vs. kitle iletişim araçları kültür endüstrisi sayesinde değişimlere katkıda bulunarak kültürlerin aktarılmasını sağlamaktadır(Bilginer, 2013, s.24). Dizideki karakterlerin yaptığı bu geleneksel meslekler kültür endüstrisindeki devamlılıkta önemli olmaktadır. Değişen toplumsal, siyasal ve ekonomik koşulların televizyon dizilerini de etkilediğini belirten Baloğlu, dönem dönem farklı türlerde dizilerin popüler olduğunu belirtmektedir(Baloğlu, 2017, s.171). SOKÜM listesinde yer alan geleneksel mesleklerin de televizyon dizilerinde son zamanlarda bakırcılık, sedefçilik, aşçılık, dizileri ile aktarıldığı görülmektedir. Dizide yer alan ustalar icra ettikleri mesleği usta-çırak kültüründe öğrendiklerini ve gelecek kuşaklara da bu şekilde aktarmaya çalıştıklarını göstermektedir. Aile geleneğini sürdüren baklavacılık, kebabçılık, aşçılık mesleklerinin yanında işe çıraklıktan başlanan balıkçılık, bakırcılık, sedefçilik meslekleri de bu kültür çevresinde aktarılmıştır. SOKÜM envanterinde bulunması gereken ustaların ölçütleri dizideki usta ve çıraklarla da böylece aktarılmaya çalışılmıştır.

2.5. Kültür Turizmi Açısından Mesleklerin Değerlendirilmesi

Türk televizyon kanallarında yayınlanan diziler uluslararası bir başarı sağlayarak Türk kültürünün yayılmasında etkili olmaktadır. En fazla dizi ihraç eden ülkelerin başında Türkiye'nin de bulunduğunu belirten Öztürk ve Atik sosyal ve kültürel alanda büyük bir etkiye sahip olduğunu belirtmektedir. Kazakistan, Bulgaristan, Ortadoğu ve Balkan ülkeleri ve Latin Amerika gibi ülkelere ihraç edilen Türk dizileri sayesinde Türkiye'ye karşı olumlu bir bakış açısı kazandırıldığını

açıklamaktadır. “Deli Yürek”, “Gümüş”, “İhlamurlar Altında”, “Binbir Gece” gibi ihraç edilen dizilerin özellikle Balkan ülkelerinde Türkçeye olan ilgiyi arttırdığı ve Türkçe öğretiminin yapıldığı kurslara giden kişilerin sayılarında da artışa yol açtığını belirtmişlerdir(Öztürk ve Atik, 2016, s.68-78). E. Nuroğlu’nun Orta Doğu ve Balkanlar’dan gelen turistlerin Türkiye’yi ziyaret etmede Türk dizilerinin ne derecede etkili olduğunu araştırmak için yaptığı çalışmada olumlu sonuçlara ulaşıldığını tespit etmiştir. Bu sonuçlara göre pek çok ülkeye yapılan dizi ihracatı Türkiye’nin tarihi, turistik ve doğal güzelliklerinin diziler aracılığı ile tanınmasının sağlamakta olduğunu belirtmiştir. Böylece dizilerin çekildiği mekânları görmek isteyen turistlerin Türkiye’ye gelerek bu yerleri yakından görmek istemeleri Türk dizilerinin kültür ihracatına dönüştüğünü göstermektedir(Nuroğlu, 2013, s.2).

Türk dizileri ülke içerisinde de büyük bir etkiye sahip olmaktadır. Özellikle dizilerin çekildiği mekânlar turizme kazandırılarak şehir ve yöre ekonomisine katkı sağlamaktadır. “Asmalı Konak”, “Yer Gök Aşk”, “Güzel Köylü”, “Sevdaluk”, “Fırtına”, “Muhteşem Yüzyıl” gibi yerli diziler Muğla, Nevşehir, İstanbul, Rize ve Artvin gibi şehirlerin ziyaret edilmesini sağlamıştır. Akdu ve Akın’ın yaptığı araştırma sonucuna göre dizilerin çekildiği bu mekânlar turizm hareketlerini arttırmaktadır(Akdu ve Akın, 2016, s.1049).

Geleneksel el sanatlarının kültür turizmine kazandırılması da son derece önemli olmaktadır. Alagöz vd. göre el sanatlarının yörenin yerel kimliğine de katkı sağladığı belirtilmektedir(Alagöz vd. 2018, s.175). Buna göre dizilerin çekildiği yöredeki geleneksel el sanatları ve meslekler dizideki karakterlerin üzerinden kültür turizmine kazandırılmaktadır. Geleneksel mesleklerin incelendiği dizilerde kullanılan mekânlar mesleğin yapıldığı yere göre de değişmektedir. Görüntü olarak dizide bu mekânların verilmesi Bolat’a göre olayların atmosferini verme açısından son derece önemli olmaktadır(Bolat, 2016, s.81). Bakırcılık, halıcılık, baklavacılık dizilerinde kültürel ve tarihi mekânlar kullanılarak mesleklerin yapıldığı gösterilmektedir. Bu durum hem mesleğin hem de mekânın kültüre kazandırılmasında önemli olmaktadır. C. Avcı’ya göre bu yapımlar “kültür turizmi kavramının yerelde karşılık bulması ve yerel yönetimlerin kentte bilinç oluşturmaya çalışmaları” şeklinde değerlendirilmiştir(Avcı, 2021, s.103). Bu çalışmalar Kaplan’ın yaklaşımına göre Uygulamalı Halkbilimi çalışmalarında “yaşatarak koruma”nın kalıcı olmasını ve gelecek nesillere aktarılmasını da sağlamaktadır(Kaplan, 2011, s.39).

2.4. Televizyon Dizilerindeki Mesleklerin Art Zamanlı İncelenmesi

2.4.1. Profesyonel Meslek Dizilerinin Art Zamanlı İncelenmesi

Görüntünün sinema ve diziler için önemli bir iletişim aracı olduğunu belirten Güvenç, anlatılmak istenen konunun böylece daha ayrıntılı bir şekilde verileceğini açıklamaktadır. Dizilerde ele alınan konularda insanların merkezde yer alması halk biliminin televizyon kültürünü kaynak olarak görmesini sağlamaktadır. Dizilerde yer verilen konuların, görüntülerin ve diyalogların halk bilimi çalışmalarında önemli olduğunu açıklayan Güveç, 1960'lı yıllara ait bir film ve dizinin halk bilimi kaynağı olarak görülmesi gerektiği üzerinde durmaktadır. Çünkü burada kullanılan mekânlar, gelenekler, kılık-kıyafet özellikleri, insan tipleri ve meslekler gibi konularda 60'lı yılların karşılaştırması için yararlı olacağını belirtmektedir. Böylece günümüzde yayınlanan dizilerin de bugün ve gelecekte yapılan araştırmalara kaynak olabileceğini açıklamaktadır (Güvenç, 2020, s.46-71). Profesyonel mesleklerin yer aldığı diziler ve “Doktorlar”, “Çalıkuşu”, “Behzat Ç.”, “Emret Komutanım” gibi dizilerin tekrar yayınları seyircilerin meslek dizilerini severek takip ettiğini göstermektedir. Profesyonel meslek dizilerine bakıldığında zaman mekân olarak kullanılan hastane, okul, emniyet, karakol, adliye gibi kurumlara yer verilmektedir. Kullanılan bu kurumların o günün şartlarına göre izleyiciye aktarımı sağlanmıştır. Öğretmen temalı dizilere bakıldığında okul mekânı yeni teknolojik eğitim sistemlerine göre düzenlenmiş şekilde izleyicilere sunulmaktadır. Bu açıdan eğitim ve öğretim alanındaki yenilikler takip edilerek diziye yansıtılmaktadır. Öyle ki 2000'li yıllardan önce çekilen dizilerde teknolojik araç gereçlerin sınırlı olmasından yakınılan durum yeni dönem dizilerinde fazla kullanımından dolayı öğretmenler tarafından yakınılan durum haline gelmiştir. Okul kurumu içerisindeki ast-üst ilişkileri eski dönem dizilerinde ve 2000'li yıllarda çekilen dizilerde de devam etmektedir. Öğrenciler arasında yapılan şakalar, espriler, kullanılan lakaplar da günümüzde teknolojik araçların sık kullanımından kaynaklı olarak sosyal medya platformları üzerinden yapılmaya başlanmıştır. Kullanılan semboller kara tahtadan akıllı tahta uygulamalarına dönüşmüş, sınıf içerisindeki sıralar tek kişiye ait sıralara dönüşmüştür. Eğitim müfredatındaki değişiklikler öğretmenlik dizilerine de yansımıştır. Öğrencilerin ve öğretmenlerin giyim-kuşamlarında da kıyafet serbestliği görülmektedir.

2000’li yıllarda çekilen hastane temalı meslek dizilerinde ise çalışma alanındaki duyarlılığı göstermek için akademik eğitimini tamamlamış olan her kişiye şans tanındığı “Mucize Doktor” dizisinden hareketle yansıtılmaya çalışılmıştır. Doktorların çalışma alanları olan hastaneler son sistemdeki teknolojik ürünlerin de kullanımıyla izleyici karşısına çıkmaktadır. Asistanlara mesleğin kuralları ve meslek öğretileri hocaları tarafından anlatılmaktadır. Doktorların hastalarıyla ilgili iletişime önem verilmeye çalışıldığı da dizilerde gösterilmektedir. Doktorlara ait meslek ahlakı ve mesleki töreler de izleyicilere dizi aracılığıyla yansıtılmaktadır. Her kurumda olduğu gibi hastane kurumunda da yapılan şakalar, espriler, lakaplar yeni dönem dizilerinde daha çok kullanılmaktadır. Kullanılan semboller, giyim-kuşam hem eski dönem dizilerinde hem de yeni dönem dizilerinde mesleğin gerektirdiği şekilde gösterilmektedir. Polislik mesleğinin anlatıldığı dizilere bakıldığında emniyet teşkilatında kullanılan araçlardan teçhizatlara, üniformalardan mesleki eğitimlere kadar yenilikler ve değişimler olduğu gözlenmektedir. Yerli ve milli teknolojinin gelişmesiyle birlikte özellikle istihbarat alanında çekilen dizilerde bu araçların kullanımı sağlanmıştır. Güncel olayların senaryolara eklenmesi ve zorlu olanın başarılması izleyicilere yansıtılmaktadır. Eski dönemlerde çekilen dizilerde kullanılan iletişim telsiz, telefon aracılığıyla olurken 2000’li yıllarda çekilen dizilerde akıllı cihazların kullanımıyla olmaktadır. Polislik mesleğinin olmazsa olmaz bir parçası olan silahlar da yeni dönem dizilerinde en yeni şekilleri ile kullanılmaktadır. Polislik mevzuatında belirtildiği şekilde üniformaların kullanıldığı da görülmektedir. Askerlik konulu dizilerde ise yayınlandığı zamana göre güncel konular üzerinden ülke güvenliğinin sağlanması ele alınmıştır. Eski dönem dizilerinde genellikle kırsal alanlarda şehir merkezinden uzakta çekilen diziler 2000’li yıllar ile birlikte şehir merkezinde çekilmeye de başlanmıştır. Ulaşım ağı daha kapsamlı ve sistemli bir şekilde yansıtılmaktadır. Ast-üst ilişkileri, gelenekler, şakalar, lakaplar, giyim-kuşam arasında farklılıklar dizinin çekildiği döneme göre de değişebilmektedir. Son zamanlarda askeri araçlardaki gelişmeler de diziler aracılığıyla ekranlardan izleyiciler ile paylaşılmaktadır. Bu durum bize teknolojinin gelişmesi ve yaygınlaşmasıyla birlikte dizilerin de nitelik bakımından geliştiğini göstermektedir.

2000’li yıllardan sonra çekilen meslek dizilerinde güncel konular, araç-gereçler, giyim-kuşam, gelenekler, meslek öğretileri, mesleklere ait mevzuat ve kanunlara göre hazırlanarak senaryolara eklenmiştir. Bu sayede izleyicilerin sevdikleri

mesleklere karşı tutumları olumlu yönde gelişmektedir. Görüldüğü üzere meslek dizilerindeki mekânlar, ilişkiler, mesleklerin toplumsal ve kültürel yapısını yansıtmaları ve pekiştirmesi bakımından önemli olmaktadır. Meslek dizileri bu iletileri aktarırken kendine özgü görsel anlatım biçimlerinden yararlanarak yayınlanmaktadır(Oğuz, 2005, s.170-171). Görsel anlatıdaki meslek dizilerinin izleyiciye aktarılmasının art zamanına baktığımızda da sözlü anlatımlarla ilişkisi olduğu görülmektedir. İ. Görkem milletlerin kültürlerinin sözlü, yazılı ve elektronik kültür ortamlarında şekillendiğini belirtmektedir. Bu ortamda üretilen ürünlerin uygulamalarının birbirinden farklı olsa da doğrudan veya dolaylı olarak o milletin sözlü kültüründen beslendiğini açıklamaktadır (Görkem, 2009, s.411-412).

Geleneksel anlatıdan görsele doğru olan art zamanlı ilişkiye örnek vermek gerekirse Lokman hekim anlatılarının hekimlik mesleğine ait dizilerle televizyon ekranlarına doğru bir akış kurulabilmektedir. Lokman Hekim, hekim/tabip hüviyetinde görüldüğünden dolayı halk edebiyatında “Lokman Hekim, tabip Lokman, şifâ Lokman’ı” gibi ad ve sıfatlarla anılmıştır. Lokman Hekim’in tabip kimliği, şifalı ot bilgisi, çeşitli hastalıklar için sunduğu reçetelere kadar pek çok konuda olan bilgisiyle öne çıktığı belirtilmektedir (“TDV İslam Ansiklopedisi”, 2003). İntepe ve Er’e göre Lokman Hekim sağlık bilgisi, hikmetli sözleri ve hikâyeleriyle efsane haline gelmiş “İslam coğrafyasının bir kültü” olduğu belirtilmiştir (İntepe ve Er, 2014, s.30). Doktorluk mesleğiyle ilgili dizilere bakıldığında da Doktorlar dizisinde Haldun hocanın sözleri, Hekimoğlu dizisinde Ateş karakterinin zor hastalıkları teşhis etmesi, Mucize Doktor dizisinde Ali karakterinin sağlık bilgisi gibi örneklerde doktor algısının “prototipi”(Dönmez ve Erdemir Göze, 2020, s.832) olarak karşımıza çıkmaktadır. Televizyon yoluyla aktarılan bu iletilerin imgelere dönüştüğü(Yener ve Geçer, 2021, s.149) görülmektedir. Polislik mesleğine baktığımız zaman Köroğlu’nun kahramanlıklarının dizilerdeki karakterlerde kullanıldığı görülmektedir. Köroğlu anlatmalarının nesilden nesile sözlü gelenek ortamında anlatılarak yaşatıldığını belirten, Ö. Oğuz’un ifadesine göre “yaşatıldığı ortamların ihtiyacı ile şekillenen bir kahramana dönüştüğü” (Oğuz, 2012, s.6) vurgulanmaktadır. Behzat Ç. Bir Ankara Polisiyesi dizisinde Behzat karakterinin inandığı doğrulardan sapmayan(Medin, 2016, s.103), Arka Sokaklar dizisinde Mesut karakterinin cesareti, Adanalı dizisinde Yavuz karakterinin suçlulara karşı tutumu gibi örneklerde karakterlerin “Köroğlu’yu anımsatan yiğit, zalimin karşısında ve mazlumun koruyucusu olan ve halkın içinden

olan kahramanın özelliklerini”(Gaffaroğlu, 2007, s.20) polis dizilerinde yansıttığı görülmektedir. Bu yönüyle E. Bars, “Sözlü kültür ortamındaki destan kahramanlarının yerini elektronik kültür ortamının yeni kahramanları almıştır”(Bars, 2020, s.128) şeklinde değerlendirmiştir. Bu dönüşümler folklorik öğelerin güncel dizi içerisinde işlenmesiyle Altunsabak’ın ifadesine göre yerel bir kültür unsurunun dizi aracılığıyla millî kimlik varlığına gönderme yapıldığını göstermektedir (Altunsabak, 2021,s.207).

2.4.2.Geleneksel Meslek Dizilerinin Art Zamanlı İncelenmesi

Geleneksel mesleklerin ele alındığı dizilerde genellikle yeme-içme kültürüne bağlı olarak aşçılık, kebabçılık dizilerine yer verilse de geleneksel el sanatlarından olan halı dokumacılığı, bakırcılık, sedefçilik mesleklerine de yer verildiği görülmektedir. Bu dizilerin sayılarının son zamanlarda artış göstermesi el sanatlarına olan ilgiyi de arttırmaktadır. Aşçılık dizilerinin izleyicilere aktarılması geleneksel Türk mutfağına ait yöresel yemeklerin tanıtımına ve özellikle bulunduğu şehirlerin turizm faaliyetlerine etkileri son derece önemli olmaktadır. Geleneksel mesleklerin çekimlerinin yapıldığı mekânlar 2000’li yıllar ile birlikte tarihi hanlar ve konaklar kullanılarak kendi yerinde çekilmeye başlanmıştır. Bu sayede çekimi yapılan diziler tarihi ve kültürel alanların tanıtılmasında son derece önemli olmuştur. El sanatlarına yer verilen dizilerde bakırcılık, sedefçilik, çömlekçilik, dokumacılık usta çırak ilişkisi içerisinde yeni kuşaklara öğretilmeye çalışılmıştır. Meslek öğretilerinin kullanıldığı dizilerde meslek kültürüne ait semboller, gelenekler, anlatılarda yeni dönem dizilerinde verilmektedir. Bir tatlının üç kuşak meslek olarak yapıldığı baklavacılık dizisinde, ailenin geçim kaynağı olan ekmekçilik ve balıkçılık dizisinde, el sanatlarının aktarıldığı bakırcılık ve halıcılık dizilerinde de bu kültürel unsurlar aktarılmaya çalışılmıştır. Geleneksel mesleklere ait bu tür dizilerin çekimlerinin artmasıyla el sanatlarına olan olumlu sonuçlarda beraberinde gelmektedir.

Geleneksel mesleklerin aktarıldığı dizilere art zamanlı olarak bakıldığında Benim Adım Melek dizisinde Hafız usta karakterinin çırak yetiştirecek ustalara nasihat vermesi, Yabancı Damat dizisinde Memik usta karakterinin işin ilmini öğretmeye çalışması, Ekmek Teknesi dizisinde Nusret usta karakterinin esnafın nasıl olması gerektiğini çıraklara anlatması gibi örnekler sözlü kültür çağındaki “bilge insan tipini”(Yıldırım, 1999) temsil ettiğini göstermektedir. Esnaf kültüründe ahilik

örgütlenmesi içerisinde belirli ilkelere uyan kişilerin zamanla “ahi” insan tipini oluşturduğunu belirten Akça, ahi insan tipinin, bir sanat veya mesleğe sahip olma, cömertlik, yardımseverlik ve dürüstlük niteliklerinde olması gerektiğini açıklamaktadır(Akça, 2003, s.221). Meslek kültürü alanında bu bilgi ve deneyimin kuşaklararasıdaki aktarımının oldukça önemli olduğunu belirten N. Özdemir, yazılı-basılı ve elektronik kültür bağlamıyla birlikte izleyicilerle buluştuğunu belirtmektedir(Özdemir, 2019, s.134-143).

SONUÇ

Toplumsal yaşamda teknolojik araçların yaygın kullanımı kültür aktarımının ve kaynağının güncellenmesini sağlamıştır. Telefon, televizyon, bilgisayar, internet gibi araçlar kültür aktarımının vazgeçilmez parçası haline gelmiştir. RTÜK'ün yaptığı izleyici ölçümleri sonucunda televizyonun en çok tercih edilen araçlardan biri olduğu ve televizyon dizilerinin severek takip edildiği sonucuna ulaşılmıştır. Bu durum bize televizyonun insanların vakit geçirme aracı haline geldiğini göstermektedir.

Çalışmanın konusu olan meslek dizileri bu bağlamda ele alınarak halk bilimsel açıdan değerlendirilmeye çalışılmıştır. Çalışmanın birinci bölümünde halk biliminin gelişimi ve çalışma alanları açıklanmıştır. Akabinde kitle iletişim araçlarının kültür ve iletişim alanındaki ilişkisi değerlendirilmeye çalışılmıştır. Türkiye'de televizyon yayıncılığının başlamasıyla birlikte kapalı devre yayınları, deneme yayınları, ithal dizilerin yayınları, edebiyat uyarlamalarından yapılan diziler izleyicilere sunulmuştur. İlerleyen süreçlerde özel kanalların sayılarının artması ile birlikte televizyon programları daha fazla talep görmeye başlamıştır. Televizyon yayınlarının tercih edilmesine bağlı olarak içeriklerinde yenilikler ve yerli yapımlar oluşturulmaya başlanmıştır. Televizyonun toplum üzerindeki etkisinin değerlendirilmeye çalışıldığı başlıkta yerli yapım dizilerinin ihraç edilmesine bağlı olarak Türk kültürünün tanıtılmasındaki etkisi açıklanmaya çalışılmıştır. Bu bağlamda dizilerin toplumsal yaşama ait konuları da izleyicilere aktarmaya çalıştığı gözlenmiştir. Bu konulardan birini de meslek dizileri oluşturmaktadır.

Meslek kavramı farklı disiplinlerin çalışma alanları içerisinde yer almakla birlikte halk bilimi alanı içerisinde de yer almaktadır. Çalışmada mesleklerin profesyonel ve geleneksel olarak sınıflandırılmasına yer verilerek açıklanmaya çalışılmıştır. Bu açıdan eğitim kurumlarında uzman olan kişilerden eğitim olarak mesleğin gerektirdiği bilgileri öğrenmeleri, meslek birliklerinin kurulması, etik kuralların belirlenmesi ve mesleğin icrası profesyonel nitelik taşımaktadır. Öte yandan

geleneksel mesleklerde ise usta çırak ilişkisi içerisinde mesleki bilgilerin aktarımı yapılmaktadır. Çalışmanın ikinci bölümünde profesyonel ve geleneksel mesleklerden seçilen dizi örnekleri meslek öğelerine göre incelenmeye çalışılmıştır. Bu bağlamda ele alınan öğretmenlik, doktorluk, polislik, askerlik, balıkçılık, halıcılık, ekmekçilik, baklavacılık, bakırcılık mesleklerinin anlatıldığı diziler meslek kültürünü yayma ve tanıtmaya olarak dizilerde kullanılmıştır.

Televizyon ile ilgili yapılan çalışmalarda metin, görüntü ve ses unsurları da kullanılmaktadır. Bu açıdan meslek unsurlarının yer verildiği gelenekler, anlatılar, şakalar, semboller ve giyim-kuşam görsellerle desteklenerek aktarılmıştır. Mesleklerin icra edildiği mekânlar, halk edebiyatına ait atasözleri, türküler, ninniler, dualar, rüya unsurları incelemelerde dikkate alınmıştır. Bu bakımdan televizyon dizileri anlattıkları mesleklerle önem kazanmaktadır. Halkbilimi bağlamında dizilerde gösterilen profesyonel ve geleneksel meslekler izleyicilere kültürel unsurlar sunarak tanıtımını arttırmaktadır. Öyle ki gençlerin meslek seçimlerinde tercih edecekleri alanı belirlemede önemli bir etkiye sahip olabilmektedir. Çalışmada incelenen mesleklerin anlamı, zorluğu dizideki karakterler üzerinden verilmektedir. Mesleğin kuralları, mesleki anlatılar, şakalar, espriler, lakaplar, semboller, giyim-kuşam öğeleri tespit edilerek açıklanmıştır. Bu da göstermektedir ki meslekleri konu alan diziler izleyicilerin tercihiye göre devam etmekte ve konu olarak çeşitlenmektedir.

Meslek konulu dizilerin 2000’li yıllar ve onun öncesindeki yayınlarına bakıldığında farklılıkların olduğu tespit edilmiştir. Yeni dönemlerde çekimi yapılan diziler konu bakımından, kullanılan araç-gereç, giyim-kuşam ve mekân bakımından gelişme göstermiştir. Eski dönemlerde aile, komşu, mahalle, ev eksenli olan konular yeni yapımlarla yurt içinden ve yurt dışından meslek öğretmenleri ile karşılaştırılarak verilmeye çalışılmıştır. Özellikle polislik ve askerlik konusunda yayınlanan diziler de istihbarat alanındaki farklılıklar yansıtılmaktadır. Bu açıdan polislik konulu dizilerdeki sayı diğer meslek dizilerine oranla daha fazla olmaktadır. Polislik konulu Arka Sokaklar dizisinin on beş sezon boyunca ekranlarda kalması ve bugün de devam etmesi severek izlendiğini göstermektedir. Dizide Rıza baba karakterinin görevinin yerine getirirken ekipteki çalışanlarının da yanında olduğu görülmektedir. Gidilen görevler, danışılan konular, alınan emirlerle ilgili ilk başvuru kişi Rıza müdür olmaktadır. Bu rolüyle Rıza müdür tecrübelerini ekipteki kişilere usta öğretici gibi aktarmaktadır.

Öğretmenlik mesleğiyle ilgili farklı zamanlarda diziler çekilmişse de Afet öğretmen rolü ile izleyiciler bu mesleği sevmişlerdir. Dizide okul kurumu içerisinde mesleğin icrası aktarılmaya çalışılmıştır. Öğretmenlerin mesleki anıları, zorlukları, öğrenci yaklaşımları dizi aracılığıyla yansıtılmış ve ortaya çıkan kültürel öğeler bu bağlamda değerlendirilmiştir. Öğrencilerine mesleki tecrübelerini aktarması, deneyimlerini paylaşması önemli birer öğreti olarak karşımıza çıkmıştır. Diğer öğretmenler arasında öğrencilerinin eğitimleri için her koşulda yanlarında olması olumlu bir ileti olarak görülmektedir. Ayrıca dizide öğretmen maaşlarının yetersiz olması, okul araç-gereçlerinin okul müdürü tarafından sürekli farklı alanlarda kullanılmak istenmesi maddi açıdan yetersiz olduğunu göstermektedir.

Hastane konulu diziler arasında tekrarlarıyla bile büyük bir izleyiciye sahip olan Doktorlar dizisinin incelenmesinde de olumlu sonuçlara ulaşılmıştır. Hastaneye yeni gelen asistan doktorlara meslek kurallarının öğretilmesi eğitimin uygulamalı yapıldığını da göstermektedir. Hastaların teşhisinde uzman doktorlarla yapılan tedavi çalışmaları olumlu birer iletişim ögesi olarak karşımıza çıkmıştır. Kurum içinde doktorların ve hastane çalışanlarının birbirlerine olan yardımları, şakaları, esprileri, lakapları da izleyicilere kültürel öğelerle aktarılmaya çalışılmıştır.

Askerlik dizilerinde ise vatan savunmasının ön planda olduğu ve kahramanlıkların anlatıldığı gösterilmektedir. Karakol veya komutanlık binalarının mekân olarak kullanıldığı Sakarya Fırat dizisinde mesleğin zorluğu ve kutsallığı karakterler üzerinden verilmiştir. Mesleki geleneklerin de yer aldığı dizide mesleki semboller, şakalar, espriler, giyim-kuşam öğeleri de kullanılmıştır. Ast-üst ilişkisi içerisinde görevlerini yerine getirirler de birinin sorunu olduğunda silah arkadaşlarının birbirlerinin derdine ortak olduğu gösterilmektedir. Bu bakımdan mesleki dayanışmaların olması olumlu birer izlenim olmaktadır.

Çalışmada geleneksel mesleklerin dizilerde ana konu olarak ele alınması da yapılan zanaatın veya el sanatının güncellenmesini sağlamaktadır. Gülbeyaz dizisinde balıkçılık mesleğini icra ederken borçlarından dolayı İstanbul'a gitmek zorunda kalan ailenin burada deniz taşımacılığı işine başlaması denizden ayrılamadıklarını göstermektedir. Gemiye yardımcı olarak aldıkları İmdat isimli çalışanın miçoluktan işi öğrenerek başlaması usta-çırak ilişkisi içerisinde mesleğin öğreniminin yapıldığını

göstermektedir. Bu bakımdan önem taşıyan mesleki öğretiler bir okul kurumu edasıyla bilgilerin sözlü ve görsel olarak aktarımını sağlamaktadır.

Büyük bir hayal uğruna çıktıkları yolda halıcılığın dünya çapındaki en güzel örneklerinden birinin yapılmasını anlatan Kapalı Çarşı dizisinde el sanatının ve dokumacılığın önemi üzerinde durulmaktadır. Diyar karakterinin halı dokuma ustası olarak Zeze isimli küçük kıza mesleği öğrettiği gösterilmektedir. Akademik bilgiler yerine tecrübelerin ve öğretilerin aktarıldığı geleneksel mesleklerde bilgiler sözel ve uygulamaya dönük olarak öğretilmektedir. Bu açıdan öğretiler kalıcı olmakta ve unutulmamaktadır. Dizide de bu öğretilere dikkat çekilmek istenmiş bunun için dokuma tezgâhının başında bu mesleğin yapılmasına önem verilmiştir. Ayrıca tarihi kapalı çarşının mekân olarak kullanılması kültürel aktarımı da beraberinde getirmiştir.

Ekmek Teknesi dizisi küçük bir ekmek dükkânında usta çırak öğretileri ile ekmekçilik mesleğini yapmaya çalışan Nusret ustanın yaşamını anlatmaktadır. Çalışmada incelenen mesleki öğretiler göz önüne alındığında esnaflığın zorluğu, mesleğin önemi ve meslek ahlakı izleyiciye sunulmuştur. Mahallede ki dayanışma kültürü ve kahvehane ortamı ile de kültürel unsurlar yaşatılmaya çalışılmıştır.

Bir tatlının üç kuşak tarafından yapımını anlatan Yabancı Damat dizisinde usta ve çıraklar bir arada bulunmaktadır. Gaziantep adı ile ünlenmiş olan baklava tatlisinin mekân olarak da yine Gaziantep ilinde çekilmesi izleyiciler tarafından daha çok beğenilmiştir. Bu sayede bölge ekonomisine ve kültür turizmine katkı sağlanmıştır. İstanbul dışında farklı şehirlerde çekimi yapılan dizilerin el sanatları, yeme-içme kültürleri, giyim-kuşam özellikleri dikkate alınmıştır. Bu durum mesleklere olumlu birer imaj kazandırmıştır.

Son zamanlarda artan aşçılık ve kebabçılık dizilerinin yanında el sanatlarını ana temaya yerleştiren dizilerde bulunmaktadır. Bunlardan biri Benim Adım Melek dizisidir. Dizide bakırcılık ve sedef kakma sanatının çekiminin tarihi Bey mahallesinde yapılması kültürel aktarımı sağlamıştır. Yörede eskiden beri yapılan bakırcılığın önemli olduğu göz önüne alınca bu mesleğin dizide tanıtılması da olumlu bir ileti olmuştur. Usta olarak bakır işlemenin nasıl yapılacağı, sedefçilik mesleğinin incelikleri öğrencilere önemle öğretilmektedir. Ayrıca kebabçılık ve baklavacılık meslekleri de dizide gösterilmektedir.

Sonuç olarak incelemesi yapılan bu dizilerde meslek folkloru öğelerinin sembolik anlamları üzerinden aktarımlarının nasıl yapıldığı değerlendirilmiştir. Dizilerde yer verilen mesleklerin önem kazandığı izleyici ölçümleriyle yapılan çalışmalar sonucunda arttığı bilinmektedir. El sanatlarına olan ilginin de artış gösterdiği gözlemlenmiştir. Bu durum diğer dizilerde yer alan geleneksel meslekler içinde geçerli olmuştur. 2000'lerin başında çekilen dizilerde geleneksel ve profesyonel mesleklerin sayılarının artması medya ve kültür çalışmalarına da etki etmiştir. Çözümlemesi yapılan dizilerde mesleklerin değerleri yansıtılmaya çalışılmıştır. Bu durum olumlu bir iletişim sağlamış ve izleyicilerin takip ettiği yayınların arasında bulunmasını sağlamıştır. Mesleki kodlarla birlikte halk edebiyatına ait birçok sözlü ürününde kullanılması yapımları daha etkili kılmıştır.

KAYNAKLAR

- Abalı, İ. (2014). Meslek Folkloru Bağlamında Zeytincilik (Gözkaya Köyü/Aydın örneği). *Ulakbilge Dergisi*, 2 (3), 115-139.
- Abdülkadiroğlu, A. (1992). Meslek Pirleri ve Testerecilerin Piri. *Millî Folklor Dergisi*, 2 (4), 4-6.
- Aça, M. (2014). Giresun ve Trabzon İlleri Balıkçılarının Meslek Folkloru (Doktora Tezi). Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Trabzon.
- Aça, M. (2015). Meslek Folkloru Araştırmaları Tarihine Bir Bakış, *Uluslararası Türk Dünyası Kültür Araştırmaları Dergisi*, 1 (1), 111-137.
- Aça, M. (2015). Giresun ve Trabzon Yöresi Balıkçılarının Av Merkezli İnanış ve Uygulamalarına Karşılaştırmalı Bir Bakış, *Uluslararası Türk Dünyası Kültür Araştırmaları Dergisi* 1(2), 1-24.
- Açıkel, A. (1990). XI. Asırda Orta Asya Türk Boylarında Sosyal Hayat İçinde Meslek ve Sanatlar (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Akdu, U. ve Akın, M. H. (2016). Film ve Dizilerin Destinasyon Tercihine Etkileri. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9 (45), 1042-1052.
- Akça, G. (2003). Ahilik Geleneği ve Günümüz Fethiye Esnafı. *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, (14), 209-219.
- Akçay Odabaşı, D. (2009). Gündelikçi Kadınlar Folkloru (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Akgün, C. (2018). Sözlü Kültür Yazılı Kültür İlişkisi Bağlamında Türk Televizyon Dizileri Üzerine Bir İnceleme. *Yeditepe Üniversitesi Uluslararası Türk Kültürü ve Tarihi Sempozyum Bildirileri*
- Akkaş, E. (2016). Türkiye'de Hekimlik Mesleğinin Kültürel Belirleyicileri Üzerine Nitel Bir Çalışma (Yayımlanmamış Doktora tezi). Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.
- Akkaş, E. ve Erdem, R. (2017). Hekimlik Meslek Kültürünü Belirleyen Olguların Değerlendirilmesi. *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, 8 (17), 47-57.
- Akkaya, A. ve Koç, B. (2017). Baklavanın Dünyu Bugünü ve Yarını. *Uluslararası Kırsal Turizm ve Kalkınma Dergisi*, 1 (1), 47-50.
- Akkaya, B. (2013). Geçmişten Günümüze Türk Polis Teşkilatında Rütbelere. *Turkish Studies* 8 (5), 59-72

- Akman, M. (2006). Balıkesir Yöresinde Ahilikten Kalma Tören ve Uygulamalar (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir.
- Aksoy, Ü. (2001). Gaziantep Yöresel El Sanatları (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Aktaş, T. ve Soyhan, B. (2004). İstanbul'da Esnaf Folkloru, Folklor-Halkbilim Dergisi, 6 (57), 21-30.
- Aktulum, K. (2000). Metinlerarası İlişkiler.(2.Basım). Ankara: Öteki Yayınları.
- Aktürk, M. (2013). Gaziantep İlinde Yaşayan El Sanatları (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Süleyman Demirel Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, Isparta.
- Alagöz, G. Çalık, İ. ve Güneş, E. (2018). Kültürel Miras Turizmi Bağlamında Geleneksel El Sanatları: Erzincan Bakır İşlemeciliği. Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, (55), 174-191.
- Albayraktaroğlu, S. (2010). Profesyonelleşme Olgusu ve Mesleki Profesyonelleşme Açısından Türkiye'de Sosyal Hizmet Mesleği (Sakarya Örneği) (Yayımlanmamış Yüksek lisans Tezi). Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Alderson, J. M. (1989). İnsan Hakları ve Polis. Kuntbay, İ. (Çev.) Ankara: Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü Yayınları.
- Altunsabak, E. (2021). İkincil Sözlü Kültür Ortamında Folklorun İdeolojik İşlevine Bir Örnek: Eşkıya Dünyaya Hükümdar Olmaz TV Dizisi. Uluslararası Halkbilimi Araştırmaları Dergisi, 4 (6), 198-213.
- Arslan, A. (2004). Medyanın Birey, Toplum ve Kültür Üzerine Etkileri, Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi, 1 (8), 1-12.
- Arslan, M. (2005). İş ve Meslek Ahlakı. (2. Baskı). Ankara: Siyasal Kitapevi.
- Arslan Durmuş, S. (2018). İş Hukukunda Kıdem Kavramı (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.
- Arslantaş, S. G. (2013). Çalışma Psikolojisi Açısından Kurumsal İtibar (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Yalova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yalova.
- Artun, E. (2000). Adana'da Asker Uğurlama ve Karşılama Törenleri, Milli Folklor Dergisi (47), 41-48.
- Artun, E. (2002). Halk Kültürünün Uluslararası Tanıtımında Medyanın Rolü. Halk Kültürlerinin Medya Açısından Değerlendirilmesi. Uluslararası Sempozyumu Bildirileri.
- Artun, E. (2005). Halk Kültüründe Değişimin Topluma Etkisi ve Sonuçları. Motif Vakfı Yayınları, Halk Kültüründe Değişim Uluslararası Sempozyumu Bildirileri içinde (s.57-71). İstanbul.
- Aslanapa, O. (1997). Türk Halı Sanatının Tarihî Gelişmesi. Arış Dergisi, (3), 18-27.
- Atalay, S. (2016). Profesyonelleşme, Bürokratikleşme ve Rasyonelleşme: Max Weber'in Görüşleri. Sosyoloji Dergisi, [Armağan Sayısı], 189-202.

- Avcı, C. (2014). Türk Atasözlerinde Borç ve Borçluluk. Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 11 (28), 61-68.
- Avcı, C. (2020a). Bir Televizyon Eğlencesi Mizah Teorileri Açısından Güldür Güldür Show. Uluslararası Halk Bilimi Araştırmaları Dergisi, 4 (3), 39-55.
- Avcı, C. (2020b). Medyada Kültürel Mekân Tasarımı, Üç Örnek: “Kurtlar Vadisi”, “Süper Baba”, “Ekmek Teknesi”. 3. Uluslararası Zeugma Bilimsel Araştırmalar Kongresi, 12 (1), 283-295.
- Avcı, C. (2020c). Medyada Türkü Çağı: Türkölü Hikâyeden Türkölü TV Dizisine. Ankara II. Uluslararası Bilimsel Araştırmalar Kongresi, 157-171.
- Avcı, C. (2021). Kent ve İmge: Televizyon Dizilerinde Gaziantep Simülasyonu. Milli Folklor Dergisi, (130), 96-109.
- Avcıoğlu, V. S. (2018). Tüketim Kültürü ve Sosyal Medya Bağlamında Türkiye’de Televizyon Dizileri (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Ayaşlı, Z. (2006). Televizyonun Popüler Kültürü Oluşturma ve Yayma Etkisi. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Aydın, E. (2008). Eski Türklerde Meslek Adları (Eski Türk Yazıtlarına Göre). Journal of Turkish Linguistics, 2 (1), 49-66.
- Aydın, P. İ. (2002). Polis Meslek Etiği İlkeleri. Bal, İ. ve Eryılmaz, B. M. (Ed.). Polis Meslek Etiği içinde (s.105-132). Ankara: Polis Akademisi Başkanlığı Yayınları.
- Aykanat, N. (2009). Sözlü Kültür Ortamının Gezici Seyyar Satıcıları: Çerçiler (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Aylan, G. (1981). Ömür Biter Yol Bitmez/Taşıt Edebiyatı-Taşıt Folkloru. İstanbul: May Yayınları.
- Aymaz, G. (2018). İletişim Araçlarının Toplumsal Tarihi İçin Bir Giriş. Global Media Journal TR Edition, 8 (16), 124-139.
- Aytaç, G. (2002). Edebiyat ve Medya, Kitaptan Ekran Edebiyat. Ankara: Kültür Bakanlığı.
- Aytaç, Ö. (2003). Meslekler Sosyolojisi Açısından Polislik Mesleği. Polis ve Sosyal Bilimler Dergisi, 1 (1), 15-33.
- Aziz, A. (2010). Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri ve Teknikleri. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Baloğlu, U. (2017). Türkiye’de Toplumsal Yaşam Biçimleri Değişiminin Televizyon Dizilerinde Yansıtılması. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Baran, D. (2016). Gaziantep Mutfağı Üzerine Halkbilimsel Bir İnceleme (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gaziantep.

- Barber, B. (1996). Meslek Sosyolojisinde Bazı Sorunlar. Cirhinlioğlu, Z. (Çev.). Meslekler ve Sosyoloji içinde (s. 43-66). Ankara: Gündoğan Yayınları.
- Bars, M. E. (2020). Medya Merkezli Kahraman Dönüşümü: Alp/Alperenden Postmodern Delikanlılığa. Millî Folklor Dergisi, (128), 126-137.
- Barthes, R. (1979). Göstergebilim İlkeleri. Vardar, B.ve Rifat M. (Çev.). Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Başgöz, İ. (1986). Folklor Yazıları. (1. Basım). İstanbul: Adam Yayıncılık.
- Başuğur, E. (1996). Bursa'da Saraçlık. Türk Halk Kültürü Araştırmaları 1994, 17-24, Ankara: Kültür Bakanlığı HAGEM Yayınları.
- Bayrı, M. H. (1933). Balıkesir'de Keçecilik. Halk Bilgisi Haberleri Dergisi, (29), 120-127.
- Bayrı, M. H. (1933). Balıkesir'de Dabakçılık. Halk Bilgisi Haberleri Dergisi, (27), 58-66.
- Bayrı, M. H. (1933). Balıkesir'de Saraçlık. Halk Bilgisi Haberleri Dergisi, (32), 233-238.
- Bayrı, M. H. (1935). Balıkesir'de Pabucçuluk. Halk Bilgisi Haberleri Dergisi, (48), 289-298.
- Bedizel, M. ve Aydın, Z. (2015). Eski Metinlerimizde Ekmek Yapımı: Üretimden Tüketime. (2.Baskı) Naskali, G. (Ed.) Ekmek Kitabı içinde (627-645), İstanbul: Kitapevi Yayınları
- Begic, H. N. (2014). Gelenekteki Değişim ve Keçecilik Sanatı (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Bergson, H. (2014). Gülme. Çetinkasap, D. (Çev.). İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Bilginer Erdoğan, Ş. (2013). Toplumsal Bellek ve Medya: Toplumsal Hatırlatma ve Unutturma Biçimleri(Seksenler TV Dizisi) (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Bolat, N. (2017). Modernleşen Türkiye'de Feodal Dizilerin Görüntü Metni: Karagül Dizisi Örneği (Yayımlanmamış Doktora Tezi). İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Boratav, P. N. (1982). Folklor ve Edebiyat I. (1.Basım). İstanbul: Adam Yayıncılık.
- Boyras, Ş. (1998). Bir Yöre Örneğinden Hareketle Lakaplar Konusunda Bazı Dikkatler. Türklük Bilimi Araştırmaları, (7), 107- 138
- Bozyiğit, A. E. (1988). Esnaf Destanları. Türk Folklor Araştırmaları, (Cilt 2). Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Milli Folklor Araştırma Dairesi Yayınları içinde (s. 27-47).
- Budun Gülas, S., Yüksek, M. ve Bolkol, N. (2016). Asırlar Öncesinden Bir Miras: Keşan (Çeşan) Bezi. 7. Uluslararası İstanbul Tekstil Konferansı, Anadolu'ya Doku'N'an Bezler, 430-435.
- Büyükokutan Töret, A. (2018). Meslek Folkloru Kapsamında Hekimlerle İlgili Stereotipler ve Bunlara Bağlı Şakalar Üzerine Bir Değerlendirme, Motif Akademi Halkbilimi Dergisi, 11 (24), 13-30.

- Byington, R. H. (1978). *Working Americans: Contemporary Approaches to Occupational Folklife*. Smithsonian Folklife Studies Number 3 Washington, D.C.: Smithsonian Institution Press
- Cirhinlioğlu, Z. (Çev.) (1996). *Meslekler ve Sosyoloji*. (1.Baskı). Ankara: Gündoğan Yayınları.
- Çağkan Özavcı, Ş. (2015). *Televizyon Dizilerinde Çizilen Öğrenci, Öğretmen ve Okul Yöneticisi Profilleri*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Okan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Cankaya, Ö. (1993). Türkiye’de Televizyonculuğun Gelişimi ve Bugünkü Durumu. *Marmara İletişim Dergisi*, (2), 221-236.
- Cebeci, T. (2019). *Türk Mutfağına Ait Tatlıların Bölge Temelinde Analizi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Sakarya.
- Cengiz, S. A. (1999). Folklor, Poplor ve Kitle İletişim Araçları. *Folklor/Edebiyat Dergisi*, 5 (19), 5-12.
- Cerici, S. (2014). Televizyon Yayınlarının Yönlendiği Eğlenceli Yapımlardaki Toplumsal Gerçek: Gülmece Gereksinimi. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, (1), 17-35.
- Coşar, A. M. (2003) Trabzon’da Kullanılan Lakaplar Üzerine Bir Derleme/Değerlendirme. *TDAY- Belleten*, C.1, 27-40.
- Crane, D. (2003). Moda ve Gündemleri Giyimde Sınıf, Cinsiyet ve Kimlik. Çelik, Ö. (Çev.). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Çağıl, F, Masdar Kara, F. (2019). Dijital Dönüşüm Bağlamında Türkiye’de Dizi Sektörü ve Geleceği. *ARTS: Artuklu Sanat ve Beşeri Bilimler Dergisi*, (1), 8-18.
- Çağlar, A. (2001). Türk Polisi’nde Sosyalleşme ve Polis Kültürü. Cerrah, İ.ve Semiz, E. (Ed.). *Türkiye’de Suç ve Polislik içinde* (s.115-141). Ankara: Güner Matbaacılık.
- Çalış, S. (2010). UNESCO ve İnsanlığın Sözlü ve Somut Olmayan Mirası Başyapıtları ve Kültür Politikalarına Etkisi (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Çalışkan, E. ve Seher, Ş. (2016). Türk Folklorunda Lakap Verme Geleneği: Bartın Örneği. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 14 (3), 103-106.
- Çelenk, S. (2005). *Televizyon, Temsil, Kültür (90’lı Yıllarda Sosyokültürel İklim ve Televizyon İçerikleri)*. Ankara: Ütopya Yayıncılık.
- Çelik, E. (2017). *Türk Halk Kültüründe Renk ve İşaret Sembolleri*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kahramanmaraş
- Çelik, H. (2013). *Televizyon Programlarındaki Şiddet İçerikli Görüntülerin Yetişkinler Üzerindeki Etkileri: Behzat Ç. Örneği* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Muğla.

- Çelikten, M., Şanal, M. ve Yeni, Y., (2005). Öğretmenlik Mesleği ve Özellikleri. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 19 (2), 207-237.
- Çelin, O. (2015). Döner ve Kebapçıların Yiyecek-İçecek Hijyenine Yönelik Bilgi Düzeyi: Ankara İlinde Bir Araştırma (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir.
- Çetinel, E. (2014). Profesyonelleşme Sürecinde Cinsiyetin Rolü: Akademisyen Hekimler Üzerine Bir Araştırma. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Çevik, M. (2015). Televizyon Dizileri Halk Hikâyelerinin Modern Şekli Midir?. Milli Folklor Dergisi, 27 (106), 34-46.
- Çıblak, N. (2004). Halk Kültüründe Nazar, Nazarlık İnancı ve Bunlara Bağlı Uygulamalar. Türklük Bilimi Araştırmaları, (15), 103-125.
- Çoban, V. (2015). Türk Halk Kültüründe Çobanlık (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ.
- Çobanoğlu, Ö. (2000). Bilim Felsefesi Bağlamında Halkbilimi ve Halkbilimsel Bilginin Teleolojik Serüveni. Folklor/Edebiyat Dergisi, (24), 27-43.
- Çobanoğlu, Ö. (2005). Halkbilimi Kuramları ve Araştırma Yöntemleri Tarihine Giriş. (3. Baskı). Ankara: Akçağ Yayınları.
- Çobanoğlu, S. (2011). Konuşmalık Türlerde Bir Anlatım Tutumu Olarak Nasihatler (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gaziantep.
- Çomaklı, Ş. E. ve Ayhan, U. (2018). Polis Mevzuatı. (4. Baskı). Ankara: Polis Akademisi Yayınları.
- Çoruk, F. J. G. (2009). Kayseri Esnafının Kent Kimliği Oluşumuna Etkisi (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Çöplü, F. (1946). Çorum'da Arıcılık. Çorumlu Dergisi, (56), 11-14.
- Dağı, F. ve Çelik, Ö. (2020). Safranbolu'da Meslek Folkloru Bağlamında Demircilik, Safran Kültür ve Turizm Araştırmaları Dergisi, 3 (1), 26 – 38.
- Darıverenli, A. U. (1939). Sanatkârların Pirleri. İnanc Dergisi, 21-33.
- Davulcu, M. (2015). Karadeniz Bölgesinde Ahşap Tekne Yapımcılığı ve Günümüzdeki Durumu. Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi, 7 (12), 94-124.
- Demirkol, N. (2005). Yeni Köye Eski Adet: Masal Anlatan Dizi Ekmek Teknesi. Millî Folklor Dergisi, (67), 5-9.
- Deniz, B. (2005). Anadolu-Türk Halı Sanatının Kaynakları. Sanat Tarihi Dergisi S. XIV, 79-103.
- Derdiçok, N. S. (2015). Kadın Balıkçı Folkloru: İzmir ve Muğla Örneği (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Devran, Y, Orujova, A ve Saltık R. (2018). Edebi Eserlerin Televizyona Uyarlanmasında Sorunlar: Reşat Nuri Güntekin'in Çalıkuşu Romanı ile

- Çalikuşu (2013) Dizisi Üzerinden Bir İnceleme. Göksun, Y. (Ed.) Televizyon Dizilerinin Keşfi içinde (143-168). İstanbul: Kaknüs Yayınevi.
- Duman, M. (2011). Gaziantep'teki Geleneksel Meslekler Üzerine Halk Bilimsel Bir İnceleme (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gaziantep.
- Dundes, A. (2003). Halk Kimdir? Ekici, M. (Çev.). Halkbiliminde Kuramlar ve Yaklaşımlar 1 içinde (s. 1-30). Ankara: Geleneksel Yayıncılık.
- Dundes, Alan. (2008). Nisan Aptalı ve Nisan Balığı: Ritüel Şakaların Bir Teorisine Doğru. İmirgi A. ve Kasımoğlu Ünver, S. (Çev.). Milli Folklor Dergisi, (79), 100-107.
- Dundes, A. (2010). Folklor Nedir? (2.Baskı). Aydın, G. (Çev.). Halkbiliminde Kuramlar ve Yaklaşımlar 2 içinde (s. 16-18). Ankara: Geleneksel Yayıncılık.
- Durkheim, E. (1986). Meslek Ahlakı (3. Baskı). Karasan, M. (Çev.). İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Dursun, N. (2014). Çorum'da Bakırcılık. Turkish Studies Dergisi, 9 (5), 799-824.
- Duymaz, A. ve Şahin, H. İ. (2010). Meslek Folkloru Kapsamında Geleneksel Mesleklerdeki Pir İnancı ve Hikâyeleri Üzerine Bir Değerlendirme, Milli Folklor Dergisi, 22 (87), 104- 106.
- Düğer, S. (2019). İdare Hukuku Açısından Avukatlık. Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.27 (1), 55-77.
- Düzgün, M. S. (2010). Geleneksel Aile İşletmelerinde Kültürel Değişim ve Bir Aile İşletmesi Örneği (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Düzgün, Ş. (2019). Televizyon Dizilerinde Kahraman Miti: Karadayı Örneği (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Eke, B. (1987). Bir Sosyal Sınıf Belirleyicisi Olarak Meslek Faktörü. İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası, Prof. Dr. S. F. Ülgener'e Armağan, C. 43, 377-401.
- Ekici, M. (2004). Halk Bilim Araştırmalarında Üçüncü Boyut. Türklük Bilimi Araştırmaları (TÜBAR), (16), 13-20.
- Ekici, M. (2008). Geleneksel Kültürü Güncellemek Üzerine Bir Değerlendirme. Milli Folklor, (80), 33-38.
- Ekici, M. (2013). Halk Bilgisi (Folklor) Derleme ve İnceleme Yöntemleri. (5.Baskı). Ankara: Geleneksel Yayınları.
- Ekmekçi, A. İ. (2010). Edirne'de Zanaatlar (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Engin, E. (2013). Fisher'ın Anlatı Paradigması Bağlamında Kurum Hikâyeleri Üzerinden Kurumsal Değerlerin Anlamlandırılması: Bir Anlatı Analizi.(Yayımlanmamış Doktora Tezi). Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

- Engin, İ. (1990). Tosya'da Bıçakçılık (Çakıcılık) ve Bıçkı Yapım Teknikleri. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi, 34 (1-2), 89-98.
- Elçin, Ş. (1962). Denizli Dokumacılığı Üzerine Notlar. Türk Etnografya Dergisi, (5), 5-8.
- Elçin, Ş. (1963). Ayvalık Balıkçılığı Üzerine Notlar. Türk Etnografya Dergisi, (6), 18-25.
- Elçin, Ş. (1970). Ayvalık Limanına Bağlı Deniz Araçlarının Adları, Türk Kültürü Dergisi, 95.
- Elçin, Ş. (1997). Ayvalık Limanı'na Bağlı Deniz Araçlarının Adları. Halk Edebiyatı Araştırmaları-II, içinde (476-483), Ankara: Akçağ Yayınları.
- Erdem, S. (2012). Grup Folkloru ve "Özkültür" Millî Folklor, (94), 41-49.
- Erdem, Y. ve Çağlayandereli, M. (2006). Televizyon ve Gençlik: Yerli Dizilerin Gençlerin Model Alma Davranışı Üzerindeki Etkisi. Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, (30), 15-30.
- Erdoğan, M. (1957). İstanbul'da Keçecilik. Türk Folklor Araştırmaları Dergisi, 5 (101), 1613-1614.
- Ergun, P. (2004). Türk Kültüründe Ağaç Kültü. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları.
- Eroğlu, M. C. (2019). Nevşehir Çoban Folkloru (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Nevşehir.
- Erol, M. (2005). Türk Dünyasında Kız Kalesi Adlandırmalarının Kaynağı ve Bunlara Dair Anlatılan Efsanelerin Teşekkülü Üzerine. Milli Folklor Dergisi, (65), 73-83.
- Erol, M. ve Arslan Erol, H. (2008). Gaziantep ve Kilis'te Esnaf Sahreleri. I. Uluslararası Ahilik Kültürü ve Kırşehir Sempozyumu Bildirisi.
- Ersoy, R. (2002). Türklerde Ölüm ve Ölü İle İlgili Rit ve Ritüeller. Milli Folklor Dergisi (54), 86-101
- Ersoy, R. (2004). Sözlü Kültür Ortamı Kaynaklarının Medyada Kullanımı Bağlamında Gaziantep'te Nevruzla İlgili Bir İnancın Dansa Dönüştürülmesi Serüveni. Türklük Bilimi Araştırmaları (TÜBAR) Dergisi, (16), 85-94.
- Ersoy, R. (2006). Gelenek, Değişim ve Kıbrıs'ta Türk Kimliği. Türk Bilig Dergisi, (12), 134-142.
- Ersoy, R. (2009). Sözlü Tarih Folklor İlişkisi Baraklar Örneği Disiplinler Arası Bir Yaklaşım Denemesi. (1. Baskı). Ankara: Akçağ Yayınları.
- Ersoy, R. (2012). Halk Bilimi Çalışmalarının Gelişimine Paralel Olarak "Alan Araştırması" Kavramını Yeniden Düşünmek. Millî Folklor Dergisi, (94), 5-13.
- Ertaş, A. (2014). Ankara İli Bakırcılık Sanatı. Folklor/Edebiyat, 20 (79), 161-178.
- Es, S. (1963). Konya'daki Bazı Ticarethanelerdeki Levha Yazıları. Türk Folklor Araştırmaları, 8 (169), 3141-3142.

- Evlioğlu, E. (2016). Televizyon Dizilerinde Suç ve Cezanın Temsili: Karadayı Dizisi (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Fedakâr, P. ve Derdiçok, S. N. (2016). Meslek Folkloru Bağlamında Kıyı Ege Kadın Balıkçı Folkloru. Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 19 (36), 95-106.
- Fındıklı, R. (2000). Polislik Mesleğinin Özellikleri ve Mesleki Kimlik Olgusu, Polis Bilimleri Dergisi, 2 (5-6), 1-16.
- Fidan, S. (2008). Anadolu Folklorunda Askerlik (Adana, Gaziantep, Kayseri örneği) (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gaziantep.
- Fidan, S. (2011). Türk Kültüründe Askerî Giyim-Kuşam ve Asker Modası. Milli Folklor Dergisi, (92), 95-105
- Fidan, S. (2016). Kültür Ortamlarında Asker Folkloru. 4. Kazan Uluslararası Halk Kültürü Sempozyumu, 977-983.
- Fidan, S. (2017). Âşıklık Geleneği ve Medya Endüstrisi Geleneksel Müziğin Medyadaki Serüveni. Ankara: Grafiker Yayınları.
- Fidan, S. (2018). Televizyon Dizilerinde Geleneksel Müzik Belleğinin Kullanımı. Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 11(60), 125-139.
- Gaffaroğlu, S. C. (2007). Tematik İlişkiler Bağlamında Köroğlu Destanı ve Köroğlu Oyunu (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Geçer, E. (2013). Medya ve Popüler Kültür, Diziler, Televizyon ve Toplum. İstanbul: Metamorfoz Yayıncılık.
- Geçer, E. (2015). Türk Dizileri Üzerine Kültürel ve İdeolojik Bir Değerlendirme: "Made in Turkey". Müttefekkir Aksaray Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi Dergisi, (3), 13-23.
- Giddens, A. (2009). Sosyoloji. (5. Basım). Güzel, C. (Yay. Haz.), İstanbul Kırmızı Yayınları.
- Goode, W. (1996). Topluluk İçinde Topluluk: Meslekler. Cihirlioğlu, Z. (Çev.). Meslekler ve Sosyoloji içinde (s. 67-80). Ankara: Gündoğan Yayınları.
- Gökçora, İ. H. (2005). Toplumsal Yaşamımızda ve Türk Bilim-Dünyasında "Profesyonel ve Profesyonellik" Kavramlarına Değin. Bilgi Dünyası, 6 (2), 237-250.
- Göksu, T.ve Bilgiç, V. K. (2002). Polislik Mesleği ve Etik Kuralları. Bal, İ. ve Eryılmaz, B. M. (Ed.). Polis Meslek Etiği içinde (s.85-104). Ankara: Polis Akademisi Başkanlığı Yayınları.
- Göktaş, Ö. (2011). Türk Kültüründe Ekmekle İlgili İnanışlar (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Gölge, S. (2009). Televizyon Dizilerindeki Polis İmajının Algılanması Üzerine Bir Çalışma: Türk Televizyonlarında Yayımlanan Polisiye Dizilerdeki Kurmaca Polis Sunumu Üzerine Bir İnceleme (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

- Görkem, İ. (2010). Dünden Bugüne Türk Sözel Edebiyatı: Değişim ve Dönüşüm. Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi, 15 (39), 411-422.
- Gözen, Y. (2006). Karabük Demir Çelik Fabrikasındaki İşçilerin Batıl İnançları (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Green, A. (1978). Industrial Lore: A Bibliographic-Semantic Query. Working Americans: Contemporary Approaches to Occupational Folklife. Byington, R. H. (Ed.). Washington DC: Smithsonian Folklife Studies Number 3. Western Folklore Volume 37, 71-102.
- Güvenç, A. Ö. (2020). Folklor ve Sinema. İstanbul: Ötüken Yayınları.
- Gül, İ. (2009). Sözlü Anlatılardan Türk Filmlerine Süreklilik Dinamikleri. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sivas.
- Güllüoğlu, Ö. (2012). Bir Kitle İletişim Aracı Olarak Televizyonun Popüler Kültür Ürünlerini Benimsetme ve Yayma İşlevi Üzerine Bir Değerlendirme, Global Media Journal. 64-86.
- Gültekin, M. (2014). Türk Kültüründe "Fal" ve "Falcılık" Bağlamında Manisa/Selendi Yöresi "İrkçileri" ve "İrk Ocakları". İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi, 49 (49), 119-137.
- Gültekin, M. (2015). Dede Korkut Kitabı'nda Kahramanların Problem Çözme Yöntemleri ve Dede Korkut Kitabı'nın Eğitimde Kullanılması. Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi, 15 (2), 49-57.
- Gültekin, M. (2017). Kazan Tatar Türklerinde Masal Anlatma Geleneği. Kilis 7 Aralık Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 7 (14), 356-371.
- Günay, U. (2018). Türkiye'de Âşık Tarzı Şiir Geleneği ve Rüya Motifi. (8.Baskı). Ankara: Akçağ Yayınları.
- Günaydın, F. (2013). Toplumsal ve Dini Değerlerin Görsel Medyada Sunumu Üzerine Sosyolojik Bir İnceleme: Ekmek Teknesi Dizisi Örneği (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Gürsoy, A. (2003). Ahilik Geleneği ve Günümüz Fethiye Esnafı (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Gürsoy Naskali, E. (2015). Balık Kitabı. İstanbul: Kitabevi Yayınları.
- Gürsoy Naskali, E. (Ed.) (2007). Ayakkabı Kitabı. İstanbul: Kitabevi Yayınları.
- Gürsoy Naskali, E. (Ed.) (2011). Çoban Kitabı. İstanbul: Kitabevi Yayınları.
- Gürsoy Naskali E. ve Altun, O. H. (Ed.) (2009). Türk Kültüründe Av Sayısı, Acta Turcia Dergisi, 1 (1).
- Gürsoy Naskali, E. ve Altun, O. H. (Ed.) (2009). Türk Kültüründe Terzilik Sayısı, Acta Turcia Dergisi, 1 (2).
- Gürsoy Naskali, E. ve Altun, O. H. (Ed.) (2011). Kültürümüzde Kasaplık Sayısı, Acta Turcia Dergisi, 3 (2).

- Gürsoy Naskali, E. ve Altun, O. H. (Ed.) (2011). Kültürümüzde Arıcılık Sayısı, *Acta Turcia Dergisi*, 3 (1).
- Gürsoy Naskali, E. ve Altun, O. H. (Ed.) (2012). Kültürümüzde Marangozluk Sayısı, *Acta Turcia Dergisi*, 4 (2).
- Güven, M. (2017). Kahramanmaraş'ın Kültürel Hayatında Sanatlar-Zanaatlar ve Meslekler (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kahramanmaraş.
- Hançerlioğlu, O. (1993). *Ekonomi Sözlüğü*. (5. Basım). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Hasbay, S. (2019). Kars'ta Kullanılan Lakaplar Üzerine Bir İnceleme. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kars.
- Haug, R. M. (1996). Profesyonelleşmeme: Gelecek İçin Alternatif Bir Hipotez. Cirhinlioğlu, Z. (Çev.). *Meslekler ve Sosyoloji içinde* (s.129-150). Ankara: Gündoğan Yayınları.
- Hippokrates (2015). Hipokrat Yemini. Altuner İ. (Çev.). *Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (7), 1-7.
- Hughes, C. E. (1996). Meslekler. Cirhinlioğlu, Z. (Çev.). *Meslekler ve Sosyoloji içinde* (s. 25-42). Ankara: Gündoğan Yayınları.
- İlgın, H. Ö. ve Uruç, H. (2018). Küreselleşmenin Bir Yansıması Olarak Batı Kültürü Bağlamında Televizyon Dizileri. *Balkan Sosyal Bilimler Dergisi*, 7 (14), 136-147.
- İçel, B. (2011). *Hayatımızı Değiştiren Unutulmaz Diziler*. İstanbul: Başlık Yayın Grubu.
- İlaslan, S. (2014). Türkiye’de Televizyon Yayıncılığının Kuruluşu Üzerine Temel Tartışmalar: Kalkınma, Eğitim ve Milli Güvenlik. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 69 (3), 481-510.
- İlgün, K. (2014). El Dokuması Kilimciliğin Günümüzdeki Faaliyet Durumu Üzerine Bir Araştırma: Hatay İli Örneği. 21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum Eğitim Bilimleri ve Sosyal Araştırmalar Dergisi, 1 (3), 131-141.
- İlhan, S. (2008). Yeni Kapitalizm ve Meslek Olgusunun Değişen Anlamları Üzerine. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (21), 313-328.
- İltar, G. Eren, D. (2012). Giresun’da Bakırcılık. *Karadeniz Uluslararası Bilimsel Dergi*, (14), 757-771.
- İlter, H. A. (2005). Türk Emniyet Teşkilatı (1945-1955) (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun.
- İmga, O. ve Ayha, U. (2020). *Kovid-19 Salgını ve Sonrası Toplum, Devlet ve Küresel Sistem*. Ankara: Polis Akademisi Başkanlığı Yayınları.
- İmık, N. (2006). 2000–2005 Arası Türkiye’de Televizyon Dizilerinde Kullanılan Müziğin Genç İzleyicilere Etkileri. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ.

- İntepe, N. ve Er, F. (2014). Lokman Hekim Gerçek Kişi midir, Kültür müdür?. Mersin Üniversitesi Tıp Fakültesi Lokman Hekim Tıp Tarihi ve Folklorik Tıp Dergisi, 4 (2), 27-31.
- İpek, M. (2017). Meslek Folkloru Bağlamında Ankara Dolmuşçuluğu (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Kafesoğlu, İ. (2011). Türk Milli Kültürü. İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- Kale, F. (2019). TRT Yerli Edebiyat Uyarlamaları 1968-2015. TRT Akademi Geçmişten Geleceğe Televizyon Yayıncılığı, 7 (4), 126-147.
- Kaplan, T. (2011). Gaziantep Kültür Turizmine Halkbilimsel Bir Yaklaşım (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gaziantep.
- Kara, Ç. (2003). Çağdaş Halk Anlatıları ve Söylentileri - Günümüzü Zihinsel Haritaları ve Bunların Anlamları Üzerine Halkbilimsel Bir Araştırma. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Karabıyık, S. (2014). Türk'ün Dizi İle İmtihanı. İstanbul: Profil Yayınları.
- Karaman, M. (2019). Popüler Kültür ve Medya Ekseninde Türk Dizileri; Ege'nin Hamsisi Örneği (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Karasu, K. (2001). Profesyonelleşme Olgusu ve Kamu Yönetimi. Ankara: Mülkiyeliler Birliği Vakfı Yayınları.
- Karataş, H. C. (1970). Artvin Şavşat Pazarcı Eğlenceleri. Türk Folklor Araştırmaları, 12 (253), 5702- 5703.
- Karataş, P. (2016). Meslek Folkloru Bağlamında Hekimlik (Doktora Tezi). Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Karataş, P. (2017). Hekim Folklorunda Stereotiplerin Lakapları Şekillendirmesi ve Fıkralara Yansımaları. Millî Folklor Dergisi, (116), 129-142.
- Kemaloğlu, M. (2013). Anadolu'da İlk Esnaf Teşkilatı, Hikmet Yurdu, 6 (12), 253-266.
- Kekeç, N. (2012). Grup Folkloru Bağlamında Tahtakale Esnafı ve Geliştirdikleri Dilsel Kodlar. Milli Folklor Dergisi, 12 (94), 50-57.
- Kemerlioğlu, E. (1973). Erzurum'da Meslekler ve Sosyal Tabakalaşma (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Kırtepe, S. (2015) Televizyon Dizileri Hakkında İzleyici Değerlendirmeleri. Gaziosmanpaşa Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi 3 (1), 229-260.
- Kıvrak, A. (2013). Televizyon Dizilerindeki Türk Polis İmajı İle Polisin Kendi Öz İmaj Algısının Karşılaştırılmalı Analizi: Arka Sokaklar Dizisi Örneği (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Kocataş, B. (2005). Kültür ve Medya. Bilig Dergisi, (34), 1-13.

- Komser, N. (2018). Meslek Folkloru Bağlamında Çerçiler, Erdem, (75), 167–182.
- Konukman, E. A. (2006). Medya ve Kültür: Son Dönem Televizyon Dizilerinin Yaşam Tarzı Üzerindeki İmgeleri. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Koşay, H. Z. ve Akile, Ü. (1962). Anadolu’da İptidai Çömlekçilik. Türk Etnografya Dergisi, (5), 89-93.
- Koytak, E. (2020). Meslek Sosyolojisinde Teorik Yaklaşımlar. Journal of Economy Culture and Society Dergisi, (1), 1-27.
- Köksalan, B. ve Celkan, H.Y. (2018). Mesleklerin Tanımlanması ve Sınıflandırılması Üzerine Bir Değerlendirme. Turkish Studies Dergisi, 13 (19), 1219-1233.
- Köksel, B. (2011). Türkçenin Öğrenilmesinde Ninniler ve Türküler. Prof. Dr. Cahit Kavcar Türkçe Eğitimi Çalıştayı Bildirileri, Ankara Üniversitesi Yayınları, 95-106.
- Kula, N. (2012). TV Dizileri Yoluyla Yeniden Üretilen Tüketim Kültürü. Tarih Kültür ve Sanat Araştırmaları Dergisi, 1(4), 507-530.
- Kurutkan, M. N. (2010). Hekimlerin Profesyonelleşme Anlayışı (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Kuyucu, M. (2019). Gençlerin Türkiye’de Üretilen Televizyon Dizilerine Yönelik Tutumları ve Dizi Tüketim Faktörlerinin Analizi. Uluslararası Kültürel ve Sosyal Araştırmalar Dergisi (UKSAD), 5 (2), 558-599.
- Kuzgun, Y. (2006). Meslek Gelişimi ve Danışmanlığı. (2. Baskı). Ankara: Nobel Yayınevi.
- Lomax, S. J. ve Lomax, A. (1948). Cowboy Songs and Other Frontier Ballads. New York: Macmillan Publishing Co., Inc.
- Maden, P. (2010). Kahramanmaraş ve Ankara Merkezli Ağaç Oymacılığında Oymacı Kimliğinin Dışa Vurumu Bağlamında Meslek Anlatıları. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Marshall, G. (1999). Sosyoloji Sözlüğü. (3. Basım), Kömürcü, D. ve Akınbay, O. (Çev.). Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Mc-Carl, R. (1978). Occupational Folklore: A Theoretical Hypothesis. Byington, R. H. (Ed.). Working Americans: Contemporary Approaches to Occupational Folklife içinde (s. 3-18). Washington DC: Smithsonian Folklife Studies Number 3. Western Folklore Volume 37.
- Mc-Carl, R. (1986). Occupational Folklore. Oring, E. (Ed.). Folk Groups and Genres: An Introduction içinde (71-89). Utah: Utah State University Press.
- Mc-Carl, R. (1997). Occupational Folklife/Folklore. Green, T. A. (Ed.). Folklore an Encyclopedia of Beliefs, Customs, Tales, Music and Art içinde (s. 596-600). California: Santa Barbara.
- Medin, B. (2016). Kahramanın Ç Hali: Temsil ve Özdeşlik Bağlamında Behzat Ç. Üzerine Bir Alımlama Çalışması. Abant Kültürel Araştırmalar Dergisi, 1 (1), 96-118.

- Merçil, E. (2000). Türkiye Selçukluları'nda Meslekler. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Mete, M. (1999). Televizyon Yayınlarının Türk Toplumı Üzerindeki Etkisi. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları.
- Metin, E. (2006). Kent Folkloruna Bir Örnek: Doktor Folkloru. Milli Folklor Dergisi, 9 (71), 34-38.
- Mirazlı Saral, Y. (2006). Doğu Karadeniz Bölgesi Denizcilik Folkloru Üzerine Bir Araştırma (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Mora, N. (2008). Medya ve Kültürel Kimlik. Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi, 5 (1), 1-14.
- Mormenekşe, F. (2007). Bir Erginlenme Modeli Olarak Askerlik Folkloru. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Mutlu, E. (1991). Televizyonu Anlamak. Ankara: Gündoğan Yayınları.
- Nuroğlu, E. (2013). Dizi Turizmi: Orta Doğu ve Balkanlar'dan Gelen Turistlerin Türkiye'yi Ziyaret Kararında Türk Dizileri Ne Kadar Etkili?. 5. Uluslararası İstanbul İktisatçılar Zirvesi, 1-12.
- Oğuz, G. (2005). TV Dizileri ve Kültürel İletilerin Yayılma Süreci Türk Televizyon Tarihinde Bir Fenomen: Bizimkiler Dizisi. Kurgu Dergisi, 21 (1), 162-175.
- Oğuz, M. Ö. (2003). Halkbilimi Çalışmalarının Yeni Donemi: Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi. Milli Folklor Dergisi, (60), 247-253.
- Oğuz, M. Ö. ve Metin, E. (2006). 2005 Yılında Çorum'da Yaşayan Geleneksel Meslekler. Ankara: Hitit Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Halkbilimi Topluluğu Yayınları.
- Oğuz, M. Ö. (2008). UNESCO ve Geleneğin Ustaları. Milli Folklor, (77), 5-10.
- Oğuz, M. Ö. (2009). Somut Olmayan Kültürel Miras Nedir? Ankara: Geleneksel Yayınları.
- Oğuz, M. Ö. (2012). Folklorlarda Yeni Yöntemler ve Köroğlu. Milli Folklor Dergisi, (36), 5-8.
- Oğuz, M. Ö. (2013). Küreselleşme ve Uygulamalı Halk Bilimi. (2. Baskı). Ankara: Akçağ Yayınları.
- Oğuz, M. Ö. (2013). Terim Olarak Somut Olmayan Kültürel Miras. Milli Folklor Dergisi, (100), 5-13.
- Oğuz, M. Ö., Aydoğan, E., Aytuzlar, N., ve Saltık Özkan, T. (2005). Türkiye'de 2004 Yılında Yaşayan Geleneksel Meslekler. Ankara: Gazi Türk Halk Bilimi Araştırma ve Uygulama Merkezi (THBMER) Yayınları.
- Ong, J. W. (2015). Sözlü ve Yazılı Kültür Sözü'nün Teknolojileşmesi. (5. Basım). Postacıoğlu Banon, S. (Çev.). İstanbul: Metis Yayınları.
- Oran, F. (2018). Kula'da Son Ustalarıyla Yaşatılan Geleneksel Meslekler (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uşak.

- Orhantekin, G. (2019). Uşak'taki Geleneksel Meslekler Üzerine Halk Bilimsel Bir İnceleme (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uşak.
- Oskay, Ü. (2000). XIX. Yüzyıldan Günümüze Kitle İletişimin Kültürel İşlevleri Kuramsal Bir Yaklaşım. (3.Basım). İstanbul: Der Yayınları.
- Oskay, Ü. (2011). İletişimin ABC'si. (6.Baskı). İstanbul: Der Yayınları.
- Ozan Kaya, F. (2010). Gaziantep ve Şanlıurfa İllerinde Yapılan Bakırcılık Sanatının İncelenmesi (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Ögel, B. (2000). Türk Kültür Tarihine Giriş. (C. 2). Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Ögel, B. (2001). Türk Kültürünün Gelişme Çağları I. İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Öksüz, M. (2019). Somut Olmayan Kültürel Mirasın Taşıyıcıları: Karaman El Sanatı Ustaları Üzerine Bir İnceleme (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Karaman.
- Örkün, B. (2016). Meslek Folkloru Bağlamında Mersin'de Balıkçılık (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin.
- Örnek, S. V. (1975). Türk Folklorunda Ad Seçme ve Ad Koyma, Boğaziçi Üniversitesi Halkbilimi Yıllığı, Taş Matbaası, 101-112.
- Örnek, S.V. (2000). Türk Halkbilimi. (2.Basım). Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Özay, Y. (2007). Metinlerarası İlişkilerde Sözlü Yapıtların ve Sanatçıların Konumu Üzerine, Millî Folklor Dergisi, (75), 164-173.
- Özdal, A. (2018). Günümüz Gaziantep Esnafının Meslek Folkloru (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adıyaman.
- Özdemir, N. (2006). Türk Edebiyatı ve Medya. Milli Folklor Dergisi, (70), 7-21.
- Özdemir, N. (2012). Medya Kültür ve Edebiyat. (2. Baskı). Ankara: Grafiker Yayınları.
- Özdemir, N. (2015). Türk Halk Kültürü. Çapçıoğlu, İ. ve Beşirli, H. (Ed.) Türk Kültürü El Kitabı içinde (215-266). Ankara: Grafiker Yayınları.
- Özdemir, N. (2018). Geleneksel Bilgi ve Kültür Ekonomisi. Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi 18 (1), 1-28.
- Özdemir, N. (2019). Kuşaklararasılık ve Kültürel Değişme. Çocuk ve Medeniyet, (1), 125-149.
- Özentürk Tezgel, A. (2008). Samsun İlinin Vezirköprü İlçesindeki Geleneksel Meslekler (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Özkan, M. (2019). Türk Televizyon Dizilerinde Suç ve Adalet Olgusu: Kanıt Dizisi Örneği (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

- Özkoçak, Y. (2016). Cultural Aspect Closeness Between The Countries That Watch Turkish Tv Series. *Turkish Studies*, 11 (2), 1421-1434.
- Özpolat, A. (2005). Öğretmenlik Mesleğindeki Değişmelerin Tarihsel-Toplumsal Bağlamı. *Milli Eğitim Dergisi*, (166), 30-34.
- Özsoy, B. S. (2004) Karadeniz’de Atma Türküler ve Atma Türkü Geleneği. *Karadeniz Araştırmaları Dergisi*. (3), 113- 118.
- Özsoy, O. (t.y.). Geleceğin Gözde Meslekleri. İstanbul: Acar Matbaacılık[Yeni Şafak Gazetesi Eki]
- Öztürk, M. ve Atik, A. (2016). Ulusal Pazardan Küresel Pazarlara Uzanan Süreçte Türk Dizilerinin Gelişimi. *Maltepe Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 3 (2), 66-82.
- Öztürkmen, A. (2006). Türkiye’de Folklor ve Milliyetçilik. (2. Baskı). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Parlatır, İ. (2014). Osmanlı Türkçesi Sözlüğü. (6. Baskı). Ankara: Yargı Yayınevi.
- Pazarbaşı, B. (2016). Küresel Eğlence Endüstrisinde Yaşanan Gelişimin Televizyon Programları ile Dizi Filmler Üzerindeki Etkileri. *TRT Akademi*, 1 (1), 170-187.
- Preston, C. L. (2014). Şaka. Büyükokutan, A. (Çev.). *Milli Folklor Dergisi*, (101), 307-311.
- Postman, N. (2011). Televizyon öldüren eğlence Gösteri Çağında Kamusal Söylem. (3.Baskı). Akınhay, O.(Çev.). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Rueschemeyer, D. (1996). Doktorlar ve Hukukçular: Mesleksel Teorisi Üzerine Bir Yorum. Cırhinlioğlu, Z. (Çev.). *Meslekler ve Sosyoloji içinde* (s. 81-97). Ankara: Gündoğan Yayınları.
- Sanders, B. (2001). Kahkahanın Zaferi Yıkıcı Tarih Olarak Gülme. Atakay, K. (Çev.). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Seçer, H. Ş. (2007). Mesleki Yaşam Modelinin Oluşturulması ve Mesleki Analizlerde Kullanımı (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Seçkin, S. (2016). Türkiye’de Yerli Televizyon Dizileri: Film Enflasyonundan Dizi Enflasyonuna. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 31 (4), 288-301.
- Serim, Ö. (2007). Türk Televizyon Tarihi 1952-2006. İstanbul: Epsilon Yayınları.
- Sevi, S. (2010). Hereke’de İpek Halı Dokumacılığı ve Bugünkü Durumu. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Sevindik, A. (2017). Türk Halk Kültüründe Mizah Ekolojisi. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Smith, J. R. (2009). Festival ve Kutlamalar. Keskin, S. (Çev.). *Halkbiliminde Kuramlar ve Yaklaşımlar İçinde* (S.341-350). Ankara: Geleneksel Yayıncılık.
- Solmaz, E. (2020). Kaybolmaya Yüz Tutmuş Bir Meslek Kalaycılık: Afyonkarahisar Örneği. *Folklor Akademi Dergisi*. 3 (2), 381–394.

- Sözen, M. (2015). Anlatımsal Bir Öğe Olarak Sinemada Müzik Kullanımı Yapılanmalar, İşlevler, Analizler. Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, 3 (18), 34-65.
- Şahin, H. İ. (2014). Gelenek, Gülme ve Şaka. Milli Folklor Dergisi, (101), 237-251.
- Şeker, N. (2016). Türk Televizyonlarında Eğlence İçeriğinin Egemenliği. TRT Akademi, 1 (1), 32-49.
- Şen, S. (2007). Orhon, Uygur ve Karahanlı Metinlerindeki Meslekler Bağlamında Eski Türk Kültürü (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun.
- Şentürk, E. (2017). Kahramanın Dönüşü Zemininde Bir Anlatı Çözümlemesi: Leyla ile Mecnun (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Şentürk, R. (2018). Türk Televizyon Dizileri Efsanesi ve Gerçekler. Göksun, Y. (Ed.) Televizyon Dizilerinin Keşfi içinde (11-38). İstanbul: Kaknüs Yayınevi.
- Tambağ, A. G. (2015). Hekim Hak ve Yükümlülükleri (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kocaeli.
- Tan, N. (1974). Taşıt Folkloru Üzerine. Türk Folklor Araştırmaları, 15 (305), 12- 13.
- Tan, N. (1976). Taşıt Folklor ve Etnografyasına Dair Bir Araştırma. Türk Etnografya Dergisi, (15), 93-100.
- Tan, N. (2003). Folklor (Halk Bilimi) Genel Bilgiler. (6.Baskı). İstanbul: Kitap Matbaacılık.
- Tarhan, S. ve Karakoç, E. (2020). Popüler Kültür Ürünü Olarak Televizyon Dizilerinde İdeolojinin Sunumu. Uluslararası Kültürel ve Sosyal Araştırmalar Dergisi (UKSAD), 6 (1), 70-91.
- Taşgım, A. (2003). Diyarbakır'da Geleneksel Bir Meslek Puşıcılık, Folklor Edebiyat, (35), 65-74.
- Tepecik, S. (2010). Popüler Kültür Unsurlarından Olan Televizyon Dizilerindeki Aile Kurgusu (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kütahya.
- Tekin, Z. (2019). Geleneksel Unsurların Ekrana Yansımasında Yeni Bir Dönem: TRT TV Filmleri Projesi (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ordu.
- Temel Britannica Temel Eğitim ve Kültür Ansiklopedisi. (2003). İstanbul: Ana Yayıncılık A.Ş. C.1
- Tez, Z. (2016). Meslekler Tarihi. İstanbul: İnkılap Kitabevi.
- Tıton, J. T. (2003). Müzik, Halk ve Gelenek. Karabulut, M. (Çev.). Halkbiliminde Kuramlar ve Yaklaşımlar 1 içinde (s. 371-375). Ankara: Geleneksel Yayıncılık.
- Yörük, E. (2012). Televizyonda Nitelik Sorunu Hakkında Bir Tartışma: Behzat Ç. Örneği. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi Dergisi, 67 (3), 219–263.

- Turan, B. (2019). Zonguldak Havalisinde Maden Folklorunda Memoratlar (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Türk Meslekler Sözlüğü (1986). Ana Grup 0/1-2-3-4-5-6 Kot, Unvan ve Tarifler Ankara: Başbakanlık Basımevi.
- Türkçe Sözlük (2011). Akalın, Ş. H. vd. (Yay. Haz.). (11. Baskı). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Uçkun, C. G., Uçkun, S. ve Üzüm, B. (2018). Türk Kültüründe Ahilik: İnsan Kaynağı Yetiştirmedeki Yeri ve Önemi. (TÜRKKÜM) Uluslararası Türk Kültürü ve Medeniyeti Kongresi, 1022-1030.
- Uğuroğlu, Ö. (2019). Milliyetçilik Ve Medya İlişkisi Bağlamında Son Dönem Türk Televizyon Dizileri İncelemesi: "Börü", "Söz" Ve "Savaşçı" Dizileri Örneği (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kocaeli.
- Üçüncü, K. (2012). Trabzon/Köprübaşı Yöresi Kaşıkçılık Meslek Geleneğinin Etnoğrafik Belgelenmesi ve Tahlili, Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi, (13), 26- 46.
- Ülkütaşır, M. Ş. (1969). Eski Ramazan Davulcuları ve Davulcu Mânileri. Türk Folklor Araştırmaları, 12 (245), 5471-5472.
- Wilensky, H. (1964). Professionalization of Everyone. American Journal of Sociology, 70 (2), 137-158.
- Yalman, A. R. (1939). Cenup Yürüklerinde Dericilik, Halk Bilgisi Haberleri Dergisi, (97), 7-10.
- Yardımcı, M. (1985). Zile'de Leblebici Esnafı, Türk Folkloru, (64), 16-17.
- Yener, İ, Geçer, E. (2021). Televizyon Dizileri, Toplumsal Farkındalık ve Otizm: "Mucize Doktor" Dizisi Örneği. Akademik İncelemeler Dergisi, 16 (1), 146-162.
- Yeşiller, F. B. (2019). Hekimlik Sözleşmesi ve Hekimin Sözleşmeden Doğan Sorumluluğu (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Yetkin Cılızoğlu, G. (2011). Kitle İletişim Araçlarında Yer Alan Kurgusal Sosyal Mesajlar: Televizyon Dizilerinde Kitleselleştirilen Değerlere Yönelik Bir Analiz. Selçuk Üniversitesi İletişim Dergisi, 6 (4), 90-100.
- Yıldırım, D. (1998). Türk Bitiği Araştırma/İnceleme Yazıları. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Yıldırım, D. (1999). Dede Korkut'tan Ozan Barış'a Dönüşüm. Türk Dili, (570), 505-530.
- Yıldırım, E. (2019). Televizyon Dizilerinde Müziğin Kullanımı ve 'Seksenler' Dizi Müziğinin Çözümlemesi. Elektronik Cumhuriyet İletişim Dergisi, 1 (2), 113-131.
- Yıldız, G. (2014). Ankara'dan Derlenen Avcı Anlatıları Üzerine Halkbilimsel Bir İnceleme (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

- Yıldız, H. (2010). Sözlü Kültür Malzemesi Olarak Türkçede Askerlik Jargonu. Milli Folklor Dergisi. (88), 112-124.
- Yıldırım, F. (2014). Sözlü Kültür ve Gelenek Bağlamında Trabzon Yöresi El Sanatları (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Trabzon.
- Yılmaz, B. (2017). Pazırık'dan Günümüze Türk Halı Sanatı. Oğuz-Türkmen Araştırmaları Dergisi I, (1), 98-106.
- Yılmaz, Ç. (2018) Televizyon Dizilerinde Kültür Aktarımı: Gülbeyaz Örneği (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Yiğit, A. (2009). Türk Kültüründe Asker Ocağı Etrafında Oluşan Halk Bilimi ve Halk Edebiyatı Ürünleri Üzerinde Bir İnceleme (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir.
- Yolcu, M. A. (2014a). Nevşehir Yöresinde Yaşayan Geleneksel Meslekler. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Yolcu, M. A. (2014b). Nevşehir'de Yaşayan Geleneksel Mesleklerin Değişim ve Dönüşümü, Turkish Studies, 9 (2), 1719-1738.
- Zavalsız, Y. S. ve Soydaş Y. (2019). Televizyon Dizilerinin Toplum Üzerindeki Etkisi (Karabük Örneği). Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi (ÇÜİFD), 19 (1), 185-201.
- Zorlu, Y. (2016). Türkiye'de Bir Popüler Kültür Aracı Olarak Televizyon. Erciyes İletişim Dergisi, 4 (3), 84-98.
- Zülfikar, H. (2007). Meslek Adları ve-Cı Ekinin Türkçedeki İşlevleri. Türk Dili Araştırmaları Yıllığı, 173-218.
- Zülküf, A. M. (2015). Profesyonel Öğretmenliğe Doğru. (4. Baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.

İNTERNET KAYNAKLARI

- Arka Sokaklar. (2021). Vikipedi içinde. Erişim Adresi (20 Mart 2021): [https://tr.wikipedia.org/wiki/Arka_Sokaklar_\(dizi\)](https://tr.wikipedia.org/wiki/Arka_Sokaklar_(dizi))
- Askerlik Kanunu. (1927, 21 Haziran). Resmî Gazete (Sayı: 631-635). Erişim Adresi: <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.3.1111.pdf> (Erişim Tarihi:20.03.2021)
- Avukatlık Kanunu. (1969, 19 Mart). Resmî Gazete (Sayı:13168). Erişim Adresi: <https://mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.1136.pdf> (Erişim Tarihi:26.03.2021)
- Deloitte. (2014). Dünyanın En Renkli Ekranı Türkiye'de Dizi Sektörü Raporu. Erişim Adresi: <https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/tr/Documents/technology-media-telecommunications/tr-media-tv-report.pdf> (Erişim Tarihi: 05.02.2021)
- Doktorlar. (2021). Vikipedi içinde. Erişim Adresi (8 Mart 2021): [https://tr.wikipedia.org/wiki/Doktorlar_\(dizi\)](https://tr.wikipedia.org/wiki/Doktorlar_(dizi))
- Emniyet Genel Müdürlüğü. (2019). Erişim Tarihi: <https://www.egm.gov.tr/tarihce> (Erişim Tarihi:18.03.2021)

Emniyet Hizmetleri Sınıfı Mensupları Kıyafet Yönetmeliği.(2007, 15 Ağustos). Resmi Gazete (Sayı:26614). Erişim Adresi: <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2007/08/20070815-5.htm> (Erişim Tarihi: 18.03.2021)

Görsel 2.1. Hayat Bilgisi Dizi Afişi. Erişim Adresi: <https://www.showturk.com.tr/dizi/sahneler/hayat-bilgisi/1013> (Erişim Tarihi: 02.03.2021)

Görsel 2.14. Rıdvan Kanat Lisesi. Erişim Adresi:<https://www.themagger.com/nostaljik-diziler-gecikler-semtler/> (Erişim Tarihi: 05.03.2021)

Görsel 2.17. Afet Öğretmenin Kıyafeti. Erişim Adresi: <https://enisden.wordpress.com/2011/07/27/hayat-bilgisi-dizisinden-secmeler-egitim-hakkinda-mesajlar/> (Erişim Tarihi:06.03.2020)

Görsel 2.19. Doktorlar Dizi Afişi. Erişim Adresi: <http://www.sinematurk.com/film/24146-doktorlar-2-sezon/fotograflar/> (Erişim Tarihi: 08.03.2021)

Görsel 2.33. Stetoskop. Erişim Adresi:<https://www.posta.com.tr/doktorlar-dizisinin-oyunculari-simdi-neler-yapiyor-haber-fotograf-1332449-22> (Erişim Tarihi: 09.03.2021)

Görsel 2.34. Hastane. Erişim Adresi: <http://wowturkey.com/forum/viewtopic.php?t=80162> (Erişim Tarihi:09.03.2021)

Görsel 2.40. Doktorların Kıyafeti. Erişim Adresi: <https://www.medimagazin.com.tr/guncel/genel/tr-doktorlar-geri-donuyor-11-681-73395.html> (Erişim Tarihi: 10.03.2021)

Görsel 2.43. Arka Sokaklar Dizi Afişi. Erişim Adresi: <https://www.kanald.com.tr/arka-sokaklar> (Erişim Tarihi: 14.03.2021)

Görsel 2.69. Sakarya Fırat Dizi Afişi. Erişim Adresi: https://tr.wikipedia.org/wiki/Sakarya_F%C4%B1rat (Erişim Tarihi: 20.03.2021)

Görsel:2.91.Gülbeyaz Dizi Afişi. Erişim Adresi: <https://www.sinemalar.com/dizi/3601/gulbeyaz> (Erişim Tarihi: 28.03.2021)

Görsel 2.103. Kapalı Çarşı Dizi Afişi. Erişim Adresi:<https://televizyongazetesi.com/kapalicarsi-dizisi-konusu-oyuncular-fragmanlar-bolumler-video/1270984> (Erişim Tarihi:02.04.2021)

Görsel 2.104. Halı Dükkânı Çalışanları. Erişim Adresi: <http://tmc.com.tr/dizifoto.php?diziadi=Kapal%C4%B1%C3%A7ar%C5%9F%C4%B1> (Erişim Tarihi: 03.04.2021)

Görsel 2.116. Ekmek Teknesi Dizi Afişi. Erişim Adresi: <https://www.milliyet.com.tr/emlak/ekmek-teknesi-dizisi-nerede-cekildi-63810> (Erişim Tarihi:08.04.2021)

Görsel 2.132. Yabancı Damat Dizi Afişi. Erişim Adresi:<https://www.kanald.com.tr/yabancidamat> (Erişim Tarihi: 15.04.2021).

Görsel 2.444. Baklavanın Yapımı. Erişim Adresi: <https://listelist.com/yabanci-damat-dizisi/> (Erişim Tarihi:18.04.2021)

Görsel 2.146. Benim Adım Melek Dizi Afişi. Erişim Adresi:<https://www.sinemalar.com/dizi/267570/benim-adim-melek> (Erişim Tarihi:22.04.2021)

Görsel 2.166. Ustaların Kıyafetleri. Erişim Adresi:<https://www.beyazperde.com/diziler/dizi-25519/fotolar-detay/?cmediafile=21703659> (Erişim Tarihi:26.04.2021)

Gülbeyaz. (2021). Vikipedi içinde. Erişim Adresi (28.03.2021): <https://tr.wikipedia.org/wiki/G%C3%BClbeyaz>

Hekimlik Meslek Etiği Kuralları. (1999, 1 Şubat). Hekimler ve Tabip Odası Yöneticileri için Mevzuat Tüzüğü. Erişim Adresi: https://www.ttb.org.tr/mevzuat/index.php?option=com_content&view=article&id=65:hekl-meslek-etkurallari&catid=4:t&Itemid=31 (Erişim Tarihi:08.03.2021)

Kalkınma Bakanlığı. (2018). T.C. Kalkınma Bakanlığı Kalkınma Planı, On Birinci (2019-2023) Görsel Hizmetler Sektörünün Geliştirilmesi Çalışma Grubu Raporu. Erişim Adresi: <https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2020/04/GorselHizmetlerSektorununGelistirilmesiCalismaGrubuRaporu.pdf> (Erişim Tarihi: 11.02.2021)

Kapalı Çarşı Diziler. (t.y.). Erişim Adresi: <http://tmc.com.tr/diziler.php?diziadi=Kapali%C4%B1%C3%A7ar%C5%9F%C4%B1> (Erişim Tarihi:02.04.2021)

Milli Eğitim Temel Kanunu. (1973, 14 Haziran). Resmî Gazete (Sayı: 14574). Erişim Adresi: <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.1739.pdf> (Erişim Tarihi: 02.03.2021)

RTÜK. (2018). Televizyon İzleme Eğilimleri Araştırması. Erişim Adresi: <https://www.rtuk.gov.tr/assets/Icerik/AltSiteler/televizyonizlemeegilimleriarastirmasi2018.pdf> (Erişim Tarihi:05.02.2021)

Sakarya Fırat. (2021). Vikipedi içinde. Erişim Adresi (20 Mart 2021): https://tr.wikipedia.org/wiki/Sakarya_F%C4%B1rat

SOKÜM Türkiye Ulusal Envanteri. (t.y.). Erişim Adresi:<https://aregem.ktb.gov.tr/TR-279417/somut-olm-kult-miras-turkiye-ulusal-envanteri.html>. (Erişim Tarihi: 31.05.2021)

TDV İslâm Ansiklopedisi. (2003). “Lokman” maddesi. Cilt 27, s. 206-208. Erişim Adresi: <https://islamansiklopedisi.org.tr/lokman> (Erişim Tarihi:19.07.2021)

TRT 1. (t.y.). Erişim Adresi: <https://www.trt1.com.tr/diziler/benim-adim-melek> (Erişim Tarihi: 22.04.2021)

Türk Dizilerinde Avukatlar. (2015). Erişim Adresi: <http://www.ekranella.com/kose/turk-dizilerinde-avukatlar> (Erişim Tarihi:27.03.2021)

Türkiye Meslek Sınıflama Sistemi (2020). Mesleki Yeterlilik Kurumu Taslak Kitapçığı. Erişim Adresi: <https://immib.org.tr/download/files/downloads/pagefiles/%7B9fbcedd9-57fd-4c40-8b0d-d4a000887da2%7D/files/TMSS%20K%C4%B0TAP%C3%87IK.pdf> (Erişim Tarihi:15.02.2021)

UNESCO Dünya Mirası Listesi. (t.y.). Erişim Adresi: <https://www.unesco.org.tr/Pages/125/122/UNESCO-D%C3%BCnyaMiras%C4%B1-Listesi> (Erişim Tarihi: 31.05.2021)

UNESCO/SOKÜM Temsili Listesi. (t.y.). Erişim adresi: <https://www.unesco.org.tr/Pages/126/123/UNESCO%C4%B0nsanl%C4%B1%C4%9F%C4%B1nSomutOlma%C3%BClt%C3%BCrelMiras%C4%B1Temsil%C3%AE-Listesi>. (Erişim Tarihi:31.05.2021)

UNESCO Tarihi. (t.y.). Erişim Adresi: <https://www.unesco.org.tr/Pages/99/2> (Erişim Tarihi:31.05.2021)

Yabancı Damat Dizisi. (t.y.). Erişim Adresi: <https://televizyongazetesi.com/yabanci-damat-dizisi-konusu-oyuncular-fragmanlar-bolumler-video/1266520> (Erişim Tarihi:15.04.2021)

Yaşayan İnsan Hazineeri Ulusal Envanteri. (t.y.). Erişim Adresi: <https://aregem.ktb.gov.tr/TR-12929/yasayan-insan-hazineeri-ulusal-envanteri.html>. (Erişim Tarihi: 31.05.2021)

Hayat Bilgisi

- 1.Bölüm: <https://www.youtube.com/watch?v=6pHth5drik> (Erişim Tarihi: 02.03.2021)
- 2.Bölüm: <https://www.youtube.com/watch?v=Vab6RhxAf7g> (Erişim Tarihi: 02.03.2021)
- 3.Bölüm: <https://www.youtube.com/watch?v=Rxf9g2cLnYs> (Erişim Tarihi: 02.03.2021)
- 4.Bölüm: <https://www.youtube.com/watch?v=D2ySgsXkSQ8> (Erişim Tarihi: 02.03.2021)
- 5.Bölüm: <https://www.youtube.com/watch?v=7dDJ0ht94tU> (Erişim Tarihi: 03.03.2021)
- 6.Bölüm: <https://www.youtube.com/watch?v=K-aKLZqiZAE> (Erişim Tarihi: 03.03.2021)
- 7.Bölüm: <https://www.youtube.com/watch?v=qhKUZDOJuZE> (Erişim Tarihi: 03.03.2021)
- 8.Bölüm: <https://www.youtube.com/watch?v=oa6qVxqDZWs> (Erişim Tarihi: 03.03.2021)
- 9.Bölüm: <https://www.youtube.com/watch?v=eHlIN61pJ0U> (Erişim Tarihi: 03.03.2021)
- 10.Bölüm: <https://www.youtube.com/watch?v=9yXPoHgRnAk> (Erişim Tarihi: 04.03.2021)
- 11.Bölüm: <https://www.youtube.com/watch?v=bEwzMJGZbb8> (Erişim Tarihi: 04.03.2021)
- 12.Bölüm: <https://www.youtube.com/watch?v=1seNu6tpzfY> (Erişim Tarihi: 04.03.2021)
- 13.Bölüm: <https://www.youtube.com/watch?v=0-47NNByO3E> (Erişim Tarihi: 04.03.2021)
- 14.Bölüm: <https://www.youtube.com/watch?v=6w5BJtQYZ9s> (Erişim Tarihi: 05.03.2021)
- 15.Bölüm: <https://www.youtube.com/watch?v=ab4NRlEXVXI> (Erişim Tarihi: 05.03.2021)

- 16.Bölüm: <https://www.youtube.com/watch?v=gOOAtSvSyxU> (Erişim Tarihi: 05.03.2021)
- 17.Bölüm: <https://www.youtube.com/watch?v=UVdHS1oYXvA> (Erişim Tarihi: 06.03.2021)
- 18.Bölüm: <https://www.youtube.com/watch?v=maNaVRY43Es> (Erişim Tarihi: 06.30.2021)
- 19.Bölüm: https://www.youtube.com/watch?v=ZHCFbN_MAzE (Erişim Tarihi: 07.03.2021)
- 20.Bölüm: <https://www.youtube.com/watch?v=bVYpKn2ly8U> (Erişim Tarihi: 07.03.2021)

Doktorlar

- 1.Bölüm: https://www.youtube.com/watch?v=_OyQ2gPfWjs (Erişim Tarihi: 08.03.2021)
- 2.Bölüm: <https://www.youtube.com/watch?v=bZQxHtNaarc> (Erişim Tarihi: 08.03.2021)
- 3.Bölüm: <https://www.youtube.com/watch?v=SjwOuS-ebqk> (Erişim Tarihi: 08.03.2021)
- 4.Bölüm: <https://www.youtube.com/watch?v=e8FcrDdCLN0> (Erişim Tarihi: 08.03.2021)
- 5.Bölüm: <https://www.youtube.com/watch?v=stxaK3PN1A8> (Erişim Tarihi: 09.03.2021)
- 6.Bölüm: <https://www.youtube.com/watch?v=HMQ-iS9211E> (Erişim Tarihi: 09.03.2021)
- 7.Bölüm: <https://www.youtube.com/watch?v=YrVkpfmv7E8> (Erişim Tarihi: 09.03.2021)
- 8.Bölüm: <https://www.youtube.com/watch?v=gFhCCzIDqVc> (Erişim Tarihi: 09.03.2021)
- 9.Bölüm: <https://www.youtube.com/watch?v=EfJqLWZUx-c> (Erişim Tarihi: 10.03.2021)
- 10.Bölüm: <https://www.youtube.com/watch?v=dICQ0FopopY> (Erişim Tarihi: 10.03.2021)
- 11.Bölüm: <https://www.youtube.com/watch?v=NnJMFrtLZGQ> (Erişim Tarihi: 10.03.2021)
- 12.Bölüm: <https://www.youtube.com/watch?v=nxvE60wedBc> (Erişim Tarihi: 11.03.2021)
- 13.Bölüm: <https://www.youtube.com/watch?v=C8nTg1Cvk5o> (Erişim Tarihi: 11.03.2021)

- 14.Bölüm: https://www.youtube.com/watch?v=ZZpI5G_SiQ4 (Erişim Tarihi: 11.03.2021)
- 15.Bölüm: <https://www.youtube.com/watch?v=pPO9JSBgeS4> (Erişim Tarihi: 11.03.2021)
- 16.Bölüm: https://www.youtube.com/watch?v=veOp_Xg96_M (Erişim Tarihi: 12.03.2021)
- 17.Bölüm: <https://www.youtube.com/watch?v=gaRSLfhFsKE> (Erişim Tarihi: 12.03.2021)
- 18.Bölüm: <https://www.youtube.com/watch?v=yrat0QrViMM> (Erişim Tarihi: 12.03.2021)
- 19.Bölüm: <https://www.youtube.com/watch?v=XASqDSiTJAg> (Erişim Tarihi: 13.03.2021)
- 20.Bölüm: <https://www.youtube.com/watch?v=WugQ7nuOmVI> (Erişim Tarihi: 13.03.2021)

Arka Sokaklar

- 1.Bölüm: <https://www.youtube.com/watch?v=TBBRBD8Fudg> (Erişim Tarihi: 14.03.2021)
- 2.Bölüm: <https://www.youtube.com/watch?v=YKxi0MwwhwM> (Erişim Tarihi: 14.03.2021)
- 3.Bölüm: <https://www.youtube.com/watch?v=AF7o7S8TBiQ> (Erişim Tarihi: 14.03.2021)
- 4.Bölüm: <https://www.youtube.com/watch?v=isHFXAjzs-8> (Erişim Tarihi: 15.03.2021)
- 5.Bölüm: <https://www.youtube.com/watch?v=CRV3BGmqBXU> (Erişim Tarihi: 15.03.2021)
- 6.Bölüm: <https://www.youtube.com/watch?v=RczQXt4jF3s> (Erişim Tarihi: 15.03.2021)
- 7.Bölüm: <https://www.youtube.com/watch?v=CbtvzZXafSI> (Erişim Tarihi: 15.03.2021)
- 8.Bölüm: <https://www.youtube.com/watch?v=IWJpLVfT7aQ> (Erişim Tarihi: 15.03.2021)
- 9.Bölüm: <https://www.youtube.com/watch?v=e9re-GCKreg> (Erişim Tarihi: 16.03.2021)
- 10.Bölüm: <https://www.youtube.com/watch?v=hIvm0e5IXuE> (Erişim Tarihi: 16.03.2021)
- 11.Bölüm: <https://www.youtube.com/watch?v=n08L-vRao7w> (Erişim Tarihi: 16.03.2021)
- 12.Bölüm: <https://www.youtube.com/watch?v=FuB1Xl4lEV4> (Erişim Tarihi: 16.03.2021)

- 13.Bölüm: <https://www.youtube.com/watch?v=D3g4GlTJW6A> (Erişim Tarihi: 16.03.2021)
- 14.Bölüm: https://www.youtube.com/watch?v=X4Xr8qRI3_k (Erişim Tarihi: 17.03.2021)
- 15.Bölüm: <https://www.youtube.com/watch?v=XS6YDLdO5jY> (Erişim Tarihi: 17.03.2021)
- 16.Bölüm: https://www.youtube.com/watch?v=T6xD_GglX9A (Erişim Tarihi: 17.03.2021)
- 17.Bölüm: <https://www.youtube.com/watch?v=8GnTBk7gIFc> (Erişim Tarihi: 17.03.2021)
- 18.Bölüm: <https://www.youtube.com/watch?v=YhCzbuM-1ek> (Erişim Tarihi: 18.03.2021)
- 19.Bölüm: https://www.youtube.com/watch?v=_V9LMXpHtJk (Erişim Tarihi: 18.03.2021)
- 20.Bölüm: <https://www.youtube.com/watch?v=i6bPliQyIj0> (Erişim Tarihi: 18.03.2021)

Sakarya Fırat

- 1.Bölüm: <https://www.youtube.com/watch?v=fQQ8arc2KSw> (Erişim Tarihi: 20.03.2021)
- 2.Bölüm: <https://www.youtube.com/watch?v=gIVehsrF1bk> (Erişim Tarihi: 20.03.2021)
- 3.Bölüm: <https://www.youtube.com/watch?v=hybWxE7eAA> (Erişim Tarihi: 21.03.2021)
- 4.Bölüm: <https://www.youtube.com/watch?v=Ord3PfmjSRU> (Erişim Tarihi: 21.03.2021)
- 5.Bölüm: <https://www.youtube.com/watch?v=uTW3VGDCQw4> (Erişim Tarihi: 21.03.2021)
- 6.Bölüm: https://www.youtube.com/watch?v=eazn-Jz4O_U (Erişim Tarihi: 21.03.2021)
- 7.Bölüm: <https://www.youtube.com/watch?v=n2dnYpGCg94> (Erişim Tarihi: 22.03.2021)
- 8.Bölüm: <https://www.youtube.com/watch?v=ZVUpPRZPq0c> (Erişim Tarihi: 22.03.2021)
- 9.Bölüm: <https://www.youtube.com/watch?v=9q5NvxczzrA> (Erişim Tarihi: 22.03.2021)
- 10.Bölüm: <https://www.youtube.com/watch?v=lWfjk6sahGA> (Erişim Tarihi: 23.03.2021)
- 11.Bölüm: <https://www.youtube.com/watch?v=molFNF9gRwY> (Erişim Tarihi: 23.03.2021)

- 12.Bölüm: <https://www.youtube.com/watch?v=71PfUq-E33U> (Erişim Tarihi: 23.03.2021)
- 13.Bölüm: <https://www.youtube.com/watch?v=6upBPIS81dI> (Erişim Tarihi: 23.03.2021)
- 14.Bölüm: <https://www.youtube.com/watch?v=4fJCb2r42is> (Erişim Tarihi: 23.03.2021)
- 15.Bölüm: https://www.youtube.com/watch?v=SP9bbVLZS_Q (Erişim Tarihi: 23.03.2021)
- 16.Bölüm: <https://www.youtube.com/watch?v=iSIjA11gLI0> (Erişim Tarihi: 24.03.2021)
- 17.Bölüm: <https://www.youtube.com/watch?v=wrjFypAQXRc> (Erişim Tarihi: 24.03.2021)
- 18.Bölüm: https://www.youtube.com/watch?v=f5lc_2Olz2I (Erişim Tarihi: 24.03.2021)
- 19.Bölüm: <https://www.youtube.com/watch?v=fnwgC4tEffM> (Erişim Tarihi: 25.03.2021)
- 20.Bölüm: <https://www.youtube.com/watch?v=S08ooUmM5Yg> (Erişim Tarihi: 25.03.2021)

Gülbeyaz

- 1.Bölüm: https://www.youtube.com/watch?v=rC6Jcn_V0js (Erişim Tarihi: 28.03.2021)
- 2.Bölüm: <https://www.youtube.com/watch?v=hgC9hTg25TA> (Erişim Tarihi: 28.03.2021)
- 3.Bölüm: <https://www.youtube.com/watch?v=CjHsWYv4qRI> (Erişim Tarihi: 28.03.2021)
- 4.Bölüm: <https://www.youtube.com/watch?v=mv6eRbD6I68> (Erişim Tarihi: 29.03.2021)
- 5.Bölüm: <https://www.youtube.com/watch?v=CQIrWtf1xfY> (Erişim Tarihi: 29.03.2021)
- 6.Bölüm: <https://www.youtube.com/watch?v=HaHoSPK4-yI> (Erişim Tarihi: 29.03.2021)
- 7.Bölüm: <https://www.youtube.com/watch?v=QVUjnRoIfK0> (Erişim Tarihi: 29.03.2021)
- 8.Bölüm: https://www.youtube.com/watch?v=s_JYBXEkZEM (Erişim Tarihi: 30.03.2021)
- 9.Bölüm: <https://www.youtube.com/watch?v=GgsMOeGtPmg> (Erişim Tarihi: 30.03.2021)
- 10.Bölüm: <https://www.youtube.com/watch?v=2zP8gwhlK3Y> (Erişim Tarihi: 30.03.2021)

- 11.Bölüm: <https://www.youtube.com/watch?v=G70bfrG7k0s> (Erişim Tarihi: 30.03.2021)
- 12.Bölüm: <https://www.youtube.com/watch?v=aq804rpcq7k> (Erişim Tarihi: 31.03.2021)
- 13.Bölüm: <https://www.youtube.com/watch?v=YQJ3tf64fkM> (Erişim Tarihi: 31.03.2021)
- 14.Bölüm: <https://www.youtube.com/watch?v=eVX5G9ZRbiI> (Erişim Tarihi: 31.03.2021)
- 15.Bölüm: <https://www.youtube.com/watch?v=e33RbkvXRNA> (Erişim Tarihi: 01.04.2021)
- 16.Bölüm: <https://www.youtube.com/watch?v=FohmMA3dr2E> (Erişim Tarihi: 01.04.2021)
- 17.Bölüm: <https://www.youtube.com/watch?v=ZPl9yG2QxaQ> (Erişim Tarihi: 01.04.2021)
- 18.Bölüm: <https://www.youtube.com/watch?v=5-lCiifSao0> (Erişim Tarihi: 02.04.2021)
- 19.Bölüm: <https://www.youtube.com/watch?v=V8RDuB3uUik> (Erişim Tarihi: 03.04.2021)
- 20.Bölüm: <https://www.youtube.com/watch?v=aJF9yqtxteQ> (Erişim Tarihi: 03.04.2021)

Kapalı Çarşı

- 1.Bölüm: <https://www.youtube.com/watch?v=fT9Ot9YNNBQ> (Erişim Tarihi: 02.04.2021)
- 2.Bölüm: <https://www.youtube.com/watch?v=-0gwMHq8PeE> (Erişim Tarihi: 02.04.2021)
- 3.Bölüm: <https://www.youtube.com/watch?v=QFJcRzPX3Ms> (Erişim Tarihi: 02.04.2021)
- 4.Bölüm: <https://www.youtube.com/watch?v=vyzJjwRiuEw> (Erişim Tarihi: 03.04.2021)
- 5.Bölüm: <https://www.youtube.com/watch?v=VQIUvbnSP2E> (Erişim Tarihi: 03.04.2021)
- 6.Bölüm: <https://www.youtube.com/watch?v=mB6Yv1BmRm0> (Erişim Tarihi: 03.04.2021)
- 7.Bölüm: <https://www.youtube.com/watch?v=UkuL36eyc5U> (Erişim Tarihi: 04.04.2021)
- 8.Bölüm: https://www.youtube.com/watch?v=dI_8hOzfnY (Erişim Tarihi: 04.04.2021)
- 9.Bölüm: <https://www.youtube.com/watch?v=zpXpNNhQcXc> (Erişim Tarihi: 04.04.2021)

- 10.Bölüm: <https://www.youtube.com/watch?v=gMx1AUjpBYc> (Erişim Tarihi: 05.04.2021)
- 11.Bölüm: https://www.youtube.com/watch?v=WFGtgC0_ID0 (Erişim Tarihi: 05.04.2021)
- 12.Bölüm: <https://www.youtube.com/watch?v=F23sNFCGcF4> (Erişim Tarihi: 05.04.2021)
- 13.Bölüm: <https://www.youtube.com/watch?v=jhPOL-hLvAw> (Erişim Tarihi: 06.04.2021)
- 14.Bölüm: <https://www.youtube.com/watch?v=bUSVZZIz3iU> (Erişim Tarihi: 06.04.2021)
- 15.Bölüm: <https://www.youtube.com/watch?v=fucmxyg6pBA> (Erişim Tarihi: 06.04.2021)
- 16.Bölüm: <https://www.youtube.com/watch?v=DPbh9C0ZoOM> (Erişim Tarihi: 06.04.2021)
- 17.Bölüm: <https://www.youtube.com/watch?v=fNlGL9Cwr1I> (Erişim Tarihi: 07.04.2021)
- 18.Bölüm: <https://www.youtube.com/watch?v=t2dQg8imBvA> (Erişim Tarihi: 07.04.2021)
- 19.Bölüm: <https://www.youtube.com/watch?v=CBFQlkjGXLE> (Erişim Tarihi: 07.04.2021)
- 20.Bölüm: <https://www.youtube.com/watch?v=0ac0weOuyLk> (Erişim Tarihi: 07.04.2021)

Ekmek Teknesi

- 1.Bölüm: <https://www.youtube.com/watch?v=tqaiKCdvmg> (Erişim Tarihi: 08.04.2021)
- 2.Bölüm: <https://www.youtube.com/watch?v=wTCNRTRJ5yA> (Erişim Tarihi: 08.04.2021)
- 3.Bölüm: https://www.youtube.com/watch?v=_vLtASppQUU (Erişim Tarihi: 08.04.2021)
- 4.Bölüm: <https://www.youtube.com/watch?v=cBjnSVy61fw> (Erişim Tarihi: 08.04.2021)
- 5.Bölüm: https://www.youtube.com/watch?v=_Dvpvkk6Sxw (Erişim Tarihi: 09.04.2021)
- 6.Bölüm: <https://www.youtube.com/watch?v=VZlS2XE3Ulk> (Erişim Tarihi: 09.04.2021)
- 7.Bölüm: <https://www.youtube.com/watch?v=hNxL68s0lzg> (Erişim Tarihi: 10.04.2021)
- 8.Bölüm: <https://www.youtube.com/watch?v=q5sagbPuQQk> (Erişim Tarihi: 10.04.2021)

- 9.Bölüm: <https://www.youtube.com/watch?v=DFclCtxXS1s> (Erişim Tarihi: 10.04.2021)
- 10.Bölüm: https://www.youtube.com/watch?v=qig_STpO6Mw (Erişim Tarihi: 11.04.2021)
- 11.Bölüm: <https://www.youtube.com/watch?v=vwh54hqXwnE> (Erişim Tarihi: 11.04.2021)
- 12.Bölüm: <https://www.youtube.com/watch?v=5eJODHu75vE> (Erişim Tarihi: 12.04.2021)
- 13.Bölüm: <https://www.youtube.com/watch?v=8wkaYfjFgT4> (Erişim Tarihi: 12.04.2021)
- 14.Bölüm: <https://www.youtube.com/watch?v=Lty0IL83VeE> (Erişim Tarihi: 12.04.2021)
- 15.Bölüm: <https://www.youtube.com/watch?v=zfFq0yWjXLE> (Erişim Tarihi: 13.04.2021)
- 16.Bölüm: <https://www.youtube.com/watch?v=r6DaXbAf9VY> (Erişim Tarihi: 13.04.2021)
- 17.Bölüm: <https://www.youtube.com/watch?v=vd-DQ4NXmCw> (Erişim Tarihi: 13.04.2021)
- 18.Bölüm: <https://www.youtube.com/watch?v=wF3LhqWgwzw> (Erişim Tarihi: 14.04.2021)
- 19.Bölüm: <https://www.youtube.com/watch?v=9alI0NkYBeA> (Erişim Tarihi: 14.04.2021)
- 20.Bölüm: <https://www.youtube.com/watch?v=R2PXyULXvBs> (Erişim Tarihi: 14.04.2021)

Yabancı Damat

- 1.Bölüm: https://www.youtube.com/watch?v=qZ_9w4U2I14 (Erişim Tarihi: 15.04.2021)
- 2.Bölüm: https://www.youtube.com/watch?v=_jEyskjCWgg (Erişim Tarihi: 15.04.2021)
- 3.Bölüm: <https://www.youtube.com/watch?v=WKg4Q04OW0A> (Erişim Tarihi: 15.04.2021)
- 4.Bölüm: <https://www.youtube.com/watch?v=DWjNhlWwpzI> (Erişim Tarihi: 16.04.2021)
- 5.Bölüm: <https://www.youtube.com/watch?v=4l-jB-csOxU> (Erişim Tarihi: 16.04.2021)
- 6.Bölüm: <https://www.youtube.com/watch?v=rKl0XYcCVCw> (Erişim Tarihi: 16.04.2021)
- 7.Bölüm: <https://www.youtube.com/watch?v=WKNvxbIN2YU> (Erişim Tarihi: 17.04.2021)

- 8.Bölüm: <https://www.youtube.com/watch?v=CCGaWJsrlKA> (Erişim Tarihi: 17.04.2021)
- 9.Bölüm: <https://www.youtube.com/watch?v=7CuXwNhmtP0> (Erişim Tarihi: 17.04.2021)
- 10.Bölüm: <https://www.youtube.com/watch?v=1S-8UPmle50> (Erişim Tarihi: 18.04.2021)
- 11.Bölüm: <https://www.youtube.com/watch?v=-6-0CvPssI4> (Erişim Tarihi: 18.04.2021)
- 12.Bölüm: <https://www.youtube.com/watch?v=OMNgbntf4nw> (Erişim Tarihi: 18.04.2021)
- 13.Bölüm: https://www.youtube.com/watch?v=KXI5le1Rf_E (Erişim Tarihi: 19.04.2021)
- 14.Bölüm: <https://www.youtube.com/watch?v=RAfnxinFtjs> (Erişim Tarihi: 19.04.2021)
- 15.Bölüm: <https://www.youtube.com/watch?v=rDZHs7VaLEs> (Erişim Tarihi: 20.04.2021)
- 16.Bölüm: <https://www.youtube.com/watch?v=3M-MeUzewfM> (Erişim Tarihi: 20.04.2021)
- 17.Bölüm: <https://www.youtube.com/watch?v=5yTQWnGFxCk> (Erişim Tarihi: 20.04.2021)
- 18.Bölüm: <https://www.youtube.com/watch?v=tfRKuJwTUyk> (Erişim Tarihi: 21.04.2021)
- 19.Bölüm: <https://www.youtube.com/watch?v=UCHhJ4zt7Gk> (Erişim Tarihi: 21.04.2021)
- 20.Bölüm: <https://www.youtube.com/watch?v=tmzI6aNbrHM> (Erişim Tarihi: 21.04.2021)

Benim Adım Melek

- 1.Bölüm: <https://www.youtube.com/watch?v=zFAu1apzJEQ> (Erişim Tarihi: 22.04.2021)
- 2.Bölüm: <https://www.youtube.com/watch?v=AeIPqaAA5Ak> (Erişim Tarihi: 22.04.2021)
- 3.Bölüm: https://www.youtube.com/watch?v=_WGH1s8YtfA (Erişim Tarihi: 22.04.2021)
- 4.Bölüm: <https://www.youtube.com/watch?v=0p-aG6-p-fc> (Erişim Tarihi: 23.04.2021)
- 5.Bölüm: https://www.youtube.com/watch?v=_5YRkvN2aq8 (Erişim Tarihi: 23.04.2021)
- 6.Bölüm: https://www.youtube.com/watch?v=cgbZLrF_15c (Erişim Tarihi: 24.04.2021)

- 7.Bölüm: <https://www.youtube.com/watch?v=srjn7j1U8vM> (Erişim Tarihi: 24.04.2021)
- 8.Bölüm: https://www.youtube.com/watch?v=e230KTao_3E (Erişim Tarihi: 24.04.2021)
- 9.Bölüm: https://www.youtube.com/watch?v=7_znZrjRk3I (Erişim Tarihi: 25.04.2021)
- 10.Bölüm: <https://www.youtube.com/watch?v=FgY0u12bn-o> (Erişim Tarihi: 25.04.2021)
- 11.Bölüm: https://www.youtube.com/watch?v=SHiYpqn_SU (Erişim Tarihi: 25.04.2021)
- 12.Bölüm: <https://www.youtube.com/watch?v=Duc6ln3UBhk> (Erişim Tarihi: 26.04.2021)
- 13.Bölüm: <https://www.youtube.com/watch?v=oZKLz6Jgca4> (Erişim Tarihi: 26.04.2021)
- 14.Bölüm: <https://www.youtube.com/watch?v=i0P2Vzavq4s> (Erişim Tarihi: 26.04.2021)
- 15.Bölüm: <https://www.youtube.com/watch?v=P6L-DK1vLOU> (Erişim Tarihi: 27.04.2021)
- 16.Bölüm: <https://www.youtube.com/watch?v=wDEgXhr3Q3g> (Erişim Tarihi: 27.04.2021)
- 17.Bölüm: <https://www.youtube.com/watch?v=jNNtCKGFnYc> (Erişim Tarihi: 27.04.2021)
- 18.Bölüm: <https://www.youtube.com/watch?v=MWCCEX9fsVQ> (Erişim Tarihi: 28.04.2021)
- 19.Bölüm: <https://www.youtube.com/watch?v=pJrOujOlv5s> (Erişim Tarihi: 28.04.2021)
- 20.Bölüm: <https://www.youtube.com/watch?v=0rmISbQeAcQ> (Erişim Tarihi: 28.04.2021)